

Muzeul Vrancei

CRONICA VRANCEI

Focșani • 2006

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei V

Coordonator: Horia Dumitrescu

**Editura PALLAS
Focșani • 2006**

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Consilier editorial   **Horia Dumitrescu**

Culegere text   **Nina Hapău**

Corectura   **Horia Dumitrescu**

Tehnoredactare   **Nicoleta Negruț**

Cuprins

Argument	7
ing. Aurora-Emilia Apostu Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea (II)	9
ing. Aurora-Emilia Apostu Vechi așezări omenești în zona Mărășești	34
dr. Horia Dumitrescu 15 Iunie 1817 – „Focul cel Mare de la Valea-Sării”	41
dr. Horia Dumitrescu Divertisment de epocă în Focșani între anii 1876 - 1902	44
prof. Ionuț Iliescu Pompierii militari focșăneni în perioada 1891 - 1909	57
dr. Horia Dumitrescu Nicolae Iorga și Petre Liciu	77
prof. Dumitru Huțanu Mărturii restituite	91
dr. Horia Dumitrescu, prof. Ionuț Iliescu 29 mai 1927. Punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular „Maior Gheorghe Pastia”	95
prof. Dumitru Huțanu Mentalitatea unei epoci – sursă de cercetare istorică	103
prof. Ionuț Iliescu Aspecte privind activitatea pompierilor militari focșăneni în perioada 1910- 1930	110
dr. Horia Dumitrescu Vrancea văzută de Nicolae Iorga	143

prof. Dumitru Huțanu Nicolae Iorga și Vrancea	161
dr. Horia Dumitrescu Savel Rădulescu și Acordurile de la Haga	164
dr. Horia Dumitrescu Alexandru Duiliu Zamfirescu și Savel Rădulescu. Corespondență.....	181
farmacist Livia Volculeț Extras din paginile unei monografii a satului Dragosloveni de pe Valea Râmnei	192
prof. Gheorghe Miron Contribuții privind activitatea Consiliului de Patronaj în Vrancea	196
prof. Ionuț Iliescu Bustul Maiorului Gheorghe Pastia – dezideratul trecutului și necesitatea prezentului	211
prof. Ionuț Iliescu Căminul Cultural Central Orășenesc „Maior Gh. Pastia” (1939 - 1944) ..	231
prof. Ramona Miron Aplicarea reformei agrare din 1945 în fostul județ Putna	235
prof. Ionuț Iliescu Pompieri militari focșăneni în perioada 1931 - 1946	282
prof. Ramona Miron, dr. Horia Dumitrescu Abuzurile Armatei Roșii în Vrancea	312
prof. Ionuț Iliescu Muzeul Orășenesc Panciu	327
prof. univ. dr. Mihai Sorin Rădulescu Constantin Ciogolea – arhitectul Teatrului Pastia. Contribuții documentare	349

Argument

Apariția unei publicații științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de realitate.

O necesitate impusă de multitudinea și valoarea intrinsecă și semantică a patrimoniului cultural vrâncesc.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea și evidențierea acestuia.

O necesitate resimțită acut de procesul instructiv-educativ din școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conștiința oamenilor locului a raportului trecut - prezent - viitor, ca temelie a performanței și progresului civilizației românești.

Acestor necesități încercă să le răspundă publicația instituției noastre, „Cronica Vrancei”

În concepția noastră, publicația se dorește a fi o frescă sugestivă a trecutului și prezentului cultural-istoric al județului. În paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni de seamă din toate domeniile, informații referitoare la istoria instituțiilor administrative, juridice, de învățământ, de cultură, de monumentele de cult și laice.

O edităm și cu speranța ca, în timp, „Cronica Vrancei” să devină o adevărată reflectare a potențialului uman vrâncean, implicat în viața cultural-științifică a acestui spațiu geografic românesc.

INVENTARUL ARHEOLOGIC AL LOCALITĂȚILOR JUDEȚULUI VRANCEA (II)

Aurora-Emilia Apostu

Dintre cele 12 localități ale inventarului efectuat în prima parte, 10 sunt situri arheologice situate pe Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Arheologice; în localitatea **Budești** au fost efectuate cercetări de suprafață și de la **Boțârlău** provine o singură piesă în urma unei donații.

Localitățile ce urmează a fi trecute în inventar în continuare, încep cu localitatea Câmpineanca:

13. CÂMPINEANCA

În comuna Câmpineanca, cercetările de teren s-au efectuat între anii 1973 - 1974, descoperindu-se o așezare de secol X - XI d.Cr. Piese descoperite sunt din așezarea de lângă Focșani, aparținând comunei.

Inventarul arheologic constă în:

Obiecte din os:

- împungătoare – 9 bucăți – sec. X - XI d.Cr. Fac parte din categoria uneltelor

Obiecte din ceramică:

- fusaiole – 2 bucăți – sec. X - XI d.Cr. – fac parte din categoria dispozitivelor (elementelor)

- fragmente vase ceramice – 2 bucăți (inventariate) – sec. X - XI d.Cr.

- vase ceramică întregi – 2 bucăți – sec. X - XI d.Cr.

Fac parte din categoria vaselor ceramice. Domeniul de evidență este ceramica.

Obiecte din bronz:

- verigă bronz – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr. Face parte din categoria accesoriilor vestimentare

Obiecte din fier:

- nicovală – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

- topor – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

- lame cuțit – 2 bucăți – sec. X - XI d.Cr.

- fragment de ciocan – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

Acestea fac parte din categoria ustensilelor.

- vârf de săgeată – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr. Face parte din clasa (după domeniul de evidență) armelor albe (arme).

Cercetările de la Cîmpineanca au fost efectuate de Ioan Mitrea și Vasile Nămoșanu între anii 1973 - 1974 în așezare și publicate în seria istorie-filologie din Bacău, în anul 1977. Au fost continuate cercetările de Victor Bobi (Muzeul Vrancei) între anii 1977 - 1979 și de către Gh. Constantinescu, în punctul „Vâlcică”

14. CÂNDEȘTI – sat, comuna Dumbrăveni

Cercetările de la Cîndești – „Cetățuie” au fost făcute între anii 1960 - 1969 de către Marlena Florescu (Institutul de Arheologie – Iași) împreună cu Victor Bobi și de către Gh. Constantinescu în anul 1956, în punctele „Coasta Rublei” și „Curături”

Materialul, cel mai reprezentativ din muzeu, cel mai diversificat și complet în ceea ce privește Epoca bronzului (Cultura Monteoru, în principal) este foarte numeros și de toate tipurile. Se poate spune că materialul provenit din stațiunea arheologică de la Cîndești (așezare și necropolă – stațiune complexă) poate face o întreagă expoziție într-un muzeu de istorie, chiar și numai pentru Epoca bronzului. Stațiunea de la Cîndești este sit arheologic cu numerele A0025, 0026, 0027, 0028, 0029, în punctele „Coasta Rublei”, „Curături”, „Vatra Satului”, „Cetățuia”, respectiv în dreptul șoselei Dumbrăveni – Bordești, la 1 km de șosea.

Întreg materialul este publicat și constă din:

Obiecte din piatră:

- nuclee silex – 3 bucăți – Epoca neolitică
- frecător – 1 bucată – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Criș)
- nuclee marnă – 2 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura

Boian)

- silex – 1 bucată – Epoca neolitică
- lame silex – 33 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian)

Toate acestea fac parte din categoria uneltelor.

- râșnițe – 1 bucată – Epoca bronzului
- râșnițe: 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
1 bucată – sec. X - XI d.Cr.
- frecător – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Boian)
- dălți: 10 bucăți gresie – Epoca neolitică
21 bucăți silex – Epoca neolitică (Cultura Boian)
3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- topoare – 1 bucată – Epoca bronzului
- dălțițe: 1 bucată – Epoca neolitică
3 bucăți – Epoca bronzului
- ciocane – 3 bucăți – Epoca bronzului
- nicovale – 1 bucată – Epoca bronzului
- krummeister (cuțițe) – 5 bucăți – Epoca bronzului
1 vârf cosor – 1 bucată – Epoca bronzului

Acestea fac parte din categoria ustensilelor.

- greutate vatră – 2 bucăți – Epoca bronzului
- căței vatră – 3 bucăți – Epoca bronzului

Cuprind categoria dispozitivelor (elementelor).

- amulete: 1 bucată – Epoca bronzului
1 bucată – Cultura Geto-dacică

Fac parte din clasa mărturiilor materiale ale culturii spirituale.

- mormânt „*in situ*” – Epoca bronzului (Cultura Monteoru, faza IC4) – 1 bucată. Cuprinde clasa de artă funerară.
- percutoare – 5 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- vârfuri săgeată – 11 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Cuprind categoria armelor albe.

Obiecte din os:

- arșice – 1 bucată – Epoca bronzului
- împungătoare – 14 bucată – Epoca bronzului
- unealtă – 1 bucată – Epoca bronzului
- unelte – 3 bucăți – Epoca bronzului târziu (Cultura Noua)

Cuprind clasa uneltelor.

- coarne animale: - 6 bucăți – Epoca bronzului
  - 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- cuțit – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- mânere ascuțite – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- dăltite – 2 bucăți – Epoca neolitică

Cuprind clasa ustensilelor.

- fluiere – 2 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène). Fac parte

din categoria instrumentelor.

- amulete scoici – 13 bucăți – Epoca bronzului
- amuletă – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- amulete scoici marine – 7 bucăți – Cultura Geto-dacică

Fac parte din categoria mărturiilor culturii spirituale.

- diademă melci – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- 3 bucăți – os – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- colier melci – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- inele – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- inele de buclă – 14 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- mărgel: 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- 3 bucăți sticlă – Epoca migrațiilor

- 1 bucată sticlă – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- brătări – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Toate acestea cuprind categoria podoabelor.

- catarama – 9 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru).

Fac parte din categoria accesoriilor vestimentare

- vârf de săgeată – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru).

Cuprinde clasa armelor albe (armee).

Obiecte din ceramică:

- greutate vatră: 1 bucată – Epoca bronzului
2 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)
1 bucată – Cultura Geto-dacică
- lustruitoare: 3 bucăți – Epoca neolitică
6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
1 bucată – Cultura Geto-dacică
- fusaiole: 22 bucăți – Epoca neolitică
57 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
2 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)
16 bucăți – Cultura Geto-dacică

Greutățile de vatră, lustruitoarele și fusaiolele fac parte din categoria dispozitivelor (elementelor)

- vase ceramică: 229 bucăți – Epoca bronzului
1 bucată – Epoca fierului (Cultura Hallstatt)
2 bucăți – Cultura Geto-dacică
1 bucată – migrații (Perioada migrațiilor)
1 bucată – secolul VI d.Cr.
- căni cu o toartă: 9 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
4 bucăți – Epoca fierului
6 bucăți – Cultura Geto-dacică
- borcane: 19 bucăți – Epoca bronzului
3 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)
4 bucăți – Cultura Geto-dacică
- fructiere: 3 bucăți – Epoca bronzului (asemănătoare fructierelor)
1 bucată – (picior de fructieră) – Cultura Geto-dacică
1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
13 bucăți – Cultura Geto-dacică
- cățui: 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
26 bucăți – Cultura Geto-dacică
- capace: 14 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- vase miniaturale: 6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

2 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)

13 bucăți – Cultura Geto-dacică

- fund de vas – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- picside: fără capac – 17 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

cu capac – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- vase piriforme: 2 bucăți – Epoca fierului

2 bucăți – Cultura Geto-dacică

- vâscioare: 6 bucăți – Epoca bronzului

2 bucăți – Cultura Geto-dacică

- vase provizii – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- vase cu tortițe supraînălțate – 49 bucăți – Epoca bronzului

(Cultura Monteoru)

- vase bitronconice – 12 bucăți – Epoca bronzului

- askosuri – 6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- vase tronconice – 1 bucată – Epoca bronzului

- vase globulare – 1 bucată – Epoca bronzului

- vase dreptunghiulare – 1 bucată – Epoca neolitică

- castroane: 5 bucăți – Epoca bronzului

1 bucată – Epoca fierului (Cultura Hallstatt)

3 bucăți – Cultura Geto-dacică

- străchini: 2 bucăți – Epoca bronzului

1 bucată – Cultura Geto-dacică

Categoriile de vase prezentate fac parte din clasa vase ceramică (vase).

În ordine tipologică (funcțională) după metodologia de funcționare urmează:

- tiparele de vas – 1 bucată – Epoca fierului

urmează: - cești: 31 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

2 bucăți – Cultura Geto-dacică

- boluri: cu capac – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

fără capac – 12 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- pahar – 1 bucată – Epoca bronzului

- creuzete – 4 bucăți – Cultura Geto-dacică
- lingură – 1 bucată – Epoca bronzului
- ulcior – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- hydrie – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- vas suport (barbotină) – 1 bucată – Epoca neolitică.

Toate acestea fac parte din categoria recipientelor.

- opaiț – 1 bucată – Cultura Geto-dacică. Face parte din clasa (categoria) opaițelor.

- fragmente ceramică pictată – 6 bucăți – Cultura Geto-dacică
- amforetă – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- terra sigillata – 3 bucăți – Cultura Geto-dacică
- amforă – 1 bucată – sec. III-IV d.Cr.
- cupe deliene – 4 bucăți – Cultura Geto-dacică

Fac parte din categoria vaselor grecești și a amforelor greco-romane.

- verigă – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- mărgelă ceramică – 1 bucată – Perioada migrațiilor
- mărgelă scoică marină – 1 bucată – Perioada migrațiilor
- mărgelă sticlă: 1 bucată – Epoca bronzului
3 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)
1 bucată – Cultura Geto-dacică
- inele – 2 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)

Fac parte din categoria podoabelor, obiectelor de podoabă. Mai există o piesă din Epoca fierului.

- figurine zoomorfe – 1 bucată – Epoca bronzului. Face parte din categoria plastică mică din ceramică.

- urne funerare: 2 bucăți – Epoca bronzului (cu capac)
fără capac – 10 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru fazele IC4 și IC2)

- vase de cult (spendegeffessuri) – 13 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- măsuță cult – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- picior de idol antropomorf – 1 bucată – Epoca bronzului

(Cultura Monteoru)

- idoli antropomorfi – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- car dreptunghiular – 1 bucată – Epoca bronzului

- scaun miniatură – 1 bucată – Epoca bronzului

- amuletă – 1 bucată – Epoca bronzului

Fac parte din categoria mărturiilor ale culturii spirituale.

- rhython – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru) –

face parte din categoria artă funerară.

Obiecte din bronz:

- dălțițe – 5 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- cuțițe: 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)

- mâner cuțit – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)

- lamă cuțit – 2 bucăți – Epoca bronzului

- celt – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura Hallstatt)

Fac parte din categoria ustensilelor.

- ace – 7 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru). Fac parte

din categoria instrumentelor.

- strecurătoare miniaturală – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura

La Tène)

- suport – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La Tène)

- fragment buză cazan – 1 bucată – Epoca fierului (Cultura La

Tène)

Cuprind clasa recipiente.

- brățări – 11 bucăți – Epoca bronzului

- cataramă – 3 bucăți – Epoca bronzului

- verigă – 1 bucată – Epoca bronzului

- podoabe – 3 bucăți (fragmente) – Epoca bronzului. Cuprind

clasa podoabelor.

- pandantive – 9 bucăți – Perioada migrațiilor

- inele de buclă – 18 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

3 bucăți – Epoca fierului (Cultura Hallstatt)

- oglinzi – din aliaj argint – 1 bucată – Epoca bronzului
- inele din aliaj argint – 2 bucăți – sec. X-XI d.Cr.
- cercei din aliaj argint – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

8 bucăți – sec. X-XI d.Cr.

- ac de păr cu plăcuță bronz – 1 bucată – Epoca bronzului
- colier din bronz – 1 bucată – Epoca bronzului

Cuprind clasa obiectelor de podoabă.

- aplică – 1 bucată – Epoca bronzului
- verigă bronz – 2 bucăți – Cultura Geto-dacică
- rozetă – 1 bucată – Epoca bronzului
- fibule: 3 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)

3 bucăți – Perioada migrațiilor

- fibulă din argint – 1 bucată – Epoca fierului
- nasture – 1 bucată – Epoca bronzului

Fac parte din categoria accesoriilor vestimentare.

- piese harnașament – 2 bucăți – Epoca fierului (Cultura Hallstatt)
- belciuge – 1 bucată – Cultura Geto-dacică

Sunt din clasa harnașament.

- vârfuri de săgeată: 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

1 bucată – Cultura Geto-dacică

Fac parte din categoria armelor albe.

Obiecte din fier:

- unealtă fier – 1 bucată – Epoca fierului. Cuprinde clasa uneltelor.

- cuțite: 6 bucăți – Epoca fierului (Cultura La Tène)
- 2 bucăți – Cultura Geto-dacică

- lame cuțite – 2 bucăți – Cultura Geto-dacică
- clești – 4 bucăți – sec. X - XI d.Cr.
- securi: 1 bucată – Cultura Geto-dacică

3 bucăți – sec. X-XI d.Cr.

- seceri: 3 bucăți – Epoca fierului

2 bucăți – sec. X-XI d.Cr.

- ustensile – 2 bucăți – Epoca fierului
- ciocan – 1 bucată – sec. X-XI d.Cr.
- dălțiță – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.
- săpăligi – 2 bucăți – sec. X - XI d.Cr.

Cuprind ustensilele.

- fragmente ace – 2 bucăți – Cultura Geto-dacică
- skiară – 1 bucată – Cultura Geto-dacică

Fac parte din clasa accesoriilor vestimentare.

- zăbală – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.
- scară șea – 2 bucăți – sec. X - XI d.Cr.
- cârlig – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.
- pinten – 1 bucată – Epoca fierului
- belciuge: 1 bucată – Epoca fierului

1 bucată – Cultura Geto-dacică

- crampoane – 3 bucăți – Cultura Geto-dacică
- scoabe – 2 bucăți – Cultura Geto-dacică
- cumpănă mică – 1 bucată – Cultura Geto-dacică. Acestea fac

parte din categoria harnașament

- vârf de săgeată – 1 bucată – Epoca fierului
- teacă fier – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr. Cuprind armele albe

În localitatea Cândești au fost descoperite monede și tezaure monetare, după cum urmează:

Numismatică:

- tezaur monetar din argint – peste 25 monede – sec. X-XI d.Cr.
- tezaur monetar din argint – peste 100 monede – sec.X-XI d.Cr.
- tezaur monetar din argint – peste 30 monede – sec. X-XI d.Cr.
- monede: – 3 bucăți – sec. al XVIII-lea (prima jumătate)
- 2 bucăți argint – Cultura Geto-dacică

15. CÂRLIGELE – comună

În localitatea Cârligile au fost efectuate cercetări de suprafață în anul 1966 de către Gheorghe Constantinescu, urmate de cele ale lui

Victor Bobi. Rezultatele sunt publicate. Ca descoperiri izolate și întâmplătoare au fost făcute încă din anul 1956, stațiunea de la Cârligele fiind considerată inițial o „stațiune incertă” Materialul descoperit ulterior a făcut ca localitatea să devină certă prin descoperirile sale.

Se cunosc următoarele descoperiri din așezare:

Obiecte din ceramică:

- olane – 1 bucată – sec. al XVIII-lea. Face parte din categoria diverse.

Obiecte din fier:

- topor – 1 bucată – sec. al XIV-lea - al XV-lea. Face parte din categoria ustensile.

Numismatică:

- monede din argint (diferite) – 3 bucăți – sec. al XIX-lea
- tezaur monetar din argint – 78 bucăți – sec. al XV-lea
- monede turcești – peste 90 bucăți – sec. al XVIII-lea. Fac parte din categoria monede, tezaure, care cuprind domeniul de numismatică.

16. CLIPICEȘTI – sat, comuna Țifești

Cercetările de la Clipicești au fost efectuate în punctul „Cetățuia”, în anul 1954 de către Gh. Constantinescu, care a descoperit ceramică din Epoca bronzului (Cultura Monteoru).

Un alt punct cercetat de acesta este „Gâtul Calului” cu descoperiri din secolul al XIX-lea. Cercetările au fost continuate de Anton Nițu și Gh. Untaru, în același punct de pe „Cetățuia”, descoperind fragmente ceramice din Epoca bronzului. Au urmat cercetări efectuate de Victor Bobi. Rezultatele cercetărilor din așezare au dus la identificarea și a Culturii Geto-dacică. Materialul rezultat apare publicat și constă din:

Obiecte din piatră:

- unelte silex – 2 bucăți – Epoca pietrei
- nucleu silex – 1 bucată – Epoca pietrei
- răzuitoare – 3 bucăți – Epoca pietrei

Toate acestea fac parte din categoria uneltelor.

- cuțitaș – 1 bucată – Epoca bronzului
- cuțite – 8 bucăți – Epoca bronzului
- ciocane – 3 bucăți – Epoca bronzului
- topoare – 1 bucată – Epoca bronzului

Cuprind clasa ustensile.

Obiecte din os:

- colț de mamut (mulaș) – 1 bucată – Epoca pietrei (Preistorie).

Face parte din clasa uneltelor.

Obiecte din ceramică:

- lingură – 1 bucată – Epoca bronzului. Face parte din clasa recipientelor.

Obiecte din bronz și argint:

- colier din argint – 1 bucată – Epoca bronzului
- fragment brățară – 1 bucată – Epoca bronzului. Cuprind clasa obiectelor de podoabă
- fibulă din argint – 1 bucată – Epoca bronzului. Face parte din obiectele de podoabă.

Numismatică:

- tezaur monetar thasian – 9 bucăți – Cultura Geto-dacică

17. COPĂCEȘTI – sat, comuna Ruginești

Obiecte din bronz:

- cercel din argint – 1 bucată – sec. al XVIII-lea. Face parte din categoria podoabelor. Descoperire întâmplătoare.

18. COROTENI – sat, comuna Slobozia Bradului

Așezarea de la Coroteni, punctul „*Cetățuia*” a început a fi cercetată din anul 1977, în două sectoare ale așezării (I și II), ducând la identificarea a numeroase puncte arheologice ce aparțin mai multor epoci istorice. Cercetarea prin săpătură a început în urma unor cercetări de suprafață investigate încă din anul 1972. Descoperirile aparțin Epocii bronzului (Cultura Monteoru, fazele IC4 și IC3). Săpăturile au continuat și în anul 1982, atât în așezare cât și necropolă, în cele peste 20 de

locuințe studiate și cercetate cu un inventar foarte bogat. În final, cercetările au dus la identificarea Epoca neoliticului cu Cultura Budești, Epoca neolitică cu Culturile Boian I-II-III faza Bolintineanu, apoi a Epocii bronzului timpuriu cu faza MIC4 și târziu cu Cultura Noua și Noua I, descoperiri ale geto-dacilor, migrațiilor, prefeudale (sec. VI-VII d.Cr.) cât și medievale (sec. XVIII). Au fost identificate și descoperiri ale Epocii fierului (Cultura Hallstatt). Așezarea și necropola de la Coroteni, prin materialul său bogat, sunt stațiune arheologică, de pe Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Arheologice, cu numerele A0030, A0031. Descoperirile, în cea mai mare parte, au fost efectuate de dr. Victor Bobi.

Inventarul cuprinde:

Obiecte din piatră:

- unelte: 18 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

22 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian)

14 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Nona)

- unelte silex – 68 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

- lame silex: 3 bucăți – Epoca neolitică dezvoltat (Cultura Dudești)

12 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- grattoire – 3 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

- lame și grattoire – 9 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

- lame piatră – 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

Toate acestea fac parte din categoria uneltelor.

- ciocane – 4 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- seceri – 2 bucăți – Epoca bronzului
- dălți: 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Dudești) dezvoltat
4 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian)
5 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- dălți – topor – 3 bucăți – Epoca neolitică timpuriu (Cultura Boian)
- topoare: 3 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Boian)
1 bucată – sec.VI-VII d.Cr.
5 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- cuțite (krummeister) – 6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Fac parte din categoria ustensilelor.

- percutoare (șlefuitoare): 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Boian)

12 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

1 bucată – sec.VI-VII d.Cr.

Cuprind armele albe.

- fragment măciucă – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- vârfuri săgeată – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- piatră armă – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua).

Cuprind clasa armelor albe, împreună cu percutoarele.

Obiecte din os:

- unelte os: 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
1 bucată – sec. VI d.Cr.
- corn cerb – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Cuprind categoria uneltelor:

- dălțițe – 13 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- dălți: 2 bucăți Epoca neolitică (Cultura Boian – faza Bolintineanu)
1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua)
- împungătoare (străpungătoare): 31 bucăți – Epoca bronzului

(Cultura Monteoru)

1 bucată – sec. VI d.Cr.

- topor (falcă animal) – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- spatule – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Noua)

Cuprind clasa ustensilelor.

- ac perforat – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- ace pentru cusut – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Cuprind clasa instrumentelor:

- roțiță – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua). Cuprinde clasa dispozitivelor (elementelor).

- psalie – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- disc – 1 bucată – Epoca bronzului

Fac parte din categoria pieselor de harnașament.

- amulete: 1 bucată – (dintr-un colț de animal) – Perioada Epoca neolitică timpurie (Cultura Boian – faza Bolintineanu)

4 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Cuprind categoria mărturiilor ale culturii spirituale.

Obiecte din ceramică:

- fusaiole: 1 bucată – Epoca neolitică dezvoltat (Cultura Cucuteni)

23 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

2 bucăți – Perioada migrațiilor

2 bucăți – secolul VI d.Cr. - VII d.Cr.

- roată (rozetă) – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- lustruitoare: 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

1 bucată – sec. VI d.Cr.

Cuprind clasa dispozitivelor (elementelor).

- vase ceramică – 20 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

– 3 bucăți – Perioada Epoca neolitică (Cultura

Boian)

8 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Noua)

2 bucăți – sec. VI d.Cr.

- fragment de vas – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua)
- vase borcan – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- 1 bucată – sec. VI - VII d.Cr.
- tortițe vas – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- vase cu tortițe supraînălțate – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

- castroane – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- pidsidă – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- askosuri – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- boluri – 1 bucată – Epoca neolitică (Boian)
- 5 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- tipsii – 2 bucăți – sec. VI d.Cr.
- castroane – 1 bucată – sec. XVIII d.Cr.
- vase miniatură – 8 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua)

Toate fac parte din categoria vaselor ceramice.

- fragment strecurătoare – 1 bucată – Epoca bronzului timpuriu
- linguri – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Boian)
- 8 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Cuprind categoria recipientelor.

- amforă – 1 bucată – Cultura Geto-dacică. Face parte din categoria amforelor greco-romane

- roată car nativ – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- discuri – 12 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

Discurile și roata de car fac parte din clasa obiectelor de harnașament.

- amuletă – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Boian)
- fragment idol – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- fragment de tipar – 1 bucată – sec. VI - VII d.Cr.
- fragmente figurine: 2 bucăți – Epoca neolitică (Boian)
- 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- figurine – antropomorfe – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura

Boian)

– zoomorfe – 10 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
Cuprind clasa măturii ale culturii spirituale.

Obiecte din bronz:

- daltă cupru – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- ace – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru IC4). Cuprind

clasa ustensilelor.

- brățară cupru – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- aplici – 10 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Cultura Noua)
- inele buclă – 10 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Noua)
- manșoane – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua)
- spirală – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru IC4)

Cuprind clasa podoabelor.

Obiecte din fier:

- unealtă fier – 1 bucată – Cultura Geto-dacică. Cuprinde clasa

uneltelor

- lupe: 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
1 bucată – sec. VI d.Cr.

Cuprind clasa obiectelor de harnașament.

- daltă – 1 bucată – Perioada migrațiilor. Cuprinde clasa ustensile.

Numismatică:

- denari romani din argint – 6 bucăți – Cultura Geto-dacică
- denari din bronz – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- monedă dacică din argint – 1 bucată – Cultura Geto-dacică

19. COTEȘTI – comună

În urma unor cercetări de suprafață, în localitate au fost identificate monede din argint, aparținând geto-dacilor.

Numismatică:

- monede argint – 3 bucăți – Cultura Geto-dacică

20. DOMNEȘTI - SAT – sat, comuna Pufești

În punctul „Cetățuia”, de pe malul Siretului, s-a descoperit o așezare din Epoca neolitică, (Cultura Cucuteni, faza A) de Victor Bobi. Așezarea

este sit arheologic din Listă, cu numărul 40 A 0032. În punctul „*La Brazi*”, situat la 7 km de șosea se află tot o așezare din Epoca neolitică cercetată și studiată de Victor Bobi și Gh. Constantinescu, aflată de asemenea în Lista monumentelor, cu numărul 40 A 0033.

Inventarul arheologic constă în:

Obiecte din ceramică:

- lulele (pipe) – 2 bucăți – sec. al XVIII-lea d.Cr. Fac parte din categoria obiectelor din plastică mică din ceramică. Cele mai multe obiecte de la Domnești sunt fragmentare și neîntregibile.

21. DRAGOSLOVENI – sat, comuna Dumbrăveni

Obiecte din os:

- împungătoare – 1 bucată – sec. X d.Cr. Face parte din categoria uneltelor.

Obiecte din ceramică:

- ulcior – 1 bucată – sec. IX - X-lea

- fragment (ciob) vas – sec. XVIII-lea

Fac parte din categoria vaselor ceramice.

- mărgică sticloasă – 1 bucată – Epoca fierului. Sunt obiecte din categoria podoabelor.

Obiecte din bronz:

- inel – 1 bucată – sec. al X - XI-lea. Cuprinde clasa podoabe.

- fibulă – 1 bucată – Epoca bronzului. Cuprinde clasa accesoriilor vestimentare.

Obiecte din fier:

- pilă – 1 bucată – Epoca fierului

- cuțit cu mâner – 1 bucată – Epoca fierului

- cosor – 1 bucată – sec. al XVII-lea

Fac parte din categoria ustensilelor.

- cârlig – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

- fernerie – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

- lupă fier – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

Cuprind clasa obiectelor de harnașament.

- vârf de săgeată: 1 bucată – sec. VI - VII d.Cr.

1 bucată – sec. IX - X d.Cr.

Fac parte din categoria armelor albe.

Numismatică:

- monedă de argint – 1 bucată – sec. X - XI d.Cr.

22. DUMBRĂVENI – comună

Cercetările au fost efectuate între anii 1960-1965, de către Gh. Constantinescu și între anii 1970-1972 de Victor Bobi în punctul „*Statuia lui Suvorov*”, în dreapta șoselei Focșani - Râmnicu-Sărat, pe un întreg deal, unde au fost descoperite fragmente din Epoca neolitică de tip Cucuteni, faza A, din Epoca bronzului (Cultura Monteoru), cât și din Cultura Hallstatt; feudale. Unele fragmente au fost restaurate, rezultând următoarele obiecte de inventar:

Obiecte din ceramică:

- vase ceramice – 5 bucăți – Hallstatt (Epoca fierului I). Cuprind categoria vaselor.

23. FITIONEȘTI – comună

În această comună, au fost efectuate cercetări încă din anul 1967 de Gh. Constantinescu, descoperind ceramică din Epoca bronzului, între anii 1970 - 1971, de către Aurora Ițcuș și Victor Bobi, în punctele „*Măriuța Petre*” și punctul „*Curături*” descoperind, de asemenea, Epoca bronzului cu ceramică și obiecte din os și piatră din Cultura Monteoru. Localitatea Fitionești este stațiune complexă (așezare și necropolă) cu descoperiri din Epoca neolitică (Cultura Precucuteni, Cultura Cucuteni fazele A-B și B-târziu, Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, Epoca bronzului (Cultura Monteoru fazele IC2, IC3, Cultura Noua), din Epoca fierului (La Tène), Cultura Geto-dacică, numismatice și feudale. Este sit de pe Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Arheologice cu numărul 40 A 0038.

Inventarul arheologic constă din:

Obiecte din piatră:

- nuclee silex – 2 bucăți – Epoca neolitică
- unealtă silex – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- lame silex și obsidian: 4 bucăți – Perioada neolitică
2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- răzuitor piatră – 1 bucată – Epoca neolitică

Fac parte din categoria uneltelor.

Din categoria ustensilelor fac parte:

- săpăligă din piatră – 1 bucată – Epoca neolitică
- ciocane piatră – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- topoare – ciocan din gresie – 2 bucăți – Epoca neolitică
- dălți din gresie: 7 bucăți – Epoca neolitică
7 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- dălțițe silex și obsidian – 3 bucăți – Epoca neolitică
- topoare marnă: 3 bucăți din obsidian – Epoca neolitică
1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- frecătoare piatră – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- râșnițe piatră – 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- cosor piatră – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- cuțite curbe (krummeister) – 6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

Din categoria (elemente) dispozitivelor fac parte:

- greutate vatră – 1 bucată – Epoca neolitică
- piatră de ascuțit – 1 bucată – Epoca bronzului
- cute piatră – 1 bucată – Epoca neolitică

Mărturii ale vieții sociale cuprind tipurile:

- sceptre piatră: – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Noua)
1 bucată – în groapa La Tène (Epoca bronzului,

Cultura Monteoru)

Obiecte din os:

Din categoria ustensilelor fac parte:

- dălțițe os – 1 bucată – Epoca neolitică
- dălți os – 5 bucăți – Epoca neolitică
1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- toporișcă corn animal – 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
  - sulă din os – 1 bucată – Epoca neolitică
  - săpăligi din os și coarne de animal (cerb): 4 bucăți – Epoca neolitică
1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru, faza IC3)
  - săpăligă cu 2 brațe – 1 bucată – Epoca neolitică
  - fragmente săpăligă – 3 bucăți – Epoca neolitică
  - împungătoare din os și corn de cerb: 17 bucăți – Epoca neolitică
6 bucăți – Eneolitică (Cultura Cucuteni)
13 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
  - 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru faza IC2)
- Din categoria recipiente fac parte:
- fragment lingură din os – 1 bucată – Epoca neolitică
- Mărturiile ale culturii spirituale sunt cuprinse de:
- amulete: 1 bucată - scoică (Epoca neolitică)
1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni) scoică
1 bucată – Epoca bronzului
- Obiecte din ceramică:**
- dispozitive (elemente):
  - fusaiole: 9 bucată – Epoca neolitică
1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
1 bucată – Epoca fierului
1 bucată – Cultura Geto-dacică
  - lustruitoare: 1 bucată – Epoca neolitică
1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
  - greutăți vatră – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
  - chirpic ornamental – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
  - discuri ceramice: 1 bucată – perforat, Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

1 bucată – Epoca fierului

- suport (phalus?) – 1 bucată – Epoca neolitică

Din categoria vase, fac parte:

- vase ceramice fragmentare – 11 bucăți – Epoca neolitică
- vase ceramice întregite – 8 bucăți – Epoca neolitică
- vas ceramic – 1 bucată – Precucuteni (Epoca neolitică)
- vase întregite – 5 bucăți – Cultura Geto-dacică
- capac vas – 1 bucată – Epoca neolitică
- vase tronconice: 1 bucată – Epoca neolitică

2 bucăți – Epoca bronzului

- vase bitronconice – 1 bucăți – Epoca neolitică

4 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)

- vas piriform – 1 bucată – Epoca neolitică
- castroane tronconice – 1 bucată – Epoca neolitică

1 bucată – castron, geto-dacic

- vase castron – 3 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- vâscioare – 1 bucată – Epoca neolitică
- vase-borcan: 3 bucăți – Epoca neolitică

1 bucată – Cultura Geto-dacică

- tîpsie – 1 bucată – Epoca neolitică
- vas cu tortițe supraînălțate – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

- (fragmente) vase – chiup – 3 bucăți – Epoca neolitică
- vase – chiup întregite: – 2 bucăți – Epoca neolitică (Grupul

Stoicani-Aldeni)

3 bucăți – Epoca neolitică (Cultura

Cucuteni)

- vase – globulare – 2 bucăți – Epoca neolitică (Grupul Stoicani - Aldeni)

- miniaturale: 3 bucăți – Epoca neolitică

2 bucăți – Epoca bronzului

- vas - strachină (fragmentar): 1 bucată – Epoca neolitică

1 bucată – Epoca neolitică (Cultura

Cucuteni) – cu picior

- cățui: 3 bucăți – Epoca fierului (La Tène)
  - 1 bucată – Epoca fierului (miniaturală)
- vas – ulcior(?) – 1 bucată – Epoca neolitică
- boluri-vas: 3 bucăți – Epoca neolitică
  - 1 bucată – Epoca bronzului
  - 2 bucăți – Cultura Geto-dacică
- vas cu 4 lobi – 1 bucată – Epoca neolitică (Grupul Stoicani-Aldeni)
- doliumuri (vase mari) – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- protomă în formă de pasăre – 1 bucată – Epoca neolitică
- apucătoare (formă zoomorfă) – 1 bucată – Epoca neolitică
- apucătoare – 2 bucăți – Epoca neolitică
- toartă de vas – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- pintaderă, -e, – 3 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru),

ce face parte din categoria tiparelor.

Din categoria recipiente, fac parte:

- vâscioare-cupă: 1 bucată – Epoca neolitică
  - 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- cupe: 4 bucăți – Epoca neolitică
  - 3 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Precucuteni)
- cupe globulare – 1 bucată – Epoca neolitică
- cupe bitronconice: 3 bucăți – Epoca neolitică
  - 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni,

faza A)

- pahar cu picior – 1 bucată – Epoca neolitică
- vase – suport – 5 bucăți – Epoca neolitică
- vase – suport cu picior – 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura

Cucuteni)

- fructiere – 4 bucată – Cultura Geto-dacică
- farfurie – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- polonice: 2 bucăți – Epoca neolitică
  - 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- linguri – 4 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)

- cozi de linguri – 4 bucăți – Epoca neolitică
- cești ceramică: 4 bucată – Epoca neolitică
  - 1 bucată – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- kantharos – 1 bucată – Cultura Geto-dacică (în groapa La Tène)
- cană – 1 bucată – (sec. X - XI d.Cr.)

Mărturii ale culturii spirituale:

- vas de cult – 1 bucată – Epoca neolitică
- măsuță cult – 1 bucată – Epoca neolitică
- obiecte de cult (phalusuri?) – 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)

Cucuteni)

- idoli antropomorfi (fragmente) – 14 bucăți – Epoca neolitică (picioare și altele)

- idoli antropomorfi întregiți: 12 bucăți – Epoca neolitică
  - 2 bucăți – Epoca eneolitică (Cultura Cucueni)

- figurine ceramică – 2 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)
- figurine zoomorfe – 5 bucăți – Epoca neolitică
- idoli zoomorfi: 8 bucăți (fragmente) – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)

3 bucăți – Epoca neolitică (Cultura Cucuteni)

Obiecte din bronz:

Din categoria uneltelor fac parte:

- sulă (străpungător) din bronz – 1 bucată – Cultura Geto-dacică
- mărgică calcedonie (fragment) – 1 bucată – Cultura Geto-dacică

(podoabe)

- fibulă din argint – 1 bucată – Cultura Geto-dacică – accesorii

vestimentare

- fier – cuțit fier fără vârf – 1 bucată – Epoca fierului – (La Tène)

Numismatică:

- tezaure monetare – 465 bucăți – Epoca neolitică (Grupul Aldeni-

Stoicani)

- tezaur monetar – 64 bucăți – romane

În localitatea Fitionești, punctul „Cetățuia”, în care s-au făcut

cercetările între anii 1965 - 1968, de către Marlena Florescu și Victor Bobi, a fost descoperită o așezare din Epoca neolitică aparținând Culturii Cucuteni, peste care s-a suprapus o așezare din Epoca bronzului (Cultura Monteoru). Ultimul strat arheologic de la Fitionești conține resturi din cea de-a doua Epocă a fierului.

- săpăligă din piatră – 1 bucată – Epoca neolitică
- ciocane din piatră – 2 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

- topoare – ciocan din gresie – 2 bucăți – Epoca neolitică
- dălți din gresie: 7 bucăți – Epoca neolitică
7 bucăți – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- dălțițe din silex și obsidian – 3 bucăți – Epoca neolitică
- topoare mamă – 3 bucăți obsidian – Epoca neolitică
- topoare marnă: – 3 bucăți obsidian – Epoca neolitică
– 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- frecătoare piatră – 1 bucată – Epoca eneolitică (Cultura Cucuteni)
- râșnițe piatră – 2 bucăți – Epoca neolitică târzie (Eneolitic) –

Cultura Cucuteni

- cosor piatră – 1 bucată – Epoca bronzului (Cultura Monteoru)
- cuțite curbe (krummeister) – 6 bucăți – Epoca bronzului (Cultura

Monteoru)

VECHI AȘEZĂRI OMENEȘTI ÎN ZONA MĂRĂȘEȘTI

Aurora-Emilia Apostu

În apropiere de confluența Șușiței cu Siretul, pe porțiunea de drum național ce leagă orașul Focșani de Bacău sau Bârlad, se află localitatea Mărășești, oraș cu adâncă și puternică istorie a neamului, simbolul vitejiei ostașilor români. Așezarea străveche, de mare însemnătate, este formată din orașul propriu-zis Mărășești și localitățile Tișița, Siretu, Modruzeni, Pădureni, Haret și Călimănești. Descoperirile și cercetările arheologice de pe terasa Siretului, pe care se află localitatea Mărășești atestă și aici, ca și în celelalte localități (descrise în volumele anterioare de pe Valea Șușiței) o viață străveche și neconținută de-a lungul timpului.

Amplasat pe terasa Siretului, Mărășești, al treilea oraș ca mărime al județului (după Focșani și Adjud) punct important și nod de cale ferată, prezintă de asemeni foarte multe dovezi de viață anterioare datării și atestării documentare.

Chiar din Mărășești provine un ciocan din piatră cu gaură de înmănușare – aparținând Epocii bronzului, fiind cea mai veche descoperire din localitate¹. Piesa donată este în depozitul muzeului.

De la Doaga (parte integrantă a orașului Mărășești) provin, în urma unor cercetări de suprafață, fragmente ceramice aparținând eneoliticului (Cucuteni) și obiecte de uz casnic aparținând bronzului,

---

¹ toporul - ciocan este înregistrat în registrul de inventar al muzeului. Piesa trecută ca fiind descoperită la Mărășești, provine probabil în urma unor descoperiri întâmplătoare de la Pădureni sau Doaga și a fost donată muzeului.

pastrate în Muzeul Vrancei. Produsele artistice din aria Culturii Cucuteni, (foarte variate), descoperite la Doaga (cariera de piatră) sunt apreciate drept expresie a celui mai rafinat gust artistic neolitic.² Rezultă că avem de-a face cu o populaţie cu îndelungate vieţuiri pe aceste locuri, îndeletnicindu-se cu ocupaţiile specifice zonei străbătută de Şuşita (vânătoare, pescuit etc.) folosind topoare de luptă perforate, unelte şi arme³ (asemănătoare celor de la Soveja).

Descoperirile de la Mărăşeşti, cele de pe Valea Putnei, sau cele de pe Valea Siretului, din raza oraşului Mărăşeşti – Pădureni şi Haret, reliefează pe lângă o ceramică de frumoasă execuţie şi numeroase alte materiale ilustrând cunoaşterea şi practicarea metalurgiei bronzului precum şi interesante repere ale vieţii spirituale locale.⁴

În satul Călimăneşti (oraş Mărăşeşti) punctul „*La Budăile cele multe*”, s-au descoperit în anul 1957, fragmente de ceramică ce datează din Epoca bronzului şi Epoca migraţiei (sec. IV d.Cr.)⁵. Aici, pe cuprinsul unei suprafeţe întinse de teren, s-a descoperit aşezarea de Epoca bronzului, cu fragmente ceramice întregibile, aparţinând Culturii Monteoru, cât şi fragmente ceramice aparţinând dacilor (sec. II - III d.Cr.). În acest punct „*La Budăile cele multe*”, cercetarea a mai fost făcută şi de colectivul şantierului arheologic Poiana, în anul 1950. Rezultatele descoperirilor au fost publicate.⁶ Un al doilea punct cercetat

---

² I.M. Puşcă, **Valea Suşitel**, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1987, p.25

³ *Ibidem*, p.25

⁴ *Ibidem*, p.26

⁵ din caietul personal de teren (şantiere, sondaje, cercetări de suprafaţă) al prof. Gh. Constantinescu. Cercetarea a fost făcută de acesta, împreună cu Anton Niţu. A fost continuată de N. Zaharia şi apoi de Victor Bobi, în anul 1973.

⁶ N. Zaharia, Mircea Petrescu-Dâmboviţa, Emilia Zaharia, **Aşezări din Moldova de la paleolitic până în secolul al XVIII-lea**, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1970, p.371; I. Nestor, **Cultura ceramicii liniare în Moldova**, în **Studii şi Cercetări de Istorie Veche** (în continuare se va cita: SCIV), nr. 2, anul II, 1951, p. 21. În urma publicării, verificarea în teren a fost făcută şi de Anton Niţu şi N. Zaharia, în anul 1957.

anterior este descoperit de colectivul șantierului Poiana, în punctul „*Vatra Satului*” – semnalare făcută și de Gh. Constantinescu.⁷ În punctul „*Pe muchie*”, situat între șoseaua națională Mărășești - Adjud și satul Călimănești, au fost găsite fragmente ceramice de culoare cenușie, lucrate la roată, ce indică descoperirea pe acest promontoriu, a unei așezări de tip Sântana de Mureș (sec. IV d.Cr.)⁸

După cum o reflectă descoperirile de la Mărășești - Călimănești, așezările carpilor s-au dezvoltat bucurându-se de bogatele resurse oferite de natura generoasă a acestor locuri și de protecția oferită de Valea Șușiței. Descoperirile efectuate au identificat urmele unui puternic sat în zonă. Ceramica, databilă în veacul al IV-lea și lucrată la roată de meșteri pricepuți, era arsă oxidant sau reducător, vasele căpătând o culoare roșiatică sau cenușie. Pasta este îngrijită, iar vasele în ansamblul lor nu pot aparține unei populații nomade ce puneă prea puțin accent pe calitatea acestor produse, fiind rezultatele unei populații cu îndelungi activități pe acest teritoriu.

În dreptul kilometrului 209, în dreapta șoselei naționale Focșani - Adjud, în spațiul dintre șosea și marginea terasei, au fost descoperite în anul 1957, cu ocazia desfundării terenului, fragmente ceramice și oase calcinate. Cu această ocazie s-au efectuat săpături de salvare de către Muzeul Vrancei și Institutul de Arheologie – Iași, identificându-se atunci trei cimitire de înhumatie de epoci diferite: 10 morminte de Epoca bronzului, 14 morminte din Prima epocă a fierului și 77 de morminte aparținând secolului III d.Cr. (carpilor). Așezarea carpică s-a descoperit la sud de necropolă. Între anii 1958 - 1959 au mai fost identificate unele bordeie și gropi de provizii.⁹ Fragmentele ceramice

⁷ Colectivul de cercetări arheologice al Academiei RPR, *Șantierul Poiana*, în S.C.I.V., nr. III, 1952, Editura Academiei RPR, p.217; caiet personal de teren al prof. Gh. Constantinescu

⁸ Victor Bobi, *Cercetările arheologice efectuate între anii 1926-1986*, în *Studii și comunicări*, vol. VIII - X, Focșani, 1991, p.91 - 100

⁹ *Ibidem*, p.102; Gh. Bichir, *Noi contribuții la cunoașterea culturii materiale a*

de vase descoperite în așezare sunt de culoare cenușie sau roșie, lucrate la roată, din care, în urma restaurării-conservării, au rezultat peste 30 de vase-ceramică de tipul cănilor, castroanelor și cele mai multe, de tipul urnelor funerare. Sunt inventariate și apar în depozitul muzeului. Au mai rezultat și foarte multe obiecte de podoabă și vestimentație. Piese arheologice provin de pe o suprafață de peste 4 ha, în care au fost săpate aproximativ 90 de casete dreptunghiulare, cu dimensiunile între 3x4 și 5x6 m. S-au mai descoperit, în această suprafață de 4 ha, diferite fragmente ceramice tipice civilizației Monteoru, ca cele descoperite la Haret și Mărășești precum și oase calcinate din morminte din Prima epocă a fierului (Hallstatt) conținând și unele fragmente de vase foarte rău conservate.¹⁰ Cercetările ulterioare de la Pădureni au fost efectuate de Gh. Constantinescu și Victor Bobi. Au fost efectuate săpături de salvare, fiind identificate cele trei cimitire de înhumatie datând din perioade diferite, cu 10 morminte din Epoca bronzului, din Prima epocă a fierului, 14 morminte și din secolul III d.Cr. cele 77 de morminte.¹¹

Vestigiiile din Prima epocă a fierului și cele aparținând dacilor liberi (carpilor) ocupă terasa superioară a Siretului dintre Călimănești și Modruzeni.

Cu ocazia descoperirii necropolei de la Pădureni - Vrancea s-a putut constata existența unei stratificări sociale în cadrul societății carpice. Au fost date unele procentaje în ceea ce privește populația foarte înstărită (conducătorii comunității), cea înstărită, pentru oameni cu posibilități de trai mai modeste și cel mai mare procentaj pentru populația săracă, ce reprezenta aproape jumătate din numărul total al locuitorilor.¹²

Forma de organizare era obștea teritorială. Alte dovezi materiale

---

carpilor, în S.C.I.V., nr. 4, tomul I 6, 1965, p.676 (aici este dată și așezarea de la Călimănești)

¹⁰ Sebastian Morintz, Gh. Bichir, **Săpăturile de la Pădureni**, în **Materiale și Cercetări Arheologice** (în continuare se va cita: M.C.A.), vol. VI, 1959, p.487

atestă faptul că puternica uniune de triburi carpice a avut neîntrerupte legături cu imperiul și cu populația daco-romană, dovedită prin obiectele de import roman cât și prin îmbinarea unor elemente culturale romane cu cele locale (unelte, ceramică, podoabe, etc.) descoperite în așezările și necropolele carpice de la Pădureni, Vârteșcoiu, Țifești etc.¹³ Tipurile de obiecte descoperite sunt în general, de podoabă, cum ar fi: perle, mărgel, inele și brățări din argint și bronz, fibule, cataram, cuțite, ace, cercei din argint în formă de butoiaș, pandantive – coșuleț și altele. Sunt în depozitul muzeului. Pe un fragment de vas ceramic, datând din sec. III d.Cr., decorul prezintă (redă) struguri stilizați, de unde rezultă și vechimea cultivării viței de vie.¹⁴

Materialul carpic de la Pădureni este asemănător cu cel descoperit în stațiunile de la Bacău, Poenești - Vaslui, Vârteșcoiu și Țifești - Vrancea (Victor Bobi semnalează descoperirile și în ziarul „*Milcov*” al anului 1971). Descoperirile de la Pădureni au fost prezentate de Gh. Constantinescu și în ziarul „*Milcovul*” din anul 1957, decembrie, ziua 14 și în cel din data de 7 ianuarie 1971, în care vorbește de Secția de arheologie a Muzeului de Istorie din Focșani, incluzând descoperirile de la Pădureni.

Într-un alt număr din ziarul „*Milcovul*”, este consemnat faptul că cercetările efectuate de Gh. Constantinescu au dus la prezentarea unor noi argumente în sprijinul afirmațiilor referitoare la puternicele tradiții daco-romane. Cultura Carpilor este cunoscută mai ales prin cimitirele de tip Vârteșcoiu, Pădureni, Țifești etc. Descoperirile de la Pădureni au mai fost semnalate și în ziarul „*Milcovul*”, anul V, nr. 482, din data de 21 octombrie 1961. În general, odată cu efectuarea cercetărilor de teren, o parte a rezultatelor era dată spre cunoștință

¹¹ Gh. Bichir, *op.cit.*, p.676; Victor Bobi, *op.cit.*, p.102

¹² *Ibidem*, p.109

¹³ *Ibidem*, p.109; caietul de teren al prof. Gh. Constantinescu, predat mie, în anul 1995

¹⁴ I.M. Pușcă, *op.cit.*, p.110

imediat, prin mass-media vremii. Rezultatele cercetărilor în principal, sunt publicate, în amănunțime în revistele de specialitate ale muzeului (Studii și comunicări) sau în revistele de specialitate ale altor muzee (Carpica, Mousaios, Danubius, etc.) cât și revistele naționale (Revista muzeelor, MCA, SCIVA, Arheologia Moldovei etc.).

Investigarea arheologică a început în anul 1955 și s-a încheiat în anul 1957. Cercetările arheologice în zona Mărășești au urmărit și zona dintre Bizighești și Tișița, pe promontoriul din apropierea șoselei, în localitatea Pătrășcani etc. Localitatea Pădureni este sit arheologic de pe Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Arheologice. Este așezare și necropolă.

Investigația de la Mărășești a identificat, după cum s-a văzut, urmele unui sat puternic. Vatra satului a fost strămutată de mai multe ori (datorită inundațiilor, năvălirilor, unor calamități naturale etc.) până în secolul al XVII-lea, unde găsim vatra așezată la Vadul Siretului, în drumul Tecuciului, acolo unde este și în prezent.

În jurul anului 1900, a fost descoperit un tezaur de 800 de monede din aur emise de regii macedoneni Filip al II-lea, Alexandru cel Mare și Lysimach (sec. IV - III d.Cr.), descoperire ce relevă strânsele legături dintre lumea geto-dacă de pe aceste meleaguri și cea greco-elenistică din sudul continentului.¹⁵ Este unul dintre cele patru tezaure monetare descoperite pe teritoriul Vrancei între cele de la Dumbrăveni, Răcoasa și Voloșcani. Cel mai vechi document intern moldovenesc ce dă și cea dintâi mențiune scrisă privind existența localității Mărășești este **hrisovul din 30 martie 1392**.¹⁶ La Mărășești, așezarea trebuie să fi făcut parte din rândul satelor mari. În momentul primei mențiuni, Roman I voievod „*domn a toată Țara Moldovei, de la munte până la mare*”, întărea lui Ioanăș Viteazul, printre alte danii și satul Mărășești.

---

¹⁵ C. Preda, **Moneda antică în România**, Editura Meridiane, București, 1969, p.18; Victor Bobi, *op.cit.*, p.102

¹⁶ I.M.Pușcă, *op.cit.*, p.110; G.I. Lahovari, **Marele dicționar geografic al României**, vol. IV, fascicola a III-a, București, 1901, p.545 - 546

Și de această dată documentul nu consemnează momentul de început al localității.

Rezumatul asupra vechilor așezări omenești din zona orașului Mărășești este în măsură să prezinte situația descoperirilor arheologice din zona de confluență cuprinsă între Valea Sușiței și Valea Siretului, descoperiri din cele mai vechi timpuri (din eneolitic – Cultura Cucuteni) și până în prezent. Acestea completează aria descoperirilor de pe Valea Sușiței, începând cu Adjud, Mărășești, Panciu etc. rămânând descoperirile din zona orașului Focșani pentru studiul următor.

15 Iunie 1817 – „FOCUL CEL MARE DE LA VALEA – SĂRII“

Horia Dumitrescu

Împărțirea celor 14 munți între tot atâtea sate vrâncene a avut întotdeauna un caracter provizoriu. Din când în când, noi necesități obștești determinau schimbarea stăpânirii satelor asupra munților, așa cum s-a întâmplat și după încheierea lungului și anevoiosului proces (1801 - 1814) cu vistiernicul Iordache Ruset Roznovanu, **Constantin Ipsilante (1799-1801)** și **Alexandru Moruzi (1792, 1802-1807)** – ultimii doi foști domni al Moldovei¹.

La 15 iunie 1817², reprezentanții tuturor obștilor satești vrâncene s-au adunat în Mare Sfat la Valea Sării, *„un loc în mijlocul Vrâncii”*³, pentru a reglementa singuri această nouă repartizare a munților *„împreună și preoții fiind”*⁴.

Procedura a fost echitabilă: *„mai întâiu au făcut aruncătoare banilor, ce au cheltuit cu giudecățile”*⁵ și *„după starea a fiiște căriia*

---

¹ vezi I. Iliescu, **Marile procese ale Vrancei**, în **Cronica Vrancei**, III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p.39-52

² Aurel V. Sava, **Documente putnene**, II, **Vrancea. Irești-Câmpurl**, **Publicate cu un studiu introductiv despre proprietatea colectivă vrânceană de...**, Publicată cu ajutorul Fundațiunei Ferdinand I, Tipografia Băncii Centrale Cooperative, Chișinău, 1931, p.78

³ C.D. Constantinescu-Mircești, H.H. Stahl, **Documente vrâncene. Cărți domnești, botârnicii, răvașe și izvoade**, vol. I, **Publicate de ...**, Cu o prefață de D. Profesor N. Iorga, Tipografia Bucovina, I.E. Torouțiu, București, 1929, doc. nr. 70, p.117

⁴ *Ibidem*

⁵ Aurel V. Sava, *op. cit.*, doc. nr. 21, p.77

moși și satu s-au alcătuit cum să de(a) banii”⁶.

În funcție de acestea, „s-au pus preț și munților, care-și după stare și mărimea lui și s-au analoghisit banii munților pe banii cheltuielii și pe câți bani au avut dați la cheltuială, pe ace(a) sumă analoghisită i s-au dat și munte de potrivă”⁷

A rezultat următoarea împărțire a munților Vrancei:

„210 lei și muntele 210, Nerej Palten i s-a venit muntele Mușa i Muntioru frunză.

185 analog și muntele 190 lei Valea Sării i Podurile, s-au venit Lapășul de jos i Mișina și Răiuțu, frunză.

190 lei analog și muntele 220 lei Năruja i Nistorești, Lapășul de sus i Munțișorile.

210 lei analog și banii muntelui 120 lei, Spinești i Herăs(t)ău și Săcătura Văsui, i s-au venit Zboina i Frunte cea mare, frunză.

185 analog și banii muntelui 180 lei, Păunești i Hăulișca i s-au venit Mijlocul Cozii i Strungile, frunză.

185 analog și banii muntelui 230 lei, Bărsăști i s-au venit. Giurgiul i Chinii, frunză și le mai trec 45 lei din preț(ul) muntelui. Li s-au mai lăsat 22 lei 20 par. tot pentru frunză. Iar 22 lei par.20 să mai întoarcă la sat Năruja pentru frunză din alt an.

74 lei analog și muntele 70 lei, Coza, i s-a venit Chetricelile i Bodescu, pe jumătate frunză.

120 lei analog și muntele 130 lei, Tulnici, li s-a venit Chetrosul i Galaciu, frunză.

198 lei analog și muntele 200 lei, Negrilești, i s-au venit Păișana i Soci, Căușu, frunză.

120 lei analog și muntele 120 lei, Voloșcani, li s-au venit Furul ... frunză.

154 lei analog și muntele 170 lei Colacu li s-au venit Macradeul, trecând 16 lei pentru frunză.

---

⁶ Ibidem

⁷ Ibidem

173 de lei analog și muntele 170 lei, Vidra i Căliman, i s-au venit Verdele și Ciutele, frunză.

185 analog și muntele 200 lei Găurile (i s-au venit) Cap(ul) Cozii de sus, 15 lei trec pentru frunză”⁸.

În amintirea bătrânilor, această obștească adunare a rămas sub numele de „*Focul cel mare de la Valea Sării*”⁹, ceea ce arată faptul că discuțiile au fost foarte aprige, că fiecare sat s-a considerat îndrituit să obțină ceea ce revendica.

Cauzele acestei mari frământări au constat nu numai în interpretarea diferită a procedurii amintite, ci și în mărirea numerică a satelor (de la 14 la 24 prin apariția „*cutelor*” sau „*cotunelor*” – azi sate componente ale comunelor din zonă) și în poziția inflexibilă a satului Poiana de a nu renunța la ceea ce stăpânea în acel moment.

Izvodul de repartizare a munților pe sate era iscălit de 24 frunți vrânceni. Pentru Valea Sării au semnat „*nimesnic*” Alixandru, Ștefan Sandu și Ion Dascălul.¹⁰

Stărostia Putnei, care a controlat operațiunea, a recunoscut că a fost „*driaptă și cumpănită întru prețăluirea munților*”¹¹.

La 6 iulie 1817, vornicul Gheorghe Costin a înmănat tuturor satelor țidulele „*pentru muntele și frunza ce li s-a cuvenit la împărțire*”¹². Această reglementare s-a dovedit a fi de cea mai scurtă durată: îi va urma curând cea din 23 martie 1818.

---

⁸ C.D. Constantinescu-Mircești, H.H. Stahl, *op.cit.*, p.118

⁹ Simion Hârnea, *Locuri și legende vrâncene*, 1972, p.139

¹⁰ C.D. Constantinescu-Mircești, H.H. Stahl, *op.cit.*, p.119

¹¹ *Ibidem*, p.120

¹² Aurel V. Sava, *op.cit.*, p.77

DIVERTISMENT DE EPOCĂ ÎN FOCȘANI ÎNTRE ANII 1876 - 1902

Horia Dumitrescu

În ultimul sfert al veacului al XIX-lea, între localitățile în care se juca teatru se număra și orașul de pe Milcov.

Datorită actorului bucureștean Ioan Lupescu, Focșanii au cunoscut o activitate teatrală permanentă începând din toamna anului 1873, când Teatrul ce purta numele ctitorului său, și-a deschis porțile. Timp de aproape trei decenii, pe scena Teatrului Lupescu s-au prezentat zeci de piese, iar cei mai mari actori ai vremii au susținut spectacole memorabile care au contribuit la cultivarea gustului artistic al focșănenilor: Matei Millo, Aristizza Romanescu, Ion și Alexandru Vlădicescu, I.D. Ionescu, Fani Tardini, Ștefan Iulian, Grigore Manolescu, Mihail Pascaly, Agatha Bârsescu etc.¹

Documentele de arhivă ne oferă însă și informații prețioase despre spectacole de alt gen, la care erau prezenți locuitorii Focșanilor, după gustul și stare materială ale fiecăruia. Mai puțin pretențioase decât reprezentațiile teatrale, aceste spectacole se desfășurau în diferite locuri din oraș și reușeau să adune un număr suficient de spectatori sau curioși, dovadă fiind faptul că unii dintre artiștii ambulanți reveneau la Focșani, de ori câte ori considerau necesar acest lucru.

Spectacolele acestea cuprindeau o gamă variată de oferte care se confundau, uneori, cu neobișnuitul, ineditul sau bizarul.

O selecție atentă a documentelor de arhivă ne permite

---

¹ Horia Dumitrescu, I. Iliescu, **Ctitori de teatru: Ioan Lupescu și Gheorghe Pastia**, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 35 - 42

prezentarea acestora în intervalul de timp cuprins între anii 1876 - 1902 și contribuie la înțelegerea modului în care focșănenii puteau să-și petreacă timpul liber și să-și satisfacă, mai mult sau mai puțin, gusturile sau curiozitatea.

1876

9 august 1876. Cererea adresată primarului de Leonce Bellay de a da, a doua zi, în Grădina Publică „o reprezentațiune de velociped și echilibristică cu antren”². Oferea în beneficiul Comunei suma de cinci franci.³

14 august 1876. Circul Jean Gautier solicita Primăriei aprobarea pentru 15 reprezentații, pe locul lui Vidrașcu, lângă proprietatea lui Aristide Vasilescu.⁴ Pentru fiecare reprezentație oferea 10 franci, sumă neacceptată de Primărie. La 18 august 1876, Jean Gautier adresa prefectului o cerere pentru ca spectacolul său „cu un mic circ de dresarea și alergarea cailor”⁵ să fie impozitat mai puțin: „Cu mult regret, Domnul Primar nu voesce a-mi lăsa mai puțin din 30 franci pentru fiecare seară. Și deși am dovedit Onor. Primăriei că acum 2 ani n-am plătit mai mult decât fr.10, cu toate acestea Onor Primăria nu voesce a lua în considerațiune taxa deja primită în anul '874”⁶.

Taxa fixată de Primăria Focșani a rămas neschimbată, așa încât pentru spectacolele din zilele de 21 - 26 și 28 - 31 august 1876, Jean Gautier a vărsat la casieria Primăriei câte 30 franci pentru fiecare reprezentație.⁷

---

² Arhivele Naționale Vrancea, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1876, f. 7

³ *Ibidem*, f. 8

⁴ *Ibidem*, f. 13

⁵ *Ibidem*, f. 16

⁶ *Ibidem*

⁷ *Ibidem*, f. 18-19, 21

6 mai 1883. F. Saleron solicita autorizație pentru „*reprezentatii de cafe șantan fără antre în grădina paradisu*”²³

17 mai 1883. Gustav Paul cerea autorizație pentru „*punerea în vederea publicului a instrumentului „Phonographul*”²⁴

17 octombrie 1883. I.Reghins solicita autorizație pentru „*reprezentatii de prestidigitatură și ilusionist în localul Dlui S. Herman*”²⁵.

27 octombrie 1883. Heiman Griler solicita autorizație pentru o „*panoramă*”²⁶, pe durata a 8 zile, pe locul viran de lângă Tipografia Cremonițer.

24 noiembrie 1883. Alois Kargea solicita autorizație pentru „*câteva reprezentatii magice*”²⁷ în sala Hotelului Herman.

1885

4 aprilie 1885. Nicolas Noël cerea ca, începând din 6 aprilie, timp de 8 zile, să prezinte „*în salonul meu de panoramă o damă în greutate ca de 375 livre*”²⁸

25 aprilie 1885. Costache Ion solicita autorizație pentru ziua de 28 aprilie, pentru „*jocuri de păpuși*”²⁹, în Piața Pescăriei, culoarea verde.

4 iulie 1885. Ede Braun solicita autorizație pentru „*un muzeu anatomic și panoramă*”³⁰ pe locul viran de lângă Tipografia Kremnitzer. Reprezentațiile au avut loc în zilele de 8 - 18 și 20 - 21 iulie.³¹

---

²³ *Ibidem*, f. 10

²⁴ *Ibidem*, f. 12

²⁵ *Ibidem*, f. 17

²⁶ *Ibidem*, f. 19

²⁷ *Ibidem*, f. 21

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 61/1885, f. 1

²⁹ *Ibidem*, f. 3

³⁰ *Ibidem*, f. 5

³¹ *Ibidem*, f. 7-15

9 august 1885. Celesta Rosi și Bertan Josefini solicitau autorizație „*să dea jocuri cu maimuțe și paseri pe stradele orașului timp de 15 zile*”³²

3 octombrie 1885. Trupa I. Bondic sosea la Focșani pentru „*câteva reprezentații magice*”³³

22 octombrie 1885. Franz Papp solicita primarului N. Săveanu autorizație pentru „*reprezentații de café șantan în sala Hotelului Treandafil*”³⁴.

21 noiembrie 1885. Matula și Klein solicitau autorizație primarului T.C. Săndulescu pentru „*4 reprezentații de gimnastică și varietăți în sala Teatrului*” (Lupescu)³⁵

1886

13 mai 1886. Rosa Waugham cerea autorizație pentru „*câteva reprezentații de teatru cu câini în Grădina Cuntzelman din oraș*”³⁶

1887

28 februarie 1887. Georges Bungare solicita autorizație pentru „*a deschide un joc de tragere la tir cu puști cu aer comprimat pe locul din capul Bulevardului la șosea zis Petrele de moară unde intrarea oricăruia este liberă.*”³⁷

15 aprilie 1887. Eduard Braun revenea în Focșani și solicita autorizație pentru „*a deschide o menajerie și panoramă, exercitând această meserie în acest oraș timp de zece zile*”³⁸.

17 septembrie 1887. Alicsandru Inglezu și Gheorghe Ion

---

³² *Ibidem*, f. 20

³³ *Ibidem*, f. 26

³⁴ *Ibidem*, f. 29

³⁵ *Ibidem*, f. 27

³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 21/1886, f. 7

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 22/1887, f. 4

³⁸ *Ibidem*, f. 8

„exercitând specialitate de gimnastică pe frânghie cu distincție de oricare gimnastică făcând niște figuri nereprezentate până azi de nici o trupă”³⁹ solicita autorizație pentru câteva reprezentații în Grădina Publică Sf. Ioan.

21 septembrie 1887. Hristache Andreescu solicita autorizație „voind a expune vederei publicului pe Omul „Totovat” în localul dlui C. Antonescu de pe Strada Mare”⁴⁰.

1893

3 martie 1893. Vasile Avrămescu solicita autorizație pentru „a așeza o pânză în care voesc a face o țință cu belciuge în acest orașu culoarea de roșu pe proprietatea dlui C.Hristodorescu”⁴¹.

13 martie 1893. Trupa ecvestră Cesar Sidoli ce „am avut onoare a debuta înaintea M.S.Regelui și AALL Prințu și Princesei”⁴² solicita autorizație pentru a clădi un circ provizoriu cu pereții de scândură și acoperământul de pânză groasă pe locul viran situat pe strada Gării, proprietatea lui Grigore Pruncu. Solicitantul intenționa ca reprezentațiile să dureze 30 - 40 zile⁴³. Inginerul comunal a prezentat primarului un Referat care cuprindea condițiile obligatorii de desfășurare a reprezentațiilor.

„Natura construcțiunei va fi de scânduri pentru pereți cu învelitoare de pânză. Ca dependenți se îngăduie una casă pentru bilete, una casă pentru bufet și unui grajd pentru adăpostirea cailor care vor fi întrebuințați în ziua de reprezentațiune în mărime de 15 m/4 m, precum și o garderobă de 10 m/4 m, toate construite în mod provisor din scânduri. Construcțiunea cercului va fi solidă și locurile pentru public dispuse comod cu spațiul necesar circulației și trei uși pentru

---

³⁹ Ibidem, f. 13

⁴⁰ Ibidem, f. 14

⁴¹ Ibidem, dosar nr. 22/1893, f. 1

⁴² Ibidem, f. 2

⁴³ Ibidem

eșire, largi de cel puțin 2 m. Iluminarea cu petrol este interzisă și se impune iluminarea cu ulei de rapiță.”⁴⁴

1 Iunie 1893. Elias Margulies cerea autorizația pentru „*a practica arta ce am „studii fisiognomice” și arta „mnemonică” (ținere de minte)*”⁴⁵ timp de 15 zile.

7 iunie 1893. Prof. Giacomo Merighi - „*areonanta e costruttore d'areostata*” – domiciliat în Galați, str. Sf. Dumitru nr. 18, solicita autorizație pentru o reprezentațiune aeronautică „*cu uriașul meu balon*”⁴⁶. Balonul se numea „*Roma Antică*” și avea dimensiuni impresionante: înălțimea – 70 picioare și circumferința – 140 picioare⁴⁷. După reprezentații la Botoșani, Giurgiu, Ploiești și Galați⁴⁸, prof. Merighi dorea să susțină o reprezentație la Focșani, duminică, 13 iunie 1893, ora 17,00 în Grădina Publică Sf. Ioan.⁴⁹

Autorizația Primăriei Focșani cuprindea unele condiții impuse prof. Merighi: „*locul unde are să umfle balonul trebuie să fie deschis, neîngrădit, spre a putea fi văzut de publicul din grădină, să aibă un număr îndestulător de oameni pentru ținerea balonului până la umflarea lui, pentru ca nu ca din această cauză să ocazioneze nici o nenorocire chiar în grădină, observând de asemenea ca să ia toate precauțiunile necesare ca atât ascensiunea cum și coborârea să fie făcută după regulile științei*”⁵⁰. Primăria Urbei Focșani s-a implicat în vânzarea biletelor, deoarece „*după scăderea cheltuielilor jumătate are a fi în folosul inundațiilor*”⁵¹ ce avuseseră loc la Adj. Din Procesul-verbal încheiat după reprezentație, Primăriei i-au revenit 453,45 lei,

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 2 verso - 3

⁴⁵ *Ibidem*, f. 6

⁴⁶ *Ibidem*, f. 4

⁴⁷ *Ibidem*, f. 5

⁴⁸ *Ibidem*, f. 9

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ *Ibidem*, f. 9

⁵¹ *Ibidem*, f. 15

iar în contul Comitetului Central, ca ajutor inundațiilor, au intrat 400 lei.⁵²

20 iulie 1893. Athanase Popa Ion se adresa Primăriei Focșani cu cererea de „a așeza telescopul meu astronomic cu aparatul de proiecțiuni luminoase sau instructive”⁵³, pe Strada Mare, în localul lui Costache Hristodorescu..

25 august 1893. I. Braun solicita autorizație pentru a instala pe Strada Mare, culoarea roșie, pe locul lui C.Cristodorescu „un muzeu și panoramă”⁵⁴ pentru o lună de zile

29 august 1893. S. Șvaițer se adresa prefectului în scopul obținerii autorizației „pentru o reprezentatie pirotehnică în grădina publică”⁵⁵. Jumătate din suma încasată se dădea „incendiaților din Târgul Adjud”⁵⁶ Prefectul va înainta cererea primarului Tzanu la 4 septembrie.⁵⁷

7 septembrie 1893. Carol Berlhaupt solicita autorizația pentru „a deschide un circ de purici”⁵⁸ pe locul lui Alecu Ștefănescu.

1902

17 ianuarie 1902. Ecaterina Braun s-a adresat Primăriei Focșani pentru a-i permite instalarea unei menajerii pe proprietatea lui Ion C. Burghelescu din strada Liceului vechi nr. 19⁵⁹.

Rezoluția de pe cererea sa specifica faptul că „se va da autorizarea legală cu îndatorire a fi liniște în timpul cursurilor de la

---

⁵² *Ibidem*, f. 19

⁵³ *Ibidem*, f. 23

⁵⁴ *Ibidem*, f. 26

⁵⁵ *Ibidem*, f. 28

⁵⁶ *Ibidem*

⁵⁷ *Ibidem*

⁵⁸ *Ibidem*, f. 29

⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 22/1902, f. 4

Școala Secundară de Fete“.⁶⁰

Inginerul comunal Mihăileanu a prezentat Referatul nr. 22/19 ianuarie 1902 care cuprindea următoarele:

„1) *Atât manejul de zăbrele de fier, cât și cuscele animalelor să fie cât de des văzute și controlate, atât de directorul menajeriei, cât și de dresorul animalelor spre a se asigura dacă ele sunt în tot momentul în bună stare.*

2) *Pentru hrana animalelor, vitele ce se vor procura să nu se tae pe locul unde este instalată menajeria, ci pe locul care se va destina de Dl.Dr. Veterinar al orașului.*⁶¹

3) *Murdăriile animalelor, gunoaielor etc. se vor ridica zilnic de serviciul de curățirea gunoaielor al comunei, în schimbul unei taxe ce se va plăti comunei.*

4) *Locul rezervat pentru public va fi despărțit de acel pe care se află cuștile și manejul, astfel ca să facă imposibil o apropiere prea mare cu o atingere cu mâna a publicului de animale.*

5) *În tot timpul cât publicul va vizita menajeria, Dl. Director va avea un om însărcinat cu supravegherea, și în fine*

6) *Pentru orice accident s-ar întâmpla, fie din orice cauză, comuna nu-și ia nici o răspundere, decât singurul răspunzător fiind Dna Proprietară și Directorul menajeriei*”⁶².

La 21 ianuarie 1902, Primăria i-a eliberat Ecaterinei Bram autorizația nr. 364, cu respectarea condițiilor stabilite de inginerul comunal.⁶³

14 martie 1902. Elisabeta Erimescu din Focșani care să așeze „*un csot di pânză pentru diferiti jocuri de scamatorii*”⁶⁴ în strada Centrală nr. 50, pe locul viran al lui Marcu Constantin „*de acum până*

---

⁶⁰ *Ibidem*, f. 4 verso

⁶¹ *Ibidem*

⁶² *Ibidem*, f. 6

⁶³ *Ibidem*, f. 5

⁶⁴ *Ibidem*, f. 20

pe 24 aprilie a.c.”⁶⁵

10 aprilie 1902. Zoița Avram și Gh. C. Aslan cer autorizație pentru „a pune în funcțiune atât dulapul cât și călușei de pe proprietatea mea din str. Vergului”⁶⁶ de Sfintele Sărbători.

Din nou, inginerul comunal Mihăileanu a fixat condițiile pentru eliberarea autorizației:

„1. Dulapul nu va funcționa decât atunci când toate polițele vor fi încărcate și pe cât posibil conducătorul va căuta să echilibreze polițele din aceleași răscruci nefiind permis a se așeza mai mult de două persoane în o poliță.

2. Fiecare poliță va avea dinainte o vergea de fer mobil care să poată opri căderea

3. Este cu totul interzis a se încărca polițele cu copii mai mici de șapte ani, fără ca să fie cineva alături ca să aibă grijă de ei. De asemenea nu este permis încărcarea polițelor cu persoane care nu sunt în starea lor normală.”⁶⁷

4. Dulapul va fi pus în mișcare de 4 oameni care vor fi în de aproape supravegheați de un conducător, pentru ca mișcarea să se facă în mod regulat și nu prea repede, iar opririle să se facă încet și fără zguduiri.

5. Petiționara este obligată ca îndată ce s-ar semnala în timpul funcționării cel mai mic defect sau stricăciune sau în fine orice altă cauză care să pună în nesiguranță persoanele care sunt în dulap, să îl oprească imediat și să ia măsuri de reparare, după care apoi va veni să înștiințeze Serviciul Technic pentru a merge să constate modul în care s-a reparat.

6. Dulapul nu va putea funcționa decât până la apusul soarelui.

7. Orice accident provenit fie din neglijență, fie din neîndeplinirea condițiilor impuse mai sus, cade în sarcina petiționarei

---

⁶⁵ Ibidem

⁶⁶ Ibidem, f. 26

⁶⁷ Ibidem, f. 23 verso

*care va fi direct răspunzătoare, Primăria neluându-și nici un fel de răspundere*⁶⁸

10 aprilie 1902. Elisaveta Erimescu solicită din nou permisiunea de a „*așeza un cort de pânză pentru diferite jocuri de scamatorii*”⁶⁹ pe locul lui Năstase Andrei din strada Câmpului Lefteriu, vis-à-vis de Banca Aslan, în perioada 14 aprilie – 14 mai 1902⁷⁰

22 aprilie 1902. Iancu Ilie solicită autorizație pe perioada 1-12 mai pentru instalarea „*unui dulap cu căișori*”⁷¹ în Pădurea Crângu-Petrești, partea comunei, „*pe terenul ce mi s-a dat și anul trecut cu dispensă de plata locului și taxa de orice*”⁷² deoarece „*nu trag mare folos decât scoaterea existenței*”⁷³

25 aprilie 1902. Elisabeta Irimescu vrea pentru 1 Mai, ca în Crâng să instaleze „*un cort barată de pânză cu lucruri comice de distrat onor public*”⁷⁴

4 iunie 1902. Circul C. Henry „*în noul său sistem de circ transportabil, cu toate dependențele care vor fi luminate cu electricitate având propriile sale motoare și mașini electrice*”⁷⁵ a ajuns în Focșani. Circul, care cuprindea 120 de persoane și circa 100 de cai, efectua un turneu prin toate reședințele de județ. Prin Autorizația nr. 4215/5 iunie 1902 se fixa taxa legală pentru fiecare zi de reprezentație, la care se adăuga abonamentul pentru gunoiul ce se va scoate de la grajduri de Serviciul de Salubritate.⁷⁶

29 iunie 1902. Ecaterina Braun, prin cererea nr. 5961, solicita

---

⁶⁸ *Ibidem*, f. 25

⁶⁹ *Ibidem*, f. 28

⁷⁰ *Ibidem*

⁷¹ *Ibidem*, f. 29

⁷² *Ibidem*

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ *Ibidem*, f. 31

⁷⁵ *Ibidem*, f. 49

⁷⁶ *Ibidem*, f. 50

autorizație pentru a instala „un muzeu și scrânciob”⁷⁷ în strada Liceului, vis-à-vis de bancă.

9 august 1902. Pierre Solomon „voind a instala în acest oraș un fotoplastic imperial după modelul celor din București, Iași, Brăila, Craiova și Ploiești”⁷⁸ solicita autorizație. Intenția sa era să instaleze „fotoplasticul imperial” în prăvălia de pe Strada Mare a Unirii nr. 242, pe timp nelimitat.⁷⁹

9 decembrie 1902. Herșcu Grunberg cerea autorizație pentru „o instalație de patinaj”⁸⁰, pe terenul din str. Plevnei, proprietatea lui Victor Puiu.

---

⁷⁷ *Ibidem*, f. 56

⁷⁸ *Ibidem*, f. 62

⁷⁹ *Ibidem*

⁸⁰ *Ibidem*, f. 75

POMPIERII MILITARI FOCȘĂNENI ÎN PERIOADA 1891 - 1909

Ionuț Iliescu

Care au fost particularitățile organizatorice ale pompierilor militari la nivel local, cum s-a rezolvat problema asigurării unei cazărmi corespunzătoare pentru această armă, în ce măsură Primăria Focșani a asigurat dotarea tehnică și subvențiile necesare, în ce condiții pompierii au conlucrat cu autoritățile locale pentru prevenirea și stingerea incendiilor – la toate aceste probleme rândurile de față vor încerca să dea un răspuns.

Încă din 1906, după 22 de ani de existență a Secțiilor de pompieri militari, Ministerul de Război și-a schimbat orientarea, dorind demilitarizarea acestora. Consiliul Comunal Focșani, ostil proiectului, a solicitat acestui Minister să mențină organizarea deja existentă a pompierilor¹, menționând că numai în cazul în care va fi obținută legiferarea noii organizări, se va conforma cerințelor².

Ministerul de Război și-a motivat decizia prin faptul că „*actuala organizare a serviciului stingerii incendiilor... este deopotrivă dăunătoare și comunelor și armatei; pentru armată de oare ce ofițerii și soldații sunt obligați a face altă instrucție decât aceia a armei lor*”, iar pentru comunele urbane, atât din punct de vedere financiar, cât și pentru faptul că nu puteau îndeplini și alte sarcini, în afară de cea de bază.

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 31/1906, f. 35

² *Ibidem*, f. 37

La cererea Ministerului de Interne adresată Primăriei orașului Focșani, în noiembrie 1906, în vederea trimiterii avizului de înființare a Secției de pompieri comunali³, această instituție avea să pledeze pentru menținerea organizării militare a pompierilor⁴.

În decembrie 1909, Ministerul de Război reamintește comunelor urbane din întreaga țară că menținerea Secțiilor de pompieri militari sustrage armatei un număr mare de cadre și soldați de care era absolută nevoie în vederea completării efectivelor sub drapel. Încă odată, primăriilor le sunt cerute, în regim de urgență, avizele de organizare a Serviciului pompierilor comunali.⁵

În condițiile în care instituțiile mai sus-menționate manifestau ostilitate în legătură cu schimbarea preconizată, Ministerul de Război a ripostat prompt, hotărând ca trupele de pompieri să nu mai figureze în bugetul anului financiar 1910 - 1911. Așadar, Primăria orașului Focșani se vedea silită să-și organizeze propriul Serviciu de pompieri, care trebuia să funcționeze cu începere de la 1 aprilie 1910. Ministerul de Război avea să precizeze că va ajuta Primăria orașului de pe Milcov, căreia este dispus să-i cedeze caii, materialul de incendiu și toate accesoriile deținute de unitatea din subordine de aici.

În 1874, Ministerul de Război a organizat Serviciul de pompieri din dorința de a veni în ajutorul comunelor urbane, care la acea dată nu dispuneau de mijloacele necesare realizării corespunzătoare a acestui obiectiv. În baza noii Legi de organizare a armatei, Ministerul de Război reamintește primăriilor comunelor urbane că pot organiza noile unități de pompieri apelând la rezerviști.⁶

Primăria orașului Focșani a dat o replică viguroasă Ministerului de Război, subliniind carențele Serviciului pompierilor comunali. Se afirmă cu acest prilej că Secția existentă deja corespundea tuturor

---

³ *Ibidem*, f. 32

⁴ *Ibidem*, f. 33

⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. inv. 43/1909, f. 55

⁶ *Ibidem*, f. 53

cerințelor care priveau interesul general al societății pentru salvarea averii cetățenilor. În opinia Primăriei, trecerea pompierilor la comunele urbane avea marele inconvenient că se recruta⁷ persoane care nu prezentau garanțiile cerute de armată⁷ și care, în caz de abateri, nu intrau sub incidența Codului de justiție militară. Concedierea era, totuși, o pedeapsă prea mică, în condițiile în care cetățeanul își pierdea averea și chiar viața, în unele cazuri.⁸

În 1897, Ministerul de Război solicită Primăriei orașului Focșani să alocе banii necesari construirii unei noi cazărmi pentru pompierii militari, în condițiile în care cea veche, situată în zona centrală a urbei, devenise insalubră.⁹

Un an mai târziu, în condițiile în care Primăria orașului Focșani a demonstrat că nu îmbrățișează această idee, nefiind de acord nici măcar cu repararea vechii cazărme, Regimentul 11 Artilerie a trecut la măsuri radicale. Clădirile vechi devenind improprii pentru locuit, cu zidurile gata să se dărâme, comandantul regimentului de care aparținea Secția de pompieri – a ordonat ca aceștia să fie adăpostiți în corturi, până când li se va pune alt local la dispoziție.

În cazul în care Primăria nu avea de gând să închirieze un imobil încăpător și în stare bună pentru trupa pompierilor, caii și mijloacele lor de transport, Corpul 3 Armată era decis să ceară Ministerului de Război să desființeze această Secție.¹⁰ Alertată de acest posibil deznodământ, Primăria orașului Focșani anunță forurile militare că va închiria un local care să servească pompierilor drept dormitor. Cancelaria, materialul de incendiu (instrumentele de foc) și caii aveau să rămână în vechiul local, situat în apropierea Pieței Libertății¹¹ la

---

⁷ *Ibidem*, f. 54

⁸ *Ibidem*

⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 29

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. inv. 17/1898, f. 10

¹¹ *Ibidem*, f. 11

care erau planificate lucrări de consolidare.¹²

Corpul 3 Armată avea să califice propunerea Primăriei drept „inadmisibilă”, deoarece Secția de pompieri trebuia să alcătuiască un tot unitar, pentru a putea interveni la timp.¹³

În vederea începerii lucrărilor la noua cazarmă, Ministerul de Război avea la dispoziție 70.000 lei¹⁴, Primăria Focșani urmând să asigure un fond de 83.200 lei, aprobat de Ministerul de Interne¹⁵.

În luna mai a anului 1900, Ministerul de Război a încheiat cu antreprenorul Șt. Gagiu contractul în baza căruia s-au demarat lucrările la cazarma pompierilor¹⁶. Și aceasta în ciuda dorinței Ministerului de a nu se începe lucrările până ce Primăria Focșani nu avea să achite toți banii necesari îndeplinirii obiectivului. Ca urmare a repetatelor insistențe venite din partea Comisiunii Interimare a orașului, Ministerul de Interne a cerut Consiliului de Miniștri urgentarea încheierii contractului. Stadiul lucrărilor era avansat, dar ritmul risca să scadă simțitor, din cauză că Primăria Focșani plătea antreprenorului banii în tranșe. Pe măsura efectuării plăților, antreprenorul putea efectua lucrările, care se desfășurau practic, în etape.¹⁷ Este drept însă că Primăria nu primise integral împrumutul solicitat Casei de Economii și Consemnațiuni, tocmai în acest scop, cu un an în urmă¹⁸. În cazul în care lucrările nu aveau să se termine la timp, Ministerul de Război nu excludea posibilitatea desființării Secției din Focșani, pompierii neavând unde să ierneze.¹⁹ În condițiile în care Primăria Focșani nu a achitat devizele la timp, termenul de finalizare a lucrărilor a fost

---

¹² *Ibidem*, f. 12

¹³ *Ibidem*, f. 18

¹⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 18/1899, f. 7

¹⁵ *Ibidem*, f. 11

¹⁶ *Ibidem*, f. 29

¹⁷ *Ibidem*, f. 55

¹⁸ *Ibidem*, f. 54-55

¹⁹ *Ibidem*, f. 56

prelungit până la jumătatea anului 1900.²⁰ Această instituție propunea să suporte și cheltuielile necesare reparării vechii cazărmi, pentru a se asigura efectivului și dotărilor Secției un adăpost civilizat, până în primăvara anului următor.²¹ Cu toate acestea, Corpul 3 Armată nu a fost de acord cu soluția propusă de Primărie, cerându-i să închirieze un local corespunzător pentru pompieri. Primăria s-a conformat acestei cerințe, închiriind un imobil aflat în apropierea vechii cazărmi.²²

În luna martie a anului 1900, primarul orașului Focșani, D.F. Caian, îl informează pe comandantul Diviziei a VI-a Infanterie că administrațiunea urbei a aprobat demararea lucrărilor de demolare a vechii cazărmi²³, situată lângă Biserica Sf. Ioan.²⁴ Locul pe care era amplasată aceasta urma să fie nivelat, servind la mărirea Grădinii Publice și la lărgirea Pieței Libertății.²⁵ Conform procedurii legale, comandantul pompierilor a predat inginerului Comunei urbane Focșani vechea cazarmă, prezentând totodată structura și starea generală a imobilului: corpul principal, din zidărie masivă, paiantă și scânduri învelit cu tablă, era într-o stare deplorabilă având pereții degradați, sobele stricate, ușile și ferestrele deteriorate. Bucătăria era ruinată complet, doar grajdul păstrându-se cât de cât mulțumitor. În schimb, gardul era descompletat, ceea ce se mai păstra din el nemaiputând rezista mult timp.²⁶

În noiembrie, comandantul Regimentului 11 Artilerie a ordonat mutarea pompierilor în casele închiriate de Primărie de la Alecu Ivanciu.²⁷ În conformitate cu Ordinul Ministerului de Interne din 1867,

---

²⁰ *Ibidem*, f. 75

²¹ *Ibidem*, f. 60

²² A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 17/1898, f. 20

²³ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 14

²⁴ *Ibidem*, f. 96

²⁵ *Ibidem*, f. 14

²⁶ *Ibidem*, f. 121

²⁷ *Ibidem*, f. 110, 120

noul local al pompierilor (realizat din piatră și cărămidă) urma să aibă la fațada principală, ca element decorativ și distructiv deopotrivă, stema orașului. Aceasta reprezenta două femei îmbrăcate în costum național, ținându-se de mâini reprezentând Principatele Unite Muntenia și Moldova, dedesubt fiind inserată deviza „*Unirea face Puterea*”.²⁸

Mutarea pompierilor focșăneni în noua cazarmă a fost facilitată, în timpul primariatului lui D.F. Caian, de gestul nobil al lui C.D. Sutzo, care a donat orașului Focșani locul pe care s-a construit localul Secției pompierilor.²⁹ În actul de donație, datat 26 septembrie 1900, se menționau următoarele: în semn de simpatie pentru focșăneni, dorind să contribuie la progresul instituțional al țării, C.D. Sutzo, proprietar domiciliat în comuna Slobozia, județul Rm. Sărat, dăruiește orașului un loc al său, situat în strada Sublocotenent Botescu. Devenind proprietara acestui teren, Primăria avea să construiască un local pentru unitatea de pompieri, pe frontispiciul căreia donatorul cerea să-i fie trecut numele.³⁰ În mai 1902, șeful Serviciului tehnic din cadrul Primăriei a așezat pe frontonul cazarmii o placă de marmură albă pe care era scris „*C.D. Sutzo, Donatorul terenului*”³¹. Noul local urma să fie dat în primire Ministerului de Război, în conformitate cu articolul 41 din Legea organizării puterii armate (1874)³².

La 21 iunie 1901, primarul orașului Focșani a predat căpitanului Lazăr Stoenescu, în calitate de delegat al Ministerului de Război, terenul pe care s-a ridicat cazarma, în suprafață de 5678 m². Cazarma avea următoarea structură: pavilion pentru administrație și trupă, realizat din zid și învelit cu tablă; două grajduri; o remiză pentru mijloacele de transport, construită din lemn și scândură, învelită cu tablă. Cazarma

²⁸ *Ibidem*, f. 6, 34, 113

²⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 29

³⁰ *Ibidem*, f. 31

³¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 19/ 1902, f. 30

³² *Ibidem*, dosar nr. 20/1901, f. 7

era racordată la sistemul de canalizare.³³

În iulie 1902, s-a făcut recepția definitivă a cazărmii pompierilor³⁴, în prezența colonelului Stoica, comandantul Regimentului 11 Artilerie, a colonelului Rașcu, comandantul Regimentului nr. 2 Geniu a delegatului Administrației Centrale a Resboiului și a maiorului Demetriade, delegatul Serviciului de Geniu.³⁵

În vederea asigurării disciplinei și ordinii în Secție, comandantul pompierilor solicita Primăriei, prin intermediul comandantului Regimentului 11 Artilerie să se mute *„de prin prejurul cazarmei localurile de prostituate și cârciumile unde veșnic se întâmplă scandaluri și bătăi”*.³⁶

În 1901 cazarma a fost împrejmuită cu un gard de uluci³⁷. A fost o lucrare absolut necesară *„casarma fiind cu totul în aer, făcând să sufere disciplina omenilor”*, să permită cailor scăpați a eși pe străzi. În plus, materialul de incendiu putea fi ușor de furat, deoarece pe timp de noapte era păstrat în curtea cazărmii, în vederea deplasării rapide în oraș, la caz de incendiu.³⁸

Curtea cazărmii trebuind să fie nivelată, Regimentul 1 Cetate din cadrul regiunii fortificate Focșani - Nămolosa - Galați, solicita Primăriei zece furgoane de moloz din Piața Libertății, amplasament al vechiului sediu al pompierilor.³⁹ O lună mai târziu, în iunie 1901, operațiunea nu era terminată, comandantul pompierilor cerând aceleași instituții să faciliteze împrăștierea unui strat de pietriș în curtea cazărmii pentru secarea bălților. În aceste condiții, deplasarea pompierilor – fie

---

³³ *Ibidem*, f. 37

³⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 19/1902, f. 50

³⁵ *Ibidem*, f. 53

³⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1901, f. 6

³⁷ *Ibidem*, f. 74

³⁸ *Ibidem*, f. 39

³⁹ *Ibidem*, f. 16

pentru intervenții la incendiu, fie pentru îndeplinirea programului de instrucție – avea să fie facilitată simțitor, același lucru fiind valabil și în ceea ce privește buna păstrare a mijloacelor de transport, nesupuse la solicitări inutile.⁴⁰

În plus denivelările străzii Sublocotenent Botescu făceau ca apa pluvială să se scurgă către clădirea cazarmii pompierilor. Pentru a nu se deteriora imobilul, comandantul solicita Primăriei să se ridice nivelul părții de stradă dinspre clădire și să se realizeze un trotuar pe lângă cazarmă.⁴¹ Primăria îl asigura pe comandant că nivelarea străzii va fi realizată de urgență, trotuarul de bazalt urmând să fie prioritar pentru anul următor.⁴²

Dovedind o totală indiferență față de solicitările Secției de pompieri și Regimentului 11 Artilerie, Primăria primește în 1906 – pentru a câta oară – un raport din partea pompierilor din care rezultă clar că nici strada nu a fost pavată, nici curtea nu a fost nivelată. Curtea unității era în continuare inundată și terenul desfundat. Ieșirile la incendii se făceau extrem de anevoios. Instrucția era practic compromisă, în condițiile în care exercițiile la pompe, de înhămare și de călărie nu se puteau efectua pe timp ploios.⁴³

Grajdul de la vechea cazarmă, care se afla în imediata apropiere a Grădinii Publice⁴⁴ era extrem de deteriorat în 1899, putând în orice moment să se dărâme peste cai.⁴⁵ În noiembrie 1900, acesta este demolat.⁴⁶ Noua cazarmă beneficia de două grajduri, pentru 14 și respectiv 12 cai.⁴⁷ Remiza cea veche pentru materialul de incendiu

---

⁴⁰ *Ibidem*, f. 39, 53

⁴¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 19/1902, f. 48

⁴² *Ibidem*, f. 49

⁴³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 31/1906, f. 4

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 71/1924, f. 29

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 18/1899, f. 3

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 124

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 20/1901, f. 23

s-a demolat, construindu-se altă la cazarma cea nouă.⁴⁸

În pofida faptului că Ministerul de Război atrage atenția Primăriei, în august 1900, că noua cazarmă avea nevoie și de mobilier în valoare de 2500 lei, această instituție își declină orice responsabilitate, motivând fie că este obligația Statului⁴⁹ fie pur și simplu că nu sunt bani, cum s-a întâmplat în 1901.⁵⁰ De-abia în 1902 s-au alocat 562 lei pentru mobilierul necesar la cazarma pompierilor, din fondul pentru construirea acesteia.⁵¹

Din 1902, Secția de pompieri din Focșani avea stabilită legătura telefonică cu Regimentul 11 Artilerie⁵², iar din 1903 cu Poliția orașului.⁵³ Din lipsă de fonduri⁵⁴, Primăria nu poate onora în 1902 cererea aceleiași Secții de organizare a unui spațiu destinat educației fizice, absolut necesară instrucției pompierilor.⁵⁵

Reparații repetate a necesitat și Foișorul de Foc. În 1899, Primăria se vede nevoită să suplimenteze bugetul pentru a se reface postul de observație.⁵⁶ În 1902, Regimentul 11 Artilerie încearcă să convingă Primăria de necesitatea reparației Foișorului de Foc, având în vedere faptul că în condiții de ger și viscol nu se putea supraveghea orașul, soldatului fiindu-i cu neputință a înfrunța aceste intemperii. Instituția amintită anterior amână rezolvarea problemei pentru anul următor.⁵⁷, deși cel puțin pe moment – instalarea unei ferestre ar fi fost de ajuns.⁵⁸

---

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 108

⁴⁹ *Ibidem*, f. 58

⁵⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1901, f. 62

⁵¹ *Ibidem*, dosar nr. 19/1902, f. 33

⁵² *Ibidem*, f. 39

⁵³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 17/1903, f. 45

⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 19/1902

⁵⁵ *Ibidem*, f. 26

⁵⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 18/1899, f. 53

⁵⁷ *Ibidem*, dosar nr. 19/1902, f. 72

⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 17/1903, f. 67

În august 1891, Secția avea următorul efectiv: un sergent major, trei sergenți, șase caporali, 40 de soldați și 24 de cai. Aceasta era condusă de un locotenent, luat de la un regiment de artilerie.⁵⁹

Conform dispoziției Ministerului de Război, publicată în „*Monitorul Oastei*” nr. 51 din 26 septembrie 1899, Secția de pompieri din Focșani trebuia să aibă următoarele dotări: patru pompe mari Knaust, două pompe mici Knaust, un hidrofor Knaust, un cărucior cu semigarnituri, un car pentru unelte, un car tip „*omnibus*”, o scară mecanică, opt sacale mari și tot atâtea mici” Knaust, zece cingători, 15 corzi de salvare cu carabine, două aparate de portavoce, 30 de topoare și 20 de fluieri.⁶⁰

În privința gurilor de incendiu (puncte de alimentare cu apă), Primăria îl asigură pe comandantul Secției, în 1891, că acestea erau vizibile pe timp de noapte și se pot utiliza la caz de necesitate⁶¹. Un an mai târziu, comandantul Regimentului 11 Artilerie a însărcinat pe comandantul Secției pompierilor să împartă orașul în sectoare de acțiune, instruind trupa în ceea ce privește fiecare itinerar în parte și amplasarea gurilor de apă.⁶² În 1899, orașul beneficia de 11 guri de incendiu și șase coloane de incendiu în stare de funcționare.⁶³ În 1902, Serviciul Tehnic al Primăriei a redactat un tabel referitor la toate, pentru ca pe viitor pompierii să nu mai afirme că nu știu unde sunt amplasate toate punctele de interes și unde sunt păstrate garniturile pentru pompe, guri și coloane de foc. Tot din ordinele Serviciului Tehnic, mecanicul fântănar este pus la dispoziția pompierilor, nu doar pentru utilizarea promptă a garniturilor, ci și pentru indicarea gurilor și coloanelor de foc.⁶⁴ Garniturile și cele 26 de guri de incendiu și coloane de foc erau

⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 28

⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 58

⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 32

⁶² *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 51

⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 18/1899, f. 44

⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 19/1902, f. 11

amplasate în bulevardele Carol I și Școalelor și pe străzile Regina Elisabeta, Brăilei, Centrală, Galați, Viitorul, Cotești, Gării și, fără îndoială, pe Strada Mare a Unirii. Aceștia li se adăugau cele din Calea Cuza Vodă, Bariera București și Piața Independenței. De regulă, gurile și coloanele se aflau în dreptul unor imobile proprietate particulară sau diverse firme și instituții, cum ar fi Spitalul „*Profetul Samuil*”, Banca „*Frăția*” și Liceul „*Unirea*”⁶⁵. Pe timp de iarnă, Serviciul Salubrității din subordinea Primăriei avea obligația de a curăța de zăpadă gurile de apă de pe marginea trotuarelor, pentru ca pompierii să poată interveni rapid.⁶⁶

În repetate rânduri, Secția de pompieri a cerut Primăriei să dea ordin ca pe timp de noapte să se aprindă felinarele indicatoare pentru gurile de apă, pentru ca la caz de incendiu apa să fie adusă cât mai rapid. Cât de importantă era această măsură s-a demonstrat la incendiul din 4 septembrie 1891, când gurile de apă au fost găsite după destule căutări, pompierii întâmpinând o serioasă întârziere în problema aprovizionării cu apă, punându-se în pericol siguranța orașului.⁶⁷ Primăria avea să amâne satisfacerea cererii an după an⁶⁸, până în august 1900 neînregistrându-se vreun progres în această direcție.⁶⁹

Secția de pompieri a solicitat Primăriei întocmirea unor hărți și planuri ale orașului în care să fie indicate gurile de incendiu și coloanele de foc, în vederea orientării rapide în zona incendiată și a desfășurării corespunzătoare a instrucției.⁷⁰ O cerere asemănătoare a fost înaintată și Regimentului 11 Artilerie, tot fără rezultat însă.⁷¹ La fel au stat lucrurile și în cazul cererilor înaintate de comandantul pompierilor referitoare

---

⁶⁵ *Ibidem*, f. 13

⁶⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 31/1906, f. 38

⁶⁷ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 32

⁶⁸ *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 2

⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 67

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 27, dosar nr. 17/1892, f. 51-52

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 33

la planurile clădirilor din oraș (sediile instituțiilor, în primul rând)⁷².

Atât Secția de pompieri, cât și Primăria aveau obligația să impună focșănenilor respectarea normelor de prevenire a incendiilor. De exemplu, periodic acestora li se amintea faptul că nu aveau voie să usuce beciurile prin foc, să pună în funcțiune cuptoarele și cărămidăriile și să dea foc la gunoaie până nu comunicau Secției locul, ora și durata focurilor. Unul din motive era acela că fumul îl deruta pe soldatul din Foișor, prilejuindu-se alarme și deplasări zadarnice ale pompierilor, neglijându-se zonele incendiate.⁷³

În august 1900, Primăria orașului Focșani intenționa să intervină la forurile superioare pentru simplificarea intervenției pompierilor la incendii, în sensul suprimării cercetărilor prealabile de către pompierii călare.⁷⁴

Conform Regulamentului pompierilor, aceștia aveau nevoie de sprijinul necondiționat al Primăriei, în ceea ce privește asigurarea apei în permanență, fără ca instituția amintită să se erijeze în autoritate de comandă. La caz de incendiu, Primăria era obligată să pună la dispoziția Secției de pompieri instrumentele de foc din propria gestiune, dacă aceasta înainta o astfel de cerere.⁷⁵ Mai mult, angajații Primăriei nu așteptau să sosească pompierii la fața locului, fiind obligați să acționeze la racordurile de apă, iar pe timp de iarnă să dezgheze coloanele de apă și gurile de incendiu, îngrijindu-se să fie dotate cu felinare pentru noapte și cu avertizoare. Cât despre Serviciul Tehnic din subordinea Primăriei, acesta era obligat să închidă gurile de apă de pe străzile aflate în afara zonei de incendiu, pentru ca apa să aibă presiunea maximă doar în perimetrul focului.⁷⁶ De-abia în 1902 Primăria a procurat Secției de pompieri planul orașului și cel în care erau inserate

⁷² *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 53

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 27

⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 66

⁷⁵ *Ibidem*, f. 135

⁷⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1902, f. 45

gurile de apă și coloanele de incendiu.⁷⁷

O altă cerere înaintată de Secția de pompieri Primăriei orașului Focșani este cea referitoare la adaptarea sacalelor acestei instituții la furtunurile pompierilor și, mai ales, la curățirea acestora, pentru a nu mai înfunda pompele cu diverse reziduuri.⁷⁸

Colaborarea celor două instituții a fost benefică pentru cetățeni, dar nu întotdeauna și pentru pompieri. În dese cazuri, Poliția pretextând că ajută pompierii, se amesteca în atribuțiunile acestora. Agenții polițienești, în loc să se adreseze comandantului pompierilor, făceau o sumedenie de observații, dând ordine cu ton imperios diferitelor grade inferioare și soldaților. Nu era de mirare că, în asemenea situații, se ajungea la conflicte, căci de cele mai multe ori ordinele date de Poliție erau în contradicție cu cele pe care pompierii le primeau de la comandantul lor.⁷⁹ Acesta a fost nevoit să ceară Ministerului de Interne să ordone Poliției să anunțe cât mai rapid Secția de pompieri la caz de incendiu. Și aceasta nu doar pentru că Foișorul de Foc nu se mai putea folosi, trebuind a fi reparat, ci și din cauza copacilor care acopereau clădirile aproape în totalitate, neputându-se identifica ușor zona incendiată.⁸⁰ Tot angajaților Poliției le reveneau sarcina de a aprinde, pe timp de noapte, lămpile din felinarele de la gurile de apă amplasate pe străzile orașului.⁸¹

Conform aceluiași Regulament mai sus-menționat, la caz de incendiu Poliția trebuia să asigure ordinea în zona calamitată⁸², evacuând lumea care, îngrămădindu-se, îi împiedica pe pompieri să acționeze cu promptitudine.⁸³ Decât să se implice efectiv în stingerea

---

⁷⁷ *Ibidem*, f. 46

⁷⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1901, f. 64

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 16

⁸⁰ *Ibidem*, f. 27

⁸¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 17/1892, f. 2

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 135

⁸³ *Ibidem*, f. 67

focului, Poliția trebuia doar să marcheze zona incendiată cu un lanț de siguranță, cu ajutorul jandarmilor. În acest spațiu anume delimitat, doar comandantul pompierilor era suveran. Poliția trebuia să supravegheze bunurile salvate, eventual, de la foc, pentru a nu fi furate. Numai la cerere, angajații Poliției îi ajutau pe pompieri la acționarea pompelor.⁸⁴ Și tot la cerere, Poliția trebuia să mobilizeze mulțimea până la sosirea pompierilor la fața locului, pichetele de incendiu de la trupele din garnizoană urmând a prelua sarcinile de manevră, de demolare și de pază.⁸⁵

În martie 1892, în Focșani izbucnește un incendiu de proporții. Datorită furtunii, focul s-a extins rapid, obligând administrația și armata să acționeze extrem de energic. Deși au ajuns destul de târziu în zona incendiată, pompierii și-au făcut datoria în mod admirabil. Comandantul acestora, locotenentul Lupescu a acționat de-a dreptul eroic. Momentul cel mai dificil al intervenției a fost acela al localizării focului. Motivând unele carențe ale acțiunii pompierilor, comandantul lor deplânge numărul redus al pompelor și faptul că mai multe racorduri și furtunuri nu s-au putut fixa la gurile de apă existente în oraș.⁸⁶

În noaptea de 6 spre 7 august 1897, câteva din casele proprietarului Ion Georgescu au fost incendiate. Deși focul luase proporții îngrijorătoare și agenții de poliție au dat alarma în timp util, iar proprietatea incendiată nu era situată la mare depărtare de cazarma pompierilor, aceștia din urmă au sosit abia după o oră de la izbucnirea flăcărilor și cu efectivul incomplet.⁸⁷ Cercetările efectuate ulterior au scos la iveală faptul că sergentul major primise ordin de la comandantul Secției să nu plece niciodată la focuri fără permisiunea sa. Deoarece pompierii nu știau adresa comandantului, au pierdut mult timp căutându-l zadarnic prin oraș. În urma insistențelor inspectorului

---

⁸⁴ *Ibidem*, f. 135

⁸⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 19/1902, f. 16

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. inv. 17/1892, f. 9

⁸⁷ *Ibidem*, f. 46

Polizei, pompierii au consimțit, cu mare greutate, să-și facă datoria. Intervenția lor a fost nu doar tardivă, ci și îngreunată de faptul că au uitat să-și ia cu ei cheile și racordurile necesare folosirii corespunzătoare a gurilor de apă, această operațiune desfășurându-se greoi și dovedind lipsa unei instrucții temeinice. Din cauza întârzierii unui ordin, un întreg oraș ar fi putut suferi, fapt considerat de autorități foarte grav și intolerabil.⁸⁸

La 2 iulie 1893 a izbucnit un incendiu în Strada Mare a Unirii, la magazinul de galanterie și manufactură al fraților Misir „...*presupus din aruncarea unei țigări sau unui chibrit aprins pe o citațiune de notă... pusă în pod din etajul al doilea*” În timp ce proprietarii nu puteau ieși din starea de consternare de care fuseseră cuprinși, focul se extindea rapid. De această dată, pompierii aveau să sosească la timp, acționând energic, manevrând cu multă abilitate pompele. Astfel, în mai puțin de 90 de minute, focul a fost pe deplin localizat, iar pagubele – limitate. Pe lângă pompieri, la această intervenție s-au remarcat doi comisari de poliție⁸⁹ și comandantul pieței.⁹⁰

La incendiul din seara zilei de 8 august 1900, pompierii au acționat doar cu câteva pompe, lipsa apei îngreunându-le misiunea.⁹¹ Deplasarea cu cele două pompe s-a făcut anevoie. Un alt impediment a fost acela că gura de apă nu se afla în imediata apropiere a zonei incendiate, aprovizionarea cu apă făcându-se cu dificultate.⁹²

În mai 1901, pompierii au intervenit la incendiul din strada Obor, unde o magazie cu butoaie de spirt, aflată lângă un grajd din lemn, a fost pur și simplu trăsniță. Secția de pompieri avea să ceară Primăriei să-i oblige pe focșăneni să desființeze orice depozit⁹³ de acest fel cu

---

⁸⁸ *Ibidem*

⁸⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 10/1893, f. 21

⁹⁰ *Ibidem*, f. 24

⁹¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 16/1900, f. 66

⁹² *Ibidem*, f. 67

⁹³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 20/1901, f. 22

asemenea mărfuri care pot deveni în orice moment incendiare. Se considera că aceasta era cea mai bună măsură care trebuia luată pentru a se evita declanșarea unui foc cu pagube enorme, ținând cont de viteza rapidă de propagare a flăcărilor și de dificultatea localizării incendiului.⁹⁴

În ianuarie 1902 a luat foc moara cu aburi din strada Calea Odobești. Beneficiind și de ajutorul poliției, pompierii au reușit cu multă greutate, să împiedice extinderea incendiului la clădirile limitrofe. Conform mărturiei unui ofițer de poliție, la o oră de la declanșarea incendiului au sosit la fața locului câțiva pompieri, sub conducerea unui sergent, cu o singură pompă și cu apă foarte puțină. De-abia când moara era deja distrusă de foc, iar zona de incendiu localizată, mai sosesc alți pompieri, tot cu o singură pompă, iar în urma lor... comandantul.⁹⁵ Motivațiile prezentate de comandant dezvăluie tot atâtea carențe de funcționare ale acestui serviciu: număr redus de instrumente⁹⁶, observarea târzie a focului de către soldatul din Foișor, lipsa comandantului din cazarmă și anunțarea târzie a acestuia⁹⁷, nesocotirea ordinului primit de la comandantul Regimentului 11 Artilerie.⁹⁸

În 1902, în noaptea de 20 spre 21 aprilie, au luat foc mai multe case din strada Profetul Samoil. Din nou, pompierii au sosit foarte târziu, când imobilele erau cuprinse de flăcări, fără efectele necesare și fără comandant. În momentele în care flăcările tindeau să cuprindă imobilele vecine, pompierii refuzau să acționeze, motivând că nu era prezent comandantul lor la fața locului. De-abia după ce populația, disperată de situație și revoltată de o asemenea atitudine i-a implorat pur și simplu pe pompieri să acționeze, aceștia au început operațiunea de localizare a focului. Critica opiniei publice a fost extrem de acidă,

---

⁹⁴ *Ibidem*

⁹⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 19/1902, f. 9

⁹⁶ *Ibidem*, f. 18

⁹⁷ *Ibidem*, f. 17

⁹⁸ *Ibidem*, f. 19

afirmându-se că nu se justifică taxele percepute de la populație pentru întreținerea Secției de pompieri, din moment ce aceasta refuză, practic, să apere viețile și avutul focșănenilor.⁹⁹

Se pare că pompierii focșăneni au mai avut asemenea prestații, care au provocat reacții identice ale opiniei publice. De aceea, ei se vedeau puși în neplăcuta situație de a-și motiva mișcările pas cu pas, dându-se vina, de fiecare dată, pe lipsa instrumentelor de foc din dotare.¹⁰⁰ Au fost și cazuri în care comandantul pompierilor amintea conducerii orașului că subordonații săi nu primeau ordine de la cetățeni, aceștia din urmă neavând drept de decizie. Cu alte cuvinte, Primăria trebuia să se bazeze pe autoritatea militară care patronează Secția și nu pe aserțiunile nejustificate ale unor persoane fără competența de a se amesteca în atribuțiunile pompierilor.¹⁰¹

În dimineața zilei de 27 septembrie 1903, soldatul din Foișor a observat flăcări și fum dinspre Fabrica de lumânări din Calea Odobești. A intrat în alertă, crezând că arde fabrica. În fapt, nu era decât de un foc provenit de la niște paie și bălegar cărora li s-au dat foc în spatele fabricii.¹⁰²

Două luni mai târziu, în aceleași condiții, a fost observat incendiul din zona Pieței Știrbei-Vodă, în momentul în care flăcările erau deja la înălțimea coșurilor. Ca o ironie a sorții, focul a fost declanșat chiar de către proprietar, care a dat foc la o căpiță de bălării. Comandantul pompierilor a cerut amendarea și judecarea proprietarului, care nu a respectat măsurile de prevenire a incendiilor, cauzând multe stricăciuni instrumentelor de foc.¹⁰³ În aceeași lună și în aceleași împrejurări era să izbucnească un incendiu în strada Caramzulea, un grădinar dând foc paielor și buruienilor. Din nou, Secția de pompieri solicita

---

⁹⁹ *Ibidem*, f. 54

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 58

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 63

¹⁰² A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosarnr. 17/1903, f. 53

¹⁰³ *Ibidem*, f. 54

amendarea vinovatului.¹⁰⁴

În ianuarie 1908, a luat foc un beci din Strada Mare a Unirii în care erau depozitate trei tone de lemne. Pompierii au intervenit eficient, clădirea fiind în afara oricărui pericol. Un pichet a fost lăsat la fața locului, pentru supravegherea beciului pe timp de noapte. Din nou, au fost mari probleme cu asigurarea necesarului de apă, una dintre coloane fiind avariata și nămeții¹⁰⁵ făcând dificilă deplasarea pentru aprovizionare cu apă. Proprietarul avea să plătească nu doar stricăciunile pricinuite dotărilor Secției, ci și o taxă pentru supravegherea beciului, făcută la insistențele sale.¹⁰⁶ Comandantul pompierilor susținea că proprietarul trebuia să achite o amendă suplimentară, deoarece prin neglijența sa a pus în pericol zona înconjurătoare unde casele erau înghesuite, multe dintre ele fiind construite aproape în totalitate din lemn.¹⁰⁷

În multe cazuri s-a dovedit că anunțul de incendiu făcut de soldatul – observator din Foișorul de Foc nu era deloc cel mai indicat. Si aceasta deoarece atunci când focul era văzut din Foișor însemna că flăcările erau deja la acoperiș, imobilul fiind distrus. În această situație, pompierii nu mai aveau altceva de făcut decât să împiedice extinderea focului. De aceea, anunțul telefonic al Poliției era mult mai eficace, putându-se interveni în relativ scurt timp de la declanșarea incendiului.¹⁰⁸

Autoritățile locale și-au manifestat în repetate rânduri nemulțumirea provocată de întârzierile pompierilor în caz de incendiu: „*Ei trimit mai întâi câte un soldat să vadă proporțiunea focului și după întoarcerea acestuia pornesc cu instrumentele.*” Era de nepermis ca aceștia să piardă atâta timp cu căutarea prin oraș a comandantului știindu-se că la caz de incendiu fiecare clipă contează enorm.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 63

¹⁰⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 43/1909, f. 1

¹⁰⁶ *Ibidem*

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 2

¹⁰⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 16/1900, f. 67

Nesesizând că scuzându-se, se acuză, comandantul pompierilor avea să declare că nu face altceva decât să aplice Regulamentul în vigoare, nedorind să deterioreze instrumentele de foc prin trimiterea acestora la incendii de proporții reduse.¹⁰⁹ Se considera că înștiințarea rapidă și reciprocă între Secția de pompieri, Poliție și Regimentul 11 Artilerie, precum și întocmirea riguroasă a proceselor-verbale de intervenții, cu strictă determinare cronologică¹¹⁰ ar duce la eficientizarea misiunii pompierilor și la creșterea responsabilității acestora, ajungându-se la o corijare progresivă, prin autocontrol.¹¹¹ O intervenție promptă nu putea avea loc dacă instrumentele de foc nu erau în stare perfectă de funcționare în orice moment și dacă pichetele de incendiu nu erau gata să acționeze rapid. În cazul în care comandantul pompierilor nu locuia în cazarmă, acest lucru trebuia să fie obligatoriu pentru cel puțin un gradat care să conducă în orice clipă pichetele de incendiu.¹¹² Și tot conform opiniei autorităților, comandantul Secției trebuia să fie cunoscut de către toți agenții de poliție, pentru o mai bună colaborare a celor două instituții.¹¹³ Referitor la deplasările pompierilor în afara orașului Focșani, se dorea respectarea întocmai a Regulamentului, care prevedea că acestea se fac doar în baza ordinului Ministerului de Război sau autorităților militare în subordinea cărora se află pompierii și doar cu jumătate din personalul și dotările Secției.¹¹⁴

Prestațiile nesatisfăcătoare ale Secției se datorau într-o bună măsură și neacordării la timp a subvențiilor și așa insuficiente. Bunăoară, în 1891, Primăria orașului Focșani, aflată în litigiu financiar cu Ministerul de Război, a blocat subvențiile pompierilor pe trei luni.¹¹⁵

---

¹⁰⁹ *Ibidem*, dosar nr. 31/1906, f. 33

¹¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 19/1902, f. 45

¹¹¹ *Ibidem*, f. 16

¹¹² *Ibidem*

¹¹³ *Ibidem*, f. 45

¹¹⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 16/1900, f. 135

¹¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 1

Conform legislației în vigoare, Primăria era pasibilă de blocarea fondurilor, în cazul în care persista în neachitarea subvenției către Secția de pompieri.¹¹⁶ În februarie 1892, Ministerul de Finanțe făcea presiuni asupra Primăriei să deblocheze subvențiile restante către pompieri, pentru a nu mai persista în ilegalitate cu gestionarea unui venit al Statului.¹¹⁷ Situații asemănătoare s-au semnalat în 1898 și 1899, de fiecare dată Primăria primind somații de blocare a fondurilor din partea Administrației Financiare Putna¹¹⁸. Între 1900 - 1903, Primăria orașului Focșani a înregistrat întârzieri de două până la patru luni la plata subvențiilor către Secția de pompieri.¹¹⁹

În 1903, Primăria avea să depună o plângere atât la Ministerul de Război, cât și la cel de Interne, solicitând reducerea subvenției anuale datorate Secției pompierilor de la 38.000 la 32.000 lei. Veniturile orașului de pe Milcov – cu o populație de 19.500 locuitori se cifrau doar la 385.032 lei; această contribuție era considerată exagerată, orașul nefiind nici prea întins, nici prea numeros și cu venituri reduse, solicitându-se reeșalonarea subvenției¹²⁰. Primăriei i se aproba cererea cu începere din 1905.¹²¹

Rămânând în subordinea Ministerului de Război și beneficiind de una din cele mai moderne cazarmе din țară la acea vreme¹²², Secția de pompieri militari din Focșani avea să reclame lipsa materialului de incendiu corespunzător și a subvențiilor în timp optim. În ciuda unor carențe de organizare, beneficiind de colaborarea satisfăcătoare cu Primăria și Poliția, Secția a obținut rezultate notabile în activitate.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 14/1891, f. 46

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 17/1892, f. 7

¹¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 17/1898, f. 9, dosar nr. 18/1899, f. 26

¹¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 16/1900, f. 60, 123; dosar nr. 20/1901, f. 21; dosar nr. 19/1902, f. 38, 57

¹²⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 17/1903, f. 61

¹²¹ *Ibidem*, dosar nr. 71/1924, f. 29

¹²² *Ibidem*, f. 114

NICOLAE IORGA ȘI PETRE LICIU

Horia Dumitrescu

Rareori se întâmplă ca o prietenie înfiripată în adolescență să dăinuie o viață. Așa s-a întâmplat cu Nicolae Iorga și Petre Liciu. Unul venit din Moldova de Sus, de la Botoșani, altul din Moldova de Jos, de la Focșani, pentru a se întâlni pe băncile Liceului „Național” din Iași, vestita Cetate de Scaun și Cultură a Țării.

Unul genial întru ale istoriei și civilizației umane, altul genial întru ale artei actoricești, ambii cu numele încrustat adânc în bronzul timpului.

Amândoi s-au născut în anul 1871: Liciu, la 19 martie, la Focșani fiind al doilea din cei 10 copii ai lui Gheorghe și Maria Liciu, iar Iorga, la 18 iunie, la Botoșani. Fiecare pierde, la o vârstă fragedă, pe unul din părinți: Iorga, la 5 ani, tatăl, avocatul și subprefectul Nicu (avea 39 de ani) *„om cult, cu ușurință la vorbire și cu tradiție avocătească, dar sdruncinat de o boală lungă și grea”*¹, iar Liciu, mama, Maria, născută Hociung, fiică de magistrat, *„lăsând câtva timp ca o umbră asupra vieții lui întregi”*².

Gheorghe Liciu, prim-președinte al Tribunalului Focșani³,

---

¹ Barbu Theodorescu, Nicolae Iorga. Cartea cu vieți ilustrate, Editura Vremea, București, p.9

² N.Iorga, *Orizonturile mele. O viață de om așa cum a fost*, ediție îngrijită de Valeriu și Sanda Râpeanu, studiu introductiv, note, comentarii, indice de Valeriu Râpeanu, Editura Minerva, București, 1972, p.101

³ I.Massoff, *Petre Liciu și vremea lui*, Editura Meridiane, București, 1971, p.7

„magistrat bolnăvicios și șubred”⁴, a fost înaintat consilier de Curte la Galați și și-a mutat familia din Focșani. Petre Liciu după ce terminase cursurile Școlii Primare nr.1 Munteni, nu și-a urmat tatăl la Galați și a absolvit primele două clase gimnaziale la Gimnaziul „Dimitrie Cantemir” din București. Transferat la Curtea de Apel din Iași, Gheorghe Liciu și-a luat familia în capitala Moldovei și, astfel, îl găsim pe Petre Liciu, în anul școlar 1883-1884, în clasa a treia a Liceului „Național” din Iași, pe care nu-l va părăsi până la bacalaureat.⁵

Elevul Liciu era premiant. Unul dintre colegi, Gheorghe Gh.Longinescu, viitorul profesor de chimie la Facultatea de Științe din București și membru corespondent al Academiei Române din anul 1925, își va aminti:

„Și ne întrecea Liciu pe toți prin istețimea lui, prin ușurința cu care pricepea, prin traducerile bune în latinește care uimeau pe profesorul Copăcineanu și prin problemele grele de matematică pe care le dezlega atât de ușor, de avea tot zece la profesorul Palade. Și tot așa la grecește, la franțuzește, la geografie, la istorie, ne întrecea pe toți. Era bun de tot la desen și caligrafie, la muzică, la gimnastică. Făcea și poezii... Nu ne puteam închipui că Petre Liciu ar putea fi întrecut de un alt elev...”⁶

În clasa a VI-a s-a ivit „concurența”, în persoana unui intern venit de la Botoșani, Nicolae Iorga.

Acesta, absolvise Școala lui Marchian Folescu, iar între 1881-1885, urmăse cursurile Liceului Laurian din Botoșani, de unde fusese eliminat 15 zile din cauza unui conflict cu subdirectorul Liceului⁷ pe care nu-l salutase și care a încercat să-l oblige pe Iorga să-l salute de

⁴ N.Iorga, *op.cit.*, p.101

⁵ I.Masoff, *op.cit.*, p.7

⁶ G.G.Longinescu, **Lui Nicolae Iorga**, în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, Anul XX, No.6, 15 Iunie 1931, p.1-2

⁷ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p.15

mai multe ori la rând, în public, fapt considerat de elev ca umilitor.⁸

Familia a reușit să obțină acceptarea lui ca elev bursier la Liceul „Național” din Iași. Bursa însemna casă și masă într-un cămin aflat lângă liceu.

Odată cu venirea lui Iorga „a început o întrecere la învățătură între doi tineri pregătiți să ia, de pe poziții diferite, viața cu asalt”⁹.

Nicolae Iorga „Retras, citea de zor: în timpul orelor, după amiezile la anticari, seara în dormitor. Era un latinist cu renume, cel mai bun elev al cunoscutului profesor Burlă”¹⁰.

La rândul său, Liciu „era tot mai mult atras dincolo de școală prin pasiunea pe care i-o trezise teatrul”¹¹.

La sfârșitul clasei a VI-a, Iorga obținuse media 9,06, iar Liciu – 8,59¹².

Petre Liciu îi făcuse o epigramă lui Iorga:

„*Colo-n fund vezi o căpiță*

De păr des, nepieptănat?

De cinci ani încoace-ascunde

Un cap mare de savant”¹³.

Apropierea celor doi „a urmat unei scurte perioade de tatonări și prietenia a fost cu atât mai trainică”¹⁴.

În afară de Petre Liciu și Vasile Bogrea, Iorga „nu a mai avut niciodată asemenea legături de prietenie”¹⁵.

---

⁸ Nicholas M.Nagy-Talavera, **N.Iorga. O biografie**, Traducere de Mihai Eugen Avădanei, Cuvânt înainte de Kurt W.Treptow, Institutul European, Iași, 1999, p.44

⁹ I.Masoff, *op.cit.*, p.12

¹⁰ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p.16

¹¹ N.Iorga, **Orizonturile mele. O viață de om așa cum a fost...**, p.101

¹² I.Masoff, *op.cit.*, p.12

¹³ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p.16

¹⁴ I.Masoff, *op.cit.*, p.13

¹⁵ Nicholas M.Nagy-Talavera, *op.cit.*, p.46

Pierderea locului întâi în clasă în favoarea lui Iorga, nu l-a deranjat pe Liciu, lucru recunoscut de însuși marele istoric: *„De colegii de la externat îmi aduc aminte prea puțin. Între dâșii se desfăcea printr-o inteligență deosebită – îmi pare rău că-l înlocuiesc la premiul întâi, dar el nu mi-a arătat prin nimic că ar fi jignit, cu toate că marea lui rezervă l-a împiedicat de a-mi dovedi de atunci neuitatele sentimente de care mi-a dat dovadă pe urmă – Petre Liciu”*.¹⁶

Un nou conflict, de data aceasta cu pedagogul de dormitor, îi aduce lui Iorga o nouă eliminare. Numai insistența și omenia directorului Liceului, Vasile Burlă au făcut ca Iorga să se prezinte la examenul de bacalaureat: *„...am fost chemat, rugat aproape, să revin pentru a onora examenul, nu cu ce învășasem în cele două luni de eliminare, ci cu ce în câteva zile, astronomia lui Lucescu intrând și ea în socoteală, furasem pentru ocazie”*.¹⁷

Examenul de bacalaureat susținut în octombrie 1888, a însemnat revenirea lui Petre Liciu în fruntea absolvenților, Iorga scriind peste ani: *„Și nu mi-a părut rău, când, înlăturat și de la premii, am auzit din mulțime strigându-se „întâiul cu cunună”, Liciu, care revenea astfel la locul pe care, atâția ani de zile înaintea intrusiunii mele, îl meritase.”*¹⁸

Comisia de bacalaureat avusese ca președinte pe N.Culianu, rectorul Universității din Iași. Iorga și Liciu au obținut diploma de bacalaureat în litere și științe, eliberată de Universitatea din Iași și semnată de Titu Maiorescu, ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor.¹⁹

După terminarea liceului la 17 ani și jumătate, Iorga *„Era acum un tânăr înalt și slab, urzit din linii mixte, târând după el și acuzând pe trotuar sunetul unui rețevei noduros. Grăbit totdeauna, îl găseai prin*

¹⁶ N.Iorga, *op.cit.*, p.101

¹⁷ N.Iorga, *op.cit.*, p.113

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ I.Masoff, *op.cit.*, p.15

librării, singur și tăcut pe străzi, doar unul bucurându-se de prietenia sa, Liciu”²⁰.

El s-a înscris la Facultatea de Litere a Universității din Iași, secția istorico-literară. În mod cu totul excepțional, Iorga a susținut examenul de licență în decembrie 1889, obținând calificativul „*magna cum laudae*” (în sesiunea de vară promovase 11 examene, iar în cea de toamnă, 16).²¹

Interesant este faptul că, proaspătul licențiat solicită postul de profesor suplinitor la Liceul „Unirea” din Focșani, pentru limba română sau latină.²²

Se pare că Iorga nu a funcționat la această catedră, fiindcă puțină vreme după aceea îl vedem candidând pentru o catedră la Ploiești (unde, de asemenea, nu funcționează) și apoi pleacă în străinătate.

Petre Liciu se înscrie la Conservatorul din Iași, absolvind primul an cu premiul întâi, așa cum era obișnuit, dar urmează, în paralel, la insistențele tatălui său și cursurile Facultății de Drept.

La 21 de ani, Petre Liciu este nevoit să-și urmeze tatăl la București (Gheorghe Liciu fusese înaintat consilier la Înalta Curte de Casație), plecând din Iași cu un certificat eliberat de Facultatea de Drept care atesta că a urmat doi ani compleți cursurile acestei facultăți și cu o dovadă că absolvisc, cu premiul II, anul al doilea, cursul de artă dramatică²³.

Deși Iorga și Liciu au avut cariere diferite, viața i-a adus unul alături de celălalt, atunci când idealurile în care credeau și pentru care militau o cereau.

Disprețul unei părți din protipendada bucureșteană pentru limba

---

²⁰ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p.17

²¹ N.Iorga, **Oameni cari au fost**, Ediție îngrijită, prefață și note de Ion Roman, vol.I, Editura pentru Literatură, București, 1967, p.XLV

²² *Ibidem*

²³ I.Masoff, *op.cit.*, 21

română și organizarea de către aceasta a unor spectacole interpretate de amatori, dar nu în limba română, au trezit reacția profesorului Nicolae Iorga.

În cuprinsul unei lecții la Universitate, „*Despre drepturile limbii naționale în Statul român*”, Iorga a îndemnat pe studenți „*să stea în Piața Teatrului două-trei seri și să cânte acel imn care rezumă vechile noastre lupte din Ardeal*”²⁴ și, de asemenea, să execute dansuri naționale. Și Alexandru Vlahuță a lansat o „*Chemare*” către scriitori și artiști „*de a-și afirma credința în drepturile limbii, literaturii și culturii românilor*”.²⁵

Mobilul acestei reacții fusese intenția Societății de binefacere „Obolul”, prezidată de doamna Scarlat Pherichidy de a organiza în zilele de 13 și 15 martie 1906 două reprezentații, în care amatori din Societate urmau să joace, pe scena întâiului teatru al țării, Teatrul Național, trei piesete (o comedie, un vodevil și o operetă) în limba franceză și o comedie într-un act – „*Pe malul gârlei*” – de focșăneanul D.C.Ollănescu-Ascanio, în limba română.²⁶

Elemente turbulente, cărora li s-au adăugat agenți provocatori, au împiedicat prin violență intrarea spectatorilor în sala Teatrului Național, molestând pe unii. Au intervenit forțe polițienești, jandarmerie și chiar unități armate. S-a ajuns până la adevărate lupte de baricade, ridicate prin răsturnarea unor vagoane de tramvai ce traversau Piața Teatrului. Timp de câteva zile, centrul Capitalei „*a fost scena unor grave acte de violență – lucru pe care nu l-a urmărit în nici un caz profesorul Iorga și nici cei ce l-au susținut în acțiunea sa patriotică*”²⁷.

Deși aflat în turneu, Liciu a răspuns apelului fostului coleg de la Liceul „Național” de a-și da concursul la inițiativele menite să apere

²⁴ apud I.Massoff, *op.cit.*, p.141

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Ibidem*

²⁷ *Ibidem*

drepturile limbii române. Societății de binefacere ce a patronat buclucașul spectacol, i s-a răspuns printr-o reprezentație dată în folosul Societății „Pâinea zilnică”, la care au contribuit o seamă de literați, împreună cu artistul Petre Liciu și corul studenților dirijat de D.Kiriac.²⁸

La „Serbarea înfrățirii românești”, ce a avut loc la Teatrul Național, după o conferință a lui Iorga, au citit din operele lor George Coșbuc, I.Al.Brătescu-Voinești, Șt.O.Iosif, Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, Dimitrie Nanu, Petre Liciu, iar Gheorghe Moceanu cu elevii lui au executat dansuri naționale.²⁹

Petre Liciu, în afara harului său actoricesc, nu a fost lipsit de talent literar, fiind autorul a opt monoloage scrise cu vervă și fantezie. A tradus și localizat câteva piese. El figurează printre colaboratorii din 1892 ai „Revistei Poporului”, de sub redacția scriitorului simbolist, A.Obedenaru³⁰.

În vara anului 1909, Liciu a primit o călduroasă invitație din partea celor ce audiau cursurile Universității populare de la Vălenii de Munte – înființată de Iorga cu un an înainte. La 20 iulie 1909, Liciu îi scria lui Iorga: „...Dorința mea ar fi fost să rămân câteva zile la Văleni, dar mi-a fost cu neputință să scap ... joc în fiecare seară într-un teatru de vară. Azi primii o telegramă de la ascultătorii înălțătoarelor cursuri de la Văleni, care, în termeni peste măsură de măgulitori pentru mine, mă poftesc să vii acolo .. voi face tot ce-mi va sta în putință să scap”³¹

Sub cerul liber sau în sala cursurilor, Liciu va înjgheba trei veri la rând (cât îi va mai fi dat) reprezentații de teatru, căci el, ca și Iorga, credea în menirea culturală a teatrului românesc³².

---

²⁸ Ibidem, p.142

²⁹ Ibidem

³⁰ Ibidem, p.77

³¹ apud I.Masoff, op.cit., p.172

³² Ibidem

Dorința cea mare a lui Liciu era să întreprindă un turneu în Bucovina. S-a format un ansamblu care cuprindea 15 persoane (actori, suflorul și un tehnician): Aristizza Romanescu, Petre Liciu, Adelina Mărculescu, Maria Fărcășanu, Stela Poenaru, Olga Placa, Olga Georgescu, Constantin Mărculescu, Casimir Belcot, Cristian Duțulescu, Alexandru Mihalescu, George Constantinescu (Ciprian), Ion Georgian, Constantin Davidescu, Vasile Iacomî.³³

Sosind la 15 iunie 1910 pe pământul Bucovinei, Liciu și colegii săi au avut parte de o primire extraordinară, pentru care „*Liciu le-a mulțumit, afirmând că n-ar fi vrut să moară, înainte de a îngenunchea la mormântul de la Putna; corul studenților a intonat „Pe-al nostru steag e scris unire”, apoi studenții au deschămat caii trăsurii în care se urcaseră Aristizza și Liviu și i-a condus până la teatru*”³⁴.

În cele 24 de zile cât au stat în Bucovina, Liciu și colegii săi au susținut 19 spectacole. Repertoriul a cuprins: „*Banii*”, „*Suprema forță*”, „*Cinematograful*”, „*Cinel-Cinel*”, „*Lipitorile satelor*”, „*Grigoraș și Mustochide*”, „*Ginerele domnului prefect*”, fiecare spectacol începând cu apariția Aristizzei Romanescu în costum național pentru a recita din Alecsandri, Eminescu și Haralamb Lecca.³⁵

Despre acest turneu, Liciu va spune că s-a străduit să sădească în sufletele bucovinenilor încrederea în puterea creatoare a culturii și artei românești”³⁶.

Și Iorga a avut cuvinte de laude despre acest turneu și cel care va urma: „*niciodată românii cari au nevoie pentru a trăi de cultura noastră, niciodată ei, pentru cari o reprezentație de teatru românesc, la înălțimea cea mai adevărată a artei, e un mare și glorios eveniment național, niciodată acești copii înstrăinați ai unui mare neam nenorocit*

---

³³ *Ibidem*, p.179

³⁴ *Ibidem*

³⁵ *Ibidem*

³⁶ apud I.Masoff, *op.cit.*, p.180

nu vor avea un mai bun prieten, un mai drept frate decât dânsul. Și nu cu vorba, cu fapta: cu fapta care ascunde oboseala, sărăcia, boala – căci el juca în Bucovina între două din crizele care-i distrugneau rinichii, colindând târg cu târg, ținut de ținut, ”³⁷.

În septembrie 1910, Petre Liciu, împreună cu Aristizza Romanescu, Aurel Athanasescu, Cristian Dușulescu, Adelina Mărculescu, Nelly Santa, au organizat programe teatrale și de recitări în cadrul cursurilor de la Vălenii de Munte.³⁸

Un an mai târziu, Liciu întreprinde al doilea turneu în Bucovina, în asociație cu Nottara. Colectivul cuprindea nu mai puțin de 30 de persoane, între care se detașau: Aristizza Romanescu, Constantin Nottara, Ion Iancovescu, Tony Bulandra etc. Spectacolele au început în ziua de 15 iunie 1911 și au fost susținute la Gura Humorului, Câmpulung și Suceava.³⁹

În august 1911, Liciu se află la Blaj, unde se sărbătoreau 50 de ani de la înființarea Astrei.

Înainte de deschiderea ședinței din ziua de 17/30 august 1911, Vasile Goldiș, în numele Comitetului Astrei, a salutat prezența în sală a Aristizzei Romanescu, a lui Petre Liciu, Nicolae Iorga, Aurel Vlaicu, soții Olimpia și Zaharia Bârsan. Era ultima întâlnire între cei doi vechi colegi și prieteni. Între manifestările ce au avut loc s-a înscris și un program de recitări, la care și-au dat concursul Aristizza Romanescu, Petre Liciu și soții Bârsan.⁴⁰ După amiază, la scăpătatul soarelui, o mulțime de peste 30.000 de oameni, au urmărit zborul lui Aurel Vlaicu.

Din toamna anului 1911, începe drama lui Liciu.

Crizele nefritice se repetau din ce în ce mai des, iar Liciu, cu

---

³⁷ N.Iorga, *În amintirea lui Petru Liciu în Oameni cari au fost...*, vol I, p.308

³⁸ I.Masoff, *op.cit.*, p.180

³⁹ *Ibidem*, p.186-188

⁴⁰ *Ibidem*, p.189

greu a acceptat să fie internat la sanatoriul „Olcovsky” din București. La 23 ianuarie 1912, Petre Liciu – omul fără avere – și-a scris testamentul care se încheia cu: *„Mulțumesc acelor care mi-au fost prieteni sinceri. La toată lumea m-am arătat așa cum sânt”*⁴¹.

Operat la rinichiul stâng, la 28 ianuarie 1912, se părea că lucrurile mergeau spre bine. În seara zilei de 19 martie, când Liciu împlinea 41 de ani, starea pacientului s-a agravat brusc și a fost necesară o nouă intervenție la rinichiul drept.

Din acel moment a urmat o agonie lentă și dureroasă: *„uremia îi otrăvise aproape întreg organismul; încet-încet ochii mari ce străluceau ca sticla n-au mai văzut, auzul slăbise aproape cu totul și vorba era împiedicată. În cea din urmă zi au venit să-l vadă Alexandru Davilla și Petre Sturdza; de-abia articulînd, l-a chemat pe „Nicu Iorga”; dar profesorul lipsea din București; a venit spre seară; s-a aplecat să-și sărute vechiul prieten, dar acesta nu-l mai vedea și-i pipăia cu mâinile tremurînde barba. Totul murise, afară de marea-i dorință de a trăi. Cîteva minute după miezul nopții, spre 1 aprilie, i-a închis ochii Petre Sturdza, cel cu care pornise pe drumul ce ducea la împlinirea visului lor de artă. Afară ninge, deși în ajun fusese primăvară. A avut atîta viață și a trăit atît de puțin!”*⁴²

Iorga a fost îndurerat de moartea prietenului său, Liciu: *„O caldă prietenie, unită la el cu un admirabil devotament pentru ideea pe care o serveam, m-a legat de omul care va muri, din greșeala unui medic grăbit – rinichiul rămas după extirparea celui alt, neputînd funcționa -, cu numele meu pe buze, în mijlocul sfășietoarelor lui chinuri”*⁴³.

În ajunul zilei de înmormîntare, Iorga scria: *„îl avem întreg în inimile noastre, în căldura prietenească a căroră se va fi adăpostit, în fuga lui silnică, sufletul lui mare, bun și blînd”*⁴⁴.

⁴¹ apud, I.Masoff, *op.cit.*, p.192

⁴² Ibidem, p.193-194

⁴³ N.Iorga, *Orizonturile mele. O viață de om așa cum a fost...*, p.411

⁴⁴ Idem, *În amintirea lui Petru Liciu în Oameni cari au fost...*, vol.I, p.307

Pentru Iorga „*Petru Liciu a fost înainte de toate, în arta românească, un mare talent, cu acea puțință genială de a înțelege deplin și a reda desăvârșit sufletele altora prin litera și peste litera scriitorului, care face pe actorii cei mari. Distins, prin nașterea și prin cultura lui, ca și prin norocul, fericit pentru noi, al unei personalități cu totul de elită în sine, respectuos de tot ce se ridică mai presus de patimile și de interesele noastre, solid și credincios, dând altora atâta iubire și păstrând totuși ascunsă în sufletul lui o comoară întreagă – așa a fost Petre Liciu.*”⁴⁵

Pe Liciu, Iorga l-a văzut ca pe unul din cei mai capabili artiști să interpreteze piesele lui Alecsandri, pentru care „*interpretul trebuie să aibă sânge moldovenesc curat, sfiala aceea față de lucrurile însemnate, care deosebește neamul nostru...*

Îl văd, parcă, împreună cu tineri entuziaști, având în vedere, nu succesul zgomotos și câștigul și reclama de actor, ci arta și țara lor. Prin el și ai lui ar învia toți acei buni cunoscuți ai ieșenilor de pe vremuri, de la Iorga de la Sadagura până la cocoana Chirița”⁴⁶

Din păcate, Soarta a fost necruțătoare cu Liciu: „*Plecat așa de tânăr dintre noi, stingher, afară de un tată așa de bătrân, care l-a plâns până la moarte*”⁴⁷, actorul a rămas pentru prietenul său Iorga unic prin înalta sa ținută morală:

„*El n-a fost numai omul capabil să deie viață sufletelor celor mai deosebite, prin scânteia animatoare care era în sufletul său însuși. Nici o profesiune și nici o chemare n-ar fi putut cuprinde întreg un om așa de adânc uman.*

La el, cultura înaltă, puterea dramatică, statornicia de caracter, credința față de ideal, prietenia devotată, dorința de a ajuta, nevoia de a iubi erau unite și cu cea mai încântătoare modestie pentru a crea

---

⁴⁵ Idem, *Liciu ca artist*, în *Oameni cari au fost...*, vol.I, p.317

⁴⁶ Idem, *Liciu și teatrul lui Alecsandri*, în *Oameni cari au fost...*, vol.I, p.119-120

⁴⁷ Idem, *Amintirea lui Petre Liciu*, în *Oameni cari au fost...*, vol.II, p.308

unul din acele foarte rari tipuri morale care nu se pot uita.”⁴⁸

Iorga s-a numărat și printre inițiatorii creării „Casei de cultură Petre Liciu” – în iunie 1912 – care avea ca scop „răspândirea culturii în straturile adânci și prețioase ale poporului nostru”⁴⁹. Alături de Iorga se aflau Vasile Pârvan și Ion Livescu. Șezătorile organizate de „Casa de citire” la care și-au dat concursul Vasile Pârvan, Livescu, Belcot, Iancovescu, Zaharia Bârsan, corul „Carmen” dirijat de D.Kiriatic au contribuit la strângerea fondurilor pentru ridicarea monumentului de pe mormântul lui Liciu, operă a sculptorului Oscar Spaethe.⁵⁰

În Focșani, Secțiunea locală a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, avându-l președinte pe B.P.Chiriță, a luat inițiativa ridicării unui bust actorului Petre Liciu.⁵¹

Pentru acoperirea cheltuielilor s-au întocmit liste de subscripție, cărora li s-a adăugat prețiosul sprijin al actorilor Teatrului Național din București.

În fața unui public entuziast, Iorga a susținut în sala Teatrului Comunal „Maior Gh.Pastia” conferința „Onestitatea profesională”, o „caldă și densă evocare a actorului Petre Liciu, făcută în orașul său natal”⁵².

Adresându-se celor prezenți, Iorga sublinia faptul că „Liciu a fost cel d’întîiu actor al nostru, un neimitabil actor român fiindcă s-a dăruit el întreg artei sale. Am fost tovarăș de școală cu Liciu și știu când a plecat de pe băncile ei, uimit de marele exemplu, de triumful

---

⁴⁸ *Ibidem*

⁴⁹ apud I.Masoff, *op.cit.*, p.211

⁵⁰ *Ibidem*

⁵¹ vezi D. Huțanu, Lelia Pavel, *Opere ale unor sculptori consacrați aflate în patrimoniul cultural al orașului Focșani, în Vrancea. Studii și comunicări*, vol.V-VII (1982-1984), Focșani, 1987, p.227 - 228

⁵² *Ibidem*, p.227

lui Manolescu”⁵³.

În opinia lui Iorga „*Liciu a muncit o viață întreagă, de la capăt, o viață întreagă închis în arta sa. N’a știut ce înseamnă plăcuta viață socială care ne adoarme pe toți*”⁵⁴.

Artist în adevăratul sens al cuvântului, Liciu „*n-a știut de grija sănătății și, după ce a pierdut-o n’a știut de durerea bolii; după ce era sigur că moartea îi stă înaintea, n-a vrut să știe nici de frica morții. În chinuri se pregătea, ca învățătorul său Manolescu, pentru ceia ce trebuia să îndeplinească înaintea lumii: acolo era alt om, mergând până la capăt, pentru ca numai în dosul scenei să fie doborât de dureri*”⁵⁵.

În stilul său caracteristic, Iorga sublinia: „*Și d-voastră nu ridicați o statuie unui actor. Nu. Nu ridicați vre-o statuie, mai la dreptul vorbind, niciunui om pentru caracterul îndeletnicirii sale sociale sau pentru talentu-i singur, ci statuia se ridică eroismului cu care cineva a știut să îndeplinească toată chemarea sa*”⁵⁶.

Inaugurarea bustului a avut loc la 3 aprilie 1916 și s-a bucurat, din nou, de prezența actorilor de la Teatrul Național din București. Autorul acestei lucrări, sculptorul Ion Mateescu „*a reușit, printr-o tratare realistă a chipului, să-i redea bronzului acea căldură lăuntrică a omului Liciu, acea privire blândă, cuprinzătoare a actorului însetat de cunoaștere, explorator fin al sufletului omenesc. Pălăria cu borurile largi, seninătatea privirii, zâmbetul înțelept abia perceptibil, redau imaginea unui om cu o structură interioară de un romantism sănătos, optimist, așa cum s-a manifestat în viață Petre Liciu*”.⁵⁷

---

⁵³ N.Iorga, *Onestitatea profesională. Conferință ținută la Focșani în ziua de 31 Ianuar 1916, pentru sporirea fondului ridicării unui monument lui Petru Liciu*, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii-De-Munte, 1916, p.22

⁵⁴ *Ibidem*

⁵⁵ *Ibidem*, p.23

⁵⁶ *Ibidem*, p.24

⁵⁷ D.Huțanu, Lelia Pavel, *op.cit.*, p.228

Bustul lui Liciu a fost prima statuie ce s-a ridicat unui actor într-o piață publică.⁵⁸

Iorga a consemnat și el evenimentul: „*La Focșani, duminică trecută, s-a dezvelit bustul care înfățișează, într-o zâmbitoare tinerețe, chipul de bunătate și inteligență a lui Petru Liciu.*

Aceia în orașul cărora s-a născut nu l-au uitat”.⁵⁹

Au trecut și vor trece anii păstrând în memoria locului, asemenea bronzului, chipul luminos al artistului ca o mărturie a unui trecut în care vom regăsi totdeauna izvorul și energia faptelor noastre prezente și viitoare.

---

⁵⁸ I.Masoff, *op.cit.*, p.211

⁵⁹ N.Iorga, **Bustul lui Petru Liciu**, în **Oameni cari au fost...**, vol.II, p.51

MĂRTURII RESTITUITE

Dumitru Huțanu

La 27 septembrie 1914, stil vechi, regele Carol I, trecea în lumea umbrelor, lăsând moștenire, după 48 de ani de domnie, o Românie de la o țară vasală Imperiului Otoman, la un stat independent și suveran.

Călăuzit de deviza „*Tot pentru țară / Nimic pentru mine*”, cum avea să scrie în testamentul său, Carol I s-a identificat cu interesele neamului în fruntea căruia se afla, punându-și amprenta asupra întregii evoluții economico-sociale și politice a României.

Moartea sa a îndurerat întreaga țară. Din toate colțurile țării, sute și sute de mesaje luau drumul spre Castelul Peleş de la Sinaia, în care, prin cuvinte simple, pornite din suflet, încărcate de durere și recunoștință, românii își exprimau compasiunea și devotamentul față de Casa Regală.

Firesc, focșăneni, prin oficialitățile orașului, s-au alăturat țării. Reproducem, pentru reamintire și păstrare în memoria timpului, telegramele expediate de la Focșani, sintetizând trăiri, care încă mai au puterea de a emoționa:

*

Majestății Sale, Regina Elisabeta

Sinaia

Castelul Peleş

În clipele grele prin care trecem, Majestatea Voastră a fost greu lovită și poporul nostru crud încercat prin pierderea nemuritorului Vostru soț, a Marelui și Înțeleptului nostru rege, în care se personifica mândria noastră națională și se întrupau aspirațiunile cele mai scumpe ale întregului neam românesc.

Cetățenii Orașului Unirei, adânc îndurerați de pierderea imensă ce v-a lovit, împărtășesc nemărginita durere de care, în aceste clipe, este cuprinsă inima cea bună a Majestății Voastre.

În numele Consiliului Comunal al orașului Focșani, îndreptându-ne privirile către Majestatea voastră, buna și marea noastră Regină, mama scumpă și duioasă a tuturor românilor, tovarășa nedespărțită a Marelui nostru Rege la toate faptele glorioase și patriotice ce ați săvârșit împreună pentru înălțarea și fericirea Patriei, Vă exprimăm sentimentele noastre de adâncă durere, de profund respect și nestrămutat devotament.

Primarul Orașului Focșani, (ss) Șt. Graur

No 5979

1914 septembrie 28

Duminecă

*

Majestății Sale, Regelui Ferdinand I

București

În actualele împrejurări, cele mai grele, din câte a însemnat vreodată istoria universală, poporul nostru a fost crud încercat și Majestatea Voastră greu lovită, prin pierderea Marelui nostru Rege și scumpul Vostru unchiu, care personifică mândria noastră națională și întrupa, în chip atât de măreț, toate aspirațiunile neamului nostru.

Cetățenii orașului Unirei, adânc îndurerați de pierderea imensă ce încearcă Țara și Majestatea Voastră, prin moartea augustului nostru suveran, făuritorul independenței și întemeietorul regatului român, împărtășesc nemărginita durere a Majestății Voastre.

În numele Consiliului Comunal și al Orașului Focșani, în aceste clipe dureroase, îndreptându-ne gândul către Majestatea Voastră, unim lacrimile noastre cu ale tuturor românilor, în a căror iubire și dragoste Majestatea Voastră va găsi toată mângâierea de care avea nevoie în aceste grele momente, exprimându-vă sentimentele noastre de adâncă durere, de profund respect și de nestrămutat și cald devotament.

Primarul Oraşului Focşani

Şt. Graur

Nr. 5980

1914 septembrie 28

Duminică

*

Concomitent, focşănenii salută suirea pe tronul României a regelui Ferdinand I care avea să-şi înscrie numele în istorie ca făuritor al României Mari.

Majestăţii Sale Ferdinand I, Rege al României

Bucureşti

În numele Consiliului Comunal salutăm, respectuos, alături de toţi românii, din toată inima şi cu tot entuziasmul, proclamarea Majestăţii-Voastre ca Rege al României, depunem la picioarele Tronului urările cele mai vii şi sincerele omagii ale orăşenilor focşăneni pentru fericirea şi gloria Majestăţii-Voastre şi a Majestăţii Sale Regina, glorie care va fi aceea a neamului nostru.

Sub fericita domnie a Marelui Vostru predecesor, punându-se bazele regenerării şi dezvoltării noastre naţionale, România a parcurs o cale uriaşă, sărbătorind zile mari şi înfăptuind o parte din înaltele ei aspiraţiuni.

Chemarea Majestăţii Voastre la conducerea destinului României – în momentele actuale – întrupează pentru noi, nu numai reînvierea virtuţilor strămoşeşti – după pilda vie a străluciţilor noştri voievozi – şi amintirea gloriei trecutului, dar şi mai ales, Ea însemnează înfăptuirea năzuinţelor noastre viitoare, ca neam şi ca popor.

De aceea, numele Majestăţii Voastre este purtat astăzi cu drag din gură în gură de la un capăt la celălalt al ţării, strigăte de urale izbucnite din toate pepturile şi toate inimile româneşti bat cu dragoste pentru Regele nostru scump şi iubit, în care noi, românii, vedem steaua cea nouă care acum ne-a răsărit şi de a căruia strălucire vom lega

deapururi soarta și viitorul neamului nostru.

În aceste simțeminte, în numele orașului Focșani, unim glasul meu la acel al tuturor cetățenilor acestei țări, strigând din toată inima:

Trăiască Majestatea Sa, Regele Românilor!

Trăiască Majestatea Sa, Regina Maria!

Trăiască Dinastia!

Trăiască România!

Primarul orașului Focșani

Șt. Graur

Cum publicarea integrală a acestor telegrame nu a fost posibilă în anii de dinainte de 1989, redarea lor luminii tiparului le inserează, la locul cuvenit, printre mărturiile prețioase ale istoriei locale, ca expresii ale existenței unei conștiințe naționale care a dat și dă sens și permanență drumului nostru prin istorie.

29 MAI 1927. PUNEREA PIETREI FUNDAMENTALE LA ATENEUL POPULAR „MAIOR GHEORGHE PASTIA”

**Horia Dumitrescu
Ionuț Iliescu**

La sfârșitul lunii în care Parlamentul României, în cadrul unei sedințe festive, aniversase 50 de ani de la proclamarea Independenței de Stat, focșănenii au trăit un eveniment rămas, până în prezent, unic în analele locale: inaugurarea a două unități de învățământ (Școala Comercială și Școala Normală) și punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular.

Din partea guvernului prezidat de generalul Alexandru Averescu (30 martie 1926-3 iunie 1927)¹, au fost prezenți la Focșani trei miniștri: Octavian Goga (Interne), dr. Petru Groza (Lucrări Publice) și Ion Petrovici (ministru de Stat).

Ministrul Constantin Garoflid (Agricultură și Domenii) a sosit la Focșani, dar s-a deplasat la Făurei.²

Delegația guvernamentală mai cuprindea pe secretarul de Stat, Constantin Bucșan (Interne), secretarii generali Carp (Agricultură și Domenii) și dr. Banu (Sănătate și Ocrotiri Sociale),³ dr. Bardescu și C.C. Brăescu – vicepreședinții Camerei Deputaților.⁴

---

¹ Mircea Mușat, I. Ardeleanu, **România după Marea Unire**, vol. II, Partea I. 1918 - 1933, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p.1145

² Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare de va cita: A.N.I.C.), fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 90 verso

³ *Ibidem*

⁴ „Îndreptarea“, Anul IX, No. 122, Marți, 31 Mai 1927, p. 4

Distinșii oaspeți au fost întâmpinați la gară de autoritățile locale. La festivitățile de la Focșani au fost prezenți și deputații, senatorii, prefecții și primarii din Râmnicu-Sărat, Bacău și Tecuci.⁵

După inaugurarea Școlii Comerciale, unde a luat cuvântul ministrul Ion Petrovici, a urmat punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular.

Solemnitatea punerii actului de fundație la Ateneul Popular „Maier Gh. Pastia” a început la ora 10. După oficierea serviciului religios, N.Al.Constantinescu⁶, primarul orașului, a citit Actul de fundație:

Act de Fundație.

Sub slăvita domnie a Majestații Sale Ferdinand I Rege al tuturor Românilor și al Augustei Sale Doamne Regina Maria

În anul 1927 dela nașterea Mântuitorului, în a 29-a zi a lunii Mai, în al 68-lea an dela Unirea Principatelor Moldava cu Muntenia și în al 65-lea an al unificării Municipalităților Focșanii din Moldova cu Focșanii din Muntenia, cari împreună formează astăzi orașul Focșani, capitala Județului Putna – sub păstoria Săcătății Sale Dr. Miron Cristea, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României întregite, iar Episcop al Eparhiei Romanului Lucian Triteanu, fiind Înalt Sfetnic al Tronului D-l Prim Ministru General Alexandru Averescu, Ministru de Interne Octavian Goga, ministru Instrucțiunii Publice I. Petrovici, Ministru Cultelor și Artelor Vasile Goldiș, Prefect al Județului Putna Lt. Colonel Sterea Costescu, Primar al orașului Focșani Neculai Al. Constantinescu, consiliul comunal format din membrii delegației permanente Raicu Stănescu,

---

⁵ *Ibidem*

⁶ N.Al. Constantinescu – primar al orașului Focșani între 19 aprilie 1926 - 28 octombrie 1927, 2 ianuarie - 31 mai 1931 și 11 iunie 1932 - 5 decembrie 1933 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, **Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937 în Cronica Vrancei**, III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 221)

General Gh. Bottea, Radu Negulescu și Gh.Goșman; Consilieri aleși: Iorgu Gh. Poienaru, Theodor M.Bassarabianu, Gh.I. Tomulescu, Irimia St.Pană, Constantin Gorciu, Iancu Petrescu, Dumitru Ș. Neagu, C. Șerbănescu-Răcoasa, Ștefan P.Dumitriu, Gh. Steriade, Șerban Dimitriu, Dr.Iancu Weinbach și Alexandru I.Dragu; Consilieri de drept: Preotul N. Gereă, Vasile C.Antonescu, Dr.N.Athanasiu, Florea Eftimescu, Constantin Leonescu, Elena S. Rahtivan, Gabriela Mincu, S. Mândăchescu, Gr. Buzdugan, Zamfir Stănescu și V.Gh. Nicolau – s-a pus piatra fundamentală a așezământului de cultură națională pentru luminarea poporului, care va purta numele de Ateneul Popular „Maior Gh. Pastia” ce se construiește din dania făcută Primăriei Focșani de Maior Gheorghe Pastia, om de o rară modestie și de un înalt altruism, căci jertfește pentru această instituție de cultură, întreaga sa avere agonisită cu vrednicie „nerezervându-și nimic pentru sine, totul făcând pentru neam și cultura lui”, desăvârșind prin această operă culturală începută prin construirea teatrului comunal „Maior Gh. Pastia”, o frumoasă podoabă a orașului, început în luna Mai 1909 și inaugurat la 21 Noembrie 1913, pentru care a donat comunei 600.000 lei.

Acest nou edificiu de cultură intitulat Ateneul Popular „Maior Gh. Pastia”, proprietatea Primăriei, se ridică pe locul fost al Mănăstirii Sf. Ioan Botezătorul alături de Catedrala orașului, ctitorie a Voevodului Grigore Ghica, lângă vechiul hotar dintre Moldova și Muntenia și va servi pentru: conferințe, serbări naționale, cinematograf educativ, bibliotecă publică și muzeul județului Putna, în care se va păstra documente, obiecte de artă și de interes obștesc, mărturii ale trecutului nostru din care să isvorască cât mai multă lumină.

Populațiunea recunoscătoare va păstra în veci o nepieritoare aducere aminte a Maiorului Gheorghe Pastia, pentru opera de cultură săvârșită în orașul său natal și căruia consiliul comunal i-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al orașului Unirei „Focșani” în care s-au înfăptuit însemnate acte istorice ale neamului românesc.

Întocmirea planurilor construcției și dirijarea lucrărilor s-a făcut

de Arhitectul Fr. Hamel.

Întru amintirea acestui fapt, s-a întocmit și semnat acest document în trei exemplare, din care unul s-a așezat în fundațiile clădirii, al doilea se va păstra în muzeul acestui așezământ și al treilea se va depune în arhiva Primăriei orașului Focșani.

Donator

Ministru

Prefect

Primar⁷

A luat cuvântul maiorul Gheorghe Pastia, ctitorul Teatrului Comunal ce-i purta numele și donatorul fondurilor pentru ridicarea noului edificiu cultural:

Actul comemorativ al Ateneului Popular de față și frumoasele cuvinte rostite de domnul primar la adresa persoanei mele mă măgulește foarte mult, dar în același timp mă și întristează: mă măgulește pentru că-mi se spune laude mari și frumoase și mă întristează pentru că-mi văd puterile slăbite acum la bătrânețe, când dorișta ce aș avea este de a face cât mai mult din cele ce-mi arde sufletul pentru orașul meu de naștere, pentru locul în care am deschis ochii în viață și pe maidanurile căruia mi-am petrecut cei mai frumoși ani ai copilăriei – sufletul meu îmi poruncia de mult să fac ceva cât mai folositor și educativ concetățenilor mei și m-am gândit mult ce-i lipsește orașului Focșani și astfel după multă gândire m-am hotărât să clădesc un templu al artei, care este teatrul comunal de eri și ateneul popular de astăzi, care să fie și o podoabă a orașului și un templu de cultură.

Mă simt fericit astăzi că văd că se pune piatra fundamentală pe acest templu ridicat până la acoperiș și voi fi și mai fericit când voi vedea deschizându-se larg porțile lui pentru ca toată lumea săracă și bogată să vie să se adape la lumina și cultura ce se va răspândi de aci.

⁷ Arhiva Muzeului Vrancei, inv. nr. 18929

Dragii mei, să-mi dați voe să vă fac o mărturisire, care pentru mine e o mare mângâiere: în viață eu nu m-am considerat decât un simplu deținător temporar a modestei mele averi,* agonisită cu multă trudă și mai ales cu multe privațiuni; mulți mi-au spus că ar fi mai de folos să-mi schimb viața și traiul, căci cu atât se folosește omul pe pământ, anume: să călătorească, să trăească o viață mai largă de lux și petreceri și altele.

Eu însă mi-am zis că modul acesta de întrebuințare a unei averi e prea egoist și prea comun ca să-l pot împărtăși în totul: destul că averile moștenite fără muncă, acele dobândite într-o noapte au mai toate aceiași soartă; cel puțin cele agonisite din greu să aibă o soartă mai bună, transformându-le în opere cu caracter instructiv, pentru binele general.

Iată de la ce condițiuni am plecat și cum a luat naștere pentru mine ideia înălțării celor două altare de cultură, Teatrul și Ateneul Popular.

Îngrijorarea mea una singură este, anume că poate opera aceasta care se ridică astăzi să depășească prevederile mele și mijloacele de cari dispun, am însă credința că nici domnul primar actual care este un tânăr cu un spirit destul de larg și nici celelalte persoane de răspundere din acest oraș nu se vor îndura să lase neisprăvită o operă pornită cu cele mai curate gânduri și căruia i-am consacrat tot avutul meu, fără nici un folos material pentru mine „Totul pentru neam și cultură”.

Aceasta va fi și un imbold pentru generațiunile viitoare ca sămânța aruncată de mine aci, mai din vreme sau mai târziu, să prindă, să înflorească și să producă roade.

Terminând puținele mele cuvinte ce am avut de spus gălesc prilej cu această ocazie să mulțumesc atât domnului primar cât și întregului consiliu comunal, care mi-a dat tot concursul pentru ridicarea acestui templu al artei și culturii; mulțumesc domnilor Miniștri cari ne-au făcut onoarea de a asista la punerea pietrei fundamentale, a acestui templu care prin participarea atâtor sfetnici

ai țării, dau un fast deosebit acestei mari serbări a orașului Focșani, cetatea unirii, asemenea și bunilor mei prieteni cari m-au ajutat cu sfatul și îndemnul lor ca să am astăzi parte de această bucurie.

Să trăiți dragii mei și să lucrăm cu toții pentru mărirea și înflorirea Neamului Românesc.⁸

În numele guvernului averesean a luat cuvântul Octavian Goga, care a subliniat că: „Epopeia noastră marchiază în evoluția ei acte din cele mai mari, din cele mai lăudabile. De câte ori descind într-un colț de țară, găsesc amintiri de ale trecutului, cristalizate în opere ale prezentului. Torentul acestor amintiri se poartă prin sufletele oamenilor acestei epopei, care nu întârzie să și le reverse în monumente cari vor păstra farmecul acestor amintiri pentru posteritate.

Mă bucur considerabil găsind în jurul meu pe Dvs., oameni cari purtați în suflet idealul scump al neamului nostru, idealul care ne-a purtat deasupra tuturor frământărilor, deasupra tuturor pericolelor ce amenințau existența noastră. De aceia vin să unesc tot ceea ce vibrează în mine, cu tot ceea ce vibrează în Dvs.

Nu de mult românismul a trecut printr-o noapte înspăimântătoare în simfonia popoarelor europene; nu de mult românismul a fost sgduuit adânc din temelii, nu de mult românismul și-a aruncat destinul în cumpăna grea a vremii.

Ei bine, din toate aceste spasme, din toate aceste pericole românismul a putut să-și trâmbițeze victoria deasupra granițelor ei cuvenite, deasupra celorlalte popoare înconjurătoare, înaintea vulturilor hrăpăreți, prin mii de sacrificii, prin mii de abnegații.

Și atunci, mă întreb ce a putut să păstreze acest neam deasupra tuturor frământărilor ce au brăzdat românismul dela un capăt la celălalt al țării în veacul acesta al nostru?

A fost sufletul nostru transluminat de făclia idealului nostru.

A fost sufletul acela plin de credință și tradiție, care dă putere celui mai mic mănunchi de oameni și care a purtat idealul deasupra

---

⁸ „Rampa”, anul XII, nr. 2882, luni, 6 iunie 1927, p.3

maselor românismului, idealul cristalizat și imortalizat simbolic în opere de artă, de literatură, de știință.

Grație acestora s-a putut păstra țara neafinsă, toată existența noastră ca națiune, de aceea trebuie să păstrăm și noi toate aceste opere în edificii, căci astfel vom păstra credința și cultura acestui neam.

Aplaud inițiativa privată, aplaud străduința aceluia mănunchi de oameni care vrea să creeze ceva pentru restul colectivității, dar admir și aplaud și mai mult inițiativa individuală, pornită pe tărâmul elementelor cari păstrează neamul și cari însemnează cultura lui, de aceea cu sufletul plin de satisfacție ca reprezentant al Guvernului mulțumesc și felicit pe D-l Maior Pastia pentru imensa operă săvârșită prin crearea unui teatru și acestui Ateneu Popular.

Aplaud cu atât mai mult cu cât inițiativa nu este aceea a unui mănunchi, ci pur individuală.

Peste sufletul Dvs., Domnule Maior au trecut două războaie.

Ați fost totdeauna o strajă a neamului.

Ați arătat în războiul soldaților o abnegație și un sacrificiu, astăzi arătați o altă abnegație și un alt sacrificiu.

Aceste lucruri mă fac să declar că Dvs. sunteți un pedagog al maselor.

Ați arătat colectivității pe toate tărâmurile datoria omenească și datoria neamului.

Sunt foarte încântat că mă aflu astăzi în fața unui astfel de om.

Dumnezeu să vă copleșească cu binecuvântarea Sa.”⁹

După inaugurarea Școlii Normale, unde a luat cuvântul ministrul Ion Petrovici, a urmat banchetul de la Teatrul Comunal „Maior Gh. Pastia” Au toastat: deputatul Ioan P. Rădulescu-Putna pentru M.S. Regele, prefectul Stere Costescu pentru Octavian Goga, Th. Iordănescu – directorul Școlii Comerciale pentru ministrul Ion Petrovici, Rădulescu-Vidra și dr. Câmpeanu pentru maiorul Pastia, d-șoara Lupu,

---

⁹ Ibidem, p.3 - 3-verso

profesoară¹⁰.

Au răspuns acestor toasturi cei trei miniștri prezenți la banchet.¹¹

Sufletul acestor festivități a fost profesorul Ioan P.Rădulescu-Putna¹², deputat averescan, tatăl diplomatului Savel Rădulescu, aflat în acel moment în străinătate.

Retrăind momentele festive de la Focșani, deputatul îi scria, la 1 iunie 1927, fiului său: *„După inaugurare a urmat la ora 12 banchet frumos la teatru, iar la 4 plecare cu autom(obilul) la Soveja. Am trecut la Panciu unde în piață era o mare de capete din oamenii din Panciu și comunele vecine unde a(u) vorbit iarăși Goga și Petrovici. Apoi la satele Răcoasa, Câmpuri, Soveja unde sătenii au ieșit cu mic cu mare, copiii au aruncat cu flori ca și la Panciu și unde au vorbit iarăși Goga și Petrovici. La Soveja am stat până târziu. A doua zi la 6 dim. plecarea cu trenul Tișitei în sus, la 10 la căzătoarea Puteni o mică gustare, la 11 vizitarea Tișitei mari până sus, adică în partea care se aseamănă cu Elveția. Masă la 12, întoarcere la Soveja cu trenul și de acolo cu mașinile la Mărășești, de unde Miniștrii au plecat veseli la București.*

*A fost o serbare cum nu s-a mai văzut la Focșani.”*¹³

¹⁰ „Universul”, joi, 2 iunie 1927

¹¹ *Ibidem*

¹² vezi N. Șt. Graur, **Figuri politice putnene**, Tipografia, Librăria și Legătoria de Cărți Alexandru N. Leon & Co, Focșani, 1920, p.51 - 53

¹³ A.N.I.C., fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 91- 91 verso

MENTALITATEA UNEI EPOCI – SURSĂ DE CERCETARE ISTORICĂ

Dumitru Huțanu

Evaluarea unei perioade istorice, sublinierea liniilor sale definitorii care-i redau imaginea generală ori fragmentuală, nu pot fi complete și sugestive dacă cercetătorul într-ale istoriei nu se oprește și nu pătrunde în esența umană a timpului. În acest sens, orice mărturie cuprinzând o idee, un gând, un principiu moral sau economico-social, fie că vine de la un individ matur, fie de la un tânăr în prag de viață socială devine o sursă de lumină ce ne relevă meandrele conștientului uman în relație directă cu progresul societății.

De aici și motivația încercării noastre de a surprinde câte ceva într-un anumit gen de documente rămase de la Liga culturală focșăneană din perioada interbelică.

Alături de programele culturale, științifice, artistice, Liga culturală își însera printre acțiunile sale anuale, în funcție de posibilitățile bugetare și sprijinirea, prin acordarea unor burse, studenților focșăneni cu posibilități materiale reduse.

Bursele erau acordate în funcție de rezultatele școlare obținute, de mentalitatea și atitudinea tinerilor față de nevoile societății, de concepțiile acestora despre profesie, muncă și viață.

Pentru departajarea acestora dar, îndeosebi, pentru certitudinea direcționării sprijinului material spre acei ce într-adevăr răspundea programului socio-cultural și patriotic al Ligii culturale, se efectua o testare prin punerea în discuție a unei teme de interes general.

În septembrie 1930, întrebarea supusă atenției studenților și absolvenților de liceu focșăneni a fost: *„Cărei funcțiuni sociale înțelegeți să vă devotați și cum credeți că veți putea contribui prin*

aceasta la propășirea societății noastre actuale?” Unsprezece răspunsuri, păstrate în „*Arhiva Ion Romanoae*” s-au păstrat și se află în colecțiile Muzeului Vrancei.

Înscrisurile au, în colțul stânga sus, pecetea „*Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor. 1891. Secțiunea Focșani*”, nota obținută și, în dreapta sus, numele candidatului la bursă.

În ansamblul lor, răspunsurile poartă pecetea guvernului, a superficialului uneori, a unor generalități sau a unei frazeologii patriotarde specifice perioadei și, de ce nu, justificate pentru un tânăr abia ieșit de pe băncile școlii. Ele au fost sancționate de evaluatori prin notele mici acordate, între patru și șase, numai două, din unsprezece, căpătând nota opt.

La o primă lectură par a nu ne spune prea mult. Adâncind și raportând răspunsurile la timpul istoric, paginile ne oferă câte ceva din mentalitatea tineretului acelor vremuri, ceva din trăsăturile lui morale, cât și o anume influență a stării de spirit generale în conștiința lor.

Pentru Lidia Vartolomei, alegerea unei profesii este dictată de fire, talent și muncă, „*fără muncă nimic nu există*”. S-a simțit atrasă de științele exacte, de chimie și a ales chimia industrială cu convingerea că „*România trebuie să devină o țară industrială*” Râurile Bistrița, Jiul, Oltul „*vor deveni cărbunele alb*”, sursă vitală pentru viitoarele fabrici.

Se resimte în rândurile sale și atmosfera naționalistă a timpului: „*mulți străini în industrie*”, „*românii nu prea au cătare*”, „*de ce să fie numai ei*”, scria ea.

Și Oprea N. Panait credea că funcția socială (profesiunea) ține de aptitudinile înăscute, numai că, observa el, „*de multe ori aptitudinile sunt înăbușite fie că suntem lipsiți de mijloace materiale, fie că ne plac banii mai mult*” Totuși, lipsa mijloacelor „*nu-i un argument atât de puternic, poate fi depășit prin voința de a munci*” El „*și-a ales profesoratul cu toate că de-acasă mă îndemna, din lipsă de mijloace, să îmbrățișez cariera militară*”

Pentru Tarbă S. Ioan, „*născut din agricultori, crescut în mijlocul naturii, profesiunea nu putea fi alta decât agronomia. Originea sa socială îl ajută să cunoască mai bine realitatea din mediul rural, să intuiască rolul agriculturii în economia țării. Mai mult, îndrăznește chiar să gândească soluții de redresare și dezvoltare a acesteia.*

„*Într-o țară ca a noastră, eminentemente agricolă*”, modernizarea agriculturii, mai ales „*în urma desmembrării marii proprietăți*” (după marea împroprietărire legiferată în 1921 – n.n.) se resimte ca o necesitate stringentă.

Vede în „*propășirea agriculturii leac pentru vindecarea tuturor relelor de care e bântuită țara noastră.*”

Chiar lipsit de o pregătire în domeniu, sesizează, în linii generale, avantajele și importanța economico-politică a fenomenului: „*când țăranul va face agricultură rațională, asolamentul bine judecat, câtă valoare au îngrășămintele, vom putea produce atât cât să întrecă consumul intern și să putem exporta și astfel să mărim avuția națională care e barometrul unei țări, după care suntem, cotați și apreciați în străinătate și de care depinde încrederea ce ne-o poate acorda celelalte state*”.

În viziunea sa adolescentină, propune chiar niște mijloace și măsuri de redresare a agriculturii: „*conferințe la sate, iarna, să învețe pe țăran cum să muncească, cum să-și valorifice produsele*”, organizarea în cooperății, desfacerea directă a produselor, „*ca înlăturând samsarii să intre profitul direct în punga țăranului*”, înființarea „*de școli agricole de iarnă, curs de zi sau curs seară, pe la sate*”, formarea de „*funcționari superiori la Ministerul Agriculturii, capabili să elaboreze măsuri, să procure mașini agricole, să gândească legi de protecție a agriculturii*”

Virgil Constantinescu opta și visa o carieră diplomatică, după studii în Drept la București și un doctorat la Paris. „*Cam frumos titlu și greu de atins*”, scria el, posibil de realizat doar prin muncă și, materialicește, prin obținerea unei burse.

Încercând să-și argumenteze opțiunea, apelează, pentru a

convinge, la tot mai accentuatul fenomen al revizionismului, manifestat puternic în sud-estul și centrul continentului în deceniile 3 - 4 ale secolului al XX-lea: „*E mare greutate pentru a păstra integritatea teritorială a neamului nostru, așa cum o avem astăzi. Suntem dimprejur înconjurați de dușmani care cu toții, așteaptă revanșa pentru pierderea teritoriilor ce nu le aparțineau*”

Intuitiv sau nu, prefigurează evenimentele viitorului război mondial printr-un semnal de alarmă. „*Să ne așteptăm în viitor la alte chestiuni și mai grele, de ordin politic, ce se vor ivi*”

Plecând de la o realitate economică evidentă și-a argumentat opțiunea pentru inginerie navală și aeronautică studentul Traian Vasilache, „*în deplină concordanță cu aptitudinile sale și cu cerințele vieții exterioare*”

Nota el: „*suntem o țară în care industria, aproape de orice natură, este foarte puțin dezvoltată. În funcție de industria noastră de mai târziu stă viitorul țării noastre. Am rămas în urmă cu industria navală și aeronautică.*”

„*Avem tot ce ne trebuiește, bogății și capacitate, nu ne rămâne decât să muncim și să creăm*”, conchidea el.

Cunoscător cât de cât al situației din Germania, pe care o ia ca exemplu, intuiește un adevăr care se va confirma între anii 1939 - 1945: „*Războiul de mâine va fi războiul mașinilor și locul de acțiune va fi aerul*”

Cât „*despre aviația română aproape că nici nu putem vorbi, atunci când nu avem decât o fabrică de avioane și aceea numai pentru aparate ușoare*”

Cu nota opt sunt evaluate răspunsurile a doi absolvenți de liceu în care sinceritatea și, chiar frumusețea exprimării, primează.

Sondând cu sinceritate în propria-i conștiință, atent la realitatea în care trăiește, tânărul Alexandru Grosu acceptă alegerea profesiei în concordanță cu „*aptitudinile sufletești cu care suntem înzestrați de la natură*”, numai că, crede el, viața obligă la alegerea unei profesii care să asigure „*autoîntreținerea*” Înțelege prin aceasta: „*acolo unde*

vom avea șansa să beneficiem de pe urma studiilor, noi, personal și nu societatea.”

Și încearcă să argumenteze: „*de cele mai multe ori, dacă nu întotdeauna, egoismul puternic predomină, egoismul și nu altruismul, deși multe lucruri se pun pe socoteala unui asemenea subiect, cu o mulțime de ideologii frumoase*”.

Vede în altruism realizarea personală, obținerea fericirii proprii, pentru ca apoi, prin muncă, dăruire, profesionalism, să contribuie și la fericirea altora.

„*Să devenim fericiți! Iată răspunsul întregii noastre acțiuni. Nimeni nu face nimic fără scopul acesta. Nimeni nu vrea să întreprindă o muncă fără să știe că va deveni fericit*”, nota el.

Pentru a se realiza, omul trebuie să învingă greutatea vieții, pentru că „*chiar o greutate când este învinsă ne produce o fericire, deși efemeră, o fericire*”.

Idealul său este „*a deveni profesor, a deveni sfătuitorul, îndrumătorul societății de mâine prin tineretul de azi*” Principiul de bază care-i poate oferi sentimentul idealului împlinit, esența muncii sale care-i poate oferi fericirea, rămâne imprimarea ideii de muncă. Numai astfel elevul „*va ști că banul nu se poate câștiga decât prin muncă, va avea respectul cuvenit de munca altuia și va ști că el, la rândul său, să însușească același principiu sănătos și altora*”

Pentru Valeriu Stănescu „*este destul de greu a încerca să te mărturisești*” și preferă să accepte întrebarea ca „*o suferință pe care ași vrea s-o urmez în viață, nu numaidecât ca profesie*”, aceasta pentru că „*e mai bine așa, mai ales că subiectul devine astfel impersonal*”.

Ezită un răspuns concret și dintr-o ușoară teamă, ca o măsură prevăzătoare că „*spovedania l-ar trăda pe cel ce o face*”

Și ceea ce face răspunsul său interesant și original este încercarea lui de a-și justifica raționamentul printr-un fapt ce ar ține, mai degrabă, de istoriografia literară.

Pune față în față europenismul scriitorului Panait Istrati cu naționalismul publicistului Mihai Eminescu. Argumentele aduse în

favoarea poetului ni se par pertinente, probând o cunoaștere și înțelegere a ziaristicii sale, raționamentul surprinzând un adevăr dovedit și incontestabil al scrisului eminescian.

„Acum vreo cinci ani, scria studentul focșănean, un anume scriitor, așazis european, dl. Panait Istrati, încerca în „Adevărul literar” să argumenteze că ziaristul Eminescu prejudiciază poetului. Și el se baza pe următoarele motive: oare nu se putea ca Eminescu să nu fi fost atât de exigent cu ziaristica lui, cea mai mare parte a articolelor sale susținând crezul unui naționalism integral? N-ar fi fost mai bine ca poetul să fi căutat să aducă la îndeplinire o armonie universală, făcându-se propagatorul unui curent de cosmopolitism? Căci, zice dl. P(anait) Istrati, Eminescu a cauzat nefericirea poporului său, printr-un naționalism ce nu-și are roși”

Punând la îndoială calitatea argumentării lui Panait Istrati și chiar sinceritatea lui, continuă: *„Ar fi aceste sfaturi bune pentru unul care judecă cu totul superficial și dintr-un interes pe care nu vreau să-l numesc”*

Își aduce în sprijin un alt adevăr eminescian: *„Însă oare ce mi-ar putea răspunde dl. P(anait) Istrati când afirm că Eminescu, luptând pentru ridicarea poporului său, lucra pentru propășirea umanității. Căci trebuie să fim deplin convinși de cele ce vrem, adică de nevoile noastre și apoi să căutăm să fim sau să ne pretindem cosmopoliți sau mai știu eu ce bazaconie”*

Cu siguranță, tânărul focșănean citise și reacționase la articolele elogioase publicate de Panait Istrati după o vizită făcută în Rusia Sovietică prin anii 1927 - 1929.

Chiar dacă „terenul era dificil” pentru el și nu se simțea „destul de bun” în a adânci problematica unei paralele între realitatea comunistă din Rusia și aceea din România, nu se poate abține a nu respinge o eventuală pătrundere a ideologiei comuniste și la noi.

„De îndată ce nu suntem siguri la noi acasă, scria el, de cele ce ne trebuie, dacă nu ne-am format deplin sufletește, cum ar vrea cineva să primim aici, în rândul nostru, pe oricine sau să ne înfrățim

și să ne bucurăm că, de exemplu, în Moscova în locul bisericii a fost ridicată statuia lui „Iuda” (Lenin - n.n.). Să nu se creadă că acest nume este vreun personaj mai ales înfrățitor de popoare sau a cărei operă este salvatoarea omenirii. Este, cred eu, simbolul acelor care au ajuns astăzi să conducă Rusia.

Cred că n-ar vrea nici unul dintre noi acest fel de statui. Să rămână această manifestare numai la acei a(l) căror trimis a fost dl. Istrati”

Revine la Eminescu ca o permanență a conștiinței naționale: „*Jată deci cum dară Eminescu și-a apărât așa cum s-a priceput el mai bine idealul național și dacă noi, acești tineri, încă căutăm să ni-l apropiem sufletește, nu greșim*”

În final, își exprimă speranța, înșelată peste câțiva ani de mersul istoriei, că lumea românească nu va fi niciodată „*infectată*” de virusul comunist: „*Tăierea (excluderea) acestui val de cosmopolitism și de internaționalism, cu toate avantajele economice, pe care încearcă să le afișeze, se impune de la sine, mai ales în România care nu cred să fie vreodată infectată de aceste aberații internaționale.*”

Chiar dacă aceste mărturii ne-au parvenit de la niște tineri al căror nume nu a rămas consemnat decât, undeva, pe o cruce, ele probează o cerință tot mai prezentă în istoriografia actuală: fără renunțarea la înlănțuirea evenimentelor, reflectarea unui anume timp istoric nu poate fi împlinită dacă nu ne aplecăm tot mai mult asupra mentalităților, asupra mersului societății reflectat și evaluat prin judecata și simțirea individului, privit ca temelie și motor al devenirii istorice în întreaga-i complexitate.

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA POMPIERILOR MILITARI FOCȘĂNENI ÎN PERIOADA 1910 - 1930

Ionuț Iliescu

Finele primului deceniu al secolului XX i-a găsit pe cei care luptau cu focul și inundațiile în plin proces de reorganizare. Mai precis, se punea problema trecerii Serviciului de pompieri militari de la Ministerul de Război la comunele urbane.

Din corespondența dusă de Primăria orașului Focșani cu Ministerul de Război rezultă că această instituție era total ostilă schimbării preconizate. În replică, Ministerul mai sus-menționat avea să afirme că atunci când a luat această decizie nu a solicitat nicidecum avizul consiliilor comunale din țară, subliniind că Serviciul de pompieri militari dăuna pregătirii armatei române pentru un eventual război.

Ministerul de Război solicita Primăriei orașului Focșani o listă cu dotările aflate în proprietatea acestei instituții și în custodia Secției de pompieri, în vederea restituirii lor. La 13 ianuarie 1910, Primăria cerea Ministerului de Război ca Serviciul pompierilor comunali, alcătuit din civili, să fie organizat în baza unei legi speciale sau a unui regulament, cum a fost cel publicat în Monitorul Oficial nr. 217 din 1 octombrie 1871.¹

În luna următoare, Ministerul de Război informa Primăria că există un proiect de lege în acest sens, care urma a fi dezbătut de către Corpurile Legiuitoare. În plus, i se cerea acestei instituții să comunice dacă este dispusă să ia în subordine Serviciul de pompieri cu începere

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), dosar nr. 68/1910, f. 3

de la 1 aprilie 1910. Ministerul de Război se angaja să cedeze Primăriei dotările necesare, pentru ca Serviciul să poată funcționa corespunzător. Comuna urbană Focșani avea să achite contrayaloarea acestora eșalonat.²

La rândul său, Ministerul de Interne atrăgea atenția Primăriei că pentru perioada 1910 - 1911 organizarea Serviciului de pompieri de către comunele urbane nu era obligatorie³.

În ianuarie 1911, Ministerul de Război reamintește Primăriei că a luat încă din 1909 hotărârea de a nu mai întreține unitățile de pompieri, informând ulterior atât Ministerul de Interne, cât și comunele urbane, prin Circularele 9056 și 9057. Motivația acestei decizii era următoarea: *„funcționarea serviciului de pompieri sustrage de la serviciul armatei un număr însemnat de oameni de trupă și ofițeri de care avem absolută nevoie pentru complectarea efectivelor sub drapel”* Comunelor urbane le revenea astfel sarcina de a-și organiza singure propriul serviciu de pompieri, pe bază de rezerviști, suficient instruiți. Noul Serviciu de pompieri comunali trebuia organizat doar în urma unei documentări serioase făcute atât de Ministerul de Interne, cât și de către comunele urbane.

Ministerul de Război era decis ca în 1912 să nu mai includă la buget fondurile necesare pompierilor. Cerând Primăriei să-și organizeze Serviciul pompierilor comunali cu începere de la 1 aprilie 1911, Ministerul afirma că era dispus să cedeze materialul de incendiu și accesoriile.⁴ Primăria avea să solicite acestuia o amânare, absolut necesară unei documentări serioase, menționând că nu ar putea cheltui cu pompierii mai mult de 32.000 lei, suma echivalând cu subvenția anuală obligatorie pe care o achita.⁵

O lună mai târziu, Ministerul de Război avea să cedeze

---

² *Ibidem*, f. 12

³ *Ibidem*, f. 16

⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 64/1911, f. 1

⁵ *Ibidem*, f. 2

insistențelor Primăriei, amânarea expirând însă la 1 aprilie 1912.⁶ La rândul său, Ministerul de Interne, care a intervenit la Ministerul de Război în favoarea Primăriei focșănene, cere acestuia să înceapă de urgență studierea problemei,⁷ instituind și o comisie. Din chestionarele redactate de către Primărie aflăm că pompierii din Focșani beneficiau de un rezervor de apă în zona Gării, gurile de apă fiind amplasate la o distanță cuprinsă între 100 și 300 m una de alta,⁸ pe 203 străzi, însumând 64 km. Rețeaua de conducte totaliza 35 km, presiunea fiind de 2,5 atmosfere. Într-un interval de 24 de ore, debitul apei era de 6400 m³, ceea ce însemna 300 l de apă zilnic pe cap de locuitor.⁹

Până în 1920 nu s-a realizat nimic concret în ceea ce privește trecerea pompierilor la comuna urbană. Astfel, în septembrie 1920, Ministerul de Interne atrage atenția Comisiei Interimare a orașului Focșani că la 1 octombrie pompierii aveau să treacă la Ministerul de Interne.¹⁰ Se pare însă că atât Primăria, cât și Ministerul de Interne au făcut din nou presiuni asupra Ministerului de Război, deoarece o lună mai târziu prefectul județului Putna era informat că demilitarizarea acestui Serviciu se amână pentru luna aprilie a anului următor¹¹, când pompierii vor fi retrași și încorporați la unități, pentru a-și face serviciul militar.¹²

La aflarea acestei vești, Comisia Interimară reacționează prompt, solicitând Ministerului de Război să revină asupra acestei decizii. Și aceasta deoarece personalul militar prezenta cele mai mari garanții pentru salvarea averii cetățenilor în caz de incendiu, fiind bine pregătit și disciplinat. Mai mult, oficialitățile focșănene, pornind de la lipsa

---

⁶ *Ibidem*, f. 12

⁷ *Ibidem*, f. 14

⁸ *Ibidem*, f. 43

⁹ *Ibidem*, f. 68

¹⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 21

¹¹ *Ibidem*, f. 37

¹² *Ibidem*, f. 42

unei legi specifice, sfârșesc prin a-și deplânge bugetul pauper și, recunoscând că nu au făcut mult solicitatele studii preliminare.¹³ Se pare că Primăria a făcut acest lucru intenționat, apelând la infinit la clemența Ministerului de Război.

Mult trâmbițata organizare a pompierilor civili nu a mai avut loc în anii următori, ca urmare a protestelor primăriilor din țară, care nu se puteau împăca, practic, cu ideea că Ministerul de Război nu va mai finanța unitățile de pompieri, retrăgând totodată trupele de inspecți militari.

În 1910, pompierii focșăneni beneficiau de următoarele dotări: cinci pompe mari și două mici Knaust, patru sacale mari și nouă mici, un car pentru unelte, un car tip „*omnibus*”, o scară mecanică, 30 topoare, opt corzi de siguranță, 15 centuri Knaust, un furgon, 132 piese de harnașamente, pături, 59 coifuri, 68 de cojoace, cângi, furci, piese de mobilier, roabe, lămpi, 24 de cai.¹⁴

În 1914, Secția este dotată cu o trăsură regimentară, atât de necesară deplasărilor acesteia. Printre articolele de incendiu supuse reparațiilor s-au numărat scara mecanică, cele două scări „*hidrante*”, carul „*omnibus*”, sacalele și pompele, coloanele hidrante, bicicleta „*Markton*”, aparatul contra fumului König Artona, lampa electrică „*campbell*”, ochelarii de protecție.¹⁵ De regulă, toate acestea erau reparate în atelierele Arsenalului Armatei, costurile fiind acoperite de Primărie. Atunci când Arsenalul nu mai putea face față cererii, neonorând la timp comanda de recondiționare a materialelor de incendiu, Primăria solicita, prin intermediul Ministerului de Interne atât returnarea pieselor, cât și a banilor virăți pentru reparații. În aceste condiții, Primăria apela la diverse firme particulare specializate, așa cum s-a întâmplat, de pildă, în 1915.¹⁶ Tot de la Arsenalul Armatei se

---

¹³ *Ibidem*, f. 46

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 68/1910, f. 8-9

¹⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1914, f. 2

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 71/1915, f. 21

achiziționau și accesoriile pentru materialul de incendiu reparat.¹⁷

În 1919, Primăria informa Ministerele de Război și Interne în legătură cu lipsurile cu care se confruntau pompierii (dotările tehnice și caii). Se cerea acoperirea acestor neajunsuri, pentru ca orașul să nu aibă mult de suferit, în caz de incendiu, iar existența Secției să nu devină inutilă.¹⁸ Deși incendiul din noaptea de 18 spre 19 iunie a fost un semnal de alarmă în acest sens,¹⁹ Ministerul de Război răspundea că nu putea rezolva problema cailor neavând animale de tracțiune decât pentru nevoile armatei de operațiuni.²⁰ De-abia în luna septembrie, Arsenalul Armatei primește ordin să acopere lipsurile pompierilor focșăneni, conform indicațiilor repetate venite din partea Inspectoratului Pompierilor Militari.²¹

În mai 1920, această instituție a inspectat Secția focșăneană, semnalând existența a patru pompe, patru sacale și 12 centuri Knaust, 21 topoare, 20 fluieri, carul de unelte, căruciorul pentru semigarnituri și piesele de harnașament. Se solicitau hamuri, șei, sacale, un car „*omnibus*”, o scară mecanică²², „*pânză de scăpare*” și un furgon de furaj pentru a se asigura banii necesari pentru achiziționarea articolelor de incendiu. Inspectoratul Pompierilor Militari avea să solicite organizarea unei subscripții.²³

Înainte de toate însă, Secția de pompieri din orașul de pe Milcov avea nevoie de un efectiv lărgit. Până la 1 iunie 1923, Secția dispunea de 50 de oameni, după această dată reducându-se la 30²⁴, conform Ordinului nr. 200 al Marelui Stat Major. Jumătate din acest efectiv

---

¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 68/1916, f. 1

¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 86/1919, f. 9

¹⁹ *Ibidem*, f. 13

²⁰ *Ibidem*, f. 19

²¹ *Ibidem*, f. 21

²² *Ibidem*, f. 21

²³ *Ibidem*, f. 16

²⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1923, f. 55

îndeplinea zilnic alte sarcini, doar 15 pompieri putând interveni în caz de incendii. Considerând acest efectiv absolut insuficient, Primăria orașului Focșani a cerut Inspectoratului Pompierilor Militari să se revină la efectivul de 50 de oameni, pentru a se putea face față unui incendiu de proporții, ținându-se seamă și de faptul că în garnizoana Focșani se aflau Depozitele Armatei, cu subzistențe de sute de milioane de lei.²⁵ În asemenea condiții, era riscant să se mai trimită soldați în pădurea comunei Fitionești pentru a face cărbunii necesari atelierului Secției (200 kg lunar)²⁶ sau în pădurea comunei Gugești, pentru procurarea lemnului necesar pentru reparații și pentru încălzit.²⁷ Conform Ordinului nr. 1888 al Inspectoratului Pompierilor Militari, efectivul nu putea fi mărit, ținând cont de faptul că Primăria orașului Focșani cheltuia cu pompierii doar 32.000 lei anual, iar Ministerul de Război 2.500.000 lei. Acesta considera că Primăria orașului Focșani putea să facă suplimentarea dorită, dar pe propria-i cheltuială.²⁸ Primăria orașului Focșani a mai făcut o propunere Ministerului de Război: să transfere de la Regimentele 11 Artilerie și 10 Obuziere câte 10 oameni la Secția de pompieri, putându-se astfel apăra eficient viața și avutul populației.²⁹ Șeful Marelui Stat Major nu a fost însă de acord, deoarece efectivele Armatei nu permiteau acest lucru.³⁰ În iunie 1924, Primăria se resemnează, măbind efectivul pompierilor cu patru sergenți, cinci caporali și tot atâția soldați, asumându-și cheltuielile aferente.³¹ Pentru bugetul anului următor, personalul Secției era structurat astfel: comandantul, ofițerul reangajat, doi subofițeri, trei caporali și 36 de soldați, Primăria subliniind că efectivul era totuși insuficient pentru

---

²⁵ *Ibidem*, f. 63

²⁶ *Ibidem*, f. 55

²⁷ *Ibidem*, f. 62

²⁸ *Ibidem*, f. 55

²⁹ *Ibidem*, f. 64

³⁰ *Ibidem*, f. 110

³¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 76

siguranța orașului Focșani și a județului Putna.³²

Conform indicațiilor Inspectoratului Pompierilor Militari, Secția pompierilor focșăneni trebuia dotată cu opt sănii (pentru militari, unelte, furaje, pompe și sacale), atât de necesare în caz de incendiu pe timp de iarnă.³³

În același an, Primăria solicita instituției mai sus-menționate facilitarea achiziționării unei pompe cu motor pe benzină³⁴, cu o capacitate de 35 tone și un debit de 1000 l/minut și patru țevi³⁵. Grație eforturilor Inspectoratului, pompierii focșăneni aveau să beneficieze de motopompa „*Magirus*”, de fabricație germană, de livrarea acesteia ocupându-se o firmă bucureșteană – Casa Kappick.³⁶ De la aceeași firmă se dorea achiziționarea unei scări mecanice, cu ajutorul căreia pompierii ar fi putut ajunge până la 16 m înălțime.³⁷

În anul 1927, Secția de pompieri avea să primească echipament nou, tot prin grija Inspectoratului Pompierilor Militari.³⁸ Această instituție atrage atenția autorităților locale că pompierii aveau neapărată nevoie de trei autopompe, șase sacale și tot atâtea scări mecanice, pentru a putea face față unui incendiu de proporții.³⁹ Primăria promite achiziționarea unei autocisterne – stropitoare, cu o capacitate de 3500 l⁴⁰, care să fie folosită nu doar de Serviciul de salubritate din subordine, ci și de către pompieri. Inspectoratul nu se mulțumește cu promisiuni și atenționează Primăria că, în cazul în care nu asigură pompierilor dotările corespunzătoare, va solicita Ministerului de

---

³² *Ibidem*, f. 189

³³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1923, f. 13

³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 71/1924, f. 76

³⁵ *Ibidem*, f. 165

³⁶ *Ibidem*, f. 111

³⁷ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1926, f. 254

³⁸ *Ibidem*, f. 321

³⁹ *Ibidem*, f. 306

⁴⁰ *Ibidem*, f. 29

Război desființarea unității din acest oraș. Aici era inclusă și rezolvarea problemei cailor, care trebuia să fie înlocuiți parțial.⁴¹ De urgență, erau necesare exemplare tinere și dezvoltate, capabile să transporte rapid sacalele cu apă și câte trei-patru soldați în fiecare trăsură și care să nu stea în grajd, consumând hrana inutil, așa cum se întâmpla cu cei furnizați de Regimentul 11 Artilerie.⁴² Dotați cu o casă de bani de producție londoneză⁴³ necesară pentru numerarul cu care se cumpărau furajele și alimentele⁴⁴, pompierii solicită Primăriei achiziționarea unor felinare portative electrice. Acestea erau necesare pentru poduri, camere întunecoase și pentru controlul final, după stingerea incendiului.⁴⁵ Pe lista de cereri mai figurau avertizoarele de incendiu, care să fie instalate în diferite puncte ale orașului⁴⁶ și un clopot de alarmă de 12 kg, realizat la o turnătorie focșăneană.⁴⁷

În iunie 1927, Inspectoratul Pompierilor Militari a efectuat o revizie la Secția pompierilor din Focșani, informând ulterior Primăria în legătură cu cele văzute. În opinia Inspectoratului, materialul de incendiu, deși curat și întreținut corespunzător, nu mai corespundea cerințelor, constituind un serios factor de risc pentru oraș. Concluzionând că „*s-au dat continuu promisiuni și continuu nu s-a făcut nimic pentru propășirea acestui serviciu*”⁴⁸, Inspectoratul atrăgea atenția Primăriei cu privire la necesitatea înlocuirii celor 24 de cai⁴⁹, în cel mult trei ani⁵⁰.

---

⁴¹ *Ibidem*, f. 226

⁴² *Ibidem*, f. 3

⁴³ *Ibidem*, f. 337

⁴⁴ *Ibidem*, f. 289-290

⁴⁵ *Ibidem*, f. 8

⁴⁶ *Ibidem*, f. 101

⁴⁷ *Ibidem*, f. 159

⁴⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1927, f. 212

⁴⁹ *Ibidem*, f. 163

⁵⁰ *Ibidem*, f. 212

În același an, Primăria orașului Focșani și-a manifestat intenția de a achiziționa o autopompă-cisternă, cu care să asigure atât salubritatea urbei, cât și intervențiile eficiente ale pompierilor la incendii.

Oferta a venit din partea Societății „Vânzarea Produselor „Fiat”, cu sediul în București, la 20 decembrie 1927. Primăria a făcut achiziția în baza deciziei luate de Comisia Interimară în ședința din 30 decembrie 1927 și a aprobării Ministerului de Interne, la 7 februarie.⁵¹ Actul a fost semnat de reprezentanții Societății și cei ai Primăriei (primarul V. Antonescu și avocatul L. Papazu).⁵²

Autopompa-cisternă „Fiat-Tamini”, tip 603, avea o dublă funcționalitate: pe de o parte, stropea și spăla străzile, împrăștiind trei coloane de apă, pe o lungime de 18 m. Pe de altă parte, în caz de incendiu se puteau proiecta două coloane de apă: una verticală (25 - 28 m înălțime) și cealaltă orizontală (35 - 40 m lungime).

Dotările mașinii permiteau alimentarea cu apă din două surse: fie din propriul rezervor, cu o capacitate de 3000 l, fie direct din bazine, lacuri și puțuri, înălțimea maximă de aspirație fiind de 9 m. Șasiul „Fiat” pe care era montată autopompa avea toate dotările necesare: curent electric, roți duble în partea din spate, roată de rezervă și claxon. Motorul monobloc, prevăzut cu patru cilindri, avea o putere de 35 C.P.

Pompa centrifugală avea două orificii aspiratoare și două dispozitive de absorbție. Acestea din urmă erau dotate cu un robinet cu ramificații. Manevrarea robinetului preceda operațiunile executate de mașină. Pompa avea o priză pentru tubulatura de incendiu, care era prevăzută cu o supapă. Corpul pompei, volantul (roata de pe axul motorului, care asigură ritmicitatea acestuia) și orificiile de priză erau confecționate din bronz.

Arborele motorului, din oțel inoxidabil, era fixat pe rulmenți, a căror deplasare se făcea în baie de ulei.

---

⁵¹ *Ibidem*, f. 31

⁵² *Ibidem*, f. 32

Pompa fixată între axa din față a șasiului și dispozitivul aflat pe suporturi sferici – putea să-și regleze poziția în funcție de mișcările făcute de șasiu. Se evitau astfel deformările provocate de circulația pe drumuri proaste.

Cuplajul pompei și al motorului era astfel conceput încât se elimina riscul rupturilor, pompa fiind pusă în mișcare în momentul în care motorul avea o turație mare. Dacă motorul nu putea fi pornit automat, se putea apela la manivelele aplicate pe arborele pompei.

Rezervorul dreptunghiular avea marginile rotunjite, pereții fiind stanțați în formă convexă. Pereții și bordurile erau confecționate din tablă de oțel.⁵³ Tablele din oțel erau legate între ele prin nituri. Rezervorul era prevăzut cu un „turn” prin care puteau intra persoana care efectua curățirea interioară. Rezervorul mai era dotat și cu diafragme (supape) care nu permiteau scurgerea rapidă a apei. Micul recipient din interior asigura rezerva de apă necesară amorsării automate a pompei, în momentele în care aceasta umplea rezervorul. El era fixat pe șasiu prin suporturi din fier, prevăzuți cu lagăre elastice pe bandele cu extensorii, asigurându-se astfel deplasarea în cazul opririlor bruște. Cuplajul între rezervor și pompă era asigurat de tuburile prevăzute cu racordurile elastice care corectau eventualele deformări ale șasiului. Tuburile aveau robinete pentru interceptarea și filtrarea apei.

Pe fundul rezervorului se afla un orificiu cu valvă pentru umplerea acestuia prin intermediul unui tub care primea apa din hidranți. Astfel, nu era nevoie de escaladarea rezervorului pentru a se deschide turnul. Rezervorul avea un indicator cu cadran pentru a se ști când era umplut.

Cabina era dotată cu trei locuri și parbriz din două părți. Aripile erau confecționate din tablă de foarte bună calitate, iar marginile (bordurile) scărilor – din aramă. Mașina mai avea și un suport pentru tuburile aspiratoare, cu curele pentru fixare. Cutia de scule asigura

---

⁵³ *Ibidem*, f. 31

păstrarea tubului de pânză, lung de 100 m.

Șasiul și aripile erau vopsite în negru, iar rezervorul, caroseria, pompa și stropitoarea, în roșu.

Prin contract, vânzătorul se obliga să asigure beneficiarului atât trusa de scule completă, cât și accesoriile indispensabile funcționării și întreținerii optime a mașinii (cele șapte camere pentru cauciucuri; tubul de pânză de mare presiune, lung de 100 m și gros de 70 mm; un alt tub, cu lungimea de 100 m și grosimea de 50 mm; 10 racorduri – cinci, cu grosimea de 50 mm și cinci cu grosimea de 70 mm; două bifurcații, cu grosimea de 70/50 mm; șase lănci dintre care două cu grosimea de 70 mm și patru cu grosimea de 50 mm (capetele metalice ale furtunurilor și piesele de segmentare ale acestora).

Autopompa – cisternă „*Fiat-Tamini*” costa 750.000 lei, plata făcându-se în două tranșe: 250.000 lei pe loc, restul de 500.000 lei fiind plătibili până la data de 30 iunie 1928. Predarea mașinii trebuia să se facă până la data de 20 martie 1928.⁵⁴ Recepția urma să fie făcută de către o comisie desemnată de Primăria în prezența societății vânzătoare, verificându-se consumul de ulei și benzină, puterea motorului în pantă și în regim de funcționare normală, înălțimea coloanei de apă și adâncimea de aspirare a apei. La rândul ei, Primăria trebuia să suporte cheltuielile prilejuite de delegarea, de către vânzător, a unui mecanic care avea cinci zile la dispoziție pentru a-l instrui pe șoferul mașinii.

Conform contractului, vânzătorul depunea o garanție de 105.000 lei, sumă pe care o va recupera după șase luni de la data recepției mașinii. În această perioadă de garanție, vânzătorul era direct răspunzător de buna funcționare a mașinii, obligându-se să suporte cheltuielile pentru reparații și înlocuiri de piese. Eventualele litigii cauzate de disfuncționalități de ordin tehnic urmau să fie remediate de către o comisie de specialiști care vor efectua expertiza necesară.⁵⁵

---

⁵⁴ *Ibidem*, f. 32

⁵⁵ *Ibidem*

În 1928, o problemă delicată o reprezenta și cea a echipamentului care se degrada în scurt timp, trebuind periodic înlocuit. Atât Primăria, cât și Inspectoratul Pompierilor Militari nu puteau însă oferi ajutorul financiar necesar achiziționării acestuia.⁵⁶

În condițiile în care atât efectivul pompierilor focșăneni (32 de soldați, un subofițer reangajat și un ofițer) cât și materialul de incendiu (patru pompe, patru sacale, un car pentru unelte) erau insuficiente,⁵⁷ Inspectoratul cataloghează această Secție drept cea mai înapoiată din țară, consecință a stagnării de jumătate de secol.⁵⁸

În august 1929, Primăria a achiziționat o scară mecanică „Magirus”⁵⁹, amplasată pe un șasiu de automobil, cu care pompierii se puteau înălța la 26 m.⁶⁰

Motopompa „Fiat-Tamini”, cu un debit de 1000 l/minut și prevăzută cu 200 m de furtun, a fost livrată Primăriei în același an pe un car de oțel, cu două roți (cauciucuri marca Pirelli). Motopompa putea fi remorcată de orice vehicul sau chiar trasă de cai.⁶¹

De asemenea, Primăria orașului Focșani dorea să achiziționeze o autopompă-cisternă marca „Julius Müller – Dobeln”.⁶² Aceasta era dotată cu 500 m de furtun, plasat pe ambele părți și cu două scări de 3,5 m lungime fiecare. Țeava de eșapament trecea prin rezervorul de apă, pentru ca aceasta să nu înghețe pe timp de iarnă.⁶³

Secția a solicitat în mai multe rânduri un car „omnibus” sau o camionetă pentru transportul pompierilor, care la intervenții erau nevoiți a se urca în trăsurile existente, suprasolicitându-le. În asemenea condiții,

---

⁵⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1927, f. 163

⁵⁷ *Ibidem*, f. 212

⁵⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1927, f. 288

⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 85/1929, f. 19

⁶⁰ *Ibidem*, f. 493

⁶¹ *Ibidem*, f. 422

⁶² A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1930, f. 21

⁶³ *Ibidem*, f. 25

caii se deplasau cu dificultate, iar arcurile atelajelor pentru pompe și sacale se rupeau extrem de des.⁶⁴ Sacalele erau puține la număr și de capacitate redusă. Și din această cauză, de multe ori focul nu se putea stinge la timp.⁶⁵ La acest trist deznodământ mai contribuia și efectivul redus al Secției (doi sergenți, trei caporali și 27 de soldați).⁶⁶ În loc de 24 de cai, câți erau prevăzuți în bugetul Secției, pompierii se puteau folosi doar de 16, rămânând trăsurii și pompe neutilizate la intervenții.⁶⁷

La solicitarea pompierilor, profesorul cartograf bucureștean M.D. Moldoveanu a reprodus 51 de planșe după harta României, la scara 1:300000.⁶⁸

Din 1929, Secția beneficia și de o mașină de scris proprie, pentru a nu mai fi trimiși soldații la instituțiile din oraș cu documentele care trebuiau redactate în mai multe exemplare, pierzându-se mult timp și neglijându-se îndeplinirea altor obiective.⁶⁹

Pentru o mai mare eficiență a intervențiilor lor, pompierii sunt dotați tot în acest an cu mai multe aparate contra gazelor și fumului⁷⁰, centuri, facke de metal cu cap de azbest,⁷¹ coifuri, căciuli și mantale.⁷²

Annual, Secția de pompieri stabilea Ordinea de bătaie a personalului; iată, de pildă, cum arăta aceasta în 1930:

- pentru autopompa-cisternă: un șofer mecanic și șapte servanți
- pentru scara mecanică cu cai: un șef de scară, șapte servanți, alcătuind totodată și echipa de salvare și de toporași
- pentru pompa Knaust: doi șefi de țeavă, opt servanți și un

⁶⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 44

⁶⁵ *Ibidem*, f. 31

⁶⁶ *Ibidem*, f. 29

⁶⁷ *Ibidem*, f. 24

⁶⁸ *Ibidem*, f. 135

⁶⁹ *Ibidem*, f. 213

⁷⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 4/1929, f. 29, 258

⁷¹ *Ibidem*, f. 322

⁷² *Ibidem*, f. 258

conductor

- pentru carul de unelte: un șef, un conducător

- pentru trei sacale: trei conductori, un telefonist, o gură de apă, un sanitar

- personalul care rămâne în cazarmă, în caz de incendiu: telefonist, o santinelă, un bucătar, un grăjdar.⁷³

Efectivul Secției în 1930 – 15 soldați, 20 frunțași, trei caporali, doi sergenți, doi sergenți-instructori și un plutonier major – avea o structură cu adevărat națională, pe lângă numele pur românești figurând și cele care amintesc despre minorități: Isavel Pavel, Ceșco Carol, Goldenberg Gherș, Kis Ludovic, Hristev Nicolae, Voldman Strul, Adam Sigismund, Elecheș Anton, Pall Anton, Vereha Petra, Cibi Iosif, Tarsi Iosif, Mejhard, Nador, Haizel Francisc, Cuziec, Tonczec, Szabo Ludovic, Nigolco, Vaziași, Tomași, Kelemen Deneș.⁷⁴

Tot în acest an, Secția de pompieri din Focșani își completa stocurile de cartușe de rezervă cu hidroxid de potasiu, având în permanență umplute cele două butelii de oxigen, necesare pentru aparatul izolanț Draeger cu racord bucal.⁷⁵ Concomitent, Primăria demarează formalitățile pentru achiziționarea unei autopompe⁷⁶ și a unei scări mecanice de incendiu Waldemar-Fehlmaier.⁷⁷

Un procent important din subvenția Primăriei era rezervat pentru reparațiile și dotările pentru cazarmă (localul propriu-zis, anexele și bazinul): pavarea curții, felinar pentru iluminat⁷⁸, repararea acoperișului și a sobelor. Au fost și cazuri în care Ministerul de Război a contribuit la îndeplinirea acestor obiective care nu suportau amânare.⁷⁹

---

⁷³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1930, f. 11

⁷⁴ *Ibidem*, f. 218

⁷⁵ *Ibidem*, f. 16

⁷⁶ *Ibidem*, f. 97

⁷⁷ *Ibidem*, f. 92

⁷⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1910, f. 15

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 64/1911, f. 28 - 29, 54, 63

În martie 1914, Secția de pompieri informa Regimentul 11 Artilerie că remiza de scânduri în care era păstrat materialul de incendiu era gata să se dărâme, solicitând demolarea ei și construirea alteia.⁸⁰ Regimentul 11 Artilerie promitea să asigure manopera, procurarea materialului lemnos căzând în sarcina Primăriei.⁸¹ Aceleași probleme le ridicau atât remiza pentru trăsurile de rezervă,⁸² cât și gardul unității. Solicitată fiind, Primăria a dat un răspuns nepermis de dur, în pofida conjuncturii total nefavorabile: „*acest serviciu n-a găsit moment mai propice pentru a face asemenea cerere decât acum, în timpul războiului, ... în tot celălalt timp nici grijă n-a avut ca să se gândească la ceea ce îi lipsea*”.⁸³

Inspectoratul Pompierilor Militari constată în 1920 că toate aceste probleme au fost pur și simplu ignorate de Primăria orașului Focșani. Localul pompierilor nefiind împrejmuit, vitele și porcii intrau fără vreo opreliște. Din cauza bombardamentelor, în cazarmă dormitoarele deveniseră neîncăpătoare, soldații dormind înghesuți și pe jos. Acoperișul fiind spart, ploua în pod, putrezind bagdadia. Atât Foișorul de Foc, cât și grajdurile erau într-o stare deplorabilă.⁸⁴ Doi ani mai târziu, generalul Vernescu găsea la Focșani aceleași mari curențe cerând astfel, asfaltarea remizelor, canalizarea și reamenajarea terenului de instrucție.⁸⁵

În 1923, Primăria a fost nevoită să cheltuiască 150.000 lei cu repararea cazarmii.⁸⁶ La finele lunii august, Inspectoratul Pompierilor Militari a somat această instituție că dacă nu rezolvă de urgență problema va desființa Secția. În acest caz, efectivul va fi mutat într-unul

⁸⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1914, f. 11

⁸¹ *Ibidem*, f. 38

⁸² *Ibidem*, f. 24

⁸³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 6/1916, f. 25

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 75/1920, f. 14

⁸⁵ *Ibidem*, dosar nr. 68/1923, f. 2

⁸⁶ *Ibidem*, f. 44

din multe orașe care cereau unitate de pompieri militari, dispuse fiind să achite costul integral al întreținerii acestei arme. Inspectoratul sublinia că nu putea lăsa oamenii, caii și materialele să sufere încă o iarnă.⁸⁷ Primăria avea să justifice amânarea lucrărilor de demolare prin găsirea cu greu a mâinii de lucru, pompierii neputând ajuta salahorii, având de îndeplinit programul de instrucție.⁸⁸

În vara anului 1926, Inspectoratul avea să descindă din nou la Focșani, găsind cazarma foarte curată și bine îngrijită, cu toate că paturile, pernele, saltelele și cearșafurile erau în număr insuficient.⁸⁹ Erau reparate Foișorul de Foc și sobele, construindu-se și magazia pentru cereale.⁹⁰ Un an mai târziu, remizele de trăsuri ale Secției s-au pardosit cu ciment.⁹¹

În ianuarie 1928 se terminau lucrările la gardul care înconjura cazarma, înlocuindu-se cel provizoriu, din sârmă ghimpată, cu unul de scânduri, în partea de nord (fundătura Traian – zona de intrare în curtea Școlii Comerciale).⁹² Cât despre bazinul de apă din curtea cazarmii, medicul șef al Comandamentului din garnizoana Focșani solicita desființarea acestuia, deoarece a devenit iaz de pește.⁹³ Un asemenea bazin trebuia să aibă pereții din beton și bolovani, iar pe fund pietriș, cu canal de umplere și scurgere, apa trebuind să fie tot timpul limpede.⁹⁴ Inspectoratul Pompierilor Militari recomanda Primăriei să instaleze în cazarmă baia atât de necesară trupei și să extindă lucrările de canalizare până în strada Sublocotenent Magearu.⁹⁵

---

⁸⁷ *Ibidem*, f. 98

⁸⁸ *Ibidem*, f. 99, 104

⁸⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1926, f. 226

⁹⁰ *Ibidem*, f. 207

⁹¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1927, f. 103

⁹² *Ibidem*, dosar nr. 76/1928, f. 4

⁹³ *Ibidem*, f. 128

⁹⁴ *Ibidem*, f. 121

⁹⁵ *Ibidem*, f. 146

O altă problemă care trebuia rezolvată era cea a asigurării domiciliului comandantului în cazarmă. În mai 1929, acesta reamintea Primăriei că orice comandant de pompieri este obligat să se deplaseze cu unitatea sa la intervenții în orice moment și în cel mai scurt timp. Acest lucru nu se putea face în cazul în care comandantul nu locuia în cazarmă. În concluzie, comandantul cerea ca una din încăperile cazarmii să devină domiciliul său⁹⁶, pentru a putea acționa eficient în caz de incendiu.

Nu lipsit de importanță era și faptul că pompierii nu beneficiau de o bucătărie corespunzătoare. În bucătăria de iarnă nu exista mașină de gătit, iar bucătăria de vară era un simplu șopron de scânduri, fără ventilație și cu mult fum; *„cred că la un conac boieresc ar fi mai bine la bucătăria argaților”*, mărturisește comandantul.⁹⁷ Cât despre alocația de hrană a pompierilor, aceasta era insuficientă (18 lei zilnic), ținând cont de efortul fizic depus de aceștia.⁹⁸

Pentru a se asigura eficientizarea intervenției pompierilor, Inspectoratul Pompierilor Militari a ordonat comandantului Secției din Focșani să solicite Primăriei, în 1923, să se marcheze gurile de apă pentru a fi ușor de reperat oricând și oriunde,⁹⁹ cu 25 de planșete din tablă.¹⁰⁰ În iulie 1924, s-a efectuat un control la coloanele și gurile de apă din oraș. Acesta avea trei coloane de apă – situate în fața Bisericii Profetul Samoil, în Piața Moldovei și în bulevardul Lascăr Catargiu – și 33 de guri de apă. Acestea erau amplasate pe bulevardele Carol, Lascăr Catargiu și Petre Petre Carp, în Piața Moldovei și pe străzile Precista, Regina Elisabeta, Dogăriei, Cotești, Cuza-Vodă, I.C. Brătianu, Brăilei, Cazarmei, Mr. Șonțu, Lt. Vasiliu și, firește, în Strada Mare. Puține dintre acestea erau într-adevăr în stare de funcționare. La multe

⁹⁶ A.N. Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 52/1929, f. 1

⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 82/1929, f. 150

⁹⁸ *Ibidem*, f. 156

⁹⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1923, f. 142

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 143

guri de apă presiunea și cantitatea lăsau de dorit, ori erau defecte, deteriorate și chiar fără capac.¹⁰¹

Problema indicatoarelor nu fusese pe deplin soluționată. În august 1930, Secția cerea Primăriei ca toate gurile de apă să fie marcate prin plăci fixate pe imobilele în fața cărora se găseau acestea, pentru a fi ușor de găsit atât ziua cât și noaptea și mai ales iarna, când le acoperea zăpada. Era nevoie de 37 de plăci indicatoare, de 20 x 15 cm, care urmau a fi verificate periodic de către pompieri și delegatul uzinei electrice a orașului.¹⁰²

Pompierii focșăneni au urmat un serios program de instrucție, fapt remarcat de către delegații Inspectoratului Pompierilor Militari. Aceștia au recunoscut că pompierii erau bine instruiți, vioi, ordonați, disciplinați cu adevărat garanți ai vieții cetățenilor din urbea de pe Milcov.¹⁰³ În 1923, în colaborare cu Comisia Interimară a orașului, Secția de pompieri iniția un program de instruire la Uzina electrică, cu participarea mecanicilor și electricienilor acesteia.¹⁰⁴ Pompierii trebuiau să se familiarizeze cu uzina, să știe cum să atace focul și să execute izolarea focului fără a uda tablourile de distribuție și mașinile, pentru a nu le distruge și pentru a nu-și pune viețile în pericol.¹⁰⁵ Și tot pentru programul de instrucție, Secția cerea Primăriei, în martie 1930, autocisterna „*Fiat-Tamini*”; recruții pompieri aveau la dispoziție două zile pentru a-i cunoaște principiile de funcționare și caracteristicile tehnice, doar astfel putând avea intervenții reușite.¹⁰⁶ În același scop, se impunea și achiziționarea unui extingtor, trupa învățând acest aparat fără să-l vadă.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 118

¹⁰² *Ibidem*, dosar nr. 75/1930, f. 105

¹⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 76/1926, f. 226

¹⁰⁴ *Ibidem*, dosar nr. 68/1923, f. 129

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 140

¹⁰⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1930, f. 32

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 23 .

Conform legislației în vigoare, primăriile aveau obligația de a suporta cheltuielile de deplasare și întreținere prilejuite de instrucția efectuată de comandanții unităților de pompieri la Școala de cadre din cadrul Companiei de Pompieri din București.¹⁰⁸ În condiții asemănătoare, soldații unităților de pompieri efectuau un stagiul de pregătire de trei luni.¹⁰⁹

În baza ordinelor primite de la Inspectoratul Pompierilor Militari, Secția trebuia să inspecteze săptămânal atât clădirile și stabilimentele militare, cât și pe cele particulare, alcătuindu-se un tabel cu toate fabricile mari, stabilimente industriale, teatre, cinematografe și clădiri mari.¹¹⁰ În vara anului 1924, într-o singură lună, comandantul pompierilor a efectuat inspecții la 23 de stabilimente industriale, specializate în prelucrarea lemnului, textile, alimentație, materiale de construcții, menaj etc. Aceștia li se adăugau o turnătorie și un atelier mecanic, mai multe mori, un magazin, o tipografie, Teatrul „*Maier Gheorghe Pastia*”, hotelul „*Bristol*” și cele două cinematografe.¹¹¹

Conștientă că un incendiu era infinit mai ușor de prevenit decât de a-i înlătura nefastele urmări, salvând vieți omenești și limitând pagubele materiale, conducerea unității de pompieri a redactat și publicat, între 1909 - 1910, în colaborare cu Consiliul Comunal al orașului Focșani, „*Regulamentul relativ la măsurile de apărare contra incendiului*” Discutat și votat în ședința Consiliului Comunal din 12 septembrie 1909, Regulamentul a fost aprobat prin Înalt Decret Regal nr. 142 din 15 ianuarie 1910. Peste numai opt zile, documentul era publicat în Monitorul Oficial nr. 238, purtând semnătura primarului I.S. Poienaru și a secretarului Primăriei, Șerbănescu - Răcoasa. Regulamentul era structurat pe 17 articole, cu următorul conținut:

Art. 1 – Pentru toate imobilele (și anexele lor) din oraș se

¹⁰⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1923, f. 138

¹⁰⁹ *Ibidem*, dosar nr. 76/1928, f. 28

¹¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 71/1924, f. 85

¹¹¹ *Ibidem*, f. 87

interzicea folosirea „ursoaicelor” (hornurilor înalte până în pod), indiferent dacă este vorba despre foc pentru încălzit sau pentru alte necesități.

Art. 2 – Hornurile, dacă nu erau solide, se dă râmau pe socoteala proprietarului de imobil. Acestea trebuiau să fie realizate din material ignifug și să depășească în înălțime acoperișul. Se interzicea aprinderea focului la anexele gospodăriilor în absența vetrei și hodgeagului.

Art. 3 – Proprietarii și chiriașii de imobile erau obligați să curețe hornurile o dată pe lună, operația făcându-se numai de către antreprenorul hornăritului cu subalternii săi.

Art. 4 – Dacă Poliția constată, în caz de incendiu, că acesta s-a produs datorită necurățirii la timp a hornului, proprietarul sau chiriașul imobilului respectiv răspundea în fața instanței pentru neglijența sa, în conformitate cu art. 385 din Codul Penal.

Art. 5 – Proprietarul sau chiriașul erau obligați să interzică oricărei persoane să facă focul pe stradă sau în locuri virane.

Art. 6 – Comercianții de materiale explozibile și inflamabile erau datori să păstreze în magazine doar marfa vandabilă în decurs de 24 de ore. În depozite și magazine era obligatorie prezența lăzii cu nisip sau cu cenușă, a lopeților și a materialelor textile umede în permanență, în vederea intervenției rapide în caz de izbucnire a incendiului.¹¹²

Iluminatul în aceste spații se putea face doar cu felinare cu ulei de rapiță sau cu lumânări. În cazul în care scurgerile de lichid inflamabil nu se puteau evita, era obligatorie frecarea suprafeței umede cu cenușă sau nisip.

Art. 7 – Se interzicea cu desăvârșire tragerea focurilor de armă pe tot cuprinsul orașului, la orice oră din zi și din noapte.

Art. 8 – Focurile de artificii se puteau face doar cu aprobarea Primăriei.

Art. 9 – Era interzis a se păstra în curți și poduri mai mult de

---

¹¹² **Regulament relativ la măsurile de apărare contra incendiului**, Tipografia Alexandru Codreanu s-sori, Focșani, 1910, p. 1 - 8

1500 kg de fân, paie și alte nutrețuri pentru animale. Rezervele mai mari de furaje urmau a fi păstrate în depozitele care se puteau ridica în afara sau la marginea orașului, pe locurile stabilite de către Primărie și cu autorizația acestei instituții.

Art. 10 – Se interzicea facerea focului pe timp de noapte și fără autorizația Poliției – la pivnițe, olării și cuptoarele de cărămidărie.

Art. 11 – Depozitele de cherestea, lemnărie veche și lemne de foc, precum și atelierele de dogărie se construiau doar cu autorizația Primăriei și în locurile stabilite de aceasta. Se interzicea cu desăvârșire ca în imediata apropiere a depozitelor să existe construcții realizate din scânduri, fiind acceptate doar cele de zid sau de paintă. De asemenea, comercializarea produselor de dogărie se putea face doar în prăvăliile și magaziile de zid masiv, situate în zonele stabilite de Primărie. Depozitarii aveau la dispoziție un an de zile pentru a se muta în zonele indicate de Primărie. Eventualii oponenți suportau pe buzunarul propriu mutarea silită a depozitelor acestora, de către Primărie.

Art. 12 – Administratorii teatrelor, circurilor, sălilor de spectacole și serbărilor cu artificii erau obligați să anunțe comandantul pompierilor în fiecare seară de spectacol cu cel puțin două ore înainte de începerea acestuia. Sălile trebuiau să aibă ieșiri speciale marcate prin felinare colorate, cu inscripția „*Ieșire de incendiu*”. La rândul său, comandantul pompierilor era obligat să trimită la fața locului un pichet de incendiu.¹¹³

Art. 13 – Proprietarii localurilor publice, depozitarii de materiale lemnoase și produse din lemn, precum și proprietarii atelierelor de dogărie și fierărie erau obligați ca în termen de jumătate de an să instaleze guri de apă, să se doteze cu pompă și cu cel puțin 25 m de furtun. Celor care nu se achitau de această obligație, Primăria le asigura dotările, dar pe banii acestora.

Art. 14 – Brutăriile, simigeriile și toate stabilimentele care utilizau focul nu puteau fi amplasate în imediata apropiere a depozitelor de

---

¹¹³ *Ibidem*

materiale explozibile și inflamabile.

Art. 15 – La caz de incendiu, toți cetățenii din zona calamităților erau datori să anunțe Secția de pompieri și să ajute, sub îndrumarea acestora, la stingerea focului.

Art. 16 – Străzile din orașul Focșani au fost grupate în trei ocoale.

Art. 17 – Împărțirea orașului în ocoale, făcută în baza Regulamentului de construcțiuni și alinieri din 1893 devine caducă.¹¹⁴

Pentru a se diminua riscurile producerii unor incendii, în 1926 apare un nou Regulament referitor la prevenirea incendiilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 11 din acest an. Acesta devenea obligatoriu pentru toți agenții industriali, economici și comerciali și pentru toate instituțiile publice și particulare.¹¹⁵

O strictă supraveghere necesitău cele nouă depozite de cherestea din oraș, unde prevederile Regulamentului nu erau niciodată respectate în totalitate.¹¹⁶ De exemplu, în cazul celui aflat în strada Brăilei, în care se găseau, în 1928, peste 15 vagoane de scânduri de brad, se impunea luarea următoarelor măsuri: îndepărtarea materialului lemnos de pe lângă gardurile și clădirile vecine, la cel puțin 6 m distanță; instalarea a două guri de apă cu câte 60 m de furtun și achiziționarea mai multor stingătoare.¹¹⁷ La depozitele din strada Elisabeta trebuiau asigurate căile de acces, absolut necesare pompierilor, în caz de incendiu.¹¹⁸

În noiembrie 1928, căpitanul George Nicolescu, comandantul Secției de pompieri din Focșani a efectuat o inspecție la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, în calitatea oficială de delegat al Inspectoratului Pompierilor Militari. Constatând că la această instituție prevederile Regulamentului menționat anterior erau ignorate, căpitanul

---

¹¹⁴ *Ibidem*

¹¹⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 197

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 197

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 203

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 206

Nicolescu impunea luarea următoarelor măsuri: pe scenă și sub aceasta să se instaleze tuburi conectate la gurile de apă; instalarea unui bazin de apă sub scenă; fiecare gură de apă să fie dotată cu câte 15 m de furtun; construirea unei magazii pentru decoruri și materiale; realizarea unui pod de fier care să realizeze legătura directă între scenă și etaj; evacuarea corespunzătoare a spectatorilor, în cazul în care se stingea lumina pe scenă, amenajarea a două camere pentru medic și pompieri, dotați cu tot inventarul necesar îndeplinirii atribuțiilor lor; instalarea unei trepte de aerare (aerisire) deasupra scenei, în vederea eliminării gazelor emanate, stabilirea legăturii telefonice cu Secția de pompieri.¹¹⁹

Nici la Cinematograful „Regal”, aflat la parterul Hotelului „Imperial”, lucrurile nu stăteau mai bine, conducerea acestuia trebuind să aibă în vedere fixarea scaunelor, asigurarea traseelor de evacuare, instalarea a două guri de apă cu câte 20 m de furtun – unul în sală și celălalt la balcon – și achiziționarea unui aparat „Minimax”.¹²⁰

Conform ordinelor Inspectoratului Pompierilor Militari, Secția trimitea în fiecare seară câte un pichet de incendiu la sălile de spectacol, teatre și cinematografe¹²¹ pentru prevenirea și combaterea izbucnirii focului. Tot ceea ce era necorespunzător se raporta comandantului pompierilor, acesta informând Poliția și Primăria, pentru a se lua măsurile de rigoare.¹²² Același Inspectorat sfătuia Primăria să recompenseze munca suplimentară a pompierilor, așa cum se proceda la Compania din București, din taxele la care erau supuse instituțiile care beneficiau de asistența acestora. Din aceeași sursă se puteau repara dotările Secției.¹²³

În conformitate cu art. 12 din Regulamentul referitor la măsurile de prevenire și combatere a incendiilor, teatrele și cinematografele erau obligate să anunțe pompierii cel puțin cu două ore înaintea fiecărei

---

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 199

¹²⁰ *Ibidem*, f. 202

¹²¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1920, f. 48

¹²² *Ibidem*, dosar nr. 76/1926, f. 391

¹²³ *Ibidem*, dosar nr. 75/1920, f. 48

reprezentării, pentru ca pichetul de incendiu să se prezinte la fața locului. Pentru a se erija de aceste taxe, instituțiile cu pricina nu făceau decât rareori anunțurile.¹²⁴ În asemenea cazuri, aceste instituții intrau sub incidența Legii de urmărire a datoriilor, putându-se ajunge chiar la suspendarea spectacolelor.¹²⁵ În 1928, Inspectoratul Pompierilor Militari a interzis Secției să mai trimită pichetele la aceste instituții, deoarece acestea nu achitau taxele prevăzute de lege.¹²⁶

În repetate rânduri, Secția a solicitat sprijinul Primăriei și Poliției, în combaterea incendiilor. În 1910, de pildă, se cerea Primăriei să intervină cu sacalele gata umplute cu apă și în perfectă stare de funcționare, pentru a nu se înfunda pompele.¹²⁷ La rândul-i, Uzina electrică a orașului era gata să pună la dispoziția pompierilor autocisterna de stropit cu o capacitate de trei tone.¹²⁸

Agenții Poliției, aflați în permanentă stare de alertă, aveau datoria să anunțe Secția la caz de incendiu cât mai repede cu putință și să ajute efectiv la stingerea acestuia.¹²⁹

În toamna anului 1920, în Focșani au ars în întregime o casă și o fabrică de rachiu, pompierii neputând acționa eficient din cauza nefuncționării pompelor.¹³⁰

Cu ocazia celor trei incendii din vara anului 1921, comandantul pompierilor, locotenentul Niculescu a înfruntat fără preget focul pentru ca pagubele să fie cât mai mici cu putință, punându-și viața în pericol. La incendiul izbucnit în zona Obor, când un cartier întreg era amenințat cu distrugerea totală, locotenentul Niculescu a intrat *„în mijlocul flăcărilor, de unde a eșit cu hainele în flăcări, care i-au fost arse cu*

---

¹²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 68/1923, f. 108

¹²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 68/1921, f. 6

¹²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 76/1928, f. 216

¹²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 68/1910, f. 42

¹²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 76/1928, f. 31

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 64/1911, f. 82

¹³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 75/1920, f. 38

totul".¹³¹

Atunci când pompierii nu interveneau eficient, Secția era trasă la răspundere de către Primărie. Așa s-a întâmplat în 1923 când, în trei rânduri, pompierii au ajuns prea târziu la locul incendiului.¹³² Pentru a se disculpa, comandantul pompierilor răspunde că a apelat și la sacalele Primăriei, dar la telefonul instalat la una din anexele acestei instituții nu a răspuns nimeni.¹³³

De foarte multe ori, intervențiile pompierilor în părțile de sud și vest ale orașului erau ineficace, din cauza presiunii mici la gurile de apă. Au fost astfel cazuri în care pompierii priveau neputincioși focul devastator.¹³⁴

În mai 1926, la ordinul comandantului garnizoanei Focșani, pompierii focșăneni s-au deplasat la Bacău, pentru a participa la stingerea unui incendiu de proporții cu toate instrumentele din dotare. Aici au acționat cu succes, localizând focul în sectorul repartizat, izolând câteva hambare de cereale și salvând de la distrugere mai multe clădiri incendiate și la o moară, la aceasta luptând cu flăcările aproximativ 24 de ore, fără întrerupere. Dotările pompierilor focșăneni au necesitat reparații în valoare de peste 20.000 lei.¹³⁵

Comandantul pompierilor, plutonierul major Eșanu, a dovedit cu această ocazie conștiinciozitate, pricepere, devotament și curaj. Comandantul garnizoanei Bacău, colonelul Constantinescu mărturisea că Eșanu merită din plin a i se acorda medalia „*Bărbăție și Credință, Clasa I*”. Alți pompieri focșăneni – patru caporali și trei soldați au primit medalia „*Bărbăția și Credință clasa a III-a*”¹³⁶.

În aprilie 1928, pompierii din Focșani au intervenit la incendiul

¹³¹ *Ibidem*, dosar nr. 72/1921, f. 84

¹³² *Ibidem*, dosar nr. 68/1923, f. 172

¹³³ *Ibidem*, f. 173

¹³⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 26

¹³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 76/1926, f. 244

¹³⁶ *Ibidem*, f. 246

izbucnit în străzile Odobești, Cotești, Plopi și Însurăței. În strada Odobești luaseră foc grămezile de gunoi aflate lângă o fabrică de cuie. În strada Însurăței, focul generat în împrejurări similare – s-a extins la patru imobile din apropiere. După stingerea incendiului, Secția avea să ceară cu insistență Primăriei să-i oblige pe focșăneni să curețe imediat toate curțile de gunoaie, pe care să le ardă doar în afara orașului.¹³⁷

În luna decembrie a aceluiași an, pompierii au fost nevoiți să se deplaseze la un incendiu cu furtun extrem de uzat, neputând localiza focul în timp util, atrăgându-și pe nedrept oprobiul public.¹³⁸ În timpul incendiului izbucnit la Hotelul „*Imperial*”, pompierul Bufe Rudolf a fost readus la viață cu mare greutate, apelându-se la respirație artificială și injecții cu cofeină.¹³⁹

Un incendiu de proporții a izbucnit la moara Tatovici, materialul de incendiu al Secției focșănene necesitând reparații de aproximativ 20.000 lei.¹⁴⁰ Eforturi deosebite au fost depuse pentru localizarea dezastrului, pompându-se apă în silozuri și reușindu-se izolarea sălii mașinilor. Autopompa-cisternă a fost folosită 54 de ore fără întrerupere, debitând circa 1000 m³ de apă, golindu-se rezervorul din curtea morii. S-au consumat 240 l de benzină și două bidoane cu ulei. Datorită solicitării la maximum a motorului, acumulatorul mașinii a cedat pur și simplu. La intervenție au participat atât pompierii buzoieni¹⁴¹, cât și cei băcăuani. Aceștia din urmă au luptat cu flăcările 12 ore încontinuu.¹⁴²

Un an mai târziu, Inspectoratul Pompierilor Militari afirma că era inadmisibil ca un asemenea oraș – destul de întins și cu destule resurse să apeleze la pompierii militari din orașele vecine, refuzând să

---

¹³⁷ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 79

¹³⁸ *Ibidem*, f. 217

¹³⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 84/1929, f. 29

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 15, 16

¹⁴¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 177

¹⁴² *Ibidem*, f. 191.

achiziționeze material de incendiu modern. Primăria s-a mărginit a „soluționa” cererile comandantului pompierilor extrem de tranșant, sfătuindu-l pe acesta „să-și vadă de cazarmă”. În acest context, nu era de mirare că pompierii erau demoralizați, neavând încredere în aparatele folosite¹⁴³ și considerând munca lor fără rost. La toate acestea se adaugă și faptul că erau ținta permanentă a criticilor venite din partea opiniei publice, consecință a intervențiilor nereușite la incendii. Urmarea cea mai gravă a acestei stări de lucruri era nesiguranța care plana asupra unui oraș întreg, în caz de incendiu.¹⁴⁴

Dovada veridicității acestei afirmații o constituie mărturia documentară referitoare la pagubele însemnate înregistrate în urma incendiilor izbucnite la Cinematograful „Regal”, la Liceul „Unirea”, Divizia 3 Artilerie Călărească, Regimentul 10 Infanterie, Biserica Sf. Dumitru, Banca Putnei, Prefectură și Primărie.¹⁴⁵

În octombrie 1929, Secția de pompieri s-a deplasat cu autocisterna „Fiat” la Ciușlea, pentru stingerea unui incendiu.¹⁴⁶

În urma intervenției pompierilor la incendiul din strada Maior Al. Romano din Focșani, în noaptea de 21/22 iulie 1930, Primăria a recunoscut meritele acestora, oferindu-le premii în bani.¹⁴⁷

Nu de puține ori, pompierii focșăneni au intervenit și pentru a înlătura efectele inundațiilor. Astfel, în aprilie 1915 ei s-au deplasat în Strada Mare a Unirii pentru a scoate apa din pivnița unei farmacii „Din cauza inundațiilor apa s-a infiltrat prin pereți și a umplut complet pivnița; pereții stau în apă; se poate ca temelia să se slăbească și la cea mai mică zguduitură să cedeze.”¹⁴⁸ În luna iulie, pompierii au intervenit în aceeași stradă, la un imobil, unde trebuia scoasă apa din

¹⁴³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 84/1929, f. 61

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 62

¹⁴⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 74/1932, f. 199

¹⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 84/1929, f. 244

¹⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 75/1930, f. 26

¹⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 71/1915, f. 16

beci, pentru a nu se surpa pereții.¹⁴⁹

În martie 1923, Inspectoratul Pompierilor Militari interzicea cu desăvârșire Secției focșănene să mai folosească dotările Ministerului de Război pentru scoaterea apei din beciurile și clădirile inundate și pentru stropitul străzilor.¹⁵⁰ Primăria avea să ceară clemența Inspectoratului, obținând exceptarea Secției din oraș de la această reglementare, motivând că urbea de pe Milcov, puternic afectată de inundații, nu beneficia de o altă pompă. În plus, Primăria se obliga să achite contravaloarea muncii pompierilor și a uzurii pompei folosite de aceștia.¹⁵¹

De o importanță capitală pentru buna desfășurare a activității Secției a fost asigurarea subvențiilor, care-i garantau acesteia existența. Carențele înregistrate în această direcție au afectat, în ultimă instanță, pe cetățenii care nu de puține ori și-au pierdut agoniseala de o viață, fără a mai vorbi de blazonul pătat al unui oraș reședință de județ.

În iunie 1920, Inspectoratul Pompierilor Militari afla cu stupoare că Secția din Focșani nu-și mai putea desfășura activitatea, deoarece Primăria acestui oraș nu a vărsat în fondurile Statului subvențiile anuale, motivând că bugetul nu fusese aprobat de către Ministerul de Interne.¹⁵² În condițiile în care în 1921 Ministerul de Război nu a mai putut acorda ajutor financiar Secției din Focșani¹⁵³, comandantul acesteia atrăgea atenția că indemnizațiile cerute pentru materialul de incendiu deteriorat în urma deselor intervenții nu sunt doar simple recompense, ci garanția unei dotări corespunzătoare.¹⁵⁴

În baza Legii maximului taxelor și obligațiunilor comunale

---

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 19

¹⁵⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1923, f. 22

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 24, 25

¹⁵² A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosarnr. 75/1920, f. 10

¹⁵³ *Ibidem*, dosar nr. 72/1921, f. 68

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 84.

fiecare contribuabil achita o taxă pentru Serviciul pompierilor¹⁵⁵. Astfel, se asigurau atât subvenția fixă anuală (32.000 lei), cât și banii necesari pentru întreținerea cazarmii, repararea și achiziționarea materialului de incendiu (70.000 lei), în 1924.¹⁵⁶ Și totuși cheltuielile făcute pentru Secția de pompieri – în care intrau soldele a 42 de oameni, întreținerea a 20 de cai, asigurarea hranei, a materialului de incendiu, combustibilului, echipamentului, efectuarea cursurilor de perfecționare, inspecțiilor, delegațiilor, spitalizărilor, la care se adăugau fondul documentar, cancelaria, întreținerea cazarmei – au atins 797.524 lei.¹⁵⁷ La asigurare bugetului pompierilor contribuiau Primăria, Ministerul de Război și Ministerul de Interne. În 1926, de exemplu, comandantul Secției, căpitanul George Nicolescu primea de la Ministerul de Interne doar soldă de locotenent, cu toate că era foarte apreciat.¹⁵⁸ Situația s-a normalizat un an mai târziu, Primăria suportând diferența de soldă a acestui ofițer.¹⁵⁹

Urmărind identificarea unor surse suplimentare de venit pentru pompieri, în același an, comandantul pompierilor atrăgea atenția Primăriei că Secția pe care o conduce intervine peste tot în județ. Din acest motiv, se cerea ca toate orașele și satele din județ să achite o taxă Primăriei orașului Focșani, pentru Serviciul pompierilor.¹⁶⁰ Nu se știe cât de receptivă a fost Primăria la această propunere; știu însă că această instituție a prevăzut la bugetul pompierilor sume în continuă creștere: 800.000 lei în 1927¹⁶¹, 1.200.000 lei în 1928¹⁶², 1.374.953 lei în

¹⁵⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 38

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 39

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 189-190

¹⁵⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. inv. 76/1926, f. 229

¹⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 75/1927, f. 163

¹⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 76/1926, f. 294

¹⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 77/1927, f. 2

¹⁶² *Ibidem*, dosar nr. 76/1928, f. 22

1929.¹⁶³

În 1927, Inspectoratul Pompierilor Militari a constituit Fondul de Asigurare al Pompierilor, în fapt o obligație financiară suplimentară pentru primăriile care întrețineau pompieri militari.¹⁶⁴ Poate și din această cauză, Primăria Focșani, în 1929 - 1930, datora 50.000 lei pentru comandant, câte 3000 lei pentru reangajați și câte 300 lei pentru soldați.¹⁶⁵

Pentru a se respecta programul de instrucție, comandantul Secției cere Primăriei ca orice sumă necesară acesteia să fie ordonanțată direct și recepționată de comisia de aprovizionare proprie, în conformitate cu regulile de administrație militară. Se cerea acest lucru deoarece aprovizionarea se făcea prin Economatul comunei urbane Focșani, înregistrându-se întâzieri cu corespondența, achiziționarea și recepția, fără a mai lua în calcul deplasările la Primărie.¹⁶⁶ Această instituție respingea cererea,¹⁶⁷ neputându-se încălca articolul 221 al Legii contabilității publice.¹⁶⁸

În septembrie 1930, Primăria orașului Focșani înștiința instituția similară a Capitalei că nu mai poate face mari sacrificii pentru întreținerea pompierilor militari, încasările de la cetățeni fiind mult mai mici decât cheltuielile.¹⁶⁹ Statul – se menționează în document – ar trebui să subvenționeze Serviciul pompierilor, deoarece aceștia veghează și asupra instituțiilor sale. Pentru a ieși din impasul financiar în care se află, Primăria orașului declară că este decisă a interveni la Ministerele de Interne, Război și de Finanțe pentru a se reduce primăriilor la 25% subvenția datorată pompierilor militari. Intervențiile

---

¹⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 84/1929, f. 4

¹⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 75/1930, f. 34

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 10

¹⁶⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 84/1929, f. 142

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 143

¹⁶⁸ *Ibidem*, f. 142

¹⁶⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1930, f. 135

nu se rezumau doar la adrese oficiale, ci și la susținerea acestora de către delegații alcătuite din primari și parlamentari din toate orașele și județele țării în care existau unități de pompieri militari.¹⁷⁰ La apelul Primăriei orașului Focșani au răspuns instituțiile similare din 21 de orașe.¹⁷¹ Inițiativa a fost susținută de un grup de senatori, deputați și pretori din 12 județe,¹⁷² printre care s-a numărat și Dumitru Neagu, deputat de Putna.¹⁷³

Pompierii focșăneni au trecut prin momente extrem de dificile în timpul Primului Război Mondial, când ocupantul german le-a pus propria existență sub semnul întrebării. Totul a început cu evenimentele petrecute în decembrie 1916, când pompierii au reușit să stingă un incendiu la Regimentul 16 Artilerie. Trupele germane, trecând Milcovul pe la Golești, pătrund în oraș și le confiscă pompierilor toate dotările.¹⁷⁴

La 26 octombrie 1916, Ministerul de Interne a comunicat Primăriei orașului Focșani că, în conformitate cu adresa Marelui Stat Major din 15 octombrie, în cazul în care autoritățile militare ar trebui evacuate de aici, pompierii militari vor trece în subordinea efectivă a Primăriei.¹⁷⁵ Același Minister, a dispus la 2 noiembrie 1916, ca pompierii să nu părăsească orașul, Secția acestora administrându-se prin părțile sedentare ale Regimentului 11 Artilerie din care făcea parte¹⁷⁶ În condițiile în care partea sedentară a acestui regiment a fost evacuată la 8 decembrie, primarul orașului Focșani solicita Ministerului de Interne, printr-o telegramă trimisă în regim de urgență, lămuriri în

---

¹⁷⁰ *Ibidem*

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 134-188

¹⁷² *Ibidem*, f. 191

¹⁷³ *Ibidem*, f. 146

¹⁷⁴ Virgil Paragină, Valeria Paragină, **Medicina și farmacia din ținutul Putnei pe masa de disecție a istoriei**, Editura Porto-Franco, Galați, 1993, p. 145

¹⁷⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1916, f. 29

¹⁷⁶ *Ibidem*, f. 31

legătură cu întreținerea Secției de pompieri.¹⁷⁷ La 16 decembrie 1916, inspectorul pompierilor militari, locotenent-colonel Kuriatzianu avea să răspundă că toate cheltuielile Secției cădeau în grija Primăriei, din momentul în care partea sedentară a Regimentului 11 Artilerie avea să părăsească orașul. În aceste condiții, Primăria a luat act de această decizie, conformându-se¹⁷⁸, mandatând comandantului pompierilor, locotenent Mărgineanu, subvențiile pentru lunile decembrie 1916 și ianuarie 1917.¹⁷⁹

Cu începere din luna decembrie a anului 1916, Secția de pompieri din Focșani a funcționat în condițiile regimului de ocupație inamică¹⁸⁰ până în noiembrie 1918, când trupele germane au început retragerea.¹⁸¹ La 1 februarie 1919, Secția avea să treacă din nou în subordinea Regimentului 11 Artilerie.¹⁸² În acest interval de timp, ocupanții au distrus sau au confiscat atât echipamentul pompierilor (de la lenjerie intimă până la uniformă) cât și dotările tehnice ale acestora.¹⁸³ Înainte de război, Secția de pompieri a trimis la Arsenalul Armatei, pentru a fi reparate, o scară mecanică, un car „*omnibus*“, o pompă Knaust; toate acestea au fost confiscate de germani, o soartă similară având-o sacalele și trăsurile din dotare.¹⁸⁴

În conformitate cu regulamentele militare, la Foișorul din incinta cazărmei de pompieri, cu începere din 1927 se arbora tricolorul în

---

¹⁷⁷ *Ibidem*, f. 35

¹⁷⁸ *Ibidem*, f. 37

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 39-40

¹⁸⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 71/1924, f. 50-51

¹⁸¹ Alecu Lenco, **Aspecte ale luptei împotriva ocupanților pe teritoriul fostului județ Putna în anii 1916 - 1918**, în *Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1978, p. 136

¹⁸² A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 86/1919, f. 14

¹⁸³ *Ibidem*, dosar nr. 75/1920, f. 17

¹⁸⁴ *Ibidem*, f. 14.

zilele de paradă¹⁸⁵ și cu prilejul tuturor sărbătorilor naționale.¹⁸⁶ Și aceasta nu numai pentru manifestarea respectului față de țară, ci și pentru a cunoaște oricine unde se află cazarma pompierilor.¹⁸⁷

Pentru ca subordonații săi să simtă bucuria Crăciunului, comandantul pompierilor a cerut Primăriei, în decembrie 1928, 1000 de lei pentru pomul de Crăciun care trebuia instalat în incinta cazarmii. Primăria l-a refuzat categoric, datorită lipsei de fonduri.¹⁸⁸

Înfruntând o sumedenie de vicisitudini atât pe timp de pace, cât și pe timp de război și fără a se bucura întotdeauna de sprijinul material și moral din partea celor în drept să i-l asigure, Secția de pompieri militari din Focșani a fost mereu în mijlocul comunității. Anulând sau diminuând consecințele grave ale neglijenței și nesăbuiței omului, sau ale dezlănțuirii naturii, pompierii militari din urbea de pe Milcov au făcut tot ceea ce le-a stat în putință, punându-și de fiecare dată în joc propriile vieți.

---

¹⁸⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 75/1927, f. 78

¹⁸⁶ *Ibidem*, f. 93

¹⁸⁷ *Ibidem*, f. 78, 93

¹⁸⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 76/1928, f. 214

VRANCEA VĂZUTĂ DE NICOLAE IORGA

Horia Dumitrescu

Mirifică prin frumusețile ei naturale, legendară prin străvechea-i istorie ale cărei rădăcini se pierd în negura veacurilor, distinctă și individualizată prin adâncimea și perfecțiunea creațiilor sale artistice, spirituale, leagăn al „*Mioriței*” și al unei arte populare în care înălțimea gândului și a simțământului uman se regăsește în linia stilizată și geometrizarată a motivelor ancestrale, Țara Vrancei a stârnit dintotdeauna curiozitatea și interesul celor ce se aplecau, cu sfințenie, asupra trecutului neamului românesc.

„Manifestând o curiozitate nepotolită și înzestrat fiind cu o memorie fenomenală – sublinia istoricul Gheorghe Buzatu – N.Iorga, istoric prin vocație și prin formație, a cuprins practic în sfera preocupărilor sale tot ceea ce putea să-i folosească pentru a arunca lumină asupra trecutului zbuciumat al omenirii, al poporului român cu predilecție”.¹

Cine altul decât Nicolae Iorga, cu imensa capacitate a unei minți geniale ar fi putut să spulbere negura timpului cu mai multă forță și pătrundere, învăluind istoria Vrancei într-o lumină a cărei strălucire a însoțit-o și o va însoți, neîndoielnic, în scurgerea implacabilă a timpului.

Așa cum pe bună dreptate remarca prof. Dumitru Huțanu „*Nesațul elevului și studentului N.Iorga întru cunoașterea și asimilarea*

---

¹ Gh.Buzatu, N.Iorga – Parlamentar și orator, în *Pro Saeculum. Revistă de cultură, literatură și artă*, Anul I, nr.2 (24) – martie 2006, p.18

trecutului neamului său i-a prilejuit întâlnirea cu Vrâncioaia și feciorii săi, cu Ion Vodă de la Jiliște, cu Varlaam, cu Cantemireștii în Mera, cu Russo la Soveja, cu Ion Roată ori cu Focșani de dinainte și de după Unirea de la 1859, cu Șonțu pe redutele Griviței, cu obștea vrânceană și valorile ei de civilizație materială și spirituală”²

Într-una din numeroasele sale conferințe ținute la Focșani, Nicolae Iorga, analizând trecutul istoric al regiunii Vrancea preciza: *„Zic: Vrancea, și n-aș zice regiunea putneană pentru că Putna are alt sens geografic decât Vrancea, cu toate că aceasta este cuprinsă azi în Ținutul Putnei”³*

Considerând Vrancea un ținut *„nu numai de ciobani”⁴*, istoricul aprecia că: *„eu sunt încredințat că cei mai vechi Vrânceni erau în același timp, cu toate declarațiile lui Cantemir, plugari”⁵*.

Comparația între Vrancea și celelalte „republici” definite ca entități de Dimitrie Cantemir în *„Descrierea Moldovei”*, îl conduce pe Iorga la concluzia că *„Vrancea însemnează mult mai puțin decât Câmpulungul, nu numai în ceea ce privește numărul locuitorilor și întinderea regiunii, dar și în ce privește celelalte rosturi”⁶*.

Adresându-se profesorilor și studenților vrânceni, Iorga sublinia nevoia acută a timpului: *„În Vrancea ar trebui să meargă culegători pricepuți din sat în sat, să se iea bine pe lângă oameni și să culeagă documentele, căci sînt și sate care au fost mai ferite în timpul războiului și documentele au putut scăpa.”⁷*

² D.Huțanu, Nicolae Iorga și Vrancea, în *Vitralii. Periodic de cultură, știință și spiritualitate românească*, Anul I, Nr.2, Martie – Aprilie 1991, p.16

³ N.Iorga, *Vrancea și Vrâncenii. Conferință ținută pentru Cercul Studenților Putneni în ziua de 5 Mart 1921*, Tipografia Cultura Neamului Românesc, 1921, p.7

⁴ *Ibidem*, p.24

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*, p.13

⁷ *Ibidem*, p.28

Chiar și în anul 1928, Iorga constata că *„finutul păstoresc al Vrancei nu e nici pînă acum pretutindeni cercetat în viața sa populară, de o covârșitoare importanță”*⁸

Răspunzând îndemnului marelui istoric, destoinicul magistrat Aurel V.Sava a adunat și publicat două volume de documente putnene apreciate de istoric, care a acceptat cu plăcere să scrie Prefața, din care cităm:

*„Vrancea înseamnă însă partea românească păstrată, cu vechile ei amintiri slavone, în autonomia ei ancestrală. Popas, întâiu pentru ciobanii trecători, a devenit sălaș pentru ciobanii așezați”*⁹

Pentru Nicolae Iorga, cunoașterea istoriei nu însemna doar slova scrisă, ci și întâlnirea cu locurile și oamenii țării. În peregrinările sale cunoaște bine satele, târgurile și orașele, pe care le descrie cu ce au mai semnificativ. Iar Vrancea, cu istoria sa milenară, cu așezările sale, cu ineditul și originalul vieții socio-economice și culturale i-a fost, stăruitor, un obiectiv al cercetărilor sale.

La începutul veacului al XX-lea, Iorga constata că Focșanii, atestat documentar din secolul al XVI-lea, avea case construite cu gust, avea liniște și o notă de seninătate: *„...strade minunate, și multe dintre dânsle chiar drepte. Iarăși frumoase clădiri administrative, printre care se deosebește o prefectură care e un adevărat palat de mic dinast german, și apoi un lung șir de căsărmi, la poarta cărora păzesc sentinele care se razimă prea în voie pe sabia și pușca lor”*¹⁰.

---

⁸ N.Iorga, *Istoria românilor printre călători*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Adrian Anghelescu, Editura Eminescu, București, 1981, p.88

⁹ Aurel V.Sava, *Documente putnene, I, Vrancea. Odobești – Câmpuri. Publicate cu un studiu introductiv despre Vrancea de Judecător de gedință în Tribunalul Putna, Prefață de D.Profesor N.Iorga*, Tipărită în Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1929, p.IV

¹⁰ N.Iorga, *Drumuri și orașe din România*, „Minerva” – Institut de Arte Grafice și Editura, București, 1904, p.139

Iorga a observat că exista „Focșanii vilelor, cuprinzând, de-a lungul a două strade paralele (una, o șosea, iar cealaltă prelungirea „stradei mari” a Unirei), edificii boierești de toată frumusețea, decât care Iașul n-are de sigur mai mândre și mai cu gust înălțate. În acest colț parfumat, gătit, înflorit, e apoi atâta liniște, atâta seninătate, pe care o respiri cu aerul însuși...”¹¹

În afara acestei zone centrale, se întindeau Focșanii mahalalelor „cu căsuțe, flori de nalbă și de rujă, cu fete în haine de Duminecă, sorbind răcoarea cu ochi mari negri în umbra porților”¹².

Istoricul nu putea trece cu vederea faptul că, odinioară, Focșanii erau împărțiți în Focșanii moldoveni – mai mari – și Focșanii munteni – mai mici - „pe cari-i despărția o micuță gârlă, un firisor de apă, pe care stradele nouă l-au înghițit, cum noua clădire politică a înghițit vechiul hotar nenorocit”.¹³

Aici, la Focșani, a fost reședința Comisiei Centrale care și-a desfășurat lucrările în casele lui Dimitrie Dăscălescu „căsuță pe din afară, palat pe din năuntru, cu auriuri bogate, mărețe saloane și oglinzi de Veneția – lângă dungulița de apă a graniței, iar acum se adăpostesc acolo unde s-a vorbit atâta când nu se putea face nimic – două cluburi, în care se învâрте și jocul de noroc al politicii pe lângă celelalte”.¹⁴

De la Focșani la Odobești, „drumul străbate întâiu un fel de Sahară de lut, acoperită cu păsle galbenă a ierbii uscată și smălțată cu mici lanuri de popușoiu chircite și arse de secetă”.¹⁵

Odată depășită această porțiune de drum „se începe Ținutul de vii care merge la Odobești și se întinde până departe dincolo de acest

¹¹ *Ibidem*, p.140

¹² *Ibidem*

¹³ *Ibidem*, p.139

¹⁴ *Ibidem*, p.139-140

¹⁵ N.Iorga, *Sate și Mănăstiri din România*, Ediția a II-a, Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1916, p.125

*centru*¹⁶.

Târgușorul era legat cu gara elegantă printr-o lungă și frumoasă alee plantată. Existau două biserici: „*una cu tfei turnuri, destul de veche, de și mult reparată*”¹⁷, iar cealaltă, situată departe pe un deal, se înălța „*supțiratecă, mântuită printr-un turn de lemn căptușit cu tinichea*”¹⁸.

Cele câteva străzi despărțeau „*vile curate și liniștite, casele gospodărești ale podgorenilor și prăvăliile Evreilor, puțini și săraci*”¹⁹.

În Odobești existau: o „*frezerie*”, *restaurante, casine*²⁰, dar și trăsurile: „*pe stradele bine pietruite rătăcesc schelete prăfuite de birji pe care pe poartă somnoros drâgle de cai cu coastele numărate*”²¹.

Iorga a ajuns la Odobești în zi de sărbătoare: Ziua de Blagoveștenie.²²

Cu greu a putut procura un docar cu care să meargă pe Valea Milcovului până la Mănăstirea Mera. Deplasarea a durat ceasuri bune, timp în care „*nu vezi o pădure: pe țerna modâlcoasă sau crestată de dungi, cresc copaci răsleși sau vlăstari strânse împreună cu niște puternice tufișuri*”²³.

De-a lungul drumului „*aproape neîntrerupt se înșiră gardurile de răchită și de spini care cuprind vii și case bune, ca acelea din mahalalele orașelor mari, decât care sunt mai vesele și mai curate. Acoperișurile de tablă se sprijină pe păreți de vergi încleiate cu lut. Oale cu flori, mașcat roșu, gheranic dințat, se înșiră pe câte o tăblișă*

---

¹⁶ *Ibidem*

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ *Ibidem*

²¹ *Ibidem*, p.126

²² *Ibidem*

²³ *Ibidem*, p.126-127

între stâlpii de lemn ai cerdacului”²⁴

Iorga este încântat de ceea ce vede: „drumul întreg e însuși o neconținută priveliște”²⁵. Fiind sărbătoare: „trec târgoveți cari au păstrat vechiul port orășenesc, cu pălăria mică, haina fără mâneci și pantalonii largi ca niște șalvari; cară se urmează încet, ducând țerani în cămeși albe ori femei cu frumoase cusături de arnice și fluturi pe umeri și, în dungii bogate, pe piept și cu fota neagră mântuită în lungime, în față, printr-o dungă roșie. Mocani cu căciulile turtite călăresc spre munte, unde li stau turmele. Cete de Țigani zburdă pe urma cărucioarelor încărcate cu zdrențe”²⁶.

Când locuințele au devenit mai rare, „o cărare se rupe la stânga, suind, printre căsuțe, un povârniș răpede. Sus, un zid ruinat încunjură mănăstirea lui Constantin Vodă Cantemir – Miera -, căreia cărturarii îi zic greșit «Mira» și «Mera»²⁷.

Constantin Cantemir (1685-1693) a construit aici o biserică de lemn. Fiul său, Antioh Cantemir (1695-1700, 1705-1707) s-a hotărât să clădească în locul ei o biserică după chipul ctitoriei de la Cetățuia a lui Duca Vodă, care și ea reproducea, în mic, Trei-ierarhii lui Vasile Lupu: „Astfel răsări o zidire de proporții mijlocii, cu o fațadă răzimată pe contraforturi și pereți laterali scobiți prin ocnițe și pătrunși de trei ferești, cu ciubuce întretăiate și lintele. Totul era însă mai ieftin, după micimea vremilor: ușile purtau și ele cadre de piatră și rosete, dar lipsia împodobirea lor complicată, și ciubucul șerpuitor din jurul bisericii se prefăcuse aici într-o singură linie dreaptă. Ca element nou, doi stâlpi groși, despărțiți prin ogive, mărgineau între ele naosul și pronaosul, iar pridvorul începea și el printr-o formă arhitectonică asemănătoare”²⁸.

²⁴ Ibidem, p.127

²⁵ Ibidem

²⁶ Ibidem

²⁷ Ibidem, p.127-128

²⁸ Ibidem, p.128

Dar nici Antioh nu a reușit să termine mănăstirea. De abia pe la 1734-1735, egumenul grec Mitrofan Calerghi „*putu s-o mântuie*”, dar într-un chip cu totul meschin „*puind să se vâpsească pisania, care s-ar fi cuvenit să fie săpată, și înjghebând un trunchiu de turn oarecare. Locul de îngropare al ctitorului domnesc, în cufundătura de pământ din strana dreaptă, a rămas fără piatră și fără pisanie*”²⁹.

Egumenii greci au clădit aici un castel cu trei rânduri în mijlocul vechiului zid. Ei au făcut și o cișmea, pecetluită cu o placă de marmură.³⁰

Starea monumentului era însă deplorabilă: „*Astăzi toate clădirile de locuit, palat și chilii, sunt o jalnică ruină, și buruieni cresc, ca un strălucit vesmânt sălbatec, pe arcadele de cărămidă ce nu se țin de nicio clădire, și pivnițele părăsite își cască gâtlejurile din dărâmături*”.³¹

Reîntors la Odobești, Iorga își continuă drumul pe Valea Putnei și Valea Șușiței. De data aceasta a fost mai norocos și a putut să străbată satele vrâncene de pe cele două văi, cu „*o fâlnică trăsură cu patru cai, un adevărat faeton, mai curând decât potrivit pentru strâmbele și înguste cărări de munte*”³².

Călătorește în „*năbușeala șesului, printre miriști și lanuri de popușoiu, mai mult sau mai puțin dogorite*”³³, pe un drum pustiu din care „*ești strămutat, de-odată, într-una din cele mai înfloritoare așezări țerănești de munte*”.

Era comuna Bolotești, formată din satele Bolotești și Găgești „*un șir neîntrerupt de case, încunjurate de livezi, porumburi și vii*”³⁴

Aici, Iorga remarcă faptul că „*o clădire vine după alta, și*

---

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*, p.129

³¹ *Ibidem*

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*

³⁴ N.Iorga, **România cum era până la 1918**, II, **Moldova și Dobrogea**, Ilustrații de Alina Iorga, București, 1940, p.272

gardurile de lemn se țin într-una. Copereminte bune de tablă sunt așternute pe pereți de cărămidă sau de pământ prin care sunt aruncate fărâme de cărămidă, ce întăresc. În față, câte două ferești legate împreună, de-o parte și de alta a ușii de intrare; pe margene, o fereastră mare și una mai mărunță, la cămară. Iarăși, oalele de flori sunt așezate cu îngrijire pe scândurica dintre stâlpii de lemn ai cerdacului. Uneori vezi și ciubere cu oleandri.”³⁵

După ieșirea din satul Găgești „arșița stăpânește peste drumul înecat în praf și peste popușoaiele ofilite”, iar arborii răzleți „cari străpungeau lutul prăfos se adună în huceaguri și alcătuiesc pe încetul o pădure urâtă și rară, fără apă, fără răcoare, fără taină”.³⁶

Râul Putna, avea albia secată și trecând podul lung de lemn, Iorga a ajuns la Vidra, una dintre cele mai vechi și mai mari așezări vrâncene.

La acea dată, „satul e o singură uliță, și un mare iarmaroc a umplut-o de lume. Mocani cu pantaloni strâmți, de aba albă, și cu înalte căciuli turtite, femei purtând pe cap ștergare de pânză, de borangic gălbui, de horbotă chiar, Țigani dela sate, cari au luat portul țeranilor, și Țigani rătăcitori, câte un negustor român sau grec...”³⁷.

Fiind zi de iarmaroc „la crâșmă vioarele scârție, cobzele bondănesc și un părinte lăutar dă cele d'întăiu lecții ale meșteșugului unui dânciuc cuminte, care-și încoardă toate puterile minții pentru a face ca scripca să zică frumos.... La capătul uliții, familii țărănești petrec în colibe de frunză lângă carele desjugate”.³⁸

De la Vidra la Vizantea „intri în coclauri pustii, dealuri și râpi de lut aproape sterpe”³⁹.

---

³⁵ *Ibidem*, p.273

³⁶ *Ibidem*

³⁷ N.Iorga, *Sate și Mănăstiri din România*, Ediția a II-a..., p.131

³⁸ *Ibidem*

³⁹ *Ibidem*

Cu cât se apropia de Vizantea „case răsar pe laturile drumului, bine acoperite cu o îngrijită zale de șindrilă, care se razimă printr-o bagdadie de lemn bine lucrat pe stâlpii cerdacului:

În locul nucilor, merilor, salcânilor din părțile mai joase, prunii se înșiruiesc, cu verdeța lor fără lustru, presărată de vânățul brumariu al roadelor”⁴⁰.

Mănăstirea Vizantea este ctitoria lui Ieremia Movilă (1595-1600, 1600-1606) care „nu va fi durat biserica de lemn cu multe colțuri și podoabe, al cărei schelet negru putrezește astăzi între bălării, chiar lângă acele ziduri strașnice, cu frumoase bolți de cărămidă, care nu se poate să fi fost clădite pentru ca să apere numai atât. Vechea biserică trebuie să fi fost asemenea cu alte ctitorii domnești: deci de piatră sau de bolovani.”⁴¹

Biserica a rezistat până la cutremurul din 1802 „care a dat jos și jumătate din mănăstirea Soveja”⁴².

În același an, biserica de lemn a fost cioplită și încheiată. Egumenul grec Visarion, la 1859 „aduse piatră din carierele apropiate, puse să o taie și să o potrivească bine și alcătui din ea o nouă mănăstire, care avu în toate înfățișarea bisericilor din Grecia sau Constantinopol. Aceasta e Vizantea de astăzi”⁴³.

Iorga a fost impresionat de frumusețea oamenilor din Vizantea „copii foarte frumoși, precum foarte frumoși sunt, de altminteră, toți copiii din satele Putnei, toți locuitorii lor, cu tipurile de o armonie și o fineță rară.”⁴⁴

În timpul verii, localitatea era căutată pentru apele minerale și

---

⁴⁰ Ibidem, p.132

⁴¹ N.Iorga, *România cum era până la 1918*, II, Moldova și Dobrogea..., p.275

⁴² Ibidem

⁴³ Ibidem

⁴⁴ Ibidem

aerul curat de munte: „De un timp, orășenii se adună aici pentru aier... «Centrul» cuprinde hanuri curate, o prăvălie de ziare și <<bufetul>> unui Armean, care oferă zaharicale pișcate de viespi și bere caldă, pe când vecinul său român știe ce înseamnă ghiața”.⁴⁵

Istoricul surprinde modul în care fiecărui membru al familiei participă la muncile câmpului sau la cele din gospodăria personală: „sătenii lucrează, femeiele coase și torc, copiii păzesc vitele albe”⁴⁶.

Odată „trecut de case, de carăle încărcate cu scânduri dela fierăstraiele muntelui, de fântâna cu cumpănă, la care vin cu cofițele în mână copiii și codanele, ești pe drumul pădurii”⁴⁷.

Pe Valea Șușiței, profesorul Iorga se îndrepta spre Soveja „de-asupra Șușiței străbați cărări înflorite – de și nu ca ale Sucevei -, pe când arborii păzesc în ziduri întunecate”⁴⁸.

„Marele sat al Sovejei” îi apare lui Iorga cu „locuinți cu streșinile mari și cerdacul ridicat de-asupra pământului”⁴⁹.

Prin lanuri de cânepă „femeile cu ștergarele albe pe cap culeg, în cete, buruiana înflorită, pe care o rază, ca să se usuze, de marginea prispelor”⁵⁰.

Așezată în mijlocul unei păduri de brazi, Soveja se transforma în stațiune, în care scop „se clădește un otel al oaspeților ce viu pentru aier, și acești oaspeți se întâmpină pe cărări și în poiene, mâncând, bând, plimbându-se și convorbind în acea promiscuitate de prietenie trecătoare care e pentru mulți marea ispită a stațiunilor de vară.

Hanul, ținut de un Român, dă mâncare bună, și pentru dormit un bătrân și bătrâna lui, care nu-s mocani cum sunt cei mai mulți dintre locuitori, ci Țigani din ai mănăstirii, dau odăi goale, dar curate,

⁴⁵ Ibidem, p.275-276

⁴⁶ Ibidem, p.276

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ Ibidem

unde lavițe largi, acoperite cu mindire, asigură un somn bun, fără pureci”⁵¹.

Iorga vizitează Mănăstirea Dobromira, cu hramul Nașterea Maicii Domnului, ridicată de Matei Basarab în 1645, pe care o găsește într-o stare jalnică: *„Zidul sfârtecat de dintele lacom al vremilor se rupe în frânturi de cărămidă roșie, se deschide în turnuri năruite; casele de locuință s-au prăbușit până la bolțile beciurilor. Biserica a căzut pe jumătate de cutremur, și greaua armătură a ferestilor zace la pământ; înaintea ușii de intrare, care poartă, într-un gingaș chenar, pisană și stema munteană, așezată aici, ca semn de împăcare, pe pământul Moldovei, s-a adăus un pridvor de nimica”⁵².*

În regiunea de podgorie a Vrancei, Iorga a vizitat Cotești „sat de vieri, cu casele și pogoanele răspândite la înălțimi deosebite, într-o fermecătoare neorânduială”.⁵³

Iorga nu a scăpat prilejul de a vizita biserica „foarte chipeșă într-o întinsă curte îngrădită. Lângă gardul de nuiel din față, o cruce mare de piatră e înfiptă în râpa drumului, inscripția îngrijită, în slove chirilice, pomenește pieirea de „boala năprasnică a ciumei”, întâmplată la 1829, a doi soți pe cari moartea neagră i-a îngropat împreună”.⁵⁴

Din Cotești „un drum între vii, între case cum numai arareori le va fi având prin alte părți țaranul român”⁵⁵, Iorga a ajuns la mănăstirea de călugări de la Dălhăuți „pe care o ascund sus, cu totul, pădurile cele mai vechi, mai îmbelșugate, mai deplin triumfătoare, ce se pot închipui...”⁵⁶

---

⁵¹ *Ibidem*, p.277

⁵² N.Iorga, **Sate și Mănăstiri din România**, Ediția a II-a..., p.134

⁵³ *Ibidem*, p.121

⁵⁴ N.Iorga, **Pagini alese**, vol.I, Antologie și Studiu introductiv de M.Berza, Editura pentru Literatură, București, 1965, p.155

⁵⁵ *Ibidem*

⁵⁶ *Ibidem*

Calea ce ducea la schit, era „un drum de lut frământat cu prund și cu pietroaie, când mai înalt, când mai adânc, când mai îngust, când mai încăpător, după toanele apelor de munte ce se zbenguie aici când cad ploile multe sau când zăpada se topește la blândețea primăverii.”⁵⁷

În fața ochilor, priveliștea este parcă ruptă dintr-un basm: „Copaci bătrâni fac de strajă cât vezi cu ochii, iar în stânga toată valea, toată coasta, toată culmea e o împărăție a crengilor verzi, care nu mai îngăduie nimic, care înghit, acopăr, ascund totul.

Depărtările răsună, și din desigur e o întrecere de glasuri, și mai suferiri și mai groase, printre care cântecul surd al cucului, veșnic, pare că socoate clipele...”⁵⁸

La Dălhăuți, existau atunci, trei biserici la care se adăugau „un frumos arhondaric nou, o stupărie, din rodul mirositor al căreia gustă și oaspeții, și o sumă de căsuțe risipite”⁵⁹

Odată, aici a funcționat „și o școală, dar ea e în risipă. Câteva cărți bune le-am mai găsit încă pe rafturi”.⁶⁰

În drumul său de la Tecuci la Tg.Ocna, Iorga are prilejul să treacă prin Mărășești, Sascut și Adjud.

La Mărășești i-au atras atenția „noua fabrică de zahăr gătită ca o vilă, gara spațioasă prin care se îmbulzesc „boieri” și funcționari cu mult ifos, cam caraghios. Evrei îngândurați de grija câștigului, țerani obosiți, slabi și murdari, soldați pe care-i aduc și-i ieau trenurile”⁶¹.

După opinia istoricului, Adjudul este un vechi târg, ale cărui începuturi se plasează în secolul al XIII-lea „când Ungurii veniți de peste munte se întinseră până în Siretiu”.⁶²

⁵⁷ Ibidem

⁵⁸ Ibidem, p.155-156

⁵⁹ Ibidem, p.156

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ N.Iorga, *Sate și Mănăstiri din România*, Ediția a II-a..., p.50

⁶² Ibidem

Cum se prezenta Adjutul la acea dată, ne descrie Iorga: „În micul târg de astăzi sunt ulițe de sat, cu căsuțele mărunte și curate, printre care se vede locuința mai chipoasă a unui fruntaș și funcționar: lângă gară, un castel frumos se înalță din mijlocul unui vechiu parc. E apoi colțul oficial, cu primăria cochetă, semn al vieții nouă, e colțul bisericii, curat, liniștit, veșnic. E strada Evreilor, de-alungul caldarâmului puternic și neegal al căreia se înșiră prăvălii, de sigur mai curate decât cele din Bacău...”⁶³

Rememorând orașele și satele vrâncene vizitate, bisericile, mănăstirile și locurile istorice pe unde și-a purtat pașii, putem intui cu ușurință imaginea completă și densă în liniile sale istorice pe care Nicolae Iorga și-a făcut-o despre Vrancea și trecutul său, regăsită aidoma în scrisul și cuvântul său rostit cu greutatea și probitatea savantului de renume mondial.

Cum și la ce dimensiune au recepționat focșănenii chipul marelui gânditor și patriot român o probază adevărata sărbătoare ce a devenit în septembrie 1931, Congresul Ligii Culturale, ținut la Focșani. Era Congresul ce sărbătorea 40 de ani de activitate a Ligii Culturale și 60 de ani de viață ai conducătorului ei, Nicolae Iorga.

Având de ales între Severin și Focșani, Nicolae Iorga – președinte al Ligii Culturale încă din 1908 – a stabilit ca lucrările Congresului să se desfășoare la Focșani, fapt ce relevă „aprecierea lui pozitivă asupra activității secțiunii locale, numeroasele legături de cultură, inimă și spirit pe care le întreține cu intelectualitatea din această parte a țării”⁶⁴.

În același timp, „era un congres simbolic, ce legau atunci cu trainice fire, simbolurile marelui nostru adevăr istoric – Unirea și unitatea națională: Focșani – Oraș al Unirii, Vrancea anilor 1916-1918 – ținut al jertfei și biruinței ca temelie a Marii Uniri, Liga și N.Iorga – simboluri

---

⁶³ *Ibidem*, p.51

⁶⁴ Venera Cabalortă, *Note privind Congresul Ligii Culturale din septembrie 1931*, în *Studii și comunicări*, vol.VIII-X, Focșani, 1991, p.357

ale permanenței unui adevăr în conștiința umană”⁶⁵

În vederea acestui „*Congres anual și de prăznuire a unui trecut de luptă și biruință*”⁶⁶, orașul de pe Milcov s-a îmbrăcat în „*haină de sărbătoare prin nenumăratele decoruri de verdeață și steaguri, cari fălăiau pretutindeni*”⁶⁷, fapt remarcat și de Iorga, sosit, aici, în seara zilei de sâmbătă, 12 septembrie 1931, ora 9.⁶⁸

Serbările au început chiar în seara zilei de 12 septembrie 1931, la Teatrul Comunal „*Maier Gh.Pastia*”, unde prof.univ. Gheorghe Gh.Longinescu a ținut conferința despre „*Aerul Lichid*”, „*prăznuire culturală, cum a botezat-o D-sa în memoria fratelui său Ștefan Longinescu, fost profesor de Drept Roman la Universitatea din București*”⁶⁹.

Profesorul Iorga, președintele Consiliului de Miniștri și al Ligii Culturale, odată sosit la Focșani a rămas în gară, descinzând din vagon, a doua zi, la ora 7,30 „*fiind primit de publicul, autoritățile locale, comitetul și membrii Ligii Culturale, secția Focșani, în frunte cu președintele ei Dl.Profesor Rădulescu-Râmnic și numeroși congresiști veniți din toate colțurile Țării*”⁷⁰.

La coborârea din tren a profesorului Iorga, „*muzica Reg.Putna No.10 a intonat marșul „Pe al nostru steag”. Cei de față au izbucnit în puternice și nesfârșite urale care au ținut câteva minute, după care D-l*

⁶⁵ D.Huțanu, *op.cit.*, p.16

⁶⁶ I.M.Dimitrescu, *Congresul Ligii Culturale din Focșani în Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, Anul al Douăzecilea, No.8, 15 Octombrie 1931, p.6

⁶⁷ *Ibidem*

⁶⁸ N.Iorga, *Memorii. Încercarea guvernării peste partide (1931-2)*, vol.VI, Tiparul Așezământul Tipografic „Datina Românească”, Vălenii-de-Munte, 1939, p.180

⁶⁹ I.M.Dimitrescu, *op.cit.*, p.6

⁷⁰ *Ibidem*, p.8

*Ștefan Dumitriu, Primarul orașului și delegat al Ligii Culturale, Secția Locală, a rostit câteva cuvinte de bun venit ilustrului oaspe*⁷¹.

Au mai vorbit: Ștefan Ionescu-Dobrofceanu – în numele Fundației „*Vasiliu – Bolnavu*” și studentul Aurel Mihail. În răspunsul său, Nicolae Iorga „*a recomandat tuturor muncă și disciplină, mulțumind totodată pentru entuziasta primire ce i s-a făcut.*”⁷²

Ieșind în stradă, Societatea „*Cântarea Putnei*” a primit pe distinsul oaspete cu un imn de bun venit. Apoi s-a format un convoi impunător, în frunte cu ceata de călăreți vrânceni și în sunetele muzicii militare și a lăutarilor de țară, congresiștii au străbătut străzile orașului până la Catedrala Sf.Ioan, unde s-a oficiat un Te-Deum de către P.S.S.Lucian al Romanului, fiind de față și P.S.S.Episcopul Gherontie al Constanței și P.S.S.Tit Simedrea, Vicarul Patriarhiei din București.⁷³ Iorga a fost impresionat de primirea ce i s-a făcut și nota în „*Memorii*”: „*Foarte frumoasă întâmpinare la gară, cu călăreți vrânceni. Imens public.*”⁷⁴

După Te-Deum, congresiștii în frunte cu Nicolae Iorga au participat la ceremonialul sfințirii și inaugurării monumentului Borna de hotar, așezat pe locul unde era odinioară pichetul de graniță nr.47 între Moldova și Muntenia. Au rostit „*cuvântări hrănite și calde*”⁷⁵: Jean Stoenescu-Dunăre – prefectul județului, prof. I.P.Rădulescu-Rîmnic – președintele Secției locale a Ligii Culturale și Ștefan Dumitriu – primarul orașului -, toți omagiind pe profesorul Iorga. La rândul său, cu înțelepciunea binecunoscută, le-a spus celor prezenți: „*Ați amintit munca mea modestă de 40 ani. Nu pot însă să primesc mulțumirile Dvs. pentru că nimeni nu e vrednic să primească mulțumiri atunci când își face datoria*”⁷⁶.

---

⁷¹ *Ibidem*

⁷² *Ibidem*

⁷³ *Ibidem*, p.9

⁷⁴ N.Iorga, *op.cit.*, p.180

⁷⁵ *Ibidem*

⁷⁶ I.M.Dimitrescu, *op.cit.*, p.9

Lucrările Congresului au început la ora 10,30 la Teatrul Comunal „*Maior Gh.Pastia*” și s-au desfășurat sub președinția de onoare a P.S.S. Episcopului Triteanu al Romanului. Au luat cuvântul: I.P.Rădulescu-Râmnic, P.C.Protoereu Pascu, prof. Alexandru Arbore („*cuvintele profesorului Arbore sînt de o rară frumusețe*”⁷⁷), Ștefan Pop – în numele Asociației Culturale „Astra” din Ardeal care-și ținea în același timp Congresul la Sf.Gheorghe, dr.Topa – vicepreședintele Camerei Deputaților în numele Societății Macedo-Române, Lungulescu de la „Universul” („*se vedește un puternic orator*”⁷⁸) – în numele Ateneelor Populare, Ștefan Ionescu-Dobroneanu – Fundația „*Vasiliu Bolnavu*”, prof.Gh.Moroianu – rectorul Academiei Comerciale din Cluj, Mil.Demetrescu - Craiova, Traian Cotigă – președintele Asociației Studenților Creștini.⁷⁹

Intrându-se în ordinea de zi, Nicolae Iorga, în calitate de președinte al Comitetului Central Executiv al Ligii Culturale, a ținut o interesantă cuvântare, în care a insistat pe ideea solidarității culturale și sufletești a neamului întregit.

„Adunat în orașul care a reunit în cele două părți ale sale o vecinătate românească în care putea să se vadă însăși necesitatea unirii celor două țeri de origine istorică deosebită, țerănească la Sud, ostășească la Nord, în care soarta despărțise și părțile libere ale unui neam de multe suferinți, Congresul Ligii Culturale trebuie să fie dominat astăzi, în tot spiritul și în toate discuțiile lui, de o singură idee: aceia a unității sufletești pentru care în rîndul întâiu a fost întemeiată societatea noastră.

Niciodată mai mult decât astăzi, în zile de oarbă patimă, de furioase porniri ambițioase, care pretind nu numai să preocupe, dar să și supuiască țara, n-a fost mai necesar acest gând”⁸⁰.

⁷⁷ N.Iorga, *op.cit.*, p.180

⁷⁸ *Ibidem*

⁷⁹ I.M.Dimitrescu, *op.cit.*, p.10-12

⁸⁰ Congresul Ligii Culturale ținut la Focșani în zilele de Duminică,

La propunerea lui Iorga, Congresul aprobă trimiterea a două telegrame: regelui Carol II și Asociației Culturale „Astra”.

La ora 13, în sala Palatului de Justiție, Primăria Focșani a oferit un banchet în onoarea participanților la Congresul Ligii Culturale. În timpul mesei, muzica Regimentului 10 Putna și ceata numeroasă de lăutari din Vrancea, au înveselit pe comenseni.

Ședința de după amiază *„de o perfectă disciplină”*⁸¹ a început la ora 15,00 și s-a desfășurat sub președinția lui Iorga. El le-a recomandat vorbitorilor care se vor înscrie la cuvânt *„să discute pe scurt și numai chestiuni privitoare la înfăptuirile de ordin practic, de care Liga are nevoie, în desfășurarea activității ei. D-sa, este de părere, ca toți preoții și învățătorii sătești, să fie declarați membri corespondenți ai Ligii Culturale.”*⁸²

În această ședință, prof.I.P.Rădulescu – Râmnic, președintele Secției Focșani a fost ales prin vot membru în Comitetul Central al Ligii Culturale.

La încheierea dezbaterilor Congresului, s-a fixat ca viitorul Congres să aibă loc la Botoșani.

Luni, 14 septembrie 1931, primul-ministru Nicolae Iorga și numeroși congresiști, au asistat la *„Inaugurarea Școlii de fete. Mișcătoare cuvântarea directoarei, Varvara Miciora. Apoi a „leagănului”, fundație a domnului Câmpeanu. De aici, la expoziția Camerei Agricole”*.⁸³

La ora 10 dimineața, Iorga a părăsit orașul, întorcându-se cu automobilul la București.

Firesc, reîntâlnirea marelui istoric cu Vrancea și istoria ei, i-a

---

13, și Luni, 14 Septembrie 1931. *Dări de samă și Rapoarte*, Așezământul Tipografic. „Datina Românească”, Vălenii-de-Munte, 1931, p.3

⁸¹ N.Iorga, *op.cit.*, p.180

⁸² I.M.Dimitrescu, *op.cit.*, p.14

⁸³ N.Iorga, *op.cit.*, p.181

prilejuit contactul nemijlocit cu oamenii de seamă ai locului, cu care s-a regăsit fie pe tărâmul cercetării istorice, al activismului cultural, fie pe acela al ideilor politice.

Rămâne să ne aplecăm cu atenție și obiectivitate științifică asupra corespondenței lui Nicolae Iorga cu Gheorghe și Ștefan Longinescu, cu profesorii Al.Arборе, Ion Diaconu, N.Al.Rădulescu, cu B.P.Chiriță și Ion Ciocârlan.

Relevantă prin bogăția și adâncimea sentimentelor și ideilor exprimate corespondența cu oamenii de cultură și politici vrânceni, va întregi imaginea legăturilor marelui cărturar cu Vrancea, desenându-i conturul și stabilindu-i definitiv semnificația în istoria locului.

NICOLAE IORGA ȘI VRANCEA

Dumitru Huțanu

Nicolae Iorga și Vrancea – un subiect de cercetare și meditație ce presupune timp și efort, cunoaștere și simțire, oferind nu numai bucuria muncii, a introspecției lumii documentelor și mărturiilor, ci și bucuria întâlnirii cu măreția unui om și a unui ținut mirific.

Subiectul a mai fost tratat ocazional și fragmentar din unghiuri diferite: istoric și memorialistic.

Rândurile de mai jos nu intenționează să sublinieze căile de întâlnire dintre marele istoric și aceste meleaguri. Prima cu siguranță a fost istoria. Nesațul elevului și studentului N. Iorga întru cunoașterea și asimilarea trecutului neamului său i-a prilejuit întâlnirea cu Vrâncioaia și feciorii săi, cu Ion Vodă de la Jiliște, cu Varlaam, cu Cantemireștii la Mera, cu Russo la Soveja, cu Ion Roată ori cu Focșanii de dinainte și de după Unirea de la 1859, cu Șonțu pe redutele Griviței, cu obștea vrânceană și valorile ei de civilizație materială și spirituală.

A urmat întâlnirea cu oamenii locului. A fost coleg de liceu la „Naționalul“ din Iași cu Petre Liciu și Gh.G. Longinescu și-au rămas prieteni pe viață. Dar nu numai atât. Destinul lor cultural i-a reunit pe meterezele înălțării neamului. Unul cu arta, celălalt cu istoria, s-au străduit să demonstreze lumii că poporul acesta de la Dunăre, Carpați și până la Tisa și Nistru s-a născut într-un spațiu unitar și a creat o cultură și civilizație unitare, că valorile sale aparțin umanității în genere și că nu sunt cu nimic mai prejos decât ale celorlalte popoare.

Unul cu istoria, celălalt – Gh.G. Longinescu, cu chimia, cu științele exacte. Ambii s-au impus Europei ca mari gânditori, deschizători de drumuri. Ambii au dovedit lumii că aici, la întâlnirea dintre lumi și civilizații, existau oameni care gândeau și făptuiau pentru

binele și progresul umanității.

De la prietenia cu Gh.G. Longinescu afecțiunea marelui istoric s-a extins asupra întregii familii: Ștefan G. Longinescu, Dimitrie G. Longinescu, Nicolae N. Longinescu.

Înainte de a se cunoaște personal, relația Nicolae Iorga – Duiliu Zamfirescu s-a stabilit prin scrisori. Duiliu Zamfirescu era în 1897, la Roma. Din țară, proaspătul membru corespondent al Academiei Române, Nicolae Iorga, îl ruga la 2 septembrie să-i înlesnească accesul la documentele Arhivei Vaticanului. Informându-l despre formalitățile ce trebuie îndeplinite, scriitorul îi răspundea: *„Dacă sunteți hotărât să veniți la Roma, îmi va face o deosebită plăcere de a vă cunoaște personal și de a mă pune la dispoziția dumneavoastră”* S-au cunoscut la Roma și ulterior, avaturile vieții, preocupările culturale, activitatea scriitoricească și politică au conturat relația, ambii regăsindu-se în idealuri, în fapte, în credințe, pe înălțimile spiritului.

O statornică prietenie a existat între N. Iorga și omul de înaltă ținută culturală Marin Simionescu Râmnicănu. Începutul a fost prilejuit de omagiul adus de către N. Iorga lui Caragiale, la moartea sa, prilej cu care Marin Simionescu Râmnicănu îi scria acestuia: *„Onorate domnule Iorga,*

Jos – iscălitul, dintr-un îndemn de pietate, excentrică pentru scrisul din gând în țara celor mai flecare condee, își pleacă prin aceste rânduri capul, așa cum se pleacă când se scot „daniile”, la cele ce ați durat cu prilejul morții lui Caragiale...

Binevoiți a primi cea mai respectuoasă plecăciune dela necunoscutul ce-și zice Marin Simionescu Râmnicănu

15.06.1912”

O îndelungată corespondență, întinsă pe parcursul a peste patru decenii, dintre Nicolae Iorga și scriitorul putnean Ion Ciocârlan, probează nu numai prietenia, ci și comunitatea unor crezuri literare, înlesnirea drumului spre lumina tiparului a scrisului învățătorului din Păunești – Putna, reciproca prețuire, imaginea marelui istoric în conștiința focșănenilor. La 7 aprilie 1906, Ion Ciocârlan, aflat într-o

librărie din Focșani, îi expedia o scrisoare lui N. Iorga.

Printre altele îi scria: „*Aici la Focșani sunt mulți tineri ofițeri și civili care ar dori să ne vizitați și leagănul unirii și să țineți o șezătoare literară. A rămas vorba să vă telegrafieze. Cred că ne veți face cinstea și nouă, putnenilor*”

Și Iorga a răspuns. Un exemplu: conferința „*Onestitatea profesională*”, dedicată vieții și creației lui Petre Liciu, ținută la Teatrul „*Pastia*” Fondurile adunate din tipărirea și difuzarea ei erau destinate ridicării viitorului bust al actorului din fața teatrului. A răspuns prin dese reveniri la Focșani în deceniile care au urmat, prilejuri de noi prietenii cu profesorii: Al.Arборе, Ion Diaconu, N.Al. Rădulescu, Gh. Chiriac, cu pătimașii într-ale istoriei locale Ion Romanoae și I.M. Dimitrescu, cu Vasile Țiroiu și Petrică Dorin de la Odobești, cu Paraschiv Chiriță, toți animatori și susținători ai activității „*Ligii Culturale*”

A urmat apoi contractul direct cu locurile vrâncene. Călătoriile în Vrancea i-au oferit marelui gânditor reflecții și cuvinte despre planurile unice în frumusețe, despre oameni și ținut. Pentru N. Iorga, Vrancea era un ținut sacru, cu țărani vrednici, chipeși la făptură și port, cu sate pitorești, bine gospodărite. Conferința „*Vrancea și vrâncenii*” rămâne expresia cea mai fidelă a relației spirituale dintre Iorga și aceste meleaguri.

Cum și la ce dimensiune au recepționat focșănenii chipul marelui gânditor și patriot român o probază adevărata sărbătoare ce a devenit în septembrie 1931 Congresul „*Ligii Culturale*”, ținut la Focșani. Era congresul ce sărbătorea 40 de ani de activitate ai Ligii și 60 de ani ai conducătorului ei, Nicolae Iorga.

Era un congres simbolic, se legau atunci, cu trainice fire, simbolurile marelui nostru adevăr istoric – Unirea și unitatea națională: Focșani – Oraș al Unirii, Vrancea anilor 1916-1918 – ținut al jertfei și biruinței ca temelie a Marii Uniri. Liga și N. Iorga – simboluri ale permanenței unui adevăr în conștiința și istoria românilor.

SAVEL RĂDULESCU ȘI ACORDURILE DE LA HAGA

Horia Dumitrescu

Una din problemele majore pe care statele participante la Primul Război Mondial au trebuit să o rezolve, după încheierea ostilităților militare, a fost cea a reparațiilor de război.

Soluționarea acesteia a însemnat „*un lung cortegiu de conferințe succesive, o continuă deplasare a delegațiunilor aliate în diferite capitale*”¹.

Diplomatul focșănean Savel Rădulescu scria că „*Rareori discuțiuni mai interminabile s-au născut în jurul unor chestiuni ca acelea pe cari le-a creat problema reparațiilor*”².

După opinia sa: „*explicațiunea acestei situațiuni trebuie căutată nu în lipsa discuțiunilor pentru stabilirea unui acord, ci sub cauze mult mai profunde ce s-ar putea grupa în jurul a 3 chestiuni: neînțelegerea dintre aliați, manifesta ostilitate pe care Germania a arătat-o în executarea reparațiilor și în sfârșit înseși cauzele reparațiilor prevăzute prin Tratatul din Versailles*”³

Colaborator și apropiat al lui Tiutlescu, membru al delegației României, Savel Rădulescu a conlucrat fructuos cu șeful delegației române⁴ în vederea obținerii unor rezultate conforme cu interesele

---

¹ Savel Rădulescu, **Chestiunea reparațiilor și Planul Dawes**, Institutul de Arte Grafice „Reforma Socială”, București, 1928, p.5

² *Ibidem*

³ *Ibidem*

⁴ vezi Horia Dumitrescu, **Diplomatul Savel Rădulescu**, Editura Pallas, Focșani, 2003, p.42 - 48

naționale.

La aproape un an de la semnarea Acordurilor de la Haga, Savel Rădulescu susținea, la 18 ianuarie 1931, în cadrul Institutului Social, conferința al cărei text îl redăm în întregime:

Se împlinesște zilele acestea un an de când după lungi și laborioase discuțiuni, reprezentanții Statelor interesate, vedeau în Palatul Binnenhof la Haga, odată cu zorii zilei de 20 Ianuarie 1930 și zorii înțelegerii în ce privește cheștiunea reparațiunilor.

Acei ce au luat parte la negociațiunile de la Haga, acei ce au trăit în jurul mesei verzi „noptile magice” premergătoare zilei de 20 Ianuarie își vor reaminti de virtuozitățile formulelor tehnice ce făceau obiectul discuțiunilor la Haga, dar își vor reaminti în același timp gândirea însuflețită de profundă umanitate ce se ascundea în spatele acestor formule: lichidarea trecutului legată de suferințele războiului.

În cadrul politicei internaționale de după război, Acordurile de la Haga înseamnă lichidarea conturilor lăsate de succesiunea grea și complicată a războiului, înseamnă netezirea asperităților lăsate de violența războiului, înseamnă deschiderea de noi orizonturi spre o colaborare internațională.

Politica Europei de după război, se poate spune fără exagerare a evoluat în constelațiunea reparațiunilor, ani de-a rândul opinia publică internațională a fost ocupată și preocupată de cheștiunea reparațiunilor și numai după integrarea ei în mod parțial în cadrul tehnicei financiare, numai după Planul Dawes din 1924 se poate trece la o politică de colaborare internațională.

Planul Dawes care constituie lichidarea morală a reparațiunilor datorite de Germania, netezește drumurile ce aveau să ducă către Pactul de la Locarno și să deschidă Germaniei intrarea în Societatea Națiunilor.

Acordurile de la Haga din 1930 reglementează și soluționează întreaga cheștiune a reparațiunilor. Abia după 12 ani de la încetarea războiului se poate ajunge la o soluțiune întreagă.

Și atunci întrebarea legitimă se pune: nu se putea ajunge la această reglementare mai înainte?

Probabil nu.

Două influențe convergente au trebuit să se dezvolte, să crească, să domine, spre a ajunge la soluțiunea de astăzi: pe de o parte spiritul nou de conciliațiune internațională, de colaborare internațională întreținut de lumina generoasă a S.N., pe de altă parte uitarea suferințelor războiului pentru ca valoarea psihologică a creanței reparațiunilor creanței bazată pe această suferință, să descrească și să poată permite astfel adaptarea plăților reparațiunilor la posibilitățile practice.

Violența din timpul războiului dintre beligeranții de ieri, debitorii și creditorii de astăzi, a luat în opinia publică a foștilor vrășmași forma unei intransigențe prea ireductibile pentru ca unii să poată înțelege că reparațiunile trebuiesc plătite, iar ceilalți să înțeleagă că plata reparațiunilor nu poate depăși ceea ce este practic accesibil.

Și când ținem seama de contingențele și licitațiunile politice interne care de multe ori îmbracă chestiunile sub forma strălucitoare și sunătoare de intransigență, înțelegem că timpul a trebuit să acopere durerile războiului de valul uitărei, pentru ca sub praful timpului creanța reparațiunilor să poată fi redusă de la cifrele astronomice la cifrele realității tangibile, terestre.

Cum am putea astfel explica întârzierea de a se ajunge la o soluțiune în lichidarea conturilor dintre beligeranți când conferințele, întrevederile, discuțiunile spre a se ajunge la un acord nu au lipsit. Istoria celor câțiva ani după război e un lung cortegiu de conferințe succesive fără a se ajunge la o soluțiune definitivă.

Sfârșitul războiului prin interdependența și cooperarea economică financiară și chiar politică ce o desvoltă războiul, se poate considera ca apogeul solidarității dintre aliați.

Printr-o curioasă reacțiune odată cu triumful acestei solidarități, deci odată cu terminarea războiului, aliații încearcă și reușesc a ieși din solidaritatea ce le asigurase victoria, pentru a se preocupa în

special de interesele lor particulare și independente. Aceste interese sunt de multe ori divergente și pe aceste divergențe de multe ori profunde, se stabilește neînțelegerea.

De această neînțelegere avea să tragă foloase Germania. Dar Germania avea să tragă foloase și dintr-o situațiune specială, paradoxală chiar. Germania care deși nu avea victoria războiului avea în schimb prin voința ei fermă de a nu plăti reparațiunile, posibilitatea de a zădărnici sau de a îngreuna reconstruirea regiunilor devastate și a influența astfel, situațiunea financiară a Franței. Tentațiunea Germaniei era clară: ruinându-se pe dânsa, ruina în același timp pe cel mai mare creditor al ei: Franța. De aici ostilitatea Germaniei la început de a plăti reparațiunile.

Timpul a trebuit să arate prin învățămintele de zi cu zi, că constrângerea debitorului trebuie corectată cu politica de colaborare a debitorului, că lichidarea reparațiunilor trebuie scoasă din domeniul politic și integrată în cadrul tehnicei financiare, timpul a trebuit să convingă că politica de ruină ce încerca Germania, nu poate fi o politică, timpul a trebuit să facă să triumfe spiritul nou al pazei internaționale.

După cum vedem, reparațiunile nu constituie o chestiune specială ce se poate izola de politica internațională; chestiunea reparațiunilor exercită o influență asupra politicei internaționale și primește în același timp influența noiei orientări a politicei internaționale; reacționează și suferă reacțiunea politicei de colaborare internațională.

Care era situațiunea reparațiunilor în preziua Conferințelor de la Haga și care a fost soluțiunea în jurul căreia debitorii și creditorii au căzut de acord?

Nu mă voi plimba prin labirintul numeroaselor Conferințe ce au precedat Acordurile de la Haga, nu voi intra în compartimentele complicate ale celor câteva mii de deciziuni ale C.R., mă voi mărgini de a schița numai dispozițiunile sub imperiul cărora se afla chestiunea reparațiunilor în momentul Conferințelor de la Haga.

Aceste dispozițiuni se pot reduce la următoarele legi în materie de reparațiuni: În primul rând Tratatul de Pace care constituie fundamentul pe care se reazemă întreaga chestiune a reparațiilor; în al doilea rând Statutul de plată din Mai 1921 care fixează datoria de reparațiuni; în sfârșit, Planul Dawes din 1924 în ce privește vărsămintele datorite de Germania și moratoriile din 1923 în ce privește reparațiunile datorite de Austria, Ungaria și Bulgaria.

Tratatul de Pace obligă pe foștii inamici numai la rambursarea pagubelor suferite de bunuri și persoane, scutindu-i de plata cheltuielilor de război.

Cuantumul acestor reparațiuni de plată rămânea să fie stabilit până în Mai 1921 de o Comisiune a aliaților, Comisiunea de Reparațiuni.

Tratatul institue deasemeni solidaritatea tuturor foștilor inamici pentru plata reparațiilor și constituie o ipotecă pe bunurile și veniturile Statelor ex-inamice.

Câteva zile înainte de termenul ultim prevăzut de Tratat, C. de R. fixează datoria Germaniei și a aliaților ei la suma de 132 miliarde mărci aur, iar prin ultimatumul aliaților din 5 Mai 1921 se notifică Germaniei Statutul de plată aferent acestei datorii.

Cât de puțin reprezintă această cifră pe lângă suma de 500 sau 800 miliarde de m.a. de care se vorbea în 1919 și cât va mai trebui redusă ca această cifră de 132 miliarde spre a se ajunge la posibilitățile practice de plată.

Neexecutarea Statutului de plăți din 1921, neexecutarea sancționată cu ocuparea Ruhrului, aduce după sine regimul Planului Dawes.

Planul Dawes elaborat de un colegiu de experți financiari internaționali e pus în aplicare la 1 Septembrie 1924 și era regimul sub care se aflau plățile Germaniei în prezența Conferinței de la Haga.

Ingeniozitatea Planului Dawes consta în separațiunea ce o făcea între procurarea sumelor destinate plății reparațiilor și transferarea acestor sume către Statele creditoare de reparațiuni.

Planul Dawes după ce echilibrează budgetul și stabilizează moneda Germaniei, își procură sumele de plată a reparațiilor din budget, din obligațiunile emise de C.F. germane, și din obligațiunile emise de industria germană.

Plățile cu titlu de reparațiuni merg crescând în primii 4 ani, ajungând abia în al 5-lea an de funcționare a Planului, la anuitatea plină de 2,5 miliarde m.aur.

Sumele de plată erau depuse în moneda germană în mâinile reprezentantului Statelor creditoare Agentului general al plăților și transferarea acestor sume către Statele creditoare sub formă de devize sau de prestațiuni în natură se făcea de un Comitet de transfert numai dacă moneda și schimbul german nu erau primejduite de această operațiune.

Numeroase organe de gestiune și control cu atribuțiuni bine precizate asigurau încasarea regulată a sumelor de plată.

Văzut în toate detaliile lui, Planul Dawes se poate compara cu un mecanism complicat și bine organizat în care o singură comandă poate pune în mișcare un întreg organism de control destinat să asigure plata reparațiunilor.

Planul Dawes avea un dublu avantaj: pe de o parte dădea satisfacțiune Germaniei, căci capacitatea ei de plată era determinată în mod științific și obiectiv; pe de altă parte dădea satisfacțiuni Statelor aliate căci Planul Dawes consacra ideia că Germania trebuie și poate să plătească reparațiunile.

De aceea Planul Dawes avea nu numai o valoare tehnică, dar și o valoare morală.

Unei obligațiuni neprecizate de Tratat, Planul Dawes substituia un contract precis. Precis pentru un moment căci Planul Dawes era o soluțiune temporară și conținea în însăși clauzele lui necesitatea de a fi precizat.

În adevăr, Planul Dawes stabilea numai anuitatea de plată fără a fixa durata anuităților deci fără a stabili și datoria în capital cu titlu de reparațiuni care rămânea fixată la 132 miliarde. Or anuitatea

Dawes nu acoperea nici dobânda acestei datorii. În consecință, datoria Germaniei nu se amortiza. Se putea oare considera datoria de reparațiuni cu o datorie perpetuă?

Evident nu. Anuitatea Dawes neputând fi mărită, singura soluțiune practică era reducerea datoriei la ceea ce Germania putea să plătească.

În al 2-lea rând, comercializarea obligațiunilor create de Planul Dawes nu se putea face în mod satisfăcător din cauza clauzei de transfert la care erau supuse toate plățile Germaniei. Cum se putea comercializa obligațiuni pentru cari nu se putea asigura în mod constant serviciul lor în devize străine.

De asemeni controlul pe care organele Planului Dawes îl exercitau asupra bugetului și asupra întregii economii germane puneau Germania sub o supraveghere pe care o suporta cu dificultate.

În sfârșit, dorința Germaniei de a se evacua Renania, dorința aliaților de a pune în legătură plățile reparațiunilor cu datoriile interaliatate, au grăbit căutarea unei soluțiuni complete și definitive a reparațiunilor.

Ținând seama de toate aceste considerațiuni reprezentanții Marilor Puteri creditoare a Germaniei au căzut de acord, cu ocazia Adunării S.N. din Septembrie 1928 asupra necesității de a reglementa complet și definitiv problema reparațiunilor și de a convoca cu acest scop un comitet de experți financiari.

Acest Comitet de experți întrunit la Paris sub Președinția dlui Young și-a depus, după 4 luni de laborioase preparațiuni, raportul său, numit Planul Young. Aceasta era situațiunea reparațiunilor datorite de Germania în momentul primei Conferințe de la Haga.

În ce privește reparațiunile datorite de celelalte State debitoare, Austria, Ungaria și Bulgaria, dacă în aparență situațiunea era mai simplă, reglementarea lor avea să fie însă extrem de anevoioasă. Toate datoriile de reparațiuni ale acestor State, numite și reparațiuni orientale, se aflau sub moratoriu, moratoriu parțial sau chiar complet. Anul 1923, anul sancțiunilor pentru reparațiunile germane, era anul

moratoriilor pentru reparațiunile orientale.

Austria, din cauza situațiunei financiare obținuse în 1923, un moratoriu complet pe timp de 20 ani.

Ungariei, deasemeni i se acordase un moratoriu parțial de 20 ani în care timp avea să plătească anuități reduse.

În sfârșit, datoria Bulgariei, singura datorie de reparațiuni fixată prin Tratatetele de pace, era împărțită printr-un Acord din 1923 în două tranșe, din care prima tranșe, singura exigibilă, reprezintă numai o cincime.

Dar reparațiunile orientale mai aveau o particularitate.

Reparațiunile datorite de Austria și Ungaria conțineau în ele, origina unor alte datorii, de această dată impuse însuși beneficiarilor de reparațiuni: prima datorie, aceia de bunuri cedate; a doua datoria zisă de liberare.

Prima datorie corespunde obligațiunei ce aveau Statele succesoare de a vărsa la masa reparațiunilor valoarea bunurilor ce au aparținut Austriei și Ungariei și aflate pe teritoriile cedate.

A doua datorie, zisă de liberare, reprezintă contribuțiunea Statelor succesoare la cheltuielile făcute de marii aliați pentru liberarea teritoriilor ce erau atribuite Statelor succesoare.

În sfârșit, pentru a completa cadrul legilor sub care se aflau reparațiunile, voi adăuga ca repartizarea creanței de reparațiuni între aliați se făcea pe baza Aranjamentului de la Spa. Reparațiunile germane erau împărțite după anumite cote, iar în reparațiunile orientate se recunoștea Statelor succesoare un interes special și în consecință li se atribuia cote mai importante. Cota României în reparațiunile germane era de 1,1%, iar în reparațiunile orientale de 10,55%.

Acestea erau dispozițiunile sub imperiul cărora se găsea cheștiunea reparațiunilor în momentul întrunirii Comitetului Young.

Până la semnarea însă a tuturor Acordurilor de la Haga, drumul e lung, anevoios și plin de obstacole și numai spiritul nou de conciliațiune, numai transpunerea reparațiunilor pe planul tehnicei

și al realităților a putut permite a se ajunge la consacrarea unei soluțiuni complete și definitive a chestiunii reparațiunilor.

Acordurile privitoare la reparațiuni își găsesc începutul în Planul Young a căror desbateri se deschid în Februarie 1929 și se termină cu semnarea ultimului acord privitor la Ungaria în Aprilie 1930.

15 luni de efortări continue, 15 luni în cari cancelariile Statelor creditoare și debitoare aveau să fie în special preocupate de lucrările pentru lichidarea reparațiunilor.

Comitetul Planului Young, două Conferințe la Haga, comitetul reparațiunilor orientate, Conferința de la Paris pentru reparațiunile ungare, toate aceste conferințe de experți sau de reprezentanți ai Guvernelor interesate aveau să lucreze la elaborarea soluțiunilor destinate să obțină acordul debitorilor și creditorilor, toate aceste soluțiuni aveau să constituie adevărate virtuozități de tehnică financiară și politică pentru lichidarea contractuală a reparațiunilor.

Combi-națiuni de cifre, combinațiuni de interese, combinațiuni de situații politice, toate acestea dominate de dorința unanimă de înțelegere și de suflul nou dătător de o nouă viață a colaborărei internaționale.

Veți înțelege deci D(oamnelor) și D(omnilor) dificultatea de a intra aci în complexitatea tuturor cifrelor și combinațiunilor și veți înțelege sper de ce mă voi mărgini a schița numai contururile Acordurilor de la Haga fără a urmări toate virtuozitățile tehnice.

În ce privește reparațiunile datorite de Germania, acordul se sprijină pe Planul Young complectat de cele 2 conferințe de la Haga.

Planul Young s-ar putea rezuma la următoarele 4 principii: fixarea datoriei de reparațiuni; comercializarea acestei datorii; stabilirea unei legături indirecte între plățile reparațiunilor și plățile datoriilor interaliate; trecerea întregii chestiuni a reparațiunilor în cadrul relațiunilor comerciale prin crearea unei Bănci de reglemente internaționale.

Datoria de reparațiuni a Germaniei este fixată prin stabilirea pe de o parte a cuantumului anuităților și pe de altă parte prin

stabilirea duratei acestei anuități.

În ce privește cuantumul, anuitățile de plată a Germaniei sunt împărțite în 2 perioade: o primă perioadă de 37 de ani, cu o anuitate de circa 2 miliarde Rm. destinată să acopere datoriile interaliatate și să lase un sold, zis sold substanțial, destinat să acopere parte din pagubele de război; o a doua perioadă în care anuitățile germane sunt riguros echivalente cu anuitățile datoriilor interaliatate.

Durata anuităților germane este aceeași ca și pentru datoriile interaliatate, Planul Young stabilind o corespondență între durata acestor datorii. În ce privește mobilizarea creanței, Planul Young împarte anuitățile din prima perioadă în 2 categorii: o anuitate numită condițională, adică susceptibilă de moratoriu, deci necomercializabilă, cam în aceleași condițiuni ca cele prevăzute de Statele Unite pentru debitorii de datorii interaliatate, o anuitate, numită anuitate necondițională, nesusceptibilă de nici un fel de moratoriu și în consecință mobilizabilă, comercializabilă.

O Bancă de Reglemente Internaționale este destinată a primi, repartiza și comercializa anuitățile germane. Prin aceasta se substituia creditorilor și C. d.R. un Institut comercial al cărui scop final era și crearea unui organism de compensare, de regulare de credit și de schimb.

Solidaritatea Germaniei cu ceilalți debitori de reparațiuni: Austria, Ungaria și Bulgaria este desfăcută și în locul gajurilor și ipotecelor asupra Germaniei se substituie angajamentul solemn al Reichului.

Creanța ipotecară a reparațiunilor era înlocuită cu o simplă creanță chirografară bazată pe angajamentul solemn al Germaniei de a plăti.

În ce privește legătura ce caută a se stabili între plățile reparațiunilor și plățile datoriilor interaliatate trebuie observat că această legătură este numai indirectă. Nu poate fi vorba de o subrogare, oricât de elastic s-ar face cadrul subrogărei internaționale și aceasta pentru următorul motiv: plata reparațiunilor privește pe aliați și pe Germania;

plata datoriilor interaliatate privesc pe aliați și pe Statele Unite ale Americii, Statele Unite neacceptând niciodată conexarea acestor datorii combinațiunile autorilor Planului Young nu leagă Statele Unite. Doar o legătură indirectă, o legătură din p.d.v. al echivalenței cuantumului și al duratei dintre cele 2 datorii există, și însuși Acordul prevede că în caz de reducere a datoriilor interaliatate de către St.Unite, această reducere va folosi și Germaniei.

Planul Young, opera experților financiari independenți, trebuia supus Guvernelor interesate, special ratificat și Conferința de la Haga se întrunea în acest scop în August 1929.

Dificultățile apar imediat, de această dată însă între beneficiarii de reparațiuni pe chestiunea împărțirii anuităților între creditori.

Marea Britanie cerea mărirea anuităților, România cerea acoperirea tuturor datoriilor ei interaliatate și un sold substanțial, Statele creditoare interesate cereau reglementarea în același timp și a reparațiunilor orientale.

Întreg edificiul Young părea gata să se năruie întrucât anuitățile Germaniei nu puteau fi mărite, iar pe de altă parte Planul Young trebuia considerat ca un tot indivizibil.

După foarte mari greutateți se ajunge a se da satisfacțiune Mării Britanii printr-un mecanism extrem de complicat, dintr-un sold neîntrebuințat al Planului Dawes și din creanța Italiei asupra Statelor succesoare.

În ce privește cererea României de a i se acoperi toate datoriile Interaliatate și a i se lăsa un sold substanțial, soluțiunea era complicată întrucât se epuizase(ră) toate resursele neîntrebuințate de Planul Young. Meritul în găsirea soluțiunei care să dea satisfacțiune cererilor României revine Dlui Titulescu. Cunoscător al întregii chestiuni a reparațiunilor și a tuturor datoriilor interaliatate, cunoscător încercat al situațiunilor internaționale, Dl. Titulescu cu autoritatea și ingeniozitatea Dsale obișnuită, propune și negociază reducerea datoriilor interaliatate ale României, astfel ca anuitățile cuvenite României să acopere nu numai aceste datorii, dar să lase și un

excedent, un sold substanțial.

De aici formula ingenioasă propusă de Dl. Titulescu de a se da satisfacție României „înăuntrul sau în afara Planului Young”.

Soluțiunea Dlui Titulescu este adoptată și Franța și Italia aveau să reducă datoriile României spre a-i asigura un excedent de 2.2 mil. anual timp de 37 ani.

Prima Conferință de la Haga se termină printr-un Protocol constând în acceptarea numai în principiu a Planului Young și a doua Conferință de la Haga din Ianuarie 1930 avea să fixeze restul chestiunilor și punerea în aplicare a Planului Young.

Planul Young, Protocolul primei conferințe și Acordurile semnate, cu ocazia celei de a 2-a Conferințe de la Haga, formează „Noul Plan”, noua chartă a reparațiilor.

Ca orice operă omenească, Noul Plan al reparațiilor germane poate da loc la anumite critici.

Executarea lui presupune aceiași bună credință pe care au pus-o și făuritorii lui și aceasta numai timpul ne-a va putea spune.

Acordurile de la Haga soluționează și chestiunea reparațiilor orientale care sunt puse în discuțiune cu ocazia primei Conferințe de la Haga. După cum reparațiunile germane își bazează reglementarea lor pe Planul experților financiari, pe Planul Young, reparațiunile orientale își găsesc centrul discuțiilor în Comitetul reparațiilor orientale de la Paris instituit de prima Conferință de la Haga.

Dar dacă pentru reparațiunile germane experții puteau ajunge la elaborarea unui Plan, pentru reparațiunile orientale creditorii și debitorii nu ajungeau a se pune de acord căci odată reparațiunile orientale în discuție, dificultățile ce se ascundeau sub liniștea moratoriilor din 1923 apar cu atâtea complicațiuni încât reglementarea lor este extrem de anevoioasă.

Baza de negocieri se precizează după numeroase dificultăți în jurul următoarelor soluțiuni: anularea datoriei de bunuri cedate și a datoriei de liberare, fixarea unor anuități de plată pentru Bulgaria și Ungaria și scutirea Austriei de plata reparațiilor; în sfârșit, de o

parte și de alta renunțarea la orice reclamațiuni sau contrareclamațiuni de ordin financiar decurgând din Tratat. Și sub acest din urmă titlu înțelegerea era cu neputință de stabilit în ce privește Ungaria.

Renunțând la contra reclamațiuni, Ungaria renunța implicit și la chestiunea optanților. Or Ungaria se opunea la abandonarea ei.

Pe de altă parte Statele creditoare interesate, adică Statele Micii Înțelegeri, nu puteau renunța nici ele la lichidarea complexă a acestei chestiuni care lăsa altfel deschisă eventualitatea unor contrareclamațiuni din partea Ungariei ce ar fi putut întrece reparațiunile astfel cum voiau să fie stabilite sub motivul capacității de plată redusă a Ungariei.

Era inadmisibil ca în virtutea Tratatului ce fixa numeroase obligațiuni de reparațiuni Ungariei și care constituia astfel Statele Succesoare în State creditoare de reparațiuni, era inadmisibil ca aceste State creditoare să poată fi transformate în virtutea aceluiaș Tratat în State debitoare numai prin faptul că drepturile debitorului erau menținute, iar drepturile creditorului micșorate sau chiar anihilate.

Comitetul de la Paris își termină lucrările prin constatarea imposibilității de a se ajunge la un acord complex și a doua Conferință de la Haga din Ianuarie 1930 avea să reia discuțiunile reparațiunilor orientale.

În preajma închiderei Conferinței de la Haga cu toate ședințele de noapte ce se prelungeau până în zorii zilei, reparațiunile orientale nu-și găsiseră încă soluțiunea.

Statele Micii Înțelegeri arătau că refuză acceptarea definitivă a Planului Young și a acordurilor aferente, dacă toate reparațiunile orientate nu erau și ele complex și definitiv reglementate.

În fața acestei situațiuni Puterile invitate, convoca(u) Statele Micii Înțelegeri spre sfârșitul zilei de 19 Ianuarie și cu această ocazie se pun bazele principiilor pe care trebuia să se construiască acordul privitor la reparațiunile datorite de Ungaria.

Contrareclamațiunile Ungariei trebuiau acoperite din 2 fonduri alimentate din drepturile Marilor Puteri în reparațiunile ungare, din

vărsămintele Ungariei după 1943 și din vărsăminte în numerar ce se obliga(u) să facă Franța, Anglia și Italia.

Obligațiunea Statelor creditoare în ce privește optanții rămânea limitată la renta de expropriere convenită conform legilor locale.

Pe baza acestor principii Comisiunea de reparațiuni orientale începu lucrările câteva ore mai târziu, în noaptea de 19 Ianuarie și o întreagă echipă de experți calculatori, actuari, stenografi, dactilografi împreună cu întreg Secretariatul erau mobilizate.

Acei ce au trăit această noapte plină de amintiri, nu vor uita eforturile considerabile făcute de negociatori, nu vor uita lupta plină de ingenuozitate a Dlui Titulescu în apărarea drepturilor Micii Înțelegeri, și nu vor uita momentele de tensiune în care întreaga construcțiune părea gata să se năruie în fața unei dificultăți ce apărea la fiecare moment.

Abia spre zorii zilei se poate ajunge la un acord, abia spre mijlocul zilei după o întreagă noapte de negocieri se pot termina acordurile ce trebuiau să reglementeze reparațiunile orientale.

În ce privește reparațiunile datorite de Austria, dat fiind circumstanțele se renunță la plata lor și datoria Austriei era astfel limitată la valoarea bunurilor cedate și la executarea angajamentelor luate anterior.

În ce privește Bulgaria, datoria de reparațiuni este făcută la plata a 37 de anuități de câte 12 milioane de fr. aur și la plata unei sume de 110 mil. lei către România, pentru restituirea bunurilor sechestrate și nelichidate.

Datoria de bunuri cedate era anulată, datoria de liberare deasemeni anulată afară de partea Cehoslovaciei care era numai redusă; procentajul României asupra reparațiunilor datorite de Bulgaria și Ungaria era mărit la 13%.

În ce privește Ungaria, a 2-a Conferință de la Haga se termină cu semnarea unui preambul și parafarea a 4 acorduri a căror redacțiune definitivă trebuia revăzută peste câteva zile de o Conferință ce se întrunea la Paris și a căror lucrări se termina(u) cu semnarea

Acordului din 28 Apr.1930.

Mecanismul extrem de complicat pe care se reazimă acordul cu Ungaria este următorul: Până la 1943 Ungaria plătește anuitățile prevăzute de moratoriu, adică 10 mil.anual, iar de la această dată până la 1966, o anuitate de 13,5 mil.c.a..

Celor 3 State ale Micei Înțelegeri se substituie 2 fonduri numite Fondul A și Fondul B pentru reclamațiunile ungare.

Toate reclamațiunile cu caracter agrar erau considerate de drept ca intentate contra Fondului A, fond forfetar în sensul că din el trebuie să se acopere toate pretențiunile ungarilor oricât de mari ar fi ele.

Celălalt Fond. Fondul B, avea să fie substituit celor 3 State pentru toate celelalte reclamațiuni până la concurență însă, numai a sumei de 100 mil.c.aur constituind astfel un fond de garanție până la concurența acestei sume.

Tribunalul arbitral mixt, al căror judecători era mărit de la 3 la 5 avea să se pronunțe asupra diferitelor reclamațiuni, și pentru chestiunile neagrare se admitea dreptul de apel în fața Curței Permanente de Justiție Internațională de la Haga.

Aceste Fonduri erau alimentate de cota parte a aliaților în reparațiunile ungare și pentru unii din aliați chiar în reparațiunile bulgare, precum și din anuități în numerar plătite de Franța, Italia și Anglia.

Contribuțiunea Statelor Micei Înțelegeri se rezumă în ce privește Fondul A, numai la renta locală cuvenită optanților și plătită sub formă de anuități sau de rentă, iar în ce privește Fondul B numai din partea cuvenită Statelor Micei Înțelegeri în reparațiunile ungare după 1943.

În tot acest mecanism extrem de complex, teza Dlui Titulescu privitoare la optanți, teză ce a făcut obiectul atâtor vestite discuțiuni pe scena internațională, rămâne în întregul ei.

În ce privește România punctul de vedere al Dlui Titulescu după 7 ani de luptă, triumfă integral.

Și pentru că vorbesc de România voi face bilanțul general al țării în chestiunea reparațiunilor:

Acoperirea integrală a datoriilor interaliatate și obținerea unui sold substanțial și anularea datoriei de liberare însumând 1,5 miliarde de franci aur; mărirea cotei la 13% în reparațiunile bulgare plus o sumă de 110 milioane de lei, mărirea cotei la 13% în reparațiunile ungare până la 1943, un fond de 33 milioane c.aur, o treime din Fondul B constituit de aliați și de reparațiunile României după 1943; lichidarea completă a reparațiunilor.

Dar Acordurile de la Haga se plasează și într-un cadru mai larg, în cadrul internațional.

Reparațiunile, subiect de aprigi discuțiuni, subiect de fricțiuni grave internaționale, reparațiunile ce rupeau pentru un moment solidaritatea aliaților, reparațiunile prin reglementarea lor, aveau să devină cauza unei noi solidarități mai largi, aceea a creditorilor și debitorilor.

Odată trecutul legat de suferințele războiului lichidat, noi orizonturi se deschid colaborărei internaționale.

După cum Planul Dawes din 1924 a deschis drumurile ce aveau să meargă către Pactul de la Locarno, tot astfel putem spera că în momentul lichidării trecutului noi drumuri se vor deschide.

În spatele formulelor tehnice ce te uimesc prin virtuozitatea lor, trebuie căutat suflul de umanitate profundă ce duce spre noi limanuri. Și din acest punct de vedere Acordurile de la Haga, constituie unul din actele mari ce pregătesc orizonturile generoase de largi speranțe, ale colaborării internaționale.”⁵

Conferința s-a bucurat de prezența unui auditoriu numeros: „Sala plină: mișcat de prezența generalului Teodorescu, fostul comandant al Artileriei Grele. Văzut Dobrovici, Gen.Cihoski, Brâncoveanu, Filality, colegii de la Direcția Economică, Gigi Nenișor, Lăzeanu, Ralea. Vorbit 50 minute. Aplauze când am arătat activitatea Dlui Titulescu”⁶

---

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita: A.N.I.C.), fond Savel Rădulescu, dosar nr. 28, f. 1-21

⁶ *Ibidem*, dosar nr. 30, vol. IIa+b, f. 15

Aceeași Conferință o va susține și la Sibiu (30 martie 1931), unde a avut plăcerea să-l revadă pe generalul Drescovici, comandantul Diviziei, fostul lui căpitan de la Școala de Artilerie pe vremea când își făcea stagiul în anul 1913.⁷

La Sibiu, Savel Rădulescu a avut posibilitatea să viziteze Muzeul Astra și Muzeul Bruckenthal, fiind impresionat de colecția de cărți vechi.⁸

---

⁷ *Ibidem*, f. 186

⁸ *Ibidem*

ALEXANDRU DUILIU ZAMFIRESCU ȘI SAVEL RĂDULESCU. CORESPONDENȚĂ.

Horia Dumitrescu

Vrancea sfârșitului de secol XIX avea să impună în peisajul diplomatic românesc pe Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio (1849-1908) și Duiliu Zamfirescu (1858-1922).

Acestora, în prima jumătate a veacului XX, li se vor alătura alți doi reprezentanți de prestigiu: Savel Rădulescu¹ și Alexandru Duiliu Zamfirescu.

Născut la Roma, la 18 martie 1892, Alexandru Antonio Lascar Cesare², cunoscut ca Alexandru Duiliu Zamfirescu, era fiul lui Duiliu Zamfirescu – la acea dată prim-secretar al Legației Române – și al Henriettei. Mama viitorului diplomat era fiica senatorului Antonio Allieri, figură marcantă a finanțelor italiene, director general al Băncii Generale din Roma, iar mai apoi președinte al Consiliului de Administrație al Căilor Ferate Italiene.³

Alexandru Duiliu Zamfirescu a primit o educație aleasă: licențiat în Drept (București) și Litere (Paris), absolvent al Școalei de Științe Politice (Paris)⁴.

A participat ca voluntar la Campania din 1913 și a luptat în

---

¹ vezi Horia Dumitrescu, **Diplomatul Savel Rădulescu**, Editura Pallas, Focșani, 2003, *passim*

² Al.Săndulescu, **Pe urmele lui Duiliu Zamfirescu**, Editura Sport-Turism, București, 1989, p.115

³ *Ibidem*, p.112

⁴ **Anuar diplomatic și consular. 1942**, p.158

Războiul de Reîntregire a Neamului (1916 - 1918).

A intrat în diplomatie în 1918, fiind numit atașat de Legațiune (16 februarie 1918). La scurt timp, a fost transferat la Legațiunea Roma (1 martie 1918). A fost avansat secretar de Legațiune cls.III (1 aprilie 1920), secretar de Legațiune cl.II și transferat la Legațiunea Berlin (1 noiembrie 1921). Chemat în Administrația Centrală (1 mai 1924), a fost promovat secretar de Legațiune cl. I (1 ianuarie 1925) și apoi detașat la Președinția Consiliului de Miniștri ca director al Presei și Propagandei (1 ianuarie 1927). Va fi transferat la Legațiunea Berlin (1 aprilie 1928) și Legațiunea Haga (1 august 1929). Promovat consilier de Legațiune (1 ianuarie 1930), a fost rechemat în Administrația Centrală (1 august 1932) și numit director ajutor la Direcțiunea Protocolului și Cancelariei Ordinelor și însărcinat cu conducerea Diviziunii Tratatelor (1 iulie 1933).

La 1 decembrie 1933 a fost numit ministru plenipotențiar cl.II și, la scurt timp, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Rio de Janeiro (1 februarie 1934)⁵.

A îndeplinit misiuni diplomatice și în anii următori, apelând la serviciile sale chiar diriguitorii comuniști de la București.

Între Savel Rădulescu (mai tânăr cu trei ani) și Alexandru Duiliu Zamfirescu s-a stabilit o prietenie sinceră și trainică bazată pe originea vrânceană, dorința și ambiția de a fi utili țării și pe respectul deosebit pe care-l manifestau față de șeful și mentorul lor: Nicolae Titulescu.

Scrisorile, care acoperă perioada 28 martie 1929 - 1934, confirmă coordonatele prieteniei și activității celor doi tineri diplomați și văd pentru prima dată lumina tiparului.

Berlin 28 martie 1929

Iubite Domnule Rădulescu

Scrisoarea D-tale de la Geneva mi-a făcut cea mai vie plăcere și te rog să crezi că am fost foarte mișcat de amabila atențiune de a nu fi

---

⁵ *Ibidem*

uitat promisiunea ce-mi făcureți la București.

Pe Domnul Titulescu îl așteptăm cu bucurie și ne vom strădui a-i face o primire demnă de iubitul și marele nostru bărbat de Stat!

Aci toate în dezvoltare, multă și felurită activitate, sperăm cu succes în orice caz cu dragoste pentru țărișoară.

În speranța să te văd în curând și cu credința că prietenia noastră va fi totdeauna caldă și sinceră te rog să primești, iubite Dle Rădulescu, sentimentele mele cele mai bune.

A.D.Zamfirescu

Iartă-mi scrisul: mi-am întors brațul învârtind manivela automobilului și timp de opt zile n-am mai putut scrie de fel.⁶

*

Haga 11 Sept.1929

Ora 23

A.D.Z.

Scumpe Savel,

Întorcându-mă de la Gară, unde am petrecut pe Doamna Titulescu, care pleacă la Paris, restabilită complet și tot atât de desăvârșit amabilă, precum am cunoscut-o totdeauna, găsesc rândurile Dtale care mi-au pricinuit o deosebită și reală plăcere, atât pentru intențiunea curtenitoare ce cuprind, cât și pentru chipul în care ele se armonizează cu gândurile mele.

Cunoștința noastră, cu toate că de curând mărturisită, se întemeiază totuși pe acele nespuse de greu explicabile afinități, care fac, din două fire de grâu înfrățite, un spic vestitor de belșug, iar dintr-o prietenie electivă, – cum sunt acele adevărate, – o cheazășie de viitor...

Fără a căuta să te măgulesc câtuși de puțin, țin într-adevăr, să te asigur că, mulțumită poate firei mele crescută la școala unui criticism sever, dar logic și senin, am pătruns cu deosebită satisfacție de tinerii

---

⁶ Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Savel Rădulescu, dosar nr. 207, f. 1-I verso

generației actuale, adică realismul eficient întemeiat pe o cultură serioasă și specializată care atunci când se îmbină cu caracter și originalitate este semnul vestitor de timpuri noi, pe care le dorim cu toții!

De aceea, am răspuns fără forme, dar cu toată inima, la propunerea ce mi-ai făcut de a merge pe drumul ce ni se așterne în față-ne, ca doi buni tovarăși.

De aceea, am ținut să-ți răspund încă în astă seară ca să știi că, oricât ar fi de vital materialismul nostru a(l) tuturor și, oricât de scuzabil chiar, totuși cred că Dta mă înțelegi mai bine ca alții și mă crezi, atunci când îți destăinuiesc că, privite de la o oareșicare depăratre, toate păsurile noastre, îmi apar deopotrivă de trecătoare, iar singură, rămâne dorința de a realiza ceia-ce am fost chemați să realizăm, adică înfăptuirea zilei de mâine, a unei zile mai senine pe care cei ce ne-au precedat au visat-o și pe care noi, care am primit, mai departe, să ducem sarcina, suntem datori a pregăti încă de pe acum.

Dta ai avut inteligența și simțul să te asociezi operei unui bărbat care, oricât ar fi de păcătoasă generația actuală, dar viitorul va ști să-l așeze, în Istorie, la locul ce i se cuvine între făptuitorii neamului nostru. Cu atât mai mult, dacă ți-se cuvine laudă fiind-că ai știut să înțelegi, ești purtător a(l) unei sarcini grele. Și tocmai fiind-că este grea și fiind-că plecați din ținuturi apropiate avem o origine vecină, scumpă nouă, îți întind o mână frățască, cu credința că numai tinerețea și entuziasmul pot îndemna harul ceresc să reverse asupra plaiurilor noastre mana ce-ți urez din suflet și întotdeauna pe câmpul activității Dtale.

Cu toată dragostea

A.D.Zamfirescu⁷

---

⁷ Ibidem, f. 2-3 verso

A.D.Z.

Luni 12 Dec.1932

Tel.225/06 Alea Modrogam nr. 3

Dragă Savél,

Primind ieri de la vie scrisoarea ta, încep prin a-ți mulțumi pentru sentimentele afectuoase ce-mi exprimi.

Cât despre impresiunea ce ai dobândit din precedenta mea, că ți-aș împrumuta intențiuni puțin amicale și „mauvais vouloir”, ea este cu totul eronată, căci nu cuprindea nici o învinuire câtuși de mult voalată la adresa ta.

Dealtminteri nu este nici în caracterul meu de a „insinua”, atunci când am ceva de reproșat și fi încredințat, dragă Savel, că dacă ași fi avut intențiunea de a-ți adresa, un asemenea reproș, ți l-aș fi exprimat în termeni lămurii – chiar dacă amicali – dar în nici un caz în formă echivocă.

În speță un asemenea reproș ar fi absurd:

primo, pentru că nu tu m-ai rechemat și nici nu erai pe atunci în guvern;

secundo, pentru că din contra, am contat și contez și azi că mă vei susține și că am în tine un prieten;

terțio, pentru că te consider prea inteligent ca să-ți atribui o atitudine ostilă sau chiar indiferentă față de mine care totdeauna ți-am dovedit devotament și de care mi te leagă o vechie prietenie cimentată pe prietenia de odinioară a părinților noștri care face că sunt dintre acei pe concursul cărora te poți bizui fără teamă de a fi înșelat.

Scopul scrisoarei mele era de a fixa o atitudine, a mea, în urma conversației cu Patronul care îmi spusese să nu fac la mauvaise tête și anume de a-ți spune și ție, precum i-am scris și Lui, că nici odată nu m-am gândit să fac pe supăratul, ci adoptasem precis atitudinea dictată de însuși Patronul, la Geneva și la Viena, și anume de a pretinde pur și simplu „înaintarea imediată” (ce consider în sufletu-mi, că mi se cuvine!).

Ori Patronul, în ultima convorbire a hotărât alt-fel (nu ca fond, ci ca formă) și mi-a spus să reiau de la 1 Ian. lucrul la Minister, chiar

înainte de a fi avansat. Am obtemperat; dar vei recunoaște că eram îndrituit – tocmai ca urmare la ultima noastră conversație – a-ți lămuri atitudinea mea.

Așa dar, dragă Savel, nici o învinuire, ci rugămintea clară și netă ce-ți adresez, de a mă sprijini, asigurându-te la rândul meu de recunoștință și de sincera și vechea mea afecțiune.

Alexandru D.Z.

P.S.Rog gândește puțin unde mă poți caza; poate ca director economic interimar, dacă nu ai numit pe altul să-ți ție locul? Sau la politică, dar ca... ce?

Eu nu cunosc destul rostul actual și deoarece este „la carte forcée” oarecum, nu am ce alege și accept orice, chiar faimoasa banquette a lui Firante!

Amitiés, Alexandru⁸

A.D.Z.

Sâmbătă 1 Iulie 1933

Confidențială

Dragă Savel,

Închipuindu-mi cât vei fi de ocupat zilele următoare sosirei Tale și nedorind a te deranja îți scriu* cele ce urmează.

Față cu însărcinarea ce mi-ai dat de a înființa dublul serviciu de:

a) colaționare a tuturor convențiunilor semnate de România dela război încoace și

b) de ținere la zi (evidență) a tuturor chestiunilor litigioase (claims etc.) consider drept o datorie de conștiință de a-ți împărtăși următoarele:

De o lună și jumătate de când am început, dimpreună cu Domnișoara Gaby Gărdescu, organizarea Serviciului și până astăzi

---

⁸ *Ibidem*, f. 6 - 6 verso

* scrisoarea este dactilografată

am reușit a strânge un interesant material și am întocmit, până acum peste 300 sute de fișe provizorii (model alăturat) cuprinzând toate datele necesare cartotecei ce suntem pe cale a înființa.

Din viziunea mai clară ce am astăzi asupra chestiunii, am dobândit credința fermă că ai avut desăvârșită dreptate de a vroi să creezi un asemenea serviciu, fără de care nu se poate concepe o operă trainică în acest Minister.

În ce privește strângerea tuturor chestiunilor litigioase am considerat de asemenea un sistem (tot pe fișe mobile) menit a da puțința Șefului Departamentului să aibă la fiecare chenzină (sau în orice moment ar cere) situațiunea exactă a tuturor chestiunilor pendinte sau litigioase.

Așadar depun toată sârguința spre a organiza acest dublu serviciu și te pot asigura că vei avea peste vre-o două luni – o organizare interesantă în care scop am amânat către toamnă orice proiect de congediu.

Totuși pentru realizarea lui îmi trebuie:

- 1. Personalul necesar și*
- 2. Latitudinea de a cere autorităților din afară, materialul și informațiunile cuvenite.*

În privința personalului am nevoie:

- 1. Să nu mi se ia – precum fusese vorba zilele trecute – Domnișoara Gărdescu care a lucrat cu mine dela început, care cunoaște azi întreaga filieră (împărțirea în grupe și subdiviziuni) și care deci împlinește un serviciu foarte delicat. Sub nici un cuvânt nu pot renunța la serviciile Dsale căci înțelegi prea bine că a forma o altă persoană ar însemna s-o iau da capo, ori domnișoara G. în organizarea mea, este „la cheville ouvrière” de oarece i-am încredințat clasificarea (operațiune cu totul deosebită de alcătuirea însăși a fișelor) după un sistem numeric care permite extinderea cartotecii la infinit. Domnul Secretar General Arion mi-a făgăduit dealtminteri că va ține seama de cele ce i-am arătat în această privință, înțelegând și Domnia Sa necesitatea unei colaboratoare culte și serioase și deasemeni*

continuitatea, într-o materie atât de gingașe;

2. Să mi se acorde, în afară de susnumita, un secretar harnic destinat să controleze în dosare, pe documente, în Mon.Oficiale și colecțiuni – pentru fiecare convențiune – toate datele care astăzi sunt răzlețe, imprecise și insuficiente și care să adune și originalele astăzi deasemeni răzlețe;

3. Să mi se detașeze – cel puțin în chip vremelnic – o dactilografă conștiincioasă menită să ajute a copia pe cartoane fișe **definitive**, sutele de fișe pe care le alcătuiesc și le controlez dimpreună cu ceilalți doi colaboratori și care apoi trece fiecare la locul ei, pe țară și pe materie, în cartotecă (legațiunea Italiei și a Statelor Unite și diverse alte instituțiuni mi-au și cerut tablouri, date etc. cari vor trebui și ele lucrate).

Cu aceste trei persoane (despre dactilografă nu am avut încă ocazie să vorbesc cu Domnul Secretar General, dar din revizia făcută astăzi a întregului material rezultă absoluta necesitate, dacă înțelegem să procedăm ceva mai repede). Te pot asigura că vom avea în scurt timp un serviciu organizat și care va oglindi nu numai opera politică și economică din trecut dar, odată pornit, va continua să clasifice, ținând la zi și pe viitor, tot materialul fie de convențiuni, fie de chestiuni pendinte nerezolvate.

Cred că ești convins, dragă Savel, că nu am nici pe departe ambiția de a conduce un personal numeros și deasemeni ești în măsură de a aprecia că nu eu am solicitat vre'odată cinstea de a creia acest serviciu; dar dacă e vorba să-l facem, vei fi de sigur de acord că trebuie să-l facem cum se cuvine.

Dorințele mele plasmale sunt cu **totul altele** și le cunoști prea bine dar din momentul în care m-ai însărcinat să-ți alcătuiesc acest serviciu, sunt dator să-ți aduc la cunoștință condițiunile în care se poate realiza.

Adaog spre știință că am discutat cu Domnul Arion următoarele două puncte de vedere reprezentate de Domnia Sa și anume transferarea acestui Serviciu dela Direcțiunea Cabinetului la

Direcțiunea Protocolului și renunțarea la concentrarea chestiunilor litigioase care să rămână în sarcina fiecărei Direcțiuni.

Personal nu am căderea să le hotărâsc și urmează să discuți aceste două chestiuni cu Domnul Arion.

Dacă îmi este permisă o părere cu toul obiectivă voi spune că transferarea la Protocol nu mi se pare indicată, având în vedere caracterul politic al acestui serviciu care prin natura sa face parte din lucrările Cabinetului. Cât despre renunțarea la serviciul evidenței pentru chestiuni litigioase sau pendinte, mi se pare că tocmai faptul că Direcțiunile nu au afectat acest lucru, te-a îndemnat să crezi acest serviciu și sunt convins că direcțiunile nu-l vor face nici pe viitor, fiind prea ocupate, dacă nu este cineva, în afară de direcțiuni, care să presare fără încetare și care să aibă răspunderea de a le întocmi în tablouri. Dar, repet, nu ași vrea întru nimic să merg în contra părerii Domnului Secretar General sau să am aerul de a dori să acaparez sarcina altora.

Cu toată dragostea al Tău

Alex D.Zamfirescu

P.S. De sigur că voi fi încântat să-ți arăt, când vei avea timp, sistemul ce am intențiunea de a adopta.⁹

*

A.D.Z.

București 18 Martie 1934

Mii de urări de însănătoșire

*Dlui Prof. Rădulescu, iar patronului rog
transmite rugămintea mea de a obține
cinstea unei audiențe înainte de plecare
ADZ*

Scumpe Savel,

Plecând acum, pe 24 ore la Focșani, am ținut să te informez fără întârziere că am hotărât ieri cu nevastă-mea să facem un mare efort spre a face plăcere Patronului și spre a-i face pe plac astfel încât

---

⁹ Ibidem, f. 7-8

să putem pleca de aici la 10 Aprilie, adică a 3-a zi de Paști.

Sper că astfel va fi mulțumit Domnul Ministru și că și tu vei constata că Alecu este băiat bun...

În schimb nu uita ce ți-am spus de leafă, iar în privința secretarului îți comunic confidențial că Nicolae Mișu (cu care nevastămea este prin familia lor foarte legată) mi-a scris cerându-mi să-l iau neapărat ca colaborator acolo. Eu personal, cu aceeași părere primesc fie pe Anastasiu Artur, fie pe Mișu, cum decideți Dniile Voastre.

Cu frățească dragoste

al Tău Alexandru

P.S.Rog dispune să mi se achite urgent fondurile de către Dl.Ispasiu, ca să pot începe imediat cele cuvenite de marți dim.când voi fi aici.

ADZ¹⁰

A.D.Z.

Dragă Savel,

Dl.Vișoianu rugându-mă a-i da îndrumări în privința misiunii sale în Olanda, l-am invitat pentru mâine, joi, la dejun la mine orele 13,30.

În cazul în care ești liber și îți face plăcere, te rog să-mi faci cinstea de a lua dejunul cu noi; suntem singuri – entre hommes – deoarece nevasta mea este plecată la băi.

În speranța că vei fi liber, te rog să primești, Dragă Savel, afectuoasele mele salutări.

Al tău

Alexandru D.Z.

Alea Modrogan 3

225/06

Rog primește cele mai sincere urări de însănătoșire pentru Doamna Rădulescu

---

¹⁰ Ibidem, f. 9

ADZ¹¹

Duminică ora 17,30

Dragă Savellone,

Probabil că bucuriile au și ele calea lor de evoluție căci nu m-am putut stăpâni să vin să te îmbrățișez încă odată!

Deoarece nu te-am găsit, te strâng, cu gândul, în brațe și te sărut frățeste, scumpe Savellone!

Al Tău adânc recunoscător

Alexandru

Tournez s.v.p.

P.S. M-am gândit bine și ai dreptate; vom aranja totul și voi face posibilul spre a răspunde încrederii la R.(io) de J.(aneiro)¹².

---

¹¹ *Ibidem*, f. 10-11

¹² *Ibidem*, f. 12-12 verso

EXTRAS DIN PAGINILE UNEI MONOGRAFII A SATULUI DRAGOSLOVENI DE PE VALEA RÂMNEI

Livia Voiculeț

Ca fiică a satului Dragosloveni, mândră că m-am născut pe acest pitoresc meleag cu vii și cu livezi, împărtășesc alături de consătenii mei bucuria că scriitorul Alexandru Vlahuță a poposit aici să-și afle loc de răgaz.

Căsătorindu-se cu Ruxandra Gâlca, fiica unui moșier din sat, odată cu o soție devotată a fost norocit și cu zestrea acesteia, vreo 20 ha de vie și o casă cu pridvor.

Ulterior, soții au renovat casa, adăugând și restructurând unele încăperi, iar după moartea doamnei Ruxandra Vlahuță, a fost numită „*Casa Alexandru Vlahuță*” și până în prezent adăpostește Muzeul memorial „Alexandru Vlahuță”, atât cât s-a mai putut reconstitui din ce-a fost la început.

Țin să amintesc și să subliniez că dacă viața și opera scriitorului Vlahuță sunt bine cunoscute, despre doamna Ruxandra, cel puțin, noi, dragoslovenii de aici, avem datoria de a face cunoscut aportul deosebit și devotamentul său pentru această comunitate, îndreptățită să-i păstreze amintirea și o cinstită deplin cuvenită.

După moartea soțului (1919), Ruxandra Vlahuță a revenit definitiv la Dragosloveni. Cu eforturi mari și demersuri mereu repetate către cei în drept a le lua în seamă, susținută de prieteni și de localnici, a reușit în 1936 să deschidă în Casa, astăzi muzeu, o școală pentru a veni în sprijinul fetelor din sat, dar nu numai ca să le dea o educație și o instruire în plus, ci, mai ales, în scopul de a le pune la îndemână și o meserie. Amintesc și faptul că „*Scoala de țesătorie și gospodărie*” avea și un mic internat pentru elevele din alte părți.

Fetele învățau să țasă la război covoare, scoarțe, cuverturi în diverse culori și cu modele tradiționale, lucrau la gherghef, brodau și coseau haine, cămăși, ii înflorate artistic și multe alte lucruri de mână și uneori aranjau din toate acestea expoziții din care unele expunate se mai și vindeau – în folosul școlii, dar mai cu seamă a celor ce le cumpărau. Lâna, bumbacul, inul și cânepa, arniciuri colorate, diverse mulineuri și pânze erau materialele frecvent folosite, iar din mâinile acestor sânguincioase și îndemânate eleve ieșeau lucruri deosebit de frumoase, în stil popular mai ales. Cămășile, poalele și iile din borangic purtate în zilele de sărbătoare, catrințele sau fotele erau o încântare.

În afară de aceste măiestrite lucruri, învățau fetele aici gospodărie, de la copt pâine, prepararea bucatelor și a unor aluaturi, compoturi, conserve, dulceturi și multe altele.

Nu erau deloc neglijate nici studiile teoretice – învățătura pentru suflet și minte. Ne predau lecții de limbă și istorie, geografie, matematică, lecții foarte instructive de igienă, noțiuni esențiale necesare pentru sănătate, religie și lecții de comportament, de conduită morală, chiar și lecții referitoare la maniere elegante și protocol. Cântecelile și dansurile populare autentice, ca și alte manifestări cultural-artistice, erau susținute și prezentate cu prilejul unor festivități și, de regulă, cu ocazia sărbătorilor de Paște, de Crăciun, înainte de a se lua vacanțele.

Dascăli, învățători, preoți instructori și maestre de lucru și gospodărie constituiau toți o elită pentru care sătenii, aveau considerație mai specială, dar înaintea tuturor pentru doamna directoare Ruxandra Vlahuță, care a avut inițiativa deosebită și convingerea și dragostea de a crea un mic focar de cultură în acest sătuc, chiar în propria-i casă.

Unii dintre învățătorii care predau disciplinele teoretice de bază la această școală, cum au fost domnul și doamna Ion și Janeta Spânu, titulari la Școala elementară (primară) din sat, desfășurau suplimentar o activitate intensă la „școala domnului Vlahuță”, pe care au susținut-o constant și cu toată dragostea, voluntar fără a fi retribuiți pentru contribuția dumnealor.

La fel și doctorul de la Spitalul comunal și un agronom ce se prezentau periodic să învețe aceste mici domnișoare unele lucruri necesare.

Bineînțeles că se mai auzea uneori – mai în șoaptă – și în glumă, dar nu cu răutate, că doamna Vlahuță vrea să facă din țărâncuțele noastre niște domnișoare de pension, deși oamenii erau încântați ca fiicele lor să fie eleve la o asemenea școală.

Programul școlii se desfășura riguros, împletind practica și teoria, iar doamna directoare era neobosită ca problemele organizatorico-administrative să fie rezolvate, iar în acest scop se înconjurase și de niște oameni de nădejde. Multe din fostele eleve ale școlii și-au continuat studiile, au funcționat ca maestre în unele școli industriale, au putut ocupa posturi mai bune în domeniul în care au fost calificate, în artizanate sau ca educatoare și ca gospodine în viitoarele lor cămine unde au intrat cu un plus de educație.

Despre doamna Vlahuță cei care au cunoscut-o mai de aproape începând cu „fetele” sale, toți aveau numai cuvinte de laudă și recunoștință. Era foarte activă, generoasă și de ajutor pentru cei care o solicitau, dar exigentă și severă când era cazul. Școala, după război, pentru un scurt răstimp a devenit Gimnaziu industrial și, mai apoi, multe bune întocmiri s-au destrămat.

După moartea scriitorului Alexandru Vlahuță, doamna Vlahuță revenind la Dragosloveni s-a dedicat unei activități pentru care a avut o vocație specială și ne va aminti mai ales nouă celor ce au cunoscut-o, că fiecare trebuie să facă ceva pentru propășirea locului său de baștină și a țării, de fapt.

Ca soție, așa după cum am menționat deja, a fost foarte devotată soțului și preocupată să-i creeze o cât mai plăcută ambianță, înconjurat de confrății și prietenii săi, oaspeți frecvenți la Dragosloveni, se îngrijea ca bucatele să fie pe gustul tuturor, iar elixirul din struguri, generos contribuia la efervescența creativă spirituală și plină de voie bună, vegheată de îngerul casei din umbră. Pierzându-și soțul, potrivit celor consemnate de Cela Delavrancea nu a mai menținut o strânsă legătură

cu musafirii de altădată, cu excepția pictorului Grigorescu care de fapt era înrudit cu familia, una din fiicele lui A. Vlahuță dintr-o căsătorie anterioară, era căsătorită cu fiul pictorului, iar o fiică a acestora înfiată de doamna Vlahuță – se numea Alexandra Grigorescu Vlahuță și în sat era cunoscută cu numele de Uțu. Talentată la desen, a făcut studii de arhitectură și căsătorită a plecat împreună cu soțul la Paris unde s-a stabilit – amintindu-și cu drag vacanțele de Acasă.

La sărbătorirea a 133 de ani de la nașterea scriitorului Alexandru Vlahuță, în 1991 Uțu a venit în țară după un răstimp îndelungat – 25 de ani – însoțită de o delegație din partea unor organizații umanitare – Federația foștilor combatanți fondată de René Cassin, laureat al Premiului Nobel pentru Pace și a adus daruri pentru locuitorii din Dragosloveni, îmbrăcăminte, dulciuri pentru copii, dar, în special, medicamente din partea Ordinului Malta, instrumentar medical, biciclete pentru handicapați locomotori, mașini de scris pentru instituțiile locale și cărți pentru bibliotecile comunale, dar mai ales pentru „*Biblioteca Casei Memoriale Alex. Vlahuță*” din Dragosloveni. (Ar fi interesant de știut unde au ajuns acele cărți?!). Foarte târziu am aflat de această vizită și-mi pare rău mai mult decât orice pentru că am auzit din sat că nepoata familiei Vlahuță s-ar fi exprimat că nu va mai veni niciodată în țară, unde probabil că ar fi avut și unele nemulțumiri. Sper să nu fie decât niște zvonuri. În fond, această româncă de-a noastră n-a venit să ia nimic de la noi, a venit să dea. Trebuie să învățăm oare cum să prețuim și cum să ne cinstim pe toți dintre fiii buni ai țării? Fără să ne învețe nimeni, firesc e să o facem.

În ultima vreme am vizitat de câteva ori casa Alexandru Vlahuță.....

Nu mă abțin de a-mi exprima o prea îndreptățită sugestie având în vedere personalitatea și dorința fierbinte a doamnei Vlahuță de a ridica nivelul cultural al satului și concret aportul său în acest scop, fapt care ne obligă să nu o uităm și să completăm inscripția de pe frontalul porții de la intrare și cu numele său: Casa Alexandru și Ruxandra Vlahuță!

CONTRIBUȚII PRIVIND ACTIVITATEA CONSILIULUI DE PATRONAJ ÎN VRANCEA

Gheorghe Miron

Prezența armatelor române pe Frontul de Răsărit a avut consecințe incalculabile antrenând statul român în cheltuieli imense, care n-au putut fi evaluate în mod precis.

Cedările teritoriale din vara anului 1940 și umilirea armatei române prin evacuarea teritorială fără luptă, au dus, indiferent de aliatul ales, momentul și dotarea armatei române în momentul intrării lor în război, la un entuziasm general, similar cu cel manifestat la Alba-Iulia în 1918. Victoriile româno-germane înregistrate în prima parte a războiului au făcut ca, lăsând la o parte pierderile de vieți omenești, opinia publică românească să fie alături de armata română și să susțină în măsura posibilităților, efortul de război și moralul trupelor.

După 22 iunie 1941, rușinea armatei române care s-a retras fără luptă din Basarabia, Bucovina și Ținutul Herței a fost spălată prin sânge și foc, militarii români acoperindu-se de glorie pe câmpurile de luptă din Basarabia unde au căzut, morți, răniți, dispăruți și prizonieri, numai până la 31 iulie 1941, un număr de aproape 25.000 de ostași români.

Intrată în război în condiții mai proaste ca în 1916, când între armata română și Puterile Centrale exista o disproporție numerică și tehnică, acum, când noul război era unul de mișcare și binomul tanc – avion juca un rol decisiv, lipsa acestor materiale de război nu putea fi suplinită cu oameni bine pregătiți, ceea ce România avea.¹

---

¹ Florin Constantiniu **O istorie sinceră a poporului român**, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 372 - 377

Cu toate că generalul Antonescu a încercat să construiască o armată modernă cu ajutor german, acesta a sosit, de multe ori prea târziu și nu pe măsura cerințelor. Trupele de pe front nu dispuneau totdeauna de echipament, iar guvernul a încercat ca, prin intermediul unor instituții nou create și prin lista de subscripție, să îmbunătățească aprovizionarea cu alimente și cu efecte a soldaților și a familiilor acestora care, de multe ori, erau lipsite de orice ajutor material.

Ministerul de Interne, cu ajutorul Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale, înființat pentru înfăptuirea operelor de caritate sub conducerea doamnei Maria Antonescu, soția generalului Antonescu, se ocupă nu numai de strângerea de fonduri necesare pentru aprovizionarea cu alimente și efecte a armatei române, ci și a celor nevoiași, rămași acasă în mizerie și neavând nici un fel de ajutor.

Mulți dintre copiii soldaților de pe front au rămas acasă în grija mamelor sau a bunicilor, care nu aveau, de cele mai multe ori, posibilitatea de a le oferi o masă caldă pe zi, iar înființarea cantinelor sociale sub oblăduirea Consiliului de Patronaj, era o necesitate.

Numărul mare de acțiuni caritabile înfăptuite de către Consiliu și răspândirea cantinelor pe tot cuprinsul țării, relevă profunda preocupare a autorităților pentru cei aflați în nevoi, dar și solidaritatea celor cu posibilități materiale mai ridicate care, de multe ori, au luat asupra lor obligația de a asigura aprovizionarea cu alimente a cantinelor și organizarea listelor de subscripție pentru armata română.

Pentru îmbunătățirea situației materiale a populației nevoiașe din Basarabia și Bucovina și ridicarea moralului, Ministerul Afacerilor Interne, prin intermediul Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale, emite Ordinul nr. 14347 din 3 iulie 1941, referitor la chetele publice ce urmau să se organizeze în toată țara cu ocazia intrării trupelor române în Chișinău. Pentru aceasta, sunt trimise în județul Putna un număr de 12.000 stegulețe (cocarde tricolore), ce urmau a fi împărțite tuturor celor care participau la cheta publică, în scopul arătat mai sus. Prefectul județului urma să mobilizeze la această acțiune soțiile capilor autorităților administrative, ofițerilor, magistraților, corpului profesoral,

urmând ca acestea să facă un apel călduros către populația din orașele și satele județului pentru ca sumele donate să fie cât mai consistente.²

La 11 iulie 1941, Ministerul Afacerilor Interne, revine asupra Ordinului de mai sus, arătând că scopul acestei chete s-a schimbat, iar donațiile ce se vor strânge se vor constitui într-un fond denumit „*Darul Ostașului*”, destinat ajutorării soldaților care luptă pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei.³

Astfel, în zilele de 20 - 21 iulie 1941, pe cuprinsul județului Putna are loc o amplă acțiune de colectare a fondurilor necesare pentru „*ajutorarea soldaților care sângerează pe front pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei*”⁴.

Adolf Căpățână, primarul orașului Panciu, însărcinează pentru organizarea chetei în acest oraș pe Ecaterina Neagu, învățătoare la Școala Primară de Fete, Aurelia Crișan, învățătoare la Școala de Băieți și pe Neagu, directorul Școlii Primare nr. 1 de Băieți și Fete. Din numărul de 300 de stegulețe trimise de către Prefectură pentru acest eveniment, n-a mai rămas nici unul, toate fiind plasate, ceea ce indică entuziasmul cu care a fost primită această acțiune și „*bunăvoința pentru ostașii ce-și vărsa sângele pe front*”.⁵

La Adj. D. Pătrășcanu, primarul orașului, arată în Procesul-verbal încheiat după terminarea acțiunii că această chetă publică a fost primită cu dragoste de către populație și „*chiar și copiii au pus banul lor pentru bomboane în cutia de chetă*”, numărul persoanelor care au participat fiind de 1000 de persoane.⁶ În comunele din Plasa Mărășești s-au utilizat un număr de 700 de stegulețe care au fost

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare de va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 119/1941, f. 5

³ *Ibidem*, f. 12

⁴ *Ibidem*, f. 15

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*, f. 17

utilizate în totalitate.⁷

La 24 iulie 1941, prefectul județului Putna mulțumește primarului comunei Poiana pentru colecta publică organizată pentru spitalele de răniți din Focșani. Lucrurile strânse cu această ocazie, precum și suma de 1125 lei, au fost predate președintelui Societății „Crucea Roșie” din Focșani, colonelul C. Faur.⁸

O zi mai târziu, un grup de 31 preoți din Protopopiatul circumscripției a III-a Vrancea, în dorința de a ajuta pe Eroii Neamului, au hotărât ca în afară de sumele ce urmează să se strângă din parohii, să depună lunar din salariul lor, pe toată durata războiului, suma de 5780 lei, pentru îmbunătățirea situației răniților de pe front, banii fiind puși la dispoziția „Crucii Roșii” din Focșani.⁹

Directorul Căminului Cultural „Ion Ciocârlan” din comuna Păunești, se implică în acțiunea caritabilă inițiată de către Consiliul de Patronaj, reușind ca din această comună să strângă: 29 perne, 26 așternuturi, 170 șervete, 21 bucăți de pânză, 215 bucăți săpun, 144 păsări, 6 kg brânză, 169 ouă, 29 pachete de țigări. O parte din acestea au fost donate Spitalului de răniți români din Focșani, iar altă parte Spitalului de răniți germani din Focșani. Pe lângă acestea, s-a mai colectat suma de 15.000 lei, bani folosiți pentru răniții din spitalele putnene.¹⁰

În orașul Odobești acțiunea a fost coordonată de către domnișoarele Natalia Chicoș, Raluca Belciuganu și Beatrice Grădinaru; din constatările făcute de către primarul orașului, rezultă că populația românească și armata germană au primit cu însuflețire această colectă „dând obolul lor pentru ajutorarea ostașilor care luptă contra bolșevismului”.¹¹

---

⁷ *Ibidem*, f. 21

⁸ *Ibidem*, f. 44

⁹ *Ibidem*, f. 46

¹⁰ *Ibidem*, f. 56

¹¹ *Ibidem*, f. 27

La 1 august 1941, Prefectura județului Putna înștiințează Ministerul de Interne că, în urma acțiunii din 20 - 21 iulie, pe raza județului s-a strâns suma de 151.500 lei,¹² din care 74.061 lei numai în orașul Focșani.¹³

Consiliul de Patronaj al Operei Sociale, aflat sub conducerea soției generalului Ion Antonescu, mareșal din august 1941, dispune printr-un Ordin Circular din 9 august 1941 ca tuturor răniților din spitale să se acorde suma de 200 lei, la plecarea în permisie, după perioada de spitalizare. Două zile mai târziu, Consiliul de Patronaj revine asupra Ordinului, mărinind suma la 500 lei, diferența de 300 lei urmând a fi achitată și celor ce beneficiaseră de suma de 200 lei, conform primului Ordin.

La sfârșitul lunii iulie 1941, comandantul Regimentului 50 Infanterie, raportează prefectului județului Putna, lt. col. Valeriu Ruscescu: „*având în vedere că Regimentul 50 Infanterie este format în marea lui majoritate din ostași putneni și înființat în 1939 sub comanda Domniei Voastre, de care vă știu legat sufletește și că acest regiment este greu încercat în luptele din jurul Chișinăului, Tighinei și Cetății-Albe, fapt dovedit și de prezența răniților în diferite spitale, chiar și acelea din Focșani, am luat inițiativa colectării prin liste de subscripție lansate atât în oraș cât și în județ pentru a se strânge alimente, băuturi întăritoare și bani, pentru a fi trimise ostașilor de pe front.*

Prin aceasta, vom dovedi ostașilor care se sacrifică pentru desrobirea pământului strămoșesc că sufletul celor rămași acasă este întotdeauna cu ei”.¹⁴

Ca urmare a acestui demers, din Plasele Biliești, Mărășești, Gârlele, Trotuș, Vrancea și Zăbala, a fost colectată suma de 31.151 lei, bani care au fost donați Regimentului 50 Infanterie.¹⁵

---

¹² *Ibidem*, f. 34

¹³ *Ibidem*, f. 35

¹⁴ *Ibidem*, f. 83

¹⁵ *Ibidem*, f. 91

În același sens, Pretura Plasei Vrancea comunică Prefecturii putna, la 22 august 1941, rezultatul colectei organizate pentru ostașii de pe front. Pe lângă suma de 4495 lei, s-au mai sfrâns două sticle cu sirop de portocale, două sticle de țuică, două sticle de vin, patru kg. brânză de oi, 550 ouă și 43 pui.

Prefectul dispune ca banii și alimentele să fie predate colonelului Faur, directorul Spitalului Militar și președintele Societății „*Crucea Roșie*”.¹⁶

Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale nu s-a ocupat numai de situația soldaților de pe front, ci și de familiile acestora, rămase acasă și, nu de puține ori, aflate în grele lipsuri materiale. Sesizat din mai multe părți ale țării despre situația grea a familiilor celor mobilizați, care uneori nu primeau ajutorul de concentrat sau dacă îl primeau acesta era insuficient, Consiliul de Patronaj dispune la 16 august 1941 ca suma de 151.500 lei strânși cu ocazia chetei publice din 20-21 iulie să fie afectată pentru ajutorarea imediată a familiilor celor aflați sub arme, a răniților și a familiilor celor căzuți pe câmpul de luptă. Aceste ajutoare nu constituie un drept acordat de către Consiliu, ci un dar din partea acestuia, neavând nici o legătură cu ajutoarele lunare acordate de către armată.

În ceea ce privește destinația acestor fonduri, în primul rând sunt vizate familiile cu copii sub 15 ani, arătându-se că și copiii nelegitimi ai celor mobilizați se vor bucura de același tratament, dacă ei erau în sarcina celui mobilizat.

În cazuri excepționale, puteau fi ajutați cu bani și părinții celor aflați pe front. Se insistă asupra faptului că, în principal, vor fi ajutați copiii, care nu trebuie să sufere de foame, acordându-se câte 300 lei pentru fiecare copil. Pentru depistarea familiilor ce se înscriau în cadrul celor de mai sus, Comitetele locale ale Consiliului de Patronaj se adresau, acolo unde existau, organelor de asistență socială, sau dacă

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 89

acestea lipseau, organelor administrative. În același sens, Ministerul Culturii Naționale dă dispoziție Corpului Didactic pentru sprijinirea Comitetelor locale ale Consiliului de Patronaj.¹⁷

Pentru a veni în ajutorul răniților internați în orașul Focșani, ziarul „Ogorul Învățământului Român”, fondat în 1934, propune prefectului județului ca acesta să achiziționeze la prețuri rezonabile volume cu literatură variată, arătând că redacția ziarului deține în stoc 20.000 volume, care ar forma o lectură folositoare și o alinare pentru cei spitalizați. Costul unui stoc de volume era de 600 lei – 100 bucăți.¹⁸

Consiliul de Patronaj s-a implicat și în formarea de cadre, în special de asistente medicale. În octombrie 1941, prin Ordinul nr. 8298/1941, Consiliul de Patronaj cere prefectului ca din județul Putna să fie recomandate 2 - 3 absolvenți de liceu sau de școală normală pentru a urma cursurile Școlii pentru surori de ocrotire. Candidatele trebuiau să aibă vârsta cuprinsă între 20 - 30 ani, educație aleasă, rezistență fizică și să fie capabile de muncă de conducere și răspundere. Asemenea școli existau la Iași, Arad, Timișoara și București, toate dispunând de internat propriu, iar elevele beneficiau de bursă.¹⁹

Din păcate, prefectul e nevoit să răspundă Consiliului de Patronaj că în urma apelului făcut în tot județul, nu s-a prezentat nici o candidată pentru a urma cursurile Școlii de surori de ocrotire.²⁰

Pe măsură ce războiul lua amploare, numărul celor răniți era în continuă creștere. Mulți dintre aceștia erau lăsați la vatră după perioada de spitalizare. Cum și acest război a fost făcut cu oameni simpli, extrem de săraci, s-a ajuns la situația în care cei care urmau să fie lăsați la vatră nu aveau haine civile pe care să le îmbrace pentru a putea pleca acasă.

Prin Adresa Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale Nr. 11863/941, prefectul este înștiințat să întocmească liste cu răniții din spitale,

---

¹⁷ *Ibidem*, f. 184

¹⁸ *Ibidem*, f. 65

¹⁹ *Ibidem*, f. 130

²⁰ *Ibidem*, f. 132

care sunt săraci și nu au haine să se întoarcă acasă.²¹

În urma cercetărilor, s-a stabilit că un număr de 172 de răniți din județul Putna nu aveau haine, fiind foarte săraci, urmând ca cele necesare plecării la căminele lor să fie procurate de către Consiliul de Patronaj.²²

Apropierea iernii și slaba dotare a armatei cu efecte de iarnă au determinat intervenția mareșalului Antonescu pentru a se putea strânge cât mai multe lucruri necesare pentru armata română de pe Frontul de Răsărit. Astfel, în noiembrie 1941, mareșalul Antonescu arată că: „*am hotărât nu numai să fac un apel cald pentru toți care pot să înțeleagă suferința și durerea, ci să dau și o poruncă tuturor celor cari trebuie să dea din avutul lor pentru a sprijini pe cei cari n-au am încredințat Consiliului de Patronaj această sarcină de a organiza opera de colectare a ajutoarelor și de distribuire a lor, operă pe care o numesc: „Ajutor de Iarnă”*”.²³

Încă din 27 octombrie 1941, Comitetul de Patronaj din Odobești arată că s-au colectat de către Școlile primare din localitate 30.250 lei, bani ce urmează să fie folosiți pentru lucrarea de îmbrăcăminte de iarnă pentru soldații de pe front, însă este nevoie de lână pentru desfășurarea acestei operațiuni. Comitetul hotărăște să se intervină la Prefectura județului Putna pentru aprobarea cantității de lână necesare, ce va fi lucrată în atelierele școlilor, cu eleve de la cursul complementar.

În urma apelului, Zaharia Mihail, comerciant din Focșani, donează „Crucii Roșii” suma de 18.000 lei.²⁴

Un alt caz al unui român cu suflet mare, este cel al lui Vasile Tudorică din Nănești. Proprietar al fabricii de cherestea „Unirea”, Vasile Tudorică spune că „*astăzi, mai mult ca oricând, țara noastră are nevoie ca toți fiii ei, de la mic la mare, de la cel mai sărac la cel*

---

²¹ *Ibidem*, f. 140

²² *Ibidem*, f. 142

²³ *Ibidem*, f. 286

²⁴ *Ibidem*, f. 114

mai bogat, să ne facem datoria”, și donează în acest scop suma de 50.000 lei pentru „Darul Ostașului”, iar pentru „Ajutorul de Iarnă”: 15 perechi de ciorapi de lână, 10 flanele, 10 perechi de izmene, 12 perechi de mănuși.

Nu în tot județul ecoul acestui apel a dat roade, însă de multe ori, din cauze obiective. La Mărășești, conținutul acestui îndemn a fost adus la cunoștință cetățenilor din casă în casă, cu ocazia inspectării locuințelor în săptămâna igienei. Primarul orașului, arată la 11 noiembrie 1941 că „până azi, nu s-a putut colecta nici un efect din cauză că nu se găsește lână și majoritatea locuitorilor nu posedă astfel de efecte. La școala primară se găsesc în lucru 70 pătrate de lână, trei perechi de ciorapi și patru perechi de mănuși. O parte din părinți au trimis lucruri din lână direct copiilor sau neamurilor aflate pe front.”²⁵

Un alt aspect al activității Consiliului de Patronaj este implicarea acestuia în organizarea și funcționarea cantinelor școlare din întreaga țară, unde luau masa zilnic copii săraci ai căror părinți erau pe front sau nu aveau posibilitatea unei mese decente în propriul cămin.

În acele vremuri, când efortul de război era imens, organizarea și buna funcționare a acestor cantine erau un lucru greu de realizat. Cu toate acestea, Consiliul de Patronaj a reușit ca, prin eforturile conjugate ale autorităților și populației civile să facă să funcționeze un număr impresionant de cantine pe întreg cuprinsul țării.

În ianuarie 1942, Prefectura județului Putna, prin modificarea bugetului, trece tot fondul destinat cantinelor școlare ca subvenție Consiliului de Patronaj.

Se pune în vedere directorilor școlilor din județ ca, pe viitor, orice cerere de fonduri pentru cantinele școlare să fie înaintată Consiliului de Patronaj.²⁶ Pentru o evidență cât mai strictă a numărului cantinelor din țară, Ministerul Afacerilor Interne cere prefectului, la

²⁵ *Ibidem*, f. 248

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 96/1942, f. 2

13 martie 1942, să comunice numărul cantinelor din județ, modul cum au funcționat acestea în cursul iernii și eventuale propuneri privind reorganizarea acestora.²⁷

Astfel, Pretura Plasei Troțuș, raportează la 17 martie 1942, că erau organizate în acea Plasă un număr de 24 cantine școlare, din care un număr de 8 au funcționat în cursul iernii în bune condițiuni, restul funcționând cu întreruperi din cauza lipsei de alimente. Pretorul arată că pentru buna funcționare a cantinelor a dispus să se dea, din cota ce va fi repartizată de către Prefectură, o cantitate suficientă de zahăr și făină. De asemenea, o parte din colecta organizată pentru „Ajutorul de Iarnă” să se distribuie cantinelor școlare.

Pentru anul școlar 1942/1943, comunele din Plasa Troțuș au dispus ca o parte din terenurile școlilor primare să fie cultivate cu cereale și zarzavaturi, iar recolta obținută să fie folosită pentru funcționarea cantinelor școlare.²⁸

În Plasa Mărășești funcționau un număr de 18 cantine, propunându-se pentru viitor, ca fiecare cantină să aibă grădină proprie de zarzavat.²⁹

În schimb, în Plasa Zăbala, nu a luat ființă nici o cantină, iar familiile cele mai sărace și lipsite de mijloace de existență au fost ajutate prin Comitetele locale ale Consiliului de Patronaj.³⁰

Din cele 28 cantine înființate în Plasa Vrancea, toate au funcționat în mod satisfăcător, în afară de cea din satul Burca, comuna Vidra. Aceasta din urmă, era foarte bine organizată și aprovizionată cu alimente. În cantinele din Plasa Vrancea serveau masa numai copii de la școlile respective, nefiind cazul de a ajuta și alte persoane. Totuși, se arată că dacă nu vor fi suplimentate cotele de zahăr, făină și ulei, cu

---

²⁷ *Ibidem*, f. 9

²⁸ *Ibidem*, f. 14

²⁹ *Ibidem*, f. 16

³⁰ *Ibidem*, f. 17

greu vor face față lunilor ce va urma.³¹

În urma inspecțiilor făcute în țară în cursul lunii mai 1942, Petre Strihan, ministru subsecretar de stat la Interne, a constatat că la majoritatea cantinelor școlare se servește dimineața copiilor ceai. Având în vedere calitățile slab nutritive ale ceaiului, el recomandă Ministerului Culturii Naționale ca, printr-un Ordin Circular adresat tuturor școlilor primare, să fie înlocuit ceaiul cu laptele, care este mult mai hrănitor și, mai ales, mai ușor de procurat în zonele rurale.³²

Din luna iunie 1942, de la cantinele școlare de pe cuprinsul județului se puteau aproviziona și militarii germani, în urma intervenției Ministerului Afacerilor Străine.³³

În ceea ce privește numărul cantinelor aflate sub oblăduirea Consiliului de Patronaj acesta se ridică în noiembrie 1942 la 8549 cantine în întreaga țară, din care 166 în București³⁴, iar în județul Putna 135.³⁵

Numărul acestora era în continuă creștere datorită inițiativelor luate de către directorii școlilor din județ.

Ana Corneliu, director la Școala Nr. 4 din Focșani, școală așezată în partea de nord a orașului, cu eleve provenind în majoritate din familii de muncitori și meseriași, dorește înființarea unei cantine școlare pentru elevele de aici „mai ales acum, când mulți dintre părinții lor sunt mobilizați, iar fetele nu pot avea parte de o masă substanțială în căminele lor sărace”.³⁶

Pentru aceasta ea se adresează prefectului, cu rugămintea de a fi sprijinită pentru obținerea banilor și alimentelor necesare înzestrării și gospodăririi unei cantine. În urma demersurilor făcute de către

---

³¹ *Ibidem*, f. 18

³² *Ibidem*, f. 22

³³ *Ibidem*, f. 24

³⁴ *Ibidem*, f. 56

³⁵ *Ibidem*, f. 58

³⁶ *Ibidem*, f. 36

prefect la Inspectoratul Școlar județean Putna, se propune înființarea unui comitet în care să fie cooptate cât mai multe persoane cu dare de mână, să se facă o colectă în cadrul „*Darului Plugarului*” și, în funcție de rezultatul acestei acțiuni, se va apela la Consiliul de Patronaj, căci „*dacă toată grija se va lăsa pe seama Patronajului, nu se pot avea economii și nici populația din circumscripție nu va avea ocazia să contribuie*”.³⁷

Ca urmare a acestei inițiative, Inspectoratul Școlar Județean Putna, emite Ordinul nr. 14844/942 dat directorilor de școli primare din județ cu privire la colectarea de alimente pentru cantinele școlare în cadrul săptămânii „*Darul Plugarului*”, între 19 - 26 octombrie 1942. Echipele de colectare urmau a fi formate din autoritățile comunale și sătenii fruntași. De asemenea, sunt luate măsuri pentru ca toate cantinele școlare să aibă vesela și mesele necesare unei bune funcționări.³⁸

Luând în discuție Ordinul mai sus-menționat, primarul Adjudului, D. Pătrășcanu, Lucreția Bordea, directorul Școlii Primare de Fete, Otilia Pătrășcanu directorul Școlii Primare de Băieți și Ion Marin, cetățean fruntaș din localitate, ajung la concluzia că acțiunea de strângere a alimentelor pentru cantine nu ar da rezultate foarte bune în Adjud, dat fiind faptul că majoritatea locuitorilor își procură alimentele cu greutate și abia le ajungeau pentru trebuința lor.

Pentru a veni în sprijinul cantinelor școlare, ținând cont de faptul că numărul elevilor total lipsiți de mijloace materiale era de cel mult 20 școlari, se consideră că ar fi mai nimerit să se facă apel la un număr de 40 - 50 cetățeni cu situație materială foarte bună, care să se oblige ca, prin rotație, să procure masa zilnică acelor copii.

Pentru realizarea acestui fapt, corpul didactic și primăriile urmau să stabilească elevii care vor beneficia de ajutorul de care aveau nevoie.³⁹

---

³⁷ *Ibidem*, f. 38

³⁸ *Ibidem*, f. 39

³⁹ *Ibidem*, f. 43

O cerere similară de înființare a unei cantine este venită din partea Școlii de Copii Mici nr. 2 din Focșani cu „*elevi flămânzi și goi din cartierul Ocolului*”.⁴⁰ De această dată, Prefectura înaintează această cerere Comitetului de Patronaj Județean Putna.⁴¹

Chiar mareșalul Ion Antonescu se va implica personal în chestiunea cantinelor. Astfel, în noiembrie 1942, prin generalul Popescu, dispune ca „*prefecții și inspectorii administrativi să se intereseze, când fac inspecții, de mersul cantinelor și să ia, cu Consiliul de Patronaj local, măsuri de bună funcționare, obligând pe sătenii bogați, proprietari, preoți și învățători să se ocupe de buna lor dotare și funcționare.*”

Nu însă în tot județul lucrurile mergeau bine. Primarul din comuna Tulnici, raportează prefectului, în 21 decembrie 1942, că în comună nu funcționează nici o cantină, cauza fiind lipsa totală de alimente, deoarece „*comuna noastră, fiind o comună de munte, produsele agricole nu se fac decât în măsură foarte redusă, că abia ajung la cei mai gospodari trei-patru luni pe an, iar restul cumpără de pe piețele de desfacere produsele agricole, de aceea colectele nu dau nici un rezultat când facem apel la ele*”.⁴²

Cu toate aceste lipsuri și greutăți întâmpinate din cauza războiului, numărul cantinelor școlare a crescut într-o singură lună de la 135 la 147 cantine.⁴³

În urma inspecțiilor făcute de către prefect în cursul lunii decembrie și a rapoartelor făcute de primari către acesta, putem alcătui, pe scurt, un tablou al funcționării și organizării acestor cantine.

La Câmpineanca, în cantina școlii din comună serveau masa zilnic 30 elevi săraci, meniul fiind alcătuit cu preponderență din cartofi și fasole. Alimentele erau adunate de la părinții elevilor din școală, în

---

⁴⁰ *Ibidem*, f. 33

⁴¹ *Ibidem*, f. 34

⁴² *Ibidem*, f. 76

⁴³ *Ibidem*, f. 60

comună nefiind oameni bogați care să ajute cantina. Primarul din această comună dorește ca, pe viitor, să poată oferi măcar de trei ori pe săptămână o mâncare cu carne, alocând în acest scop suma de 3000 lei, fiind însă neapărată nevoie și de ulei, făină și zahăr, pe care nu are de unde le procura. De asemenea, vesela și mobilierul erau insuficiente.⁴⁴

În satul Mirceștii-Noi, cantina școlii deservea 50 elevi zilnic, fiind bine aprovizionată cu produse obținute de pe terenurile școlare ce s-au lucrat cu elevi, dar aici, s-a reușit și strângerea de alimente din partea sătenilor. Constatând buna organizare și funcționare de la această școală și având în vedere că părinții copiilor ce servea masa aici sunt oameni înstăriți, iar lipsa unei cantine nu ar crea nici o nemulțumire, primarul hotărăște ca proviziile acesteia să fie donate cantinei din satul Rădulești. Aici, cantina nu funcționase pe timpul anului școlar, părinții elevilor aveau o situație materială foarte grea, iar învățătorii fuseseră detașați în Basarabia. Cursurile școlii erau suplinite de către casierul comunal și contabilul Băncii Populare, persoane care nu aveau nici timpul și nici spiritul pentru organizarea unor acțiuni caritabile.⁴⁵

Cantina de la Școala de Băieți nr. 2 din Focșani, funcționa destul de bine, hrănind un număr de 50 elevi. Dispunea de sală proprie de mese, înzestrată cu mobilier și veselă de bună calitate iar registrele de inventar erau în perfectă ordine.⁴⁶

La Școala de Fete nr. 3 din Focșani, unde se hrăneau 35 fete, cantina funcționa în același loc cu bucătăria, sala necorespunzând igienic și estetic. Era urgentă nevoie de mese, mâncarea fiind servită pe scânduri întinse pe bănci.⁴⁷

Situația era aceeași și la Școala de Băieți nr. 4.

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 69

⁴⁵ *Ibidem*, f. 73

⁴⁶ *Ibidem*, f. 46

⁴⁷ *Ibidem*

În urma tot mai marii implicări a Comitetului Local de Patronaj în activitatea cantinei din Odobești și beneficiind de sprijinul Primăriei din localitate, se ajunge la posibilitatea de a hrăni un număr de 100 elevi, funcționând în condiții foarte bune și neavând nici un fel de lipsuri.⁴⁸

Reunite într-o privire de ansamblu, mărturiile arhivistice prezentate mai sus obligă la o succintă evaluare menită să le sublinieze semnificația.

Concomitent cu participarea trupelor române la desfășurarea acțiunilor militare de pe front, războiul a însemnat, pentru cei rămași în țară, populație și instituții, un uriaș și diversificat efort material pentru înzestrarea și aprovizionarea armatei, pentru ajutorarea acelor categorii de oameni care îi suportau nemijlocit consecințele în viața de zi cu zi, îndeosebi a familiilor celor înrolați.

Datele prezentate sunt limitate la aria fostului județ Putna în perioada primilor ani de război, dar asemenea mărturii se regăsesc în arhivele locale ale tuturor județelor țării. Ele probează o stare de spirit existentă atunci în toate păturile sociale din întreaga țară: sprijinirea entuziastă a războiului, izvorâtă, pe de o parte, dintr-un profund sentiment patriotic, pe de alta, din înțelegerea tuturor greutăților prin care treceau cei implicați, într-un fel sau altul, în desfășurarea lui.

Aparent mărunte, aceste mărturii reunite, recompun la adevărata-i dimensiune simțământul popular, devenit, în acele vremuri grele, temelie a acțiunii și rezistenței românești în fața vicisitudinilor Istoriei.

Izvorâte dintr-un spațiu românesc în care sentimentul unității și acțiunii naționale venea din Istorie, era viu, puternic înrădăcinat în conștiința oamenilor, aceste mărturii se constituie într-un argument de netăgăduit că vrâncenii au răspuns chemării țării încă odată, pe măsura semnificației acestor evenimente în istoria noastră națională.

---

⁴⁸ *Ibidem*, f. 64

BUSTUL MAIORULUI GHEORGHE PASTIA – DEZIDERATUL TRECUTULUI ȘI NECESITATEA PREZENTULUI

Ionuț Iliescu

La 15 octombrie 1929 se stingea din viață maiorul focșănean Gheorghe Pastia¹, ctitorul Teatrului Comunal (pentru care a donat 600.000 lei) și al Ateneului Popular (pentru care a cheltuit aproape 6.000.000 lei)². Pe lângă cele două instituții, maiorul Gheorghe Pastia a mai lăsat moștenire Primăriei orașului Focșani economiile sale bancare și proprietățile funciare deținute. Astfel, în 1932, valoarea totală a donației făcute urbei natale de către acest adevărat Mecena al Focșaniului a fost estimată la peste 30.000.000 lei aur³.

În semn-de veșnică recunoștință față de această personalitate focșăneană, autoritățile locale au avut grijă ca an de an, mormântul maiorului Gheorghe Pastia din Cimitirul Sudic să se officieze o slujbă de pomenire.⁴

Din același motiv, vechea stradă a Pastieștilor, atestată documentar încă de la jumătatea secolului XIX, mărturie ea însăși a existenței bogatei și numeroasei familii Pastia, avea să primească

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 120/1929, f. 4-6

² Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A.M.Vn.), fond Maior Gheorghe Pastia, dosar nr. inv. 34971, f. 94

³ *Ibidem*, f. 121 verso

⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 133/1934 *passim*; dosar nr. 130/1935 *passim*; dosar nr. 102/1939 *passim*

numele marelui donator.⁵

În fine, Căminul Cultural Central Orășenesc din Focșani – cu o vie activitate în perioada 1939 - 1944 – și-a completat titulatura cu numele aceluiași ctitor cultural al urbei de pe Milcov.⁶

Cu toate acestea autoritățile locale, cât și întreaga intelectualitate focșăneană, inclusiv conducătorii instituțiilor din oraș au dorit să eternizeze aducerea aminte a maiorului Gheorghe Pastia prin ridicarea unui monument, întrunindu-se în acest scop la Primărie, la 29 ianuarie 1932.⁷

Ștefan P. Dumitriu, președintele Comisiunii Interimare a orașului Focșani, care conduce ședința, menționează că un grup de cetățeni a opinat că ar fi de dorit ca odată cu inaugurarea Ateneului „*Maior Gheorghe Pastia*” să se dezvelească și monumentul ctitorului său. În acest fel, manifestarea profunde recunoștințe pe care focșănenii o vor purta față de marele dispărut se va resimți extrem de pregnant.

I. Stoenescu-Dunăre, prefectul județului Putna, luând cuvântul, consideră că această inițiativă este binevenită, promițând că va da tot ajutorul necesar adunării.

În continuare, Ștefan P. Dumitriu a dat citire Apelului care avea să însoțească listele de subscripție:

„Iubiți focșăneni și putneni,

Călăuziți de sentimentul recunoștinței pilduitoare, considerăm ca o datorie imperioasă din partea noastră a cetățenilor orașului Focșani și a județului Putna – de a turna în bronz chipul Maiorului Gheorghe Pastia cetățeanul de onoare a orașului Unirei.

Personalitatea vrednicului fiu al Focșanilor, începe a se schița

⁵ Planul orașului Focșani, întocmit în anii 1895-1898 de inginer P.F. Radovici, adus la curent până la anul 1933, ediție oficială

⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 80/1939, f. 134, 136, 142, 154; dosar nr. 39/1940, f. 5, 29, 31, 116, 117, 118; dosar nr. 53/1940, f. 55; dosarnr. 57/1941, f. 3, 74, 104

⁷ Idem, dosar nr. 116/1932, f. 2

din primii ani ai tinereții.

Înzestrat cu o voință puternică și însuflețit de un cald patriotism, fiind chemat ca ofițer să-și facă datoria pe câmpiile Bulgariei, pentru independența țării, a plecat cu deviza veche: „Cu scut sau pe scut”, reîntorcându-se rănit de mai multe ori.

A fost decorat cu „Virtutea Militară” de aur pusă pe pieptul său de Regele Carol I – el însuși purtând în suflet „Virtutea cetățenească”.

În anul 1886, demisionează din armată pentru s-și îngriji și spori moștenirea părintească, adunând prin muncă fără preget și privațiuni – ca apoi s-o reverse din belșug asupra orașului său natal.

E călăuzit de principiul că „omul nu este decât un deținător temporar al bunurilor pământești”. E dornic de acțiuni de laudă care să fie „îmbolduri pentru generațiile viitoare, să fie sămânță care să prindă, să înflorească și să dea roade” cum se exprimă însuși în cuvântarea rostită cu prilejul inaugurării începerii lucrărilor de construcția celei de a doua fundațiuni culturale „Ateneul Popular”, în al cărui act de donațiune găsim fraza „Nerezervându-mi nimic pentru mine, totul fiind făcut de mine pentru neam și cultura lui.”

Așa gândea și simțea omul care a înzestrat orașul cu mărețul palat al Teatrului Comunal „Maior Gheorghe Pastia” unul din cele mai frumoase din țară, o adevărată podoabă a orașului Unirei celor două Principate.

Mai târziu, simțind dorința poporului pentru cultură, face a doua dănie însemnată comunei, începând în anul 1926 construirea Ateneului Popular „Maior Gheorghe Pastia”, spre a fi folosit pentru conferințe, cinematograf, instalarea muzeului regional, atât de mult simțit în orașul și județul nostru, cu un trecut istoric atât de mare și strălucit.

Valoarea daniilor sale întrece, după valuta de astăzi, cifra de 30.000.000 lei, constituind înfăptuiri unice în viața orașului nostru.

Suflet de elită, de o desinteresare complexă, de o modestie fără pereche, Maiorul Pastia, prin faptele săvârșite s-a apropiat mai mult de Dumnezeu.

Amintindu-ne cu pioșie de acest mare binefăcător al orașului,

avem datoria de a-i ridica un monument vrednic de cel întruchipat, care să fie tot odată și o manifestare de recunoștință obștească servind ca pildă vie generației de astăzi și celor viitoare - și cu aceasta cerem, de unde avem, de unde n-avem, obolul tuturor: dela mic și dela mare, dela bogat și dela sărac, dela intelectual și dela simplul muncitor, așa cum lumina ideilor în forurile sale de cultură se revarsă peste toți.

Figura vrednicului cetățean se va înălța pe cea mai importantă piață de solemnități a orașului.

Fie ca obolul ce-l dați pentru ridicarea monumentului Maiorului Gheorghe Pastia, cinstindu-i meritele, să însemne cinstea tuturor.

Fie ca în sufletele cetățenilor să găsim înțelegerea gândurilor care ne călăuzesc.

Focșani 29 ianuarie 1932.”*

În urma discuțiilor care au avut loc s-a constituit Comitetul pentru ridicarea monumentului maiorului Gheorghe Pastia în Focșani, cu două compartimente: Comitetul de inițiativă și Comitetul de acțiune.

Din Comitetul de inițiativă au făcut parte următorii: prefectul Jean Stoenescu Dunăre, primarul Ștefan P. Dimitriu, comandantul garnizoanei Focșani, generalul Cristofor, prim-președintele Tribunalului Județean Putna, C. Christodorescu, E. Pascu, de la Protoeria județului Putna, directorul Liceului „Unirea”, profesorul Al.P. Arbore, directoarea Liceului de Fete, V.S. Miciora, președintele Secției focșănene a Ligii Culturale, I.P. Rădulescu-Râmnic, directorul agenției locale a Băncii Naționale, V. Pătrășcanu, C. Crângu, de la Administrația Financiară a județului Putna N.Al. Constantinescu, reprezentantul Decanatului Baroului de Putna, N. Hagi, de la Revizoratul Școlar al județului Putna, președintele Camerei de Comerț și Industrie Focșani, N. Popa, președintele Camerei de Agricultură a județului Putna, N. Jechianu, președinta filialei Putna a Societății Crucea Roșie, Elisa C. Luculescu, președintele Secției focșănene a Societății „Principele Mircea”,

---

* *Ibidem*, f. 118, 121 verso 122

colonelul doctor în medicină Faur, președintele Societății Filarmonice „Cântarea Putnei”, locotenent-colonelul Nadolu (Nadolo), președintele Căminului Cultural „Unirea” din Focșani, I. Neagu, președintele Asociației Dansurilor Naționale „Hora Unirei”, locotenent-colonelul N. Georgescu, Paraschiv B. Chiriță, avocat, deputat de Putna și executor testamentar al maiorului Gheorghe Pastia, Șerban Dimitriu, farmacist și Ioan Romanoai, secretarul general al Primăriei orașului Focșani.

În Comitetul de acțiune au fost aleși: Ștefan P. Dumitriu, în calitate de președinte; I. Stoenescu-Dunăre, prefectul județului Putna; I.P. Rădulescu-Râmnic, președintele Ligii Culturale, Secția Focșani, Șerban Dimitriu, în calitate de casier; Ioan Romanoai, în calitate de casier; Ioan Romanoai, în calitate de secretar.

Comitetul, cu sediul la Primăria orașului Focșani, a identificat, în această ședință, mai multe surse de finanțare:

- subvenții și donații primite din partea autorităților orășenești și județene, precum și de la instituțiile economico-financiare ale orașului Focșani și județului Putna

- contribuția tuturor cetățenilor, care aveau să fie consemnați în listele de subscripții care au circulat în întreaga țară (1500 la număr)

- vânzarea билетelor în valoare de un leu, pe lângă fiecare bilet de intrare la cinematografele din Focșani

- vânzarea билетelor în valoare de un leu, 3 lei și 5 lei, pe lângă biletele de intrare la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”

- serbări organizate cu ajutorul Societăților locale

- reprezentanții de teatru și cinematograf

- organizarea unor loterii, pentru care urmau să se emită carnete care cuprindeau 60.000 bilete de un leu, 20.000 bilete a 2 lei, 15.000 bilete a 3 lei și 10.000 bilete a 5 lei.

S-a stabilit că termenul de adunare a fondurilor se fixează anual, odată cu obținerea aprobării legale. Sumele încasate de Comitet trebuiau trecute în registrul-chitanțier, urmând a fi depuse la Banca Națională sau la Casa de Depuneri, Consemnațiuni și Economice, până la angajarea lucrărilor și efectuarea plăților.

Comitetul avea deplina putere de a interveni la autoritățile locale și naționale, în conformitate cu dispozițiile legii referitoare la reglementarea și controlul apelurilor la contribuția benevolă a publicului.⁹ Acest act normativ fusese publicat în Monitorul Oficial nr. 51 din 8 iunie 1923, pentru corecta aplicare a acestuia apărând și un Regulament.

Beneficiind de acest cadru legislativ, Comitetului nu-l mai rămânea altceva de făcut decât să depună toată strădania cuvenită îndeplinirii înălțătorului țel pe care și l-a propus, maiorul Gheorghe Pastia, fiind pe bună dreptate considerat cel mai mare binefăcător al orașului Focșani.

Procesul-verbal al acestei ședințe a fost semnat de către toți participanții, după cum urmează: I. Stoenescu-Dunăre, prefectul județului Putna, Ștefan P. Dumitriu, președintele Comisiunii Interimare a orașului Focșani, preot I. Rașcu, protoiereul județului Putna, I.P. Rădulescu-Râmnic, președintele Ligii Culturale, Secția Focșani, Varvara Micioara, directoarea Liceului de Fete, N. Popa, președintele Camerei de Comerț și Industrie Focșani, P.B. Chiriță, avocat, deputat de Putna, general C. Barca, dr. M. Constantinescu, Șerban Dimitriu, dr. N. Iancu, I. Popescu, membri în Comisiunea Interimară a orașului Focșani și I. Romanoai, secretarul general al Primăriei orașului Focșani.¹⁰

În vederea luării unor dispoziții referitoare la modalitățile de strângere a fondurilor la 21 februarie 1932 are loc întrunirea Comitetului de Inițiativă¹¹, iar la 9 mai, întrunirea Comitetului de Acțiune pentru ridicarea monumentului „*Maior Gheorghe Pastia*”¹².

În urma acestor întruniri, cele două comitete au redactat un alt

---

⁹ *Ibidem*, f. 118

¹⁰ *Ibidem*, f. 119 verso

¹¹ *Ibidem*, f. 120

¹² *Ibidem*, f. 132

Apel, care a circulat, probabil, concomitent cu primul, având menirea de a sensibiliza opinia publică în ceea ce privește necesitatea ridicării unui monument ctitorului Teatrului Comunal și Ateneului Popular care-i poartă numele. Documentul, elocvent pentru viața și faptele ilustrului donator, emoționează și angajează deopotrivă, având următorul cuprins:

„Dacă este adevărat că un om se cunoaște după dunga de lumină ce lasă în urmă, Maiorul Gheorghe Pastia întrunește cu prisosință această însușire.

Încă de tânăr, înzestrat cu o voință puternică și însuflețit de un cald patriotism, fiind chemat ca ofițer să-și facă datoria pe câmpiile Bulgariei pentru independența țării, a plecat cu deviza veche: „Cu scut, sau pe scut”, reîntorcându-se rănit de mai multe ori.

Mai târziu, când a văzut că țara s-a așezat pe temelii solide și că nu se mai simțea așa de mare nevoie de serviciile sale, a demisionat din armată pentru a-și îngriji și spori moștenirea părintească.

Plecând de la principiul că „omul nu este decât un deținător temporar al bunurilor pământești”, precum singur o afirmă în discursul rostit cu prilejul inaugurării celei de a doua creațiune a sa, Ateneul Popular, în actul de donațiune al acestei noi fundațiuni culturale, găsim fraza că această donațiune înțelege să o facă fără să rezerve nimic pentru sine, ci hărăzind totul numai pentru țară și Neam.

Așa gândea și simțea omul care cu 600.000 lei aur, ceiace echivalează cu peste 20.000.000 lei azi, și-a înzestrat orașul său natal cu Mărețul Palat al teatrului, operă cu care, și prin frumusețea sa arhitectonică și prin scopul cultural și educativ ce-l îndeplinește, Focșanii se pot mândri cu drept cuvânt.

Mai târziu văzând că năvala pentru cultură a focșănenilor a făcut Teatrul neîncăpător, cu restul averii sale a făcut să se înalțe în același scop și Ateneul Popular, pentru care a cheltuit încă din viață aproape 6.000.000 lei. Maiorul Pastia mai era de o delicateță de suflet și de o dezinteresare complectă. Aceasta se poate vedea din faptul că acei ce l-au cunoscut de aproape, nu l-au auzit niciodată jelindu-se de lipsă de recunoștință.

Dimpotrivă, când unii și alții îi șopteau la ureche că altfel ar trebui să se comporte cel puțin concetățenii săi, el le răspundea senin tuturor: „Nu-i nimic, mai târziu vor vedea toți.”

Dar nu numai voința puternică, delicatețea, dezinteresarea și generozitatea până la privațiuni precum și patriotismul înflăcărat, formează însușirile de bază ale acestui suflet de elită.

El mai era și de o modestie ce nu găsește pereche printre oameni.

Când un distins și nobil concetățean, D-l Profesor G.Pamfil a încercat printr-un banchet să-l sărbătorească, spre a l se arăta recunoștința cel puțin de către o parte din cetățeni, el auzind de aceasta, a trimis vorbă inițiatorului că nu numai va refuza de a participa, dar că o astfel de manifestație l-ar și indispuce.

Astăzi el nu mai este printre noi de mai bine de 3 ani.

Datoria aceasta de recunoștință, el nu ne mai poate împiedica de a ne-o îndeplini.

Totuși ea ne rămâne întreagă în sarcină, nu pentru el, care n-a cerut-o, ci în primul loc pentru noi, cari i-am arătat-o ori nu, cât timp a fost în viață; iar în al doilea loc, ea ne rămâne să ne-o arătăm pentru cei ce vor veni după noi, spre a le da prilejul să vadă în chipul lui imortalizat în bronz, că și în epoca noastră am avut norocul să vedem trăind un om ca în legende, care prin dărnicia sa neprecupețită s-a ridicat deasupra tuturor, meritând a servi de model și pentru cei ce viețuiesc azi, ca și pentru cei ce vor viețui mâine.

Dacă și până azi s-a întârziat prea mult, avem acum ocazia să reparăm o greșală, spre a nu ne imputa nimic conștiinței ce se cere descărcată.

Să ne grăbim deci, de unde avem, de unde n-avem, și să ne dăm acest sfânt obol, care ne onorează¹³.

Comitetul de acțiune pentru ridicarea monumentului maiorului Gheorghe Pastia în Focșani s-a adresat, în vederea strângerii fondurilor,

---

¹³ Ibidem, f. 94 verso

nu doar instituțiilor, ci și persoanelor fizice, cu suflet mare dar și cu dare de mână, care doreau să contribuie la o atât de importantă realizare de suflet.

În Adresa care însoțea apelurile prezentate mai sus, Comitetul de acțiune atrage atenția că cinstirea memoriei ilustrului donator era obligația morală a tuturor focșănenilor. Fiecare contribuție – indiferent de quantum – era un exemplu de recunoștință sinceră față de ilustra personalitate a aceluia care și-a identificat propria existență cu cea a colectivității. Contribuțiilor focșănenilor se vor materializa, astfel, într-un țel de suflet, fiind născute din nevoia lăuntrică de a înfăptui o adevărată operă.¹⁴

La 4 februarie 1932, Comitetul pentru ridicarea monumentului Maiorului Gheorghe Pastia în Focșani a cerut Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale autorizația necesară declanșării campaniei de strângere a sumei de 300.000 lei¹⁵. Peste numai două zile, Direcțiunea Generală a Asistenței Sociale din cadrul acestui minister a trimis documentul cerut înregistrat cu numărul 6587.

În intervalul 15 februarie 1932 - 15 februarie 1933 aveau să circule în cuprinsul întregii țări cele 1500 liste de subscripție și carnete, necesare atât contabilizării donațiilor, cât și a vânzării a 105.000 cărămizi, după cum urmează:

- A) 60000 cărămizi a un leu
- B) 20000 cărămizi a 2 lei
- C) 15000 cărămizi a 3 lei
- D) 10000 cărămizi a 5 lei.

Listele și cărămizile erau vizate de un delegat al prefecturii județului Putna, în conformitate cu Legea și Regulamentul pentru reglementarea apelurilor la contribuția benevolă a publicului. La expirarea termenului acordat, listele și cărămizile se aduceau la

---

¹⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 116/1932, f. 15

¹⁵ *Ibidem*, f. 8

instituția mai sus amintită, unde se constata rezultatul bănesc. Se întocmea și un proces-verbal, în dublu exemplar, unul dintre ele trimițându-se Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.¹⁶

Pentru fiecare cărămidă destinată vânzării se emitea câte un bilet, 100 asemenea bilete fiind broșate într-un carnet.¹⁷ În funcție de valoarea biletului, culoarea acestuia era fie roșu, fie galben, fie albastru sau verde.¹⁸

Listele de subscripție aveau rubricația următoare: număr curent, numele și prenumele donatorului, ocupația, domiciliul și suma, înscrisă în cifre și litere.

Comitetul de acțiune ruga donatorul să trimită lista de subscripție, împreună cu sumele respective, în termen de 2 luni de la data primirii, pe adresa casierului – farmacist Șerban Dimitriu, strada Lt. Colonel Genuneanu Diamandi, nr. 11, Focșani.¹⁹

În luna martie a anului 1933, Comitetul anunța Ministerul Muncii, Societății și Ocrotirilor Sociale că termenul acordat pentru strângerea fondurilor a expirat, fără ca măcar jumătate din suma de 300.000 lei să poată fi colectată. Din acest motiv, Comitetul solicită acestui minister prelungirea cu încă un an a termenului de circulația a listelor de subscripție și a biletelor pentru vânzarea cărămizilor.²⁰

Din punctul de vedere al tipăriturii listelor de subscripție, a biletelor și cornetelor, Comitetul a contat pe Librăria, Tipografia și Legătoria de Cărți „Gheorghe D. Mircea”²¹ și pe și pe Tipografia „Cultura” Isac Iacobsohn, ambele din Focșani²². Referitor la circulația corespondenței Comitetului, un rol important l-a avut Casa Autonomă

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 9

¹⁷ *Ibidem*, f. 11, 12

¹⁸ A.M. Vn., fond Maior Gheorghe Pastia, dosar nr. inv. 34971, f. 126

¹⁹ *Ibidem*, f. 124

²⁰ A.N. Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 116/1932, f. 18, 22

²¹ A.M. Vn., fond Maior Gheorghe Pastia, dosar nr. inv. 34971, f. 128

²² *Ibidem*, f. 127

a Poștelor București, care a fost solicitată să scutească scrisorile recomandate de plata taxelor, de același tratament urmând să beneficieze apelurile și listele de subscripție.²³ “

Printre instituțiile care au răspuns prompt acestei inițiative s-a numărat Primăria orașului Focșani, care a prevăzut în bugetul anului 1932, pentru Comitet, suma de 20.000 lei.²⁴

Acest Comitet a apelat și la Prefectura județului Putna, în vederea introducerii în buget a unei sume cu care să contribuie la ridicarea monumentului maiorului Gheorghe Pastia.²⁵

La rândul ei Administrația Financiară a județului Putna avea să pună la dispoziția Comitetului peste 24.000 lei.²⁶

Acesta a solicitat sprijin financiar Camerei de Comerț și Industrie Focșani²⁷, Federalei Băncilor Populare din Focșani, inclusiv băncilor populare de pe raza județului Putna²⁸ și tuturor parohiilor bisericilor putnene.²⁹

O altă modalitate de strângere a fondurilor necesare ridicării monumentului maiorului Gheorghe Pastia a fost organizarea, de către Comitet, a unor conferințe la Teatrul Comunal, intrarea fiind cu plată. Așa s-a întâmplat, de pildă, la 19 noiembrie, conferința fiind susținută de cunoscutul jurist și scriitor Al. Lascarov-Moldovanu.³⁰

La acest eveniment face referire sculptorul ieșean Ion Mateescu, într-una din scrisorile sale adresate avocatului Paraschiv B. Chiriță, membru în Comitetul pentru ridicarea bustului maiorului Gheorghe Pastia. Ion Mateescu, profesor la Academia de Belle Arte din Iași,

---

²³ *Ibidem*, f. 123

²⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 116/1932, f. 1

²⁵ A.M.Vn., fond Maior Gheorghe Pastia, dosar nr. inv. 34971, f. 133

²⁶ *Ibidem*, f. 129

²⁷ *Ibidem*, f. 137

²⁸ *Ibidem*, f. 130

²⁹ *Ibidem*, f. 131

³⁰ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 116/1932, f. 14

aflând din presă de existența și activitatea acestui Comitet, îi cere deputatului de Putna, Paraschiv B. Chiriță, să convingă pe ceilalți membri să-i încredințeze crearea bustului maiorului Gheorghe Pastia. Menționând că este dispus să înceapă de urgență lucrul, sculptorul ieșean cere lămuriri asupra amplasamentului viitorului bust, de acesta depinzând proporțiile. În plus, acesta mai trimite și o fotografie cu una din lucrările sale, nefinalizate încă, drept mostră; este vorba despre bustul lui Mihai Eminescu, care avea să fie amplasat în Grădina Copou din Fosta capitală a Moldovei.³¹

La 22 noiembrie 1932, același sculptor ieșean îi scrie și lui Al. Lascarov-Moldovanu, în același scop. Sperând că lucrurile se vor rezolva în favoarea sa, Ion Mateescu solicită o fotografie a maiorului Gheorghe Pastia, subliniind totodată că a avut onoarea să-l cunoască personal pe marele dispărut.³²

Încă de la 7 iunie 1932, Comisiunea Interimară a orașului Focșani a decis mutarea bustului lui Nicolae Filipescu, din fața Teatrului Comunal în piațeta din fața Băncii Plainești, care avea să primească numele său. La rândul ei, piațeta din fața Teatrului Comunal avea să se numească „*Maior Gheorghe Pastia*”, aici fiind locul în care se dorea a se ridica monumentul închinat marelui donator.³³

Argumentele prezentate de membrii Comisiunii Interimare a orașului Focșani în ședință, care au precedat luarea acestei hotărâri, au fost următoarele: „...spre deosebire de Ateneul Popular, pe care până astăzi comuna n-a reușit să-l aducă acolo unde voința donatorului l-ar fi adus, teatrul, odată ridicat, i-a fost unica fericire în viață.

Prin aceasta, renumele Maiorului Gheorghe Pastia legându-se cât mai trainic de această primă instituție culturală... piațeta teatrului să-i poarte pe viitor numele..., rămânând ca în această piațetă să se ridice statuia distinsului cetățean de onoare – maiorul Gheorghe Pastia.

---

³¹ A.M.Vn., doc. nr. inv. 34242

³² Idem, doc. nr. inv. 34240

³³ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani

Având în vedere că prin deschiderea străzii Nicolai Iorga, piațeta din fața Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” constituie punctul de întâlnire a cinci strade ce vin din diferite părți ale orașului, devenind prin poziția liniștită ce o are, locul cel mai indicat pentru ridicarea statuei regretatului Maior Gheorghe Pastia, a cărui viață s-a scurs într-o discretă și încordată muncă numai pentru înflorirea orașului său natal.

Considerând că această fundațiune culturală a marelui dispărut s-a lucrat sub directivele sale, întrunind tot ceea ce i-a dorit.

Că ridicare statuei sale în fața acestui locaș de artă va însemna o dovadă a recunoștinței pentru o muncă continuă închinată unui ideal cultural.

La 19 decembrie același an, Primăria orașului Focșani cerea inginerului-șef al Serviciului Tehnic comunal să întocmească schiță de plan a terenului pe care va fi amplasat monumentul, pentru a fi trimisă din timp și sculptorului³⁴ Ion Mateescu.

Așa cum rezultă din scrisoarea pe care Ion Mateescu o trimite la 12 iunie 1938 lui Paraschiv B. Chiriță, în ceea ce privește monumentul maiorului Gheorghe Pastia nu s-a înregistrat, timp de 6 ani, nici un progres.

Sculptorul ieșean reamintește avocatului Chiriță că dorește să înceapă lucrul la bustul maiorului Gheorghe Pastia. Costurile erau estimate la 7500 - 8000 lei, iar onorariul – la 180.000 lei, incluzând atât lucrul în ipsos, cât și transportul bustului la București, la turnătorie. Afirmând că două luni de zile i-ar fi de ajuns pentru a termina lucrul, Ion Mateescu mărturisește că ar dori să-l reprezinte pe ilustrul donator mai mare decât în realitate, dând astfel monumentului un aspect impunător, pe măsura faptelor sale. Tot el promite să întocmească planul și să stabilească și culoarea soclului, care va fi realizat din beton armat. Lăsând să se înțeleagă faptul că va veni la Focșani pentru documentare, sculptorul ieșean cere lui Chiriță să-i trimită fotografiile maiorului Gheorghe Pastia, preferabil fiind ca acestea să aibă o calitate cât mai

---

³⁴ *Ibidem*, f. 2

bună, surprinzându-l în mai multe ipostaze. În speranța că va primi „undă verde” pentru începerea lucrului, Ion Mateescu cere chiar și un aconto din partea Comitetului.³⁵

Următoarea scrisoare, având același expeditor și același destinatar, este datată 12 octombrie 1938. Înțelegând că începerea lucrului la monumentul maiorului Gheorghe Pastia se amână – pentru a câta oară? – Ion Mateescu solicită măcar demararea lucrărilor la soclu, urmând apoi turnarea bustului mai întâi în ghips – și apoi, cel târziu în primăvara anului următor – turnarea acestuia în bronz.

Adăugând și schița de proiect a monumentului, Ion Mateescu reia problema soclului, care în opinia sa va trebui să fie din beton armat, placat cu mozaic din granit sfărâmat și de culoare gălbuie. În aceste condiții soclul, turnat pe loc, ar fi fost masiv, solid, necesitând costuri rezonabile. Suma totală de care ar trebui să dispună Comitetul – afirmă Mateescu – nu ar depăși 65.000 lei, aici intrând nu doar bustul din bronz, soclul, fundația, transportul bustului din ghips de la Iași la București, iar apoi, după turnarea acestuia în bronz, de aici la Focșani, deplasările sculptorului.

În cazul în care lucrarea s-ar face din piatră, afirmă Ion Mateescu, ar exista două dezavantaje: monumentul nu ar mai fi atât de solid, bustul fiind gol pe dinăuntru, iar costurile ar fi mai mari, din cauza transportului, cioplirii și montării blocurilor de piatră, ajungându-se la cifra de 80.000 - 90.000 lei.³⁶

Nici măcar în vara anului următor bustul lui Nicolae Filipescu nu avea să fie mutat din fața Teatrului Comunal în piațeta din fața Băncii Ploiești, pentru a face loc astfel monumentului maiorului Gheorghe Pastia. Conform deciziei Comisiunii interimare, Primăria orașului Focșani cerea arhitectului comunal, la 11 iulie, să întocmească planurile și schițele viitorului amplasament al statuii lui Nicolae

³⁵ A.M.Vn., doc. nr. inv. 34244

³⁶ Idem, doc. nr. inv. 34239

Filipescu. Acestea urmau a fi înaintate Comisiunii Superioare pentru Monumentele Publice din cadrul Ministerului Cultelor și Artelor, care trebuia să aprobe strămutarea acestui monument.³⁷

Correspondența purtată de Ion Mateescu cu Paraschiv B. Chiriță este încă o dovadă a faptului că nu s-a realizat nici un progres în ceea ce privește îndeplinirea obiectivului Comitetului pentru ridicarea monumentului maiorului Gheorghe Pastia în Focșani, nedepășindu-se stadiul intențiilor. Sculptorul ieșean este de părere că strămutarea bustului lui Nicolae Filipescu – operațiune delicată și costisitoare – ar putea fi evitată prin amplasarea statuii maiorului Gheorghe Pastia în fața Ateneului Popular care-i poartă numele. Această zonă – opina Ion Mateescu – ar fi extrem de potrivită, poziția fiind centrală, cu mare afluență de public, loc de desfășurare pentru serbările naționale, străjuit de Biserica Sfântul Ioan Botezătorul.³⁸

La finele anului 1940, într-o altă scrisoare, Ion Mateescu îi atrăgea atenția lui Paraschiv B. Chiriță asupra faptului că cutremurul din 10 noiembrie a devenit cel mai mare obstacol care stă în calea ridicării atât de motivatului bust al maiorului Gheorghe Pastia. Fără îndoială, în acele momente atenția autorităților locale și a opiniei publice focșănene și putnene era concentrată asupra înlăturării efectelor nefaste ale puternicului seism care a zguduit întregul județ.

Neștiind care sunt fondurile de care dispune Comitetul, Ion Mateescu nu poate să spună nimic altceva despre bust decât că va fi amplasat într-o piațetă și că îl va înfățișa pe maiorul Gheorghe Pastia într-o proporție supranaturală. Cere să i se comunice de urgență de către Comitet, dacă poate începe lucrul la bustul din ghips, menționând că se poate ocupa și de turnarea lui în bronz, dacă i se va permite. În caz contrar, sculptorul ieșean este gata să ajute Comitetul pentru faza finală, cu desenele și cu toate indicațiile necesare de care va trebui să

---

³⁷ A.N. Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 44/1938, f. 6

³⁸ A.M. Vn., doc. nr. inv. 34238

țină cont specialistul care va fi angajat în acest scop. Cât despre soclul din beton, preconizat a avea o înălțime de cel puțin 2 metri, sculptorul ieșean susține ca acesta să fie realizat chiar pe amplasamentul monumentului. Pentru armonizarea cu bustul din bronz, soclul va trebui să aibă culoarea gălbui sau roze.³⁹

Nimic din toate acestea nu avea să fie înlăptuit până în toamna anului 1942, mărturie în acest sens fiind scrisorile trimise de sculptorul ieșean aceluiași executor testamentar al maiorului Gheorghe Pastia, la 12⁴⁰ și 27 septembrie⁴¹ Ion Mateescu cerea Comitetului să-i aprobe începerea lucrului de urgență, pentru a nu-l prinde iarna. El reamintea că ghipsul îngheață rapid, timpul necesar de lucru (pentru modelarea bustului) fiind estimat la două luni de zile.

Costul lucrării este de 16.000 lei, sculptorul ieșean solicitând, drept aconto, jumătate din această sumă. Menționând că va trimite Comitetului schița pentru soclu, Ion Mateescu recomanda demararea lucrărilor la acesta, profitându-se de timpul frumos. Deși amintește faptul că busturile realizate de domnia sa până la acea dată au fost turnate la Atelierele V.V. Rășcanu din București, Ion Mateescu consideră că cel al maiorului Gheorghe Pastia ar putea fi finalizat la turnătoria din Iași, cu condiția ca aici să existe mână de lucru specializată și pentru așa ceva.

La 19 octombrie 1942 a avut loc, la Primărie, ședința Comitetului pentru ridicarea bustului maiorului Gheorghe Pastia, prezidată de primarul orașului, colonel N. Fotescu. Ședința a fost consacrată fixării locului unde se va amplasa bustul.

Avocatul Paraschiv Chiriță, președintele Ligii Culturale, face cunoscut participanților la ședință că sunt două căi de rezolvare a acestei probleme. Prima ar fi aceea a amplasării bustului în fața Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, în locul bustului lui Nicolae

---

³⁹ Idem, doc. nr. inv. 34237

⁴⁰ Idem, doc. nr. inv. 34236

⁴¹ Idem, doc. nr. inv. 34243

Filipescu, ce va fi strămutat, în conformitate cu o mai veche decizie luată de forurile locale în acest sens. A doua modalitate ar fi aceea de așezare a bustului în fața Ateneului Popular, simplificându-se și grăbindu-se operațiunile de ridicare a acestui monument.

În continuare avea să ia cuvântul colonelul N. Fotescu, primarul orașului: „*Ca simplu cetățean și ca primar l-aș așeza pe Maiorul Gheorghe Pastia*” și în Piațeta care-i poartă numele.

Vom da bustului lui Nicolae Filipescu un loc de mare cinste, Defunctul fiind unul dintre marii oameni de seamă ai țării, căruia datorăm în special înzestrarea oștirii și deosebita recunoștință în lupta dusă pentru înfăptuirea unității naționale.

Pe soclul lui Nicolae Filipescu se poate foarte bine așeza bustul Maiorului Gheorghe Pastia, iar pe soclul ce ar urma să se ridice Maiorului Pastia, să se așeze bustul lui Nicolae Filipescu, bineînțeles că acest soclu să fie făcut în aceleași condiții de stil și execuție cu cel existent.”

Șerban Dimitriu atrage atenția primarului că Liga Culturală nu ar putea suporta financiar toate aceste operații. Totuși dovedind un entuziasm debordant, el promite sprijin bănesc pentru realizarea obiectivului propus, nu doar din partea instituției pe care o conduce, ci și din partea sa, ca persoană fizică.

După multe discuții, s-a convenit ca bustul lui Nicolae Filipescu să fie mutat în piațeta din fața Băncilor Unite (Federala Băncilor Populare din Focșani). Se consideră că acesta ar fi locul cel mai potrivit, aflat în preajma cazărmilor (defunctul fiind un mare sprijinitor al oștirii) și în calea tuturor celor care intră și ies din orașul de pe Milcov.

În fine, în calitate de primar, colonelul N. Fotescu își lua obligația de a obține, în cel mai scurt timp, aprobările necesare acestui demers.⁴²

După cum rezultă din corespondența purtată de Liga Culturală,

---

⁴² A.N.Vn., fond.Primăria orașului Focșani, dosar nr. 40/1942, f. 137 verso

Secția Focșani cu Primăria, pe de o parte și din cea dintre această instituție și Serviciul Tehnic din subordine⁴³, pe de altă parte, anul avea să se sfârșească, aidoma tuturor celorlalți anteriori, fără a se face măcar un pas înainte. Totul rămânea la stadiul de intenție, mai mult sau mai puțin declarativă.

În fine în aprilie 1943, sculptorul Ion Mateescu primise avizul favorabil din partea Comitetului, condiționând însă începerea lucrului de plata acontului convenit.⁴⁴ După primirea banilor solicitați, Ion Mateescu avea să ceară Comitetului nu doar fotografiile aparținând marelui dispărut, ci și amănunte legate de soclu – precizarea înălțimii și a dimensiunii uneia din laturile bazei superioare a acestuia – pentru stabilirea bazei bustului. În așteptarea informațiilor și fotografiilor necesare, sculptorul ieșean avea să plece la București, pentru a rezolva problemele legate de turnarea în bronz a bustului.⁴⁵

Neprimind vreun răspuns la întrebările sale, sculptorul Ion Mateescu avea să-i mărturisească prietenului său focșănean, la 4 septembrie 1943, următoarele: *„Întrucât nemaiprimind nici un răspuns mai grabnic, din forma în pământ care trebuia să se transforme în bustul Maiorului Pastia, având o comandă urgentă a Ministerului Culturii Naționale, am transformat acea formă în alt bust care e și turnat în bronz.”*

Aceasta însă nu însemna că artistul ieșean renunța la comanda primită de la Comitet, returnând suma primită drept aconto; el promite că va face un alt model în ghips, ocupându-se și de turnatul acestuia în bronz: *„De aceea e bine ca, după ce eu îl voi termina, să mai așteptați cu turnatul în bronz, până când lucrurile se vor mai liniști.”*

Totodată, acesta atrage atenția Comitetului focșănean cu privire la costul unei asemenea comenzi, suma totală achitată de amintitul minister pentru bustul solicitat fiind de 90.000 lei.⁴⁶

⁴³ *Ibidem*, f. 136-136 verso

⁴⁴ A.M.Vn., doc. nr. inv. 34245 b

⁴⁵ *Idem*, nr. inv. 34245 a.

Pe de o parte, dând credit informațiilor furnizate de această scrisoare rezultă că ridicarea monumentului închinat maiorului Gheorghe Pastia nu avea să fie decât o problemă de timp, amânată, ce e drept, sine die. Pe de altă parte, nu s-a identificat până în prezent, vreun document care să ateste finalizarea lucrărilor la această operă de artă. Ținând cont și de faptul că monumentul lipsește nu doar din peisajul urban focșănean, ci și din toate listele de monumente în aer liber existente în arhivele focșănene, înclinăm să credem că bustul maiorului Gheorghe Pastia nu a fost, totuși, turnat în bronz. Pentru a-și onora contractul, este posibil ca sculptorul Ion Mateescu să fi trimis la Focșani bustul în forma sa primară (realizat doar în ghips), care probabil s-a pierdut sau a fost distrus fie în timpul evenimentelor din cel de-Al Doilea Război Mondial, fie în perioada imediat următoare.

Din păcate, întregul efort prezentat în paginile de față stă sub semnul constatării amare a unui ziarist focșănean din perioada interbelică: *„Se impune pentru marele ziditor Gheorghe Pastia un bust. Inițiativa a fost luată de mult timp, totuși nu vedem nimic realizat în această privință”*⁴⁷

...O altă inițiativă menită a cinsti memoria ilustrului donator a aparținut, în 1942, Secției focșănene a Ligii Culturale, care hotărâse, *„Să se puie o lespede de marmură pe mormântul Maiorului Gheorghe Pastia din Cimitirul Sudic pe care se va scri faptele săvârșite pentru binele obștesc. La sfințirea lepedei se va face și un parastas pentru odihna marelui dispărut.”*⁴⁸

Se pare însă că această dorință nobilă fie nu s-a împlinit, fie s-a realizat, dar nu a putut înfrunta timpul, cu toate vicisitudinile sale.

...De la formarea Comitetului de Inițiativă pentru ridicarea bustului maiorului Gheorghe Pastia și până la intrarea României în cel de-Al Doilea Război Mondial s-au scurs nouă ani (1932 - 1941),

---

⁴⁶ Idem, doc. nr. inv. 34241

⁴⁷ „Focșani”, anul II, nr. 62, 3 noiembrie 1940, p.2

⁴⁸ Idem, anul IV, nr. 85, 4 octombrie 1942, p.1

perioadă destul de îndelungată, suficientă pentru îndeplinirea obiectivului propus. Așa cum s-a putut constata, fondurile s-au strâns cu dificultate, iar autoritățile locale nu s-au mobilizat exemplar; responsabilitatea pentru toate acestea poate fi pusă, firește, pe umerii anilor marii crize economice mondiale, pe frământările politico-diplomatice care au precedat cel de-Al Doilea Război Mondial.

Depășind însă acest moment, societatea focșăneană este conștientă astăzi că are datoria să cinstească memoria personalităților care au dat renume orașului de pe Milcov. În acest sens, ridicarea monumentului închinat memoriei maiorului Gheorghe Pastia, și depunerea plăcii comemorative la mormântul său din Cimitirul Sudic și oficierea anuală aici a unei slujbe de pomenire, s-au impus ca o necesitate morală și reparatorie stringentă.

CĂMINUL CULTURAL CENTRAL ORĂȘENESC „MAIOR GH. PASTIA” (1939 - 1944)

Ionuț Iliescu

După cum rezultă din cercetarea documentelor de arhivă, această instituție, cu sediul la Primăria orașului Focșani¹, pare să fi avut o existență relativ efemeră.

Așa cum dovedesc atât sigla, cât și ștampila Căminului Cultural Central Orășenesc „*Maior Gh. Pastia*”, acesta funcționa sub egida Fundațiilor Culturale Regale „*Principele Carol*”.²

La 16 august 1939, a avut lor, la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, o șezătoare cultural-artistică, oferită de Secția județului Baia (Fălticeni) a Ligii Culturale³. La buna organizare a acestui eveniment a contribuit, prin președintele și membrii săi și acest Cămin, care are deosebita onoare de a primi mulțumiri din partea Ligii Culturale, Secția Focșani.⁴ Din păcate, semnăturile indescifrabile ale președintelui și secretarului Căminului mai sus-menționat fac imposibilă descifrarea acestora.

Dintr-un document datat martie 1940, aflăm că președintele acestui Cămin era profesorul D. Urzică, numit de directorul general al Căminelor și Școlilor țărănești din cadrul Fundațiilor Culturale Regale „*Principele Carol*”, N. Ifrim, la recomandarea Prefecturii județului

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 57/1941, f. 3

² *Ibidem*, dosar nr. 39/1940, f. 5

³ *Ibidem*, dosar nr. 80/1939, f. 134 - 142

⁴ *Ibidem*, f. 154

Putna și cu asentimentul primarului orașului Focșani, Ștefan Dimitriu, care-l considera o „*persoană foarte onorabilă*”⁵

De altfel, primarul orașului de pe Milcov era și președintele Delegației Permanente a acestui Cămin, în timp ce preotul Leuștean îndeplinea funcția de secretar.⁶

Ulterior, funcția de președinte avea să fie înlocuită cu cea de director⁷. Profesorul de la Liceul de Băieți „*Unirea*”, numit în această calitate, trebuia să coordoneze activitatea instituției în așa fel încât aceasta să contribuie la propășirea morală și economică a focșănenilor.⁸

În cursul aceluiași an, acest Cămin avea să devină parte integrantă din Fundația Culturală Regală „*Mihai I*”,⁹ cu un buget estimat de către Primăria orașului Focșani la câteva zeci de mii de lei, aidoma instituțiilor similare din aceeași localitate.¹⁰

Prima convocare a membrilor acestui Cămin, pentru anul 1941, a avut loc la 10 ianuarie, ocazie cu care era așteptat și generalul Ioan Popescu, comandantul Diviziei a 6-a.¹¹

La 1 iunie 1941, acest Cămin se pregătea pentru convocarea Adunării generale anuale, care trebuia să se desfășoare la aceeași dată cu Adunările similare ale celor 3500 de Cămine culturale care făceau parte din Fundația Culturală Regală”¹².

În decembrie 1941, fostul secretar – preotul Leușteanu – avea să ocupe funcția de președinte al acestui Cămin. El era convocat de către Primăria orașului Focșani, pentru data de 4 decembrie, împreună

⁵ *Ibidem*, dosar nr. 39/1940, f. 5, 29, 31

⁶ *Ibidem*, f. 5

⁷ *Ibidem*, f. 31

⁸ *Ibidem*, f. 29

⁹ *Ibidem*, dosar nr. 53/1949, f. 55

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 39/1940, f. 117-118

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. 57/1941, f. 3

¹² *Ibidem*, f. 74

cu ceilalți conducători ai instituțiilor culturale din localitate, în vederea stabilirii unui program al manifestărilor cultural-artistice care urma să aibă loc în urbea de pe Milcov.¹³

După cum rezultă din corespondența purtată de către Primăria orașului Focșani cu forurile superioare din Capitală, în martie 1942, activitatea Căminului Cultural Central Orășenesc „Maior Gheorghe Pastia” era nu doar controlată, ci și încurajată și sprijinită atât de Direcțiunea Administrației de Stat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, cât și de Subsecretariatul de Stat al Educației Extrașcolare, din cadrul Ministerului Educației Naționale. Și aceasta deoarece Căminul mai sus-menționat, aidoma tuturor celor care aparțineau Fundației Culturale Regale „Mihai I” contribuiau într-o mare măsură – pe lângă Școală și Biserică – la educarea morală și spirituală a tuturor cetățenilor și, în primul rând, a tineretului.¹⁴

La rândul 1944, cu prilejul împlinirii a 440 de ani de la moartea marelui voievod Ștefan cel Mare, Căminul Cultural Central Orășenesc „Maior Gheorghe Pastia” a organizat o frumoasă manifestare cultural-artistică, pe scena Teatrului Comunal cu același nume. Corul mixt al Garnizoanei Focșani avea să delecteze publicul cu melodii patriotice, după care a urmat conferința susținută de un profesor universitar.

Pentru buna desfășurare a acestei acțiuni – care debuta dimineața, cu o manifestație publică – mai sus-menționatul Cămin cerea sprijinul nu doar Primăriei orașului Focșani, ci și directorilor Liceului de Băieți „Unirea”, Liceului Comercial, Liceului Teoretic de Fete și Liceului Industrial de Fete (toate din Focșani).¹⁵

În condițiile în care datele referitoare la această instituție se rezumă la cele prezentate în rândurile de față, ne este imposibil să apreciem rolul Căminului Cultural Central Orășenesc „Maior Gheorghe

---

¹³ *Ibidem*, f. 104

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 40/1942, f. 17

¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 53/1940, f. 55

Pastia” în viața culturală a orașului Focșani. Totuși, se poate considera că acest Cămin, în scurta sa existență, a făcut cinste numelui pe care l-a purtat, care onora și obliga în egală măsură. Căci acest nume aparține marelui Mecena al orașului de pe Milcov, ctitorul Teatrului Comunal și Ateneului Popular din localitate, evaluate în 1932 la peste 30.000.000 lei.

APLICAREA REFORMEI AGRARE DIN 1945 ÎN FOSTUL JUDEȚ PUTNA

Ramona Miron

Una dintre temele istoriografiei contemporane, cu rezonanțe deosebite atât în viața politică, cât și în cea economică ale României în primele decenii postbelice, o constituie reforma agrară din 1945.

Revenirea cercetării istoriografice asupra acestei problematice se impune, în primul rând, datorită absolutizării criteriului ideologic în evaluarea semnificațiilor sale economice și politice. În cea mai mare parte, evaluarea urmărea justificarea procesului de sovietizare și socializare a agriculturii, în particular, și a vieții politico-economice, în general.

Cercetarea istorică locală, sporadică pe această temă, nu numai că nu a pătruns în miezul și diversitatea problematicei, dar a urmărit, unilateral, să sublinieze așa-zisul caracter revoluționar al reformei și, bineînțeles, locul și rolul Partidului Comunist în desfășurarea evenimentelor și imprimarea caracterului lor politic și economic.

Din această perspectivă, adâncirea cercetării istorice menită să surprindă întreaga complexitate a fenomenului fundamentată pe dezvăluirea adevărului, probat prin documentul istoric ca atare, se impunea ca o necesitate. Acesta este și scopul și conținutul lucrării de față.

Al Doilea Război Mondial și-a lăsat o puternică amprentă asupra agriculturii putnene datorită pierderilor suferite prin distrugerea de gospodărie țărănești, a inventarului viu și mort, a livezilor etc.

Sectorul agricol al județului Putna deținea în 1943 o suprafață de 343.900 ha din care terenul arabil ocupa 75.896 ha, fânețele și

pășunile se întindeau pe 57.994 ha, iar viile pe 14857 ha.¹

Ocupația de bază a populației o constituia necesitatea punerii în cultură și valorificare a terenului arabil și a suprafețelor ocupate de vița-de-vie.²

În toamna anului 1944, ingerința sovieticilor precum și asaltul comuniștilor asupra guvernului au accelerat procesul de degradare a economiei naționale și, în special, al agriculturii.

În ansamblul problemelor acestei etape din istoria României, problema agrară de însemnătate excepțională, a reprezentat piatra de încercare a pozițiilor reale ale tuturor forțelor social-politice din țară față de cerințele obiective ale societății românești.³

În timpul guvernului prezidat de generalul N. Rădescu, la 15 decembrie 1944, a fost constituită o Comisie pentru studierea reformei agrare formată în majoritate din reprezentanți ai moșierimii care, sub pretextul „studierii” problemei agrare, a amânat la nesfârșit soluționarea ei.

În aceste condiții, la 20 decembrie 1944, președintele Consiliului de Miniștri și ministrul Afacerilor Interne, general adjutant Nicolae Rădescu a dispus prefecturilor și preturilor să cerceteze care sunt părerile sătenilor asupra exproprierii agrare și a obștilor sătești. Raportul cu propuneri urma a fi trimis Oficiului de Documentare și Studii Administrative al Ministerului Afacerilor Interne din București.⁴

Prefectura județului Putna se conformează ordinului și dispune preturilor din județ să cerceteze și să întocmească rapoarte privitoare la exproprierea agrară.

¹ **Monografia județului Putna**, Tipografia și Legătoria de Cărți „Cartea Putnei” – Alex. P. Alexandrescu, Focșani, 1943, p.60

² *Ibidem*, p.64

³ **Istoria poporului român**, coordonatori A. Oțetea, I. Popescu-Puțuri, I. Nestor, M. Berza, V. Maciu, Editura Științifică, București, 1970, p.610

⁴ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 49/1944, f. 148

Astfel, la 10 ianuarie 1945, Pretura Plasei Adjud informa Prefectura Putna că „*locuitorii nu sunt preocupați de problema reformei agrare, în măsura în care sunt preocupați pentru restabilirea liniștii și siguranței avutului lor pe care-l au în prezent. Locuitorii comunelor Pufești și Ciorani, pe hotarul cărora este moșia cea mai mare din plasă a Moștenitorilor Săbăreanu, susțin că moșiile sunt foarte bune, constituind în vremuri de ani secetoși și neroditori, o rezervă pentru populația săracă. Sătenii din comunele cu izlaz puțin și fără izlaz, cum este comuna Parava, cer a li se da printr-o reformă agrară loturi suficiente pentru izlaz. Familiile sărace a luptătorilor de pe front cer teren arabil. În privința obștilor sătești au mai fost discuții și în anii trecuți, însă țăranii s-au pronunțat contra, neadmițând a se despărți de pământul proprietate individuală*”⁵.

Tot la 10 ianuarie 1945, Pretura Plasei Panciu raporta Prefecturii județului Putna că:

„1) sătenii socotesc exproprierea agricolă ca o obligațiune a statului și ca o necesitate economică pentru existența familiilor lor

2) sătenii sunt contra obștilor sătești ca o proprietate a pământului expropriat, ei dorind împrumietărirea individuală

3) părerea acestora e ca să se facă exproprierea marilor proprietari și împrumietărirea individuală acolo unde va fi pământ.

4) pentru a înlătura inconvenientul economic născut din vechile împrumietăriri, se propune împărțirea țării în perimetre agricole comunale de câte 2000 - 3000 ha, după regiune, fără să ne atingem de dreptul de proprietate individuală, iar aceste perimetre să fie împărțite în 2 - 3 tarlale mari.

În felul acesta în primul an agricol de la aplicarea reformei se va putea face comasarea culturilor pe specii și deci raționalizarea agriculturii.

Pentru realizarea planului de cultură, executarea rațională a lucrărilor agricole, aprovizionarea cu mașini, unelte agricole, semințe,

---

⁵ *Ibidem*, f. 152

în comun și individual, se pot înființa obști sătești, căci numai atunci vor vedea sătenii că sunt necesare și le vor primi.

Raționalizarea agriculturii depinde însă tot de valorificarea produselor care trebuie făcută pe calitate de marfă și cu preț de echilibru față de produsele fabricate, necesare plugarului, căci omul poate fi exploatat și atunci când se depreciază sistematic produsul muncii lui față de alte produse pe care le cumpără, nu numai atunci când îi dai pământ în dijmă sau îl pui să lucreze cu ziua, plătindu-l cu mai puțin decât îi trebuie, cel puțin atât cât să-și poată întreține familia”.⁶

În Plasa Năruja, „sătenii doresc a fi împrăștiți cu pământ prin exproprierea marilor proprietari și privesc ca binevenite înființarea de obști sătești care ar urmări mărirea producției și exproprierea inventarului agricol.

Exproprierea în sens mai larg, urmărind colectivizarea terenului arabil și înființarea de obști sătești, care ar avea ca scop cultura în comun a pământului, este privită ostil de săteni, care manifestă chiar teamă față de astfel de perspective”.⁷

Cât privește părerea locuitorilor din Plasa Focșani referitoare la înfăptuirea reformei agrare, Pretura acestei Plase înaintează un Raport către Prefectura județului Putna în data de 21.I.1945:

„1) Exproprierea este așteptată cu viu interes de toți micii agricultori, de luptătorii din cele două războaie mondiale, precum și de urmașii lor.

2) Majoritatea sunt pentru exproprierea a 50 ha de la marii proprietari.

3) Împrăștierea este reclamată numai în cazul în care sunt asigurate condițiile pentru ca această operațiune să aibă un caracter definitiv

4) Recompensarea luptătorilor de pe front să se facă în raport

---

⁶ *Ibidem*, f. 153

⁷ *Ibidem*, f. 154

cu gradul de invaliditate, de starea materială, de decorațiile pe care le posedă aceștia.

5) Împroprietărirea să fie individuală că în vechile reforme agrare.

6) Obștile satești nu sunt reclamate.

Sătenii recunosc avantajele lucrării în comun a proprietății membrilor obștei – pe tarlale – însă această problemă nu e realizabilă deoarece proprietatea totală a fiecărui membru actual sau viitor, este compusă din mai multe trupuri mici prin vânzări, înzestrări, cerând posibilitatea unei comasări, lucru nedorit din cauza calității pământurilor din divesele puncte de pe teritoriile comunelor.

Sunt bănuitori și nu privesc bine obștile, considerând că sunt începutul desființării proprietății individuale”⁸.

Plasa Vidra „fiind situată în regiune de munte are foarte puține terenuri cultivabile și astfel locuitorii sunt săraci, căci produsele lor nu le sunt suficiente pentru hrană de la o recoltă la alta, din care cauză majoritatea locuitorilor sunt nevoiți să cumpere cereale începând din luna decembrie a fiecărui an.

Acea minoritate care nu este nevoită să cumpere cereale o formează locuitorii împroprietăriți în regiunile cu terenuri cultivabile din estul județului. Deci dacă și restul locuitorilor ar fi împroprietăriți tot în acea parte sau în altă parte a județului cu terenuri cultivabile, ar putea să recolteze cereale necesare hranei lor până la noua recoltă, ba ar putea să producă și prinosuri, așa cum produc în prezent locuitorii împroprietăriți în Soveja, deși în hotarul comunei lor nu au deloc terenuri cultivabile.

Locuitorii comunei Vidra cred că este necesară împroprietărirea, chiar și în cazul când ar fi împroprietăriți în altă parte decât în comuna lor; mai ales că și azi majoritatea lucrează terenuri în dijmă la zeci de kilometri distanță. Ei țin foarte mult la proprietatea individuală și resping ideea de obște.

În plasa Vidra obștile existente au ca proprietate numai păduri.

---

⁸ Ibidem, f. 125.

În privința exproprierii obștilor existente unii doresc acest lucru și împărțirea lor la săteni în proprietăți individuale, iar alții vor menținerea lor în proprietatea colectivă, aceștia fiind locuitorii care în mod abuziv trag foloase prin pășunatul în păduri și poieni sau chiar prin ieșirea fânului din poieni”.⁹

La 24 ianuarie 1945, Prefectura județului Putna trimite răspuns ordinului dat de președintele Consiliului de Miniștri, general Nicolae Rădescu, făcând o sinteză din cercetările realizate și pe baza rapoartelor primite de la preturile din județ, referitoare la părerile sătenilor asupra exproprierii agrare și a obștilor sătești, constatându-se următoarele:

„1) sătenii socotesc exproprierea agricolă ca o obligațiune a Statului, ca o necesitate economică pentru existența familiilor lor și ca o recompensă pentru luptătorii de război și urmașii lor.

2) Majoritatea doresc ca maximum proprietăți mari expropriate să fie de 50 ha.

3) Împroprietărirea este reclamată numai în cazul când sunt asigurate condițiile, pentru ca această operațiune să aibă caracter definitiv.

În caz contrar împroprietărirea să fie soluționată după încheierea păcii.

4) Recompensarea luptătorilor de război să fie în raport cu invaliditatea, starea materială, numărul copiilor și importanța decorațiunilor pe care le posedă.

5) Împroprietărirea să fie individuală.

6) Sătenii sunt contra obștilor sătești ca proprietate a pământului expropriat, ei dorind împroprietărirea individuală.

În concluzie, exproprierea în sens mai larg care ar privi orice întindere de teren urmărind colectivizarea terenului arabil și înființarea obștilor sătești, care ar avea ca scop cultivarea în comun a pământului este privită ostil de țărani, care manifestă chiar teamă față de astfel de perspective.

---

⁹ *Ibidem*, dosar nr. 86/1944, f. 47

Mentalitatea săteanului român este adânc implementată în sistemul existent al proprietății individuale și orice măsură care i-ar mări și îmbunătăți sistemul de cultură al acestei proprietăți este bine privită, iar instituirea de măsuri contrare ar fi primite cu multă rezistență și ar produce nemulțumire”¹⁰

Temperatura politică crește brusc la începutul lunii februarie 1945, pe fundalul publicării Platformei de guvernare a Frontului Național Democrat.

La 10 februarie 1945, Frontul Național Democrat și Partidul Național Țărănesc au prezentat proiecte pentru aplicarea reformei agrare: maniștii preconizau exproprierea suprafețelor de peste 50 ha la șes și 30 ha la deal și munte, iar Frontul Plugarilor lansa un „*Manifest*” cerând reforma agrară imediată prin exproprierea moșiilor de peste 50 ha.¹¹

„Sutele și sutele de mii de patrioți-muncitori, țărani, ingineri, agronomi, profesori, preoți, medici, meseriași, funcționari – care alcătuiesc Frontul Național Democrat, au hotărât: Reforma agrară trebuie înfăptuită!”¹²

În condițiile ocupării țării de către forțele armate ale URSS și sub controlul comuniștilor, aflați în permanentă ascensiune pe scena vieții politice, guvernul dr. Petru Groza a coordonat practic între 1945-1947 prima etapă a sovietizării. În această etapă preliminară epocii comuniste, guvernul dr. Petru Groza a luat o serie de măsuri menite să grăbească ritmul sovietizării, să asigure trecerea directă la etapa desemnată pompos ca fiind cea a construcției desfășurate a orânduirii socialiste, iar în perspectivă, a celei comuniste.¹³

---

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 49/1944, f. 149

¹¹ Gh. Onișoru, **România între anii 1944-1948. Transformări economice și realități sociale**, Fundația Academia Civică, București, 1998, p.42

¹² **România. Viața politică în documente. 1945**, Arhivele Statului din România, coordonator: Ioan Scurtu, București, 1994 , p.225

¹³ I. Scurtu, Gh. Buzatu, **Istoria românilor în secolul XX**, Editura Paideia, București, 1999, p.511

Instalat la 6 martie 1945, guvernul Petru Groza a purces la legiferarea și definitivarea principalei reforme la ordinea zilei – reforma agrară.

Scopul declarat al reformei agrare era mărirea suprafețelor arabile și a gospodăriilor țărănești care au mai puțin de 5 ha, crearea de noi gospodării țărănești individuale pentru muncitorii agricoli fără pământ, înființarea prin apropierea orașelor și localităților industriale a unor grădini de zarzavaturi pentru aprovizionarea muncitorilor, funcționarilor și meseriașilor, precum și pentru rezervarea unor terenuri pentru școli agricole și ferme experimentale model în vederea ridicării nivelului culturilor agricole.¹⁴

Regimul exproprierii, conform art. 3, se aplica terenurilor agricole care depășeau 50 ha, ale colaboraționiștilor cu Germania, ale criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării, ale refugiaților de după 1944, ale absenteiștilor, precum și ale celor care în ultimii șapte ani consecutivi nu-și cultivaseră pământurile în regie proprie.

Toate terenurile și bunurile agricole expropriate trec imediat în proprietatea Statului, fără nici o despăgubire.¹⁵

Conform art.8 erau exceptate de la expropriere: orezăriile, bunurile mănăstirilor, ale Eforiilor și Așezămintelor Spitalicești, ale Academiei Române și Casei Școalelor, ale Domeniilor Coroanei.¹⁶

Pentru desfășurarea reformei agrare, s-au înființat în județul Putna conform art. 9, Comitete Locale de Împroprietărire compuse din 7-15 membri, aleși de adunarea generală formată din toți plugarii fără pământ sau care au până la 5 ha. Aceste Comitete de Plasă, întocmesc tabele cu bunurile agricole care vor fi trecute asupra Statului și cu cei

¹⁴ **România. Viața politică în documente. 1945...**, p.225

¹⁵ **Istoria României între anii 1918 - 1981**, coordonator Aron Petric, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.254

¹⁶ Gh. Onișoru, *op. cit.*, p.43

îndreptățiți la împrăștiere.¹⁷

În județul Putna au luat naștere Comitete de supraveghere în peste 20 de comune, cele mai active fiind cele din Focșani, Adjud și Mărășești.

Prefectul județului, lt. col. Teodor Botez, înștiința la începutul lui aprilie 1945 ca „*pentru executarea lucrărilor de reformă agrară se înființează pe lângă Prefectura județului Putna, Biroul Agrar compus din trei membri: avocatul județului ca șef al biroului, Damian Nicolae – șef al cancelariei și Mihăilescu Elena – subșefă de birou*“.¹⁸

Comisia de Plasă pentru reformă agrară a funcționat la Prefectura Putna.

Într-un Raport telefonic din 15 noiembrie 1945, prefectul Constantin Chele¹⁹ informa Ministerul Agriculturii și Domeniilor despre membrii din Comisia județeană de Reformă agrară, aceștia fiind:

- Vasile Tacu, din comuna Găgești ca reprezentant al Partidului Comunist

- Vasile Z. Necula, din comuna Vânători, reprezentând Partidul Social-Democrat

- C-tin Gheorghită, din Mircești reprezentând Frontul Plugarilor²⁰

Comisia de Îndrumare a reformei agrare pentru județul Putna s-a constituit în 11 ianuarie 1946 în urma unei întruniri la sediul Prefecturii, desemnându-se următorii membri:

- președintele comisiei – Ștefan Lăduncă
- prefectul Constantin Chele
- directorul Camerei Agricole Putna – Victor Bulinaru
- Vasile Tacu – membru al Partidului Comunist (com. Găgești)
- Vasile Z. Necula – membru al Partidului Social-Democrat (com.

Ciușlea)

---

¹⁷ A.N.Vn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 71/1945, f. 408

¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 18

¹⁹ *Ibidem*, f. 74

²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 340

- Ion A. Enache – membru al Frontului Plugarilor (com. Vânători)²¹

Președintele Frontului Plugarilor cere ca toate Preturile să colaboreze cu Comitetele de Plasă în vederea aplicării reformei agrare, executării înșămânțării de primăvară și a altor acțiuni ale Frontului Plugarilor.²²

Moșierimea din județul Putna intervine pe lângă generalul Rădescu pentru a anihila acțiunile maselor țărănești, iar acesta îl trimite la Focșani pe ministrul Agriculturii, Ioan Hudiță. Însă încercările acestuia se soldează cu un eșec.

Demararea procesului de expropriere a declanșat un val de conflicte între moșieri și țărani, săvârșirea de numeroase abuzuri și nedreptăți la împărțirea pământului pentru cei ce urmau a fi împroprietăriți, astfel că în lumea satelor domnea o stare de haos.

Chiar dacă ministrul Agriculturii și Domeniilor, R. Zăroni a hotărât în 28 martie 1945, protejarea pădurilor particulare „*întrucât exproprierea acestora este în studiu*”, cerându-le autorităților de stat să oprească orice amestec și încălcări, în orice categorie de pădure și în administrația acestora, s-au constatat multe nereguli.

În Decizia Ministerială nr. 97/1945 se specifica:

„*Comitetul Local de împroprietărire care a făcut împroprietăriri și exproprieri în cuprinsul pădurilor, va ordona locuitorilor să se retragă din păduri, poieni și goluri, chiar dacă acestea au fost folosite ca fânează, pășune sau teren de cultură, Comisia de Plasă va supraveghea și opri toate imixtiunile în păduri.*”²³

Aceste ordine au fost date ca urmare a numeroaselor plângeri primite de la proprietari.

La 10 aprilie 1945, Societatea forestieră „Lamoș” S.A.R. din București, proprietară a pădurii Vulcăneasa din comuna Mera, județul

²¹ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 51/1946

²² Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 69/1945, f. 3

²³ *Ibidem*, f. 381

Putna, contestație bazată pe art. 3 din Legea de reformă agrară care prevedea exproprierea proprietăților care depășesc 50 ha și aparțin persoanelor fizice și nu ale celor juridice.

Referitor la acest caz, făcându-se cercetări, președintele²⁴ Comisiei de Împroprietărire și Expropriere din Odobești informa Prefectura Putna că s-au respectat deciziile Ministerului Agriculturii și Domeniilor, prin faptul că pădurea nu se mai află în curs de exploatare din 23 august 1944.

Se cere a se lua măsuri împotriva administratorului acestei societăți, inginer Gheorghe Miron, deoarece a derutat și împiedicat lucrările agricole, prin amenințări și arestări a locuitorilor împroprietăriți²⁵.

Ca urmare a cererii lui Alexandru Zisso, proprietar al pădurii Câmpurile, Ministerul Agriculturii și Domeniilor dispune *„să se lase liberă exploatarea pădurii și desfacerea materialelor lemnoase rezultate din tăiere, deoarece parte din acestea urmează a fi distribuite prin intermediul Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării și Oficiului Lemnului de lucru, pentru consumul intern și aplicarea Convenției de Armistițiu cu U.R.S.S.”*²⁶

În 15 iunie 1945, Comisia de Expropriere din Plasa Vidra primește înștiințare de la Prefectura Putna despre ordinul Ministerului care prevedea restituirea terenurilor expropriate din cuprinsul pădurii Fetești – Câmpuri, proprietate a lui I. Chițu și A. Rădulescu.²⁷

O altă reclamație adresată Prefecturii Putna venea din partea lui Emil Rădulescu, în 17 iulie 1946, proprietar în comuna Găuri a 10 ha de teren arabil cosire și pădure care susținea că această suprafață i-a fost expropriată de Comisia de Expropriere din această comună. În urma anchetei efectuate s-a constatat că locuitorii nu au voie să culeagă

---

²⁴ *Ibidem*, f. 104

²⁵ *Ibidem*, f. 338

²⁶ *Ibidem*, f. 286

²⁷ *Ibidem*, f. 359

iarba cosită de pe acest teren, deoarece cosirea nu intră în expropriere și era considerată un abuz.²⁸

Încălcarea prevederilor Legii de reformă agrară din 23 martie 1945 nu s-a rezumat doar la păduri, ci și la proprietățile mai mici de 50 ha sau la suprafețele ocupate de vii.

Numeroase abuzuri săvârșite prin exproprierea viilor, care aveau un regim special ca și pădurile, au fost reclamate în comuna Neicu.²⁹

În comuna Câmpurile, locuitorii au pătruns în conacul moșiei lui Alexandru Zisso, ridicând de pe proprietatea acestuia 40 bușteni de brad.³⁰

O altă plângere venea din partea Elenei Garoflid, deținătoare a pădurii din comuna Boțârlău, datorită faptului că locuitorii din această comună și cei din Suraia i-au tăiat pădurea.³¹

Maria Holban, proprietară a pădurii Conțești din Sascut era nemulțumită pentru că i s-au expropriat din pădurea sa, poienile mai mici de 3 ha, iar locuitorii împrăștiți au început să devasteze pădurea.³²

Un alt incident s-a constatat în comuna Diochești, unde grupuri de oameni din Crucea de Sus în frunte cu Grigore Anghel și Costică I. Baloș, au împărțit via, proprietate a ing. Dan Cristescu, la diferite persoane din Crucea de Sus.³³

În comuna Anghelești, administratorul pădurii Pârâul Negru, M. Davidsohn, se plânge că locuitorii devastează poienile și taie ierburile din pădure.³⁴ Însă conform declarației notarului comunei, Apostol Chirilă, sătenii au mai avut acordul Primăriei, care i-a anunțat că pot

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 16, 17

²⁹ *Ibidem*, f. 354

³⁰ *Ibidem*, f. 355

³¹ *Ibidem*, f. 361

³² *Ibidem*, f. 362

³³ *Ibidem*, f. 368

³⁴ *Ibidem*, f. 372

merge să cosească poienile „*Golu*” și „*Cireșul*” pe care le invadaseră locuitorii din Coțofănești. Astfel, locuitorii anunțați au mers la coasă în iunie 1945, observând că printre ei erau și urzii formați pentru a expropria forțat poienile, purtând arme militare în spate.³⁵

O reclamație referitoare la împărțirea viei Hanul Sturei a fost înregistrată din partea ing. Dan Costinescu, proprietar al viei din comunele Mănăstioara și Diocheți.³⁶ La 30 noiembrie 1945, Primăria comunei Fitionești raporta Prefecturii Putna că „*Locuitorii din Movilița, Păunești, Diocheți, Mănăstioara, Pădureni nu se supun ordinelor date pentru a se opri de la tăierea pădurilor lui Apostoleanu.*”³⁷

Un caz asemănător a avut loc și în Suraia, unde Comitetul de Împroprietărire, împreună cu mai mulți membri au parcelat pădurea d-lui Grigorescu și au început tăierea. Deși li se pusese în vedere să se oprească, aceștia nu se supun fiind instigați de președintele Comitetului – Paraschiv Haimana – motivul fiind că acest teren era inundabil și trebuia supus exproprierii.³⁸

Numeroase pagube produse prin devastarea pădurilor de către țărani au fost semnalate și în comunele Orbeni³⁹ și Câmpuri.⁴⁰

Administratorul pădurii Bâlea, proprietate a lui I. Săbăreanu, reclama că „*în 28 iunie 1945 s-au expropriat toate poienile și ochiurile de poieni din această pădure, acest fapt constituind o încălcare a legii.*”⁴¹

Tot despre încălcarea legii vorbim și în cazul primarului comunei Străoane de Jos, Popescu Ioan, care în zilele de 1 și 2 aprilie 1945, a intrat pe proprietatea maiorului Ion C. Ghâțză împreună cu peste o

---

³⁵ *Ibidem*, f. 392

³⁶ *Ibidem*, f. 425

³⁷ *Ibidem*, f. 426

³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 73/1946, f. 7

³⁹ *Ibidem*, f. 51

⁴⁰ *Ibidem*, f. 84

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 499

sută de săteni și prin instigații la dezordine și răzvrătire, i-a îndemnat pe aceștia să devasteze via în suprafață de 8 ha a proprietarului. De asemenea, au spart și crama sub pretextul realizării inventarului agricol al uneltelor și recoltei.⁴²

Realizarea procesului de expropriere nu a fost lipsită însă de conflicte între țărani, conflicte rezultate din ocupări ilegale de terenuri, dar și din nedreptățile săvârșite de organele însărcinate cu înfăptuirea reformei agrare în județul Putna.

Locuitorii din Jorăști și Mândrești au acaparat moșia Angelei Chivu, de 22 ha din Focșani, în vederea exproprierii.⁴³

Și moșia lui Gheorghe Dudescu din comuna Răstoaca, lucrată de sătenii din Suraia, a fost ocupată forțat de către cei din Răstoaca.⁴⁴

Prefectura Putna înștiința la 16 aprilie 1945 Prefectura Tecuci, că țăranii din Corbasca, din județul Tecuci, au trecut Siretul și au parcelat 150 ha teren de pe teritoriul comunei Mândrișca.⁴⁵

Delegați ai Plasei Adjud au întreprins cercetări, în acest sens deplasându-se în comuna Mândrișca unde au constatat că: „*teren expropriabil pe teritoriul acestei comuni, în afară de o întindere de 150 ha islaz, proprietate a Anei Diamandi, nu există. Prin expropriere se va ivi un conflict între locuitorii celor două comune. Terenul împărțit de locuitorii din Corbasca este la o depărtare de 8 km de această comună și 1 km față de Mândrișca*“.⁴⁶ În 23 iunie 1945, Pretura Plasei Adjud decide că acest islaz aparține comunei Mândrișca și este situat în dreapta Siretului⁴⁷.

Și terenul din Florești care fusese repartizat plugarilor din comuna

---

⁴² *Ibidem*, f. 69

⁴³ *Ibidem*, f. 88

⁴⁴ *Ibidem*, f. 92

⁴⁵ *Ibidem*, f. 114

⁴⁶ *Ibidem*, f. 115

⁴⁷ *Ibidem*, f. 385

Năruja pentru împrăștiere a fost ocupat ilegal de locuitorii din Mera.⁴⁸

O situație confuză o reprezenta situația satului Bodești-Spineași care a cerut să fie împrăștiat cu terenul de pășunat pe muntele Bodescu-Tisaru. Neavând alt teren pentru pășunat, autoritățile au permis preluarea terenului, dar cu astfel de pretenții au venit și plugarii din Tichiriș, Coza, Soveja și Spulber, născându-se numeroase divergențe.⁴⁹

Între comuna Andreiașu din județul Putna, satul Târâtu și comuna Dealul din județul Râmnicu-Sărat s-a născut un litigiu generat de faptul că neținându-se seama de limita între cele două județe, țăranii din Andreiașu au luat cu forța cca 90 ha teren cu culturi și islaz, care reveneau de drept satului Târâtu. Președintele Plasei Odobești a socotit că este nedrept ca acest teren să fie alocat satului Târâtu, arătându-se foarte ostil, aducând injurii și amenințări locuitorilor din Târâtu.⁵⁰

Primăria comunei Clipicești dorește mărirea islazului comunal prin atribuirea celor 14 ha islaz expropriate din moșia defunctului Teodor Ciucu, deoarece din lipsa de interes a obștii satului acest islaz a fost luat din 1922 de proprietar, iar în loc de islaz i s-a atribuit comunei un loc de pădure. În aceste împrejurări, vitele din comună au fost chinuite să se îngămădească pe o suprafață insuficientă de islaz.⁵¹

Tot în mod abuziv au fost ocupate 45 ha din moșia lui C. Alexandrescu de către locuitorii din Hângulești.⁵²

Conform Adresei Ministerului Agriculturii și Domeniilor din 3 aprilie 1945 către organele de aplicare a reformei agrare în județul Putna, s-au rezervat pe seama Camerei Agricole Putna:

terenul expropriabil din moșia Bahnele – Nemernița,

---

⁴⁸ *Ibidem*, f. 304

⁴⁹ *Ibidem*, f. 608

⁵⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 269

⁵¹ *Ibidem*, f. 67

⁵² *Ibidem*, f. 281

proprietatea Constanței Ghica din Focșani, la bariera de nord a orașului
 - 50 ha teren arabil din moșia Mărășești a lui Gheorghe U. Negropontes, cuprins între C.F.R. Focșani – Bacău - Mausoleul Mărășești, via „Sofia” și fabrica de produse chimice.⁵³

Sofia Tereza Negropontes a optat pentru moșia sa de 44,50 ha din județul Constanța, iar pe moșia acesteia din Mărășești cu o suprafață de 491 ha s-a aplicat integral reforma agrară.⁵⁴

La fel s-a întâmplat și cu moșia din județul Covurlui a lui C.C. Mavrocordat care a rămas cu proprietățile din comuna Domnești, iar Nicolae Lahovary renunța la moșia sa din Adjud⁵⁵, optând pentru cea din județul Ilfov.⁵⁶

În conformitate cu Legea de reformă agrară toate bălțile particulare, iazurile artificiale, mlaștinile și terenurile inundabile expropriate trec asupra Statului. Se impun măsuri pentru protejarea și conservarea inventarului pescăresc, precum și a construcțiilor care depind de ele și au fost expropriate.⁵⁷

În mai 1945, Preturile Plaselor Adjud, Panciu, Vidra, Focșani, Năruja au întocmit rapoarte prin care au adus la cunoștința Prefecturii Putna că în raza lor nu există bălți particulare, iazuri artificiale, mlaștini etc.⁵⁸

Prin Decizia Ministerială nr. 45585/13.04.1945 s-a hotărât că *„din terenurile ce urmează a fi expropriate să se rezerve cca 25 - 30 ha teren pentru cultivarea zarzavaturilor, destinate fabricilor de conserve alimentare, care aparțin Ministerului Agriculturii și Domeniilor și care se găseau la Vidra”*.⁵⁹

---

⁵³ *Ibidem*, f. 21

⁵⁴ *Ibidem*, f. 78

⁵⁵ *Ibidem*, f. 14

⁵⁶ *Ibidem*, f. 56

⁵⁷ *Ibidem*, f. 512

⁵⁸ *Ibidem*, f. 513, 514, 515, 516, 517

⁵⁹ *Ibidem*, f. 278

Ferite de regimul exproprierii au fost orezăriile (conf. art. 8), care în județul Putna se aflau:

- pe moșia lui Sergiu Zamfirescu (com. Făurei) în suprafață de 4 ha
- pe moșia lui Ion și Andrei Zamfirescu (com. Făurei) în suprafață de 1,50 ha
- moșia Viorica General Dumitrescu (com. Bătinești) în suprafață de 16 ha
- moșia Cristea Daniel (com. Făurei) în suprafață de 8 ha
- moșia Elena Garoflid (com. Boțârlău – 43 ha⁶⁰)

Ca și exproprierea, nici împrumutarea (următoarea etapă în aplicarea Legii agrare din 23 martie 1945) nu a fost lipsită de incidente, ilegalități făcute de Comitetele locale de Împrumutarea sau nemulțumiri din partea celor îndreptățiți la împrumutarea.

În comuna Bolotești, proaspeții împrumutari pe moșia Dumitrei Sănătescu, au fost păgubiți datorită faptului că au realizat însămânțările de toamnă pe terenurile primite, dar proprietara moșiei, în urma contestațiilor făcute a câștigat procesul, fiind repusă în drepturi asupra proprietății expropriate.⁶¹

La 30 martie 1945, plugarul Tăugă Ștefan din comuna Petrești înainta o reclamație către Prefectura județului Putna menționând că „În octombrie 1944, când am auzit că se organizează Comitetul Frontului Plugarilor, condus de Miron Pirea, am trecut imediat la activitate. La împărțirea moșiei Margaretei Sion, mi s-a dat 1 ha loc arabil pe care l-am arat și însămânțat cu porumb. Astăzi mi s-a luat acest teren de către marea organizație și s-a împărțit altor locuitori care posedă 3-4-5 ha teren”.⁶²

Locuitorii din comuna Irești au fost nemulțumiți pentru că li s-au făcut nedreptăți la împărțirea pământului.⁶³

---

⁶⁰ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 271

⁶¹ Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 51/1945, f. 275

⁶² Ibidem, f. 326

⁶³ Ibidem, f. 311

În aceeași situație se găseau și plugarii din Ruginești care au înaintat petiții la 6 iunie 1945 către Pretura Plasei Adjud, plângându-se de neregulile comise la repartizarea terenurilor arabile.⁶⁴

La 17 iulie 1945, Pretura Plasei Focșani informa Prefectura Putna că „în comuna Petrești, mulți locuitori reclamă că au fost nedreptățiți la aplicarea legii de reformă agrară pe moșia Margareta Sion”.⁶⁵

Chetra I. Pricope, văduvă de 48 ani și cu cinci copii, înainta în 2 iunie 1945 o plângere către Prefectura județului Putna, pe motiv că prezentându-se la Primărie pentru a cere să fie împrăștiată, „a fost batjocorită de delegatul Andre Balaș pe toate străzile, susținând că nu a făcut copii pe seama lui pentru a primi pământ”.⁶⁶

Primarul comunei Jorăști, Năstase Ion, deplasându-se împreună cu locuitorii pentru a ara moșia inginerului Sclavone, acesta i-a amenințat cu moartea, susținând că are dreptul la 50 ha din moșie, dar Comitetul de Plasă nu i-a aprobat decât 10 ha.⁶⁷

Prefectul de Putna, Constantin Chele informa Ministerul Agriculturii și Domeniilor la 10 iulie 1945 că „locuitorii din plasa Gârlele - Odobești sunt nemulțumiți de d-l Săndulescu, Președintele Comitetului de Plasă pentru aplicarea reformei agrare, pentru că în toate lucrările sale nu respectă legea și întreține o permanentă stare de agitație”

Se cere Ministerului schimbarea președintelui de Plasă și instituirea unei anchete.⁶⁸

În comuna Orbeni, fostul Comitet de expropriere în frunte cu Costică V. Tănase, a comis multiple nereguli printre care împrăștierea acestuia, în același timp în trei locuri.⁶⁹

---

⁶⁴ *Ibidem*, f. 347

⁶⁵ *Ibidem*, f. 570

⁶⁶ *Ibidem*, f. 348

⁶⁷ *Ibidem*, f. 367

⁶⁸ *Ibidem*, f. 542

⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 1

În 28 iunie 1945, Gheorghe Postolache, plugar în comuna Mândrești, adresa Prefecturii județului Putna o plângere în care susținea că „În baza Legii din 1921 a fost împrăștiat cu 1 ha teren din moșia lui I.Gr. Dragomir, din comuna Jorăști, județul Putna. Însă în ziua de 10 mai 1945, pe timpul când ara pământul a venit Primarul din Jorăști, Ion Năstase, însoțit de trei indivizi, care l-au înjurat și l-au legat cu un lanț, poruncindu-i plugarului că dacă vrea să scape cu viață, să plece.”⁷⁰

Plugarii din Fetești, comuna Câmpuri, reclamau la 27 august 1945 Prefecturii județului Putna, că trăind într-un sat sărac, fără pământ, au fost clăcași și dijmași pe proprietatea lui Negropontes din comuna Mărășești timp de 25 ani. În conformitate cu Legea de reformă agrară, ar fi trebuit să fie împrăștiți pe această moșie, însă aici au primit pământ alți oameni care mai dețin terenuri și care n-au lucrat niciodată pe moșia Negropontes⁷¹.

Și în comuna Biliiești s-au comis nelegiuiri prin faptul că primarul, Ștefanache Ezaru s-a împrăștiat pe el cu 4 ha teren arabil, iar Costică Mihalcea, membru în Comisia pentru Aplicarea Reformei Agrare, n-a satisfăcut doleanțele femeilor, aducând cuvinte injurioase la adresa văduvelor de război.⁷²

Într-un Raport informativ al Prefecturii județului Putna din martie 1945, se menționa că „s-au luat măsuri pentru aplicarea reformei agrare în județul Putna și împărțirea moșiilor boierești la cei îndreptățiți. În unele comune lucrările sunt în curs. Locuitorii împrăștiți lucrează la arăturile și însămânțările de primăvară.”⁷³

În data de 29 martie 1945, Primăria din Tichiriș informa Prefectura Putna, printr-o Adresă „Proprietăți cu terenuri mai mari de 50 ha, unele, mașini agricole și animale nu avem în această comună.

---

⁷⁰ Ibidem, f. 128

⁷¹ Ibidem, f. 208

⁷² Ibidem, f. 310

⁷³ Ibidem, dosar nr. 51/1945, f.327

Locuitorii din Tichiriș au muncit ani de zile în dijmă pe moșia fraților Sergiu și Alecu Zamfirescu de pe teritoriul comunelor Făurei și Mircești, iar o parte au lucrat pe moșia lui Cristea Daniel din Bătinești. Aceștia cer să fie împrăștiți pe aceste moșii, deoarece comuna Tichiriș face parte din regiunea de munte și este lipsită total de terenuri pentru cultură”.⁷⁴

O cerere asemănătoare venea din partea țăranilor din Găuri, aceștia dorind ca terenul pe care-l vor primi la împrăștiere să fie din moșiile pe care le-au lucrat în dijmă, adică cele ale lui Gh.U. Negropontes din Mărășești, ale lui Cristea Daniel din Bătinești și Alexandru și Sergiu Zamfirescu din Făurei, județul Putna.⁷⁵

Biroul de Reformă Agrară aducea la cunoștință Comitetului Local de Împrăștiere, spre soluționare, petiția a cinci membri ai Comitetului Județean – Frontul Plugarilor Focșăneni, care neavând pământ, iar comunele în care sunt domiciliați duc lipsă de terenuri pentru împrăștiere, și prin care cer câte 2 ha teren arabil din moșia lui L. Pană.⁷⁶

Sătenii din Mândrești, doreau să fie împrăștiți pe moșiile lui Constantin Rally și ale dnei dr. Ciomac, ultima aflându-se pe teritoriul județului Râmnicu-Sărat având o suprafață de 250 ha. Însă 78 ha se găsesc dincoace de Milcov și au fost muncite de locuitorii din Mândrești.⁷⁷

Comuna Vizantea a primit pentru împrăștierea celor îndreptățiți 60 ha teren arabil din moșia Elenei Manole din Bătinești.

În ziua de 16 aprilie 1945, plugarii s-au deplasat în această comună pentru a intra în posesia pământurilor, însă notarul din Bătinești le refuză împrăștierea pe motiv că toată moșia Elenei Manole a fost preluată de comuna Bătinești. În aceste condiții, plugarii au mers

⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 47

⁷⁵ *Ibidem*, f. 53

⁷⁶ *Ibidem*, f. 51

⁷⁷ *Ibidem*, f. 93

la Mărășești pentru a se întâlni cu președintele Comisiei de Plasă, care după mai multe stăruințe le-a întocmit un Proces-verbal prin care repartiza comunei Vizantea 55 ha din moșia Dumitrescu, însă cu 5 ha mai puțin față de promisiunile inițiale.

Locuitorii din Vizantea susțineau că această comună este cea mai săracă din Plasa Vrancea, pentru că era situată la poalele munților, fiind astfel nevoiți să muncească în dijmă la dl General Dumitrescu din comuna Bătinești, deoarece, în unele locuri, proprietățile Statului ajungeau până la fereastra casei.

Cele 180 ha primite prin reforma agrară din 1921 le erau insuficiente față de comuna vecină – Câmpuri – care urma să mai primească câteva sute de ha în hotarele ei.⁷⁸

Primăria din Câmpuri, într-o Adresă către Prefectura Putna, cerea *„pentru satisfacerea împrumutării să i se repartizeze un procent de 250 ha, de preferință din moșia lui Negropontes, Mărășești“*.

Cererea era motivată de faptul că duceau lipsă de pământ arabil, iar *„pășunea fusese întrebuințată de cetățenii de mare nevoie și lipsă, făcând arături din trei în trei ani, iar alte ori și la cinci ani o singură dată.“*

Primăria declara că în Câmpuri *„erau mulți proprietari bogați, dar bogățiile lor constau în păduri, nu în teren arabil.“*⁷⁹

La 18 aprilie 1945, Prefectura Putna era informată despre situația satului Teiuș și a comunei Parava, care lipsite fiind de islaz, a determinat majoritatea locuitorilor să lucreze în arendă și să pășuneze vitele pe o suprafață de 40 ha din moșiile Atta Constantinescu și Toni Stoicovici, ambele așezate în comuna Răcăciuni.⁸⁰

Ca urmare a abuzului săvârșit de plugarii din Țifești, care au arat și însămânțat loturile cuvenite celor din Nistorești, prefectul Grigore Gafencu impune Primăriei Țifești, la 11 mai 1945, să-i găsească pe

---

⁷⁸ Ibidem, f. 121

⁷⁹ Ibidem, f. 235

⁸⁰ Ibidem, f. 148

vinovați și să retrocedeze terenurile țăranilor care le-au primit la înproprietărire.⁸¹

Potrivit unui Comunicat din 7 iulie 1945 dat de ministrul Agriculturii și Domeniilor, Romulus Zăroni, Prefectura județului Putna era însărcinată a lua măsuri pentru ca „*până la noi dispoziții să nu se mai trimită nici un îndreptățit la înproprietărire, evacuat sau refugiat în Banat și Transilvania, pentru așezări pe bunuri provenind de la germani. Toate disponibilitățile identificate până-n prezent au fost ocupate. Orice noi veniți nu vor putea fi satisfăcuți și ar provoca nemulțumiri justificate care trebuiesc evitate. Pe măsură ce noi disponibilități de terenuri și locuințe vor fi identificate, vă vom informa*”.⁸²

Ministerul Agriculturii și Domeniilor aducea la cunoștința generală în 7 aprilie 1945 că „*toți proprietarii de terenuri cultivabile vor fi nevoiți să lucreze pământul imediat și să ia toate măsurile pentru însămânțarea lor. În caz contrar aceste terenuri vor fi însămânțate prin grija Comitetelor satești, cărora le vor reveni și recoltele*”.⁸³

Pentru realizarea reformei agrare, pentru deplasările președinților de Comisii de Plasă dintr-o comună într-alta, le-au fost puse la dispoziție acestora mijloacele de transport necesare, care constau în vehicule care erau obligate să facă transporturi în cadrul muncii de război. Alimentarea și cazarea trebuiau să se facă în condiții normale și nu la prețuri de speculă.⁸⁴

În Plasa Focșani, mersul reformei agrare la 5 aprilie 1946 se prezenta astfel:

Comuna Biliiești – nu are proprietăți expropriabile

- s-au împărțit 30 ha din moșia lui Ionel Dragomir din Jorăști la 60 de îndreptățiți la înproprietărire

⁸¹ *Ibidem*, f. 295

⁸² *Ibidem*, f. 538

⁸³ *Ibidem*, f. 303

⁸⁴ *Ibidem*, f. 309

- fiecare a primit 0,50 ha.

Comuna Boțârlău – din moșia Elenei Garoflid s-au împărțit 156 ha la 150 locuitori

- fiecare a primit în medie 1 ha.

Pentru comunele Călieni și Ciușlea nu există date.

Comuna Făurei – proprietatea expropriabilă însumează 470 ha din moșiile: Cristea Daniel (380 ha), Sergiu Zamfirescu (40 ha), Alecu Zamfirescu (50 ha)

- în 4 - 5 aprilie s-a trecut la împărțirea moșiei lui Cristea Daniel.

Comuna Jorăști – suprafața expropriabilă era de 439 ha din care: 100 ha din moșia lui Alecu Dragomir, 183 ha din moșia lui Ionel Dragomir, 78 ha din cea a lui Melu Sclavone și tot 78 ha din moșia ing. Sclavone

- s-a efectuat doar măsurarea moșiilor

- neexecutarea în teren a lucrărilor de reformă agrară s-au datorat certurilor iscate între plugarii din Biliești, Jorăști și Suraia.

Comuna Mircești – suprafața expropriabilă măsura 493 ha adunate de la următoarele moșii: Alecu Zamfirescu (167 ha) Ion Zamfirescu (112,50 ha), Andrei Zamfirescu (112, 50 ha), Margareta Florin Sion (101 ha)

- împărțirea loturilor s-a realizat fără a deține tabloul cu numele celor îndreptățiți la împroprietărire

- s-a împărțit pământ la diferite categorii de persoane care nu intrau în prevederile art. 12 din Legea pentru reformă agrară.⁸⁵

Comunele Mândrești, Nănești și Nămolosa-Târg nu dețin proprietăți expropriabile și nici nu au de unde lua pământ pentru împroprietărire.

Comuna Nămolosa-sat – are o suprafață expropriabilă de 548 ha din moșia Filitis care încă nu s-a împărțit țăranilor

Comuna Petrești – proprietate expropriabilă – moșia Orleanu din comuna Mircești de 100 ha

---

⁸⁵ *Ibidem*, dosar nr. 72/1945, f. 1

- s-a împărțit la 73 persoane
- fiecare a primit între 1 - 1,50 ha.

Comuna Răstoaca – suprafața expropriabilă era de 204 ha adunate de la următoarele moșii: Gh. Dudescu (140 ha) Victor Bibescu (14 ha), Ștefan Gheorghiu (50 ha)

- nu s-a împărțit locuitorilor îndreptățiți pentru că cei din Suraia au ocupat terenurile

Comuna Suraia – 130 ha expropriate din moșia lui Basil Dumitrescu (80 ha) și cea a lui Ionel Drgaomir (50 ha)

- s-au împărțit la 414 locuitori
- fiecare a primit 0,50 ha

Comuna Vânători – s-au împărțit 96 ha din moșia Constanței Ghica la 92 locuitori

- fiecare a primit în medie 1 - 1,50 ha.

Comuna Vulturul – nu are proprietăți expropriabile

- I-au fost repartizate 130 ha din care: 90 ha pe teritoriul comunei Călieni care au fost acaparate de locuitorii din Hângulești din județul Râmnicu-Sărat, iar pentru restul de 40 ha sunt în conflict cu sătenii din Călieni.⁸⁶

Potrivit rapoartelor primite de Prefectura județului Putna de la Preturile din județ situația aplicării reformei agrare la 18 aprilie 1945 era următoarea:

- Plasa Adjud = s-au expropriat 1.658 ha
- Plasa Panciu = s-au expropriat 1.578
- Plasa Focșani= s-au expropriat 1.127 ha
- Plasa Odobești = s-au expropriat 528 ha
- Plasa Năruja = s-au expropriat 435 ha
- Plasa Vidra = nu s-a împărțit pământ.

Din 13.000 ha expropriabile s-au expropriat și împărțit la țărani 5.326 ha până la data de 18 aprilie 1945.⁸⁷

⁸⁶ *Ibidem*, f. 1 verso

⁸⁷ *Ibidem*, dosar nr. 71/1945, f. 87

Tot pentru această perioadă numărul celor îndreptățiți la împroprietărire se ridică la 12.412 țărani repartizați pe plase astfel:

- Plasa Vidra – 5.447 locuitori⁸⁸
- Plasa Adjud – 1.532 locuitori⁸⁹
- Plasa Focșani – 3.165 locuitori⁹⁰
- Plasa Năruja – 2.268 locuitori⁹¹

Tabloul cu situația numerică privind exproprierile și împroprietăririle la 2 mai 1945 pentru județul nostru⁹²:

Plasa	Moșii	Suprafața totală	Suprafața expropriată	Îndreptățiți
Focșani	47	4271	4271	3951
Adjud	13	2675	2505	3386
Panciu	21	3816	3716	2447
Odobăști	23	2369	2369	2562
Năruja	-	-	520 ha luate din Odobăști	1100
Vidra	1	500	500 ha luate de la Cincu 690 ha din Panciu	1427
TOTAL	104	13.631	13.301	14.873

La 2 aprilie 1945, Ministerul Agriculturii, Cabinetul pentru Reforma Agrară înainta o telegramă Prefecturii județului Putna anunțând judecătorii delegați ca Președinți ai Comitetelor de Reformă Agrară pe plase:

- Plasa Focșani – Davidoglu C.E.
- Plasa Adjud – Sătcoianu Gheorghe
- Plasa Odobăști – Mărgăritescu Stelian
- Plasa Năruja – Georgescu Sebastian
- Plasa Vidra – Georgescu Alexandru
- Plasa Panciu – Nedelcu Mihai⁹³

⁸⁸ *Ibidem*, f. 424

⁸⁹ *Ibidem*, f. 425

⁹⁰ *Ibidem*, f. 426

⁹¹ *Ibidem*, f. 427

⁹² *Ibidem*, f. 412

⁹³ *Ibidem*, f. 421

Pentru 14 mai 1945, Biroul pentru Reformă Agrară condus de Elena Mihăilescu, a întocmit o situație statistică privitoare la stadiul aplicării reformei agrare, furnizând următoarele informații:

Totalul moșiilor expropriate în întregime în județul Putna era de 9.764,50 ha.

Plasa Focșani

	Nr. moșiilor expropriate	Suprafața	Comuna
	1	296 ha	Boțârlău
	9	567 ha	Călienii
	3	222 ha	Ciușlea
	3	509 ha	Făurei
	5	525 ha	Mircești
	1	550 ha	Nămoloasa-Sat
	2	192 ha	Răstoaca
	4	167 ha	Suraia
	4	328 ha	Focșani
TOTAL	32	3397 ha	

Plasa Odobești⁹⁴

	Nr. moșii expropriate	Suprafața (ha)	Comuna
	4	173	Găgești
	3	154	Bolotești
	4	536	Ivăncești
	1	75	Odobești
	12	706	Florești
	1	24	Pătești
	4	158,50	Mera
	3	164	Câmpineanca
TOTAL	32	1990, 50 ha	

⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 265

Plasa Adjud

	Nr. moșii expropriate	Suprafața (ha)	Comuna
	1	457	Adjud
	1	825	Pufești
	2	185	Orbeni
	4	425	Scurta
	1	87	Valea Seacă
TOTAL	9	1979	

Plasa Panciu⁹⁵

	Nr. moșii expropriate	Suprafața (ha)	Comuna
	3	560,25	Bătinești
	1	62,50	Clipicești
	1	100	Fitionești
	1	30	Mănăstioara
	1	35	Neicu
	8	1246,25	Pădureni
	1	100	Panciu
	1	217	Sat-Nou
	1	47	Țifești
TOTAL	18	2398 ha	

Totalul moșiilor expropriate integral cuprinde 91 moșii însumând o suprafață de 9.764,50 ha.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 265 verso

Moșii care au rămas cu 50 ha în urma exproprierii:

Plasa	Comuna	Nr. moșii expropriate	Suprafața expropriată (ha)	Suprafața rămasă (ha)
Focșani	Călieni	2	50	100 ha (50 ha pentru fiecare moșie)
Odobești	Nici un caz			
Panciu	Bătinești	1	10 ha	50 ha
	Clipicești	1	19,116	50 ha
	Mărășești	4	771,1901	200 ha (50 pt.fiecare moșie)
Adjud	Orbeni	1	55	50
	Sascut	1	160	50 pt.cpt.Holban 50 pt.Maria Holban

550 ha au rămas la proprietari, iar 1.065, 3070 ha au fost supuse regimului exproprierii.

O a treia categorie de moșii expropriate o constituie cele care au păstrat câte 10 ha de fiecare.

Tabloul numeric al acestei situații, pentru județul Putna se prezenta astfel:⁹⁶

Plasa	Comuna	Nr. moșii expropriate	Suprafața exprop. în ha	Ha rămase pt. fiecare moșie
Focșani	Călieni	4	116	10 – total 40 ha
	Ciușlea	1	54	10
	Jorăști	5	432	10 – total 50 ha
	Mircești	1	26	10
	Răstoaca	1	40	10
	Vulturul	1	116	10
Odobești	Nu există cazuri			
Panciu	Bătinești	1	205,75	10
	Diochești	6	324	10 – total 60 ha
	Mănăstioara	1	164,50	10
Adjud	Domnești	1	204	10
	Drăgușani	1	47	10

⁹⁶ Ibidem, f. 266

Au fost expropriate 1.839, 25 ha rămânând la proprietari 240 ha. Suprafața totală expropriată în județul Putna până la 14 mai 1945 însuma 12.669,057 ha.

Suprafața împărțită țăranilor era de 11.390, 5.620 ha. Repartizată pe plase se prezenta astfel:

Plasa Focșani – 4.271 ha

Plasa Odobești – 1.190,50 ha

Plasa Panciu – 2.961,0620 ha

Plasa Adjud – 2.168 ha

În județul Putna au fost împrumăriți până la această dată 12.710 plugari.

Plasa Focșani – 3.951 plugari

Plasa Odobești – 2.692 plugari

Plasa Panciu – 2.881 plugari

Plasa Adjud – 3.186 plugari

Plugarii împrumăriți au primit de la un sfert de ha până la 2 ha în funcție de caz.

Terenul arabil rămas moșierilor se ridica la cifra de 790 ha. Din pământurile expropriate s-au arat și însămânțat 5.143 ha: Plasa Focșani = 1.345 ha; Plasa Odobești = 1.833 ha; Plasa Panciu = 541 ha; Plasa Adjud = 1.424 ha.⁹⁷

În 26 iunie 1945, numărul moșiilor expropriate crește la 124, totalizând 13.356,0570 ha, iar numărul celor care au primit pământ se ridica la 14.272 plugari.⁹⁸

Prin Legea nr. 310/20 aprilie 1945 s-a acordat ofițerilor decorați cu Ordinul „Mihai Viteazul” dreptul de a fi împrumăriți cu 5 ha pământ, având obligația să-l muncească, Statul înzestrându-l cu inventar agricol necesar. Ministrul Agriculturii și Domeniilor a aprobat să se rezerve în fiecare comună 5% cel puțin, din suprafața care se expropriază, pentru diferite nevoi ale Statului, inclusiv nevoi de

---

⁹⁷ *Ibidem*, f. 266 verso

⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 71/1945, f. 450

împroprietărire ale Cavalerilor Ordinului „*Mihai Viteazul*”. Aceste rezerve trebuiau să fie alese cât mai aproape de sat sau comună și din terenurile cele mai bune.⁹⁹

Loturile „*Mihai Viteazul*” reprezentau proprietăți ale Statului și erau distribuite cavalerilor cu răsplată. Dacă ultimii nu aveau un comportament adecvat, erau excluși din armată sau nu aveau moștenitori, lotul revenea statului.¹⁰⁰

Lot „*Mihai Viteazul*” îl constituia și terenul de cultură a Generalului Văitoianu, care se găsea în comuna Golești.¹⁰¹

Prin Ordinul telegrafic al Marelui Stat Major al Armatei nr. 45723/1945, adresat Prefecturii Putna, s-au dat dispoziții privitoare la modalitățile de împroprietărire cu 5 ha sau un loc de casă a ofițerilor și subofițerilor. În caz că în regiune nu exista pământ se plătea echivalentul în bani de către Ministerul Agriculturii și Domenii.¹⁰²

La 16 mai 1946, o comisie prezidată de judecătorul Tacu și compusă din: Constantin Chele (prefectul de Putna); Al. Pranischi – (subdirectorul Camerei de Agricultură Putna); V.V. Necula și C. Gheorghită (reprezentanți ai îndreptățiților la împroprietărire) și C. Gheorghită (secretar) a hotărât:

- Rezervarea a 25 ha pentru decorații cu Ordinul „*Mihai Viteazul*” din moșia Bibescu, într-un singur loc, pe teritoriul comunei.

- Camera Agricolă Putna va prelua aceste terenuri.

- Cele 25 ha teren arabil se vor distribui decorațiilor cu Ordinul „*Mihai Viteazul*”, care au depus cereri pentru împroprietărire și care nu posedă teren dat de Stat. Au fost aprobate cererile înaintate de general Dumitrescu Ioan, locotenent-colonel Mihăilă V. Simion, general Tănăsescu C. Ioan, colonel Manolescu A. Teodor și general Arbore P. Ioan.

⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 395

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 81

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 89

¹⁰² *Ibidem*, dosar nr. 193/1946, f. 8

Cereri, precum ale căpitanului Pascal¹⁰³ sau cea a căpitanului Mihalcea P. Constantin¹⁰⁴ au fost respinse, urmând a fi împrăștiți în alt județ, deoarece în județul Putna nu mai existau loturi disponibile pentru împrăștierea acestei categorii.

La 22 august 1945, Prefectura Putna dispunea Comitetelor¹⁰⁵ Locale de Împrăștiere să întocmească tabele cu situația ostașilor panduri din Divizia „Tudor Vladimirescu”, pentru a se lua măsuri să fie împrăștiți.¹⁰⁶

Din analiza acestor rapoarte, au fost împrăștiți 430 de panduri din Divizia „Tudor Vladimirescu”.¹⁰⁷

Nedreptățile care au însoțit împrăștierea n-au ocolit nici această categorie (ostașii), multe familii rămânând fără pământ.

În Suraia și Paltin „existau moșii care ar fi putut împrăști toate familiile îndreptățite, dar boierii în legătură cu Comitetele de Împrăștiere au procedat în așa fel încât tot ei îl dețin”.¹⁰⁸

Conform art. 6 din Legea pentru reformă agrară din 23 martie 1945, uneltele agricole și animalele de tracțiune trec asupra Statului proporțional cu suprafața de teren agricol expropriat și vor fi date țăranilor împrăștiți. De asemenea, se vor crea Centre județene de închiriat mașini agricole pentru agricultori.¹⁰⁹

Situația inventarului viu și mort preluat de la proprietarii de moșii din județul Putna, este ilustrată în următorul tablou:

În aprilie 1945¹¹⁰

---

¹⁰³ *Ibidem*, f. 16

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 6

¹⁰⁵ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 105

¹⁰⁶ *Idem*, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 70/1945, f. 77

¹⁰⁷ *Ibidem*, dosar nr. 69/1945, f. 614-702

¹⁰⁸ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 222

¹⁰⁹ **România. Viața politică în documente. 1945...**, p.226

¹¹⁰ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 15/1945, f. 9

Felul mașinii	În funcțiune	Defecte
Tractoare	7	6
Batoze	10	2
Locomobile	7	2
Secerători legători	3	1
Secerători simple	10	-
Cositoare	3	1
Pluguri vite	16	11
Boroană	12	-
Greble mecanice	2	-
Prășitori	5	-
Trioare	2	4
Căruțe	6	-
Semănători	11	10
Vânturători	2	2
Cultivatoare	8	5
Pluguri tractor	-	13
Selectoare	-	2
Cai	1	-
Boi	12	-
Vaci	4	-

La 13 iunie 1945 Prefectura județului Putna informa Ministerul Agriculturii și Domeniilor că „*inventarul agricol expropriat de la marea proprietate trece în patrimoniul statului, prin Ministerul de Domenii, respectiv Camera Agricolă.*”

Acest material, datorită stării de război are nevoie de verificări, reparații și conservare. Din inițiativa Camerei Agricole locale s-a înființat un centru de Motocultură cu atelierele respective, în fosta fabrică „Polatos”, din str. Pruncu, nr. 9, care este proprietate a Ministerului de Finanțe”.¹¹¹

¹¹¹ Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 69/1945, f. 376

Conform unui Comunicat din 17 noiembrie 1945, dat de ministrul Agriculturii, Camera Agricolă Putna era însărcinată „să ia în primire toate conacele moșiilor expropriate pînă la le folosi la adăpostirea mașinilor și animalelor. Se vor adăposti în primul rând mașinile care sunt în stare bună. Mașinile care nu sunt în funcțiune se vor împărți în două categorii: a) cele care au nevoie numai de reparații ușoare și care vor fi reținute la centrele de mașini și b) cele care au nevoie de reparații însemnate și care vor fi transportate la ateliere. Toate aceste mașini trebuie să aibă hotărârea de expropriere.”¹¹²

Dintr-un Raport din 30 ianuarie 1946 al Ocolului Agricol Suraia, adresat Camerei Agricole Focșani aflăm că „Nici pînă astăzi în afară de Nămolosa-sat, comitetele comunale nu au preluat inventarul viu și mort al proprietarilor care au fost expropriați. Dl Gheorghică – președinte de Plasă pentru împroprietărire nu a identificat inventarul care trebuie să rămână proprietarilor, raportat la suprafața pe care au păstrat-o, precum și uneltele care urmează a fi împărțite locuitorilor”.¹¹³

Cu ocazia inspecțiilor făcute în acest județ de către reprezentanți ai Ministerului Agriculturii și Domeniilor în februarie 1946, s-a constatat că „Diferite mașini agricole luate în primire în baza legii agrare nu se administrează bine, sunt adăpostite prost.

De asemenea, nu toate bunurile trecute asupra statului au fost luate în primire.”¹¹⁴

Ordinul Circular transmis de Ministerul Afacerilor Interne, Direcția Generală a Administrației, din 29 mai 1946 specifică „În conformitate cu dispozițiile articolelor 3 și 7 din Legea agrară, toate bunurile expropriate trec asupra statului fără nici o despăgubire. Veniturile produse de aceste bunuri pînă sunt date la împroprietărire, sunt efectiv ale statului. Aceste sume provin din vânzarea fructelor,

---

¹¹² A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 1

¹¹³ Ibidem, f. 13

¹¹⁴ Ibidem, f. 18

cerealelor sau a oricăror alte produse de pe terenurile expropriate (mori, uleinițe), precum și din vânzarea vitelor către Centrele de colectare etc.”¹¹⁵

Confiscarea uneltelor agricole și a animalelor de pe moșiile expropriate a constituit un aspect semnificativ, deoarece au fost folosite la dotarea noilor centre de închiriere a mașinilor agricole pentru țărani, aceste centre au reprezentat un salt în trecerea spre colectivizare.

Comitetele satești de expropriere trebuiau să rezerve pe seama comunelor câte un lot pentru grădina comunală de legume. Întinderile cuprindeau 200 mp de cap de familie. Conform telegramei dată de Romulus Zăroni Prefecturii Putna în 12 aprilie 1945 *„noiți împroprietăriți pe terenuri bune de zarzavaturi, erau obligați să le cultive în acest an numai cu legume.”¹¹⁶*

Rezervele pentru grădina comunală cuprindeau, conform unor statistici întocmită de Comisia Județeană de Îndrumare a Reformei Agrare, 163 ha.¹¹⁷

Cât privește executarea dispozițiilor art. 13 din Regulamentul Legii de reformă agrară, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a decis:

„Să se constituie o comisie din care să facă parte Directorul Camerei Agricole Județene și șeful Serviciului Veterinar Județean, pentru a face cercetări și a întocmi un tabel cu locuitorii care au ferme model. Pentru a fi ferme model trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie exploatări agricole care practică o agricultură rațională, intensivă și să dețină instalații sistematice precum și inventar agricol viu și mort adecvat. Sunt considerate ferme model, fermele pentru: creșterea porcilor, vitelor de rasă, a hergheliilor, a păsărilor, cultivarea de semințe selecționate, care au inventar viu și mort adecvat. Rezultatele acestor cercetări trebuiesc finalizate până la 1 iunie 1945 deoarece din cauza numărului mare de cereri pentru

¹¹⁵ A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 73/1946, f. 73

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 72/1946, f. 5

¹¹⁷ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 207

*ferme model, se întârzie aplicarea reformei agrare”.*¹¹⁸

Comisia constituită în județul Putna, având în vedere necesitățile economice ale județului și pentru a se găsi cu ușurință semințe selecționate și reproducători, a avizat 10 ferme model din 15 cereri înaintate în acest sens de către proprietari.

Cele 10 ferme model avizate aparțineau următorilor moșieri:¹¹⁹ Constantin Pană (Ivăncești), Alice Săvescu (Ciușlea), Sergiu Zamfirescu și Chiryssi Zamfirescu (Florești), Maria Holban (Sascut), Constantin Leonida și Sevastia Leonida (Pufești), Ion Săbăreanu (Domnești), Maria Săvescu (Ciușlea), Viorica gral C. Dumitrescu (Bătinești), Cristea Daniel (Făurei) și Aurel Pană (Ivăncești).

Nu s-au întrunit condițiile necesare pentru ferme model la următoarele cereri înaintate de: G.V. Apostoleanu (Panciu), Ana-Maria Agarici (Ciușlea), H. Baron (Călieni), Elena Garoflid (Boțârlău) și Al.V. Apostoleanu (Panciu).¹²⁰

Celor cărora li s-a lăsat ferma model prin legea de reformă agrară, sunt ilustrați în următorul tabel:¹²¹

Cui i s-a lăsat	Comuna	Suprafața (ha)	Din ce moșie
Costel Pană	Ivăncești	75	Ivăncești
Aurel Pană	Ivăncești	75	Ivăncești
Sevastia Leonida	Pufești	75	Ivăncești
Camera Agricolă Putna	Focșani	105	Constanța Ghica
Camera Agricolă Putna	Mărășești	50	Moștenitorii Negropontes
Ministerul Agriculturii	Boțârlău	5	Elena Garoflid
Camera Agricolă Putna	Focșani	70	Moștenitorii Constanța Ghica

¹¹⁸ Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 69/1945, f. 417

¹¹⁹ Ibidem, f. 421

¹²⁰ Ibidem, f. 418

¹²¹ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 53

Prefectul județului Putna, Constantin V. Chele, înainta o Adresă la 22 martie 1946, primului-ministru Petru Groza, prin care îi aducea la cunoștință acestuia din urmă că: „suprafața de 1300 ha pe care Ministerul Agriculturii și Domeniilor a ordonat să fie preluată de Camera de Agricultură Putna, crează grave perturbări în județ deoarece un număr important de comune ar fi excluse de la împroprietărire.

Sătenii au lucrat aceste terenuri în anul și toamna trecută și refuză să le predea. Legea agrară prevede 5% rezervă din totalul terenurilor expropriate, ceea ce i-ar reveni județului Putna 500 ha și nu 1300 ha.

Pentru județul nostru și 500 ha ar constitui o rezervă excesivă, pentru că are puțin teren arabil, fiind ocupat într-o mare proporție de vii și păduri. Propuneri ca pentru asemenea județe să se reducă rezerva de la 5% până la 2 - 3% și pentru județul Putna care are 10.000 ha expropriate, rezerva să fie de maxim 300 ha. Propunem ca aceste terenuri să nu se ia din mâna sătenilor în plină campanie agricolă și cu ocazia dării titlurilor de proprietate, când orice perturbări ar fi excluse, urmând ca delimitările loturilor de împroprietărire să se facă în toamnă, la fel și împărțirea titlurilor de proprietate.”¹²²

În urma aplicării reformei agrare s-au aprobat următoarele terenuri din moșiile expropriate ca rezerve de stat:¹²³

Moșia din care s-a făcut rezerva	Comuna	Suprafața (ha)	Mod de folosire
Constanța Ghica	Focșani	90	Fermă model
A.Zamfirescu	Focșani	270	Fermă model
Elena Garoflid	Boțârlău	5	Lot experimental
T.Filitis	Nămoloasa	30	Centrul agricol
D.Zamfirescu	Florești	96	Fermă model
C. și S.Zamfirescu	Florești	100	Fermă model

¹²² Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 73/1946, f. 32

¹²³ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 50

Aplicarea reformei agrare din 1945 în fostul județ Putna

C.Negropontes	Mărășești	50	Centru agricol
N.Păcleanu	Pădureni	100	Fermă model
G.Apostoleanu	Panciu	50	'Lot demonstrativ
E.Lahovari	Adjud	100	Fermă model
C.Mavrocordat	Domnești	50	Centru Agricol
Ion Săbăreanu	Pufești	150	Fermă model
Moștenitori C.Ghica	Focșani	70	Grădinărie
S.Zamfirescu	Florești	15	Grădinărie
C. și A.Pană	Ivănțești	60	Grădinărie
E.Lahovari	Adjud	8	Grădinărie
S.Zamfirescu	Făurei	10	Grădinărie
TOTAL		1254 ha	

La 30 aprilie 1945, Camera Agricolă Putna informa Prefectura Putna despre felul în care s-a făcut aprovizionarea agricultorilor lipsiți de semințe în județul Putna, și anume:

1) direct prin Camera Agricolă din fondul de 75.000 lei pus la dispoziție de Ministerul Agriculturii

2) prin intermediul cerealiștilor din Focșani cărora li s-au făcut forme prin Camera Agricolă de a aduce semințe excelente din alte județe, pe cont propriu, care apoi au fost blocate de Cameră și distribuite agricultorilor

3) semințe trimise de Ministerul Agriculturii

4) semințe din depozitele Camerei Agricole Putna

Delegații trimiși în județele excedentare de semințe au fost:

- ing. agr. C.Decuseară și conducătorul agricol Alocu Romanoaie în județele Constanța și Brăila

- ing. agr. F. Armeanca și ing. agronom Volcovinschi în județul Ialomița

- șefii de culturi agricole Andrei Dodi și Mihai Popa pentru județul Roman și restul Moldovei.¹²⁴

Distribuirea semințelor în județul Putna s-a realizat prin:

¹²⁴ Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 72/1945, f. 352

1) Camera Agricolă: 23 vagoane orz, 23 vagoane ovăz (din județele Constanța și Brăila), 50 kg zarzavat, 11.500 kg cartofi (din județul Roman) și 3.000 kg arpagic (județul Ialomița).

2) Cumpărarea semințelor de către Camera Agricolă de la cerealiștii din Focșani: 3 vagoane mazărice și 4 vagoane și jumătate de dughie

3) Blocarea de către Camera Agricolă Putna a semințelor aduse de cerealiștii din Focșani din alte județe: 9 vagoane orz, 15 vagoane ovăz, 6 vagoane mazărice, 12 vagoane dughie, 50 kg zarzavat o parte aduse din județul Brăila, iar o parte procurate de la producătorii din județul Putna

4) Semințe aduse de la Ministerul Agriculturii: 1 vagon și jumătate mazărice și 1 vagon și jumătate de dughie

5) Semințe luate din depozitele Camerei Agricole: 1.400 kg sfeclă și 1200 kg lucernă.

Prețurile la care s-au distribuit semințele au fost de: 66 lei – 1 kg orz; 75 - 83 lei – 1 kg ovăz (această diferență provine din acoperirea sumelor depuse drept locație la CFR Focșani); 800 lei – 1 kg arpagic; 110 lei – 1 kg mazărice; 200 lei – 1 kg dughie și pentru 1 kg cartofi s-a plătit 110 lei.¹²⁵

Documentele de arhivă ne oferă informații privitoare la situația însămânțărilor pentru Plasele Adjud, Biliiești, Panciu, Odobești, Zăbala și Vrancea la data de 2 decembrie 1945.

Pentru grâu s-a preconizat însămânțarea a 11.000 ha, dar s-au realizat 13353 ha.¹²⁶

Însămânțările cu secară s-au realizat pe 22 ha mai puțin deoarece inițial s-a propus însămânțarea a 50 ha.¹²⁷

Cu rapiță au fost însămânțate 10 ha teren arabil¹²⁸, iar cu orz

¹²⁵ *Ibidem*, f. 356 verso

¹²⁶ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 15/1945, f. 146

¹²⁷ *Ibidem*, f. 147

¹²⁸ *Ibidem*, f. 148

s-au însămânțat 45 ha, mai puțin cu 55 ha decât s-a propus la începutul campaniei agricole.¹²⁹

Cât privește situația arăturilor și aici s-a înregistrat un deficit, deoarece trebuiau arate 44.000 ha, iar până la data menționată erau arate doar 25.709 ha.¹³⁰

Articolul 21 din Legea de reformă agrară cuprindea o prevedere deosebit de importantă. Împroprietăritul primește pământ liber de orice datorii și obligații. Inserarea în textul legii a principiului plății pământului de către țăranii împroprietăriți a avut la bază exproprierea fără despăgubire a clasei moșierești. Plata de către împroprietăriți nu era făcută moșierilor, ci Statului. Prețul stabilit era mai mult simbolic, el fiind echivalentul unei recolte medii la ha, eșalonată în rate pe 10 ani pentru țăranii cu pământ puțin și de 20 ani pentru țăranii fără pământ.¹³¹

În realitate, lucrurile n-au stat așa, deoarece numeroși împroprietăriți au fost supuși la diverse taxe, din partea celor care se ocupau cu aplicarea reformei agrare.

La 28 aprilie 1945 Frontul Plugarilor cerea Prefecturii Putna „*să dea ordin tuturor comunelor din județ să interzică categoric încasarea oricăror sume ca impunere la suprafața împroprietărită*”

Această cerere venea datorită faptului că „*s-au constatat în județ cazuri de taxare a noilor împroprietăriți cu diferite sume, din inițiativa unor persoane care au amestec în aplicarea reformei agrare și fără aprobarea organizației centrale a Frontului Plugarilor, care realizează această reformă, legea reformei agrare neprevăzând vreo contribuție bănească din partea celor împroprietăriți*”

De asemenea, se mai menționa în Adresa înaintată Prefecturii Putna că celor care au primit pământ li se putea admite o contribuție,

---

¹²⁹ Ibidem, f. 149

¹³⁰ Ibidem, f. 150

¹³¹ Istoria poporului român..., p.614

dar numai în cazuri izolate pentru acoperirea unor cheltuieli strict necesare pentru plata măsurătorilor, a executării deplasărilor, dar nu sub forma impunerii la suprafața împroprietărită.¹³²

Exemplele despre bani luați ilegal de la noii împroprietăriți, în județul nostru, sunt multiple.

Așa s-a întâmplat în comuna Cornățel, unde primarul a încasat de la cei care au primit pământ câte 500 lei de fiecare.¹³³

Locuitorii comunei Bâlca, din Plasa Adjud, au plătit Comitetului Local de Împroprietărire suma de 39.000 lei, ca o „mică cinste pentru osteneala făcută cu împărțirea pământului”¹³⁴ informa pretorul V. Terțan, Prefectura județului Putna.

Și în comuna Berești, tot din Plasa Adjud, Comitetul de Împroprietărire a încasat câte 500 lei de fiecare împroprietărit, fără chitanță și fără a depune banii.¹³⁵

Cât privește Plasa Vidra, Prefectura Putna primea un Raport în 31 mai 1945 în care se menționa că „în nici una din comunele plășii Vidra nu s-a impus sau încasat vreo taxă la locuitorii cu drept de a fi împroprietăriți. În comunele Câmpuri, Irești, Mărăști, Negrilești, Răcoasa, Tichiriș, Tulnici și Vizantea, membrii comitetelor de împroprietărire au făcut unele încasări în mod benevol de la împroprietăriți, variind între 200 și 2.000 lei de persoană, pentru acoperirea cheltuielilor de deplasare la Focșani și la moșiile expropriate pentru efectuare măsurătorilor. În comuna Bârsești s-a încasat în total suma de 10.500 lei pentru plata tractoarelor care au efectuat arăturile și pentru procurarea semințelor”¹³⁶

După aproximativ trei ani de la apariția Legii de reformă agrară – mai 1948 –, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a fixat plata taxei

¹³² A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 69/1945, f. 283

¹³³ *Ibidem*, dosar nr. 51/1945, f. 141

¹³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 230

¹³⁵ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 73/1946, f. 30

¹³⁶ *Idem*, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 69/1945, f. 285

pentru lucrările cadastrale de măsurătoare, defalcare și parcelare a terenurilor expropriate la 240 lei de ha pentru noii împroprietăriți.¹³⁷

Dacă inițial s-a hotărât că pentru fixarea limitelor loturilor de împroprietărire pe teren, să se confecționeze bome de lemn de esență tare, cu formă cilindrică¹³⁸, Ministerul Agriculturii și Domeniilor revine asupra acestei decizii în iulie 1946, stabilind că bornele de delimitare să fie confecționate din beton pentru că erau mult mai rezistente, de formă prismatică, prețul fiind de 8.000 lei bucata.¹³⁹

Pentru desăvârșirea reformei agrare, Consiliul Politic al județului Putna a hotărât în noiembrie 1945 membrii componenți ai Comisiei pentru definitivarea reformei: președintele comisiei – judecătorul Dumitru Sârbu, Constantin Chele – prefectul județului, ing. Victor Bulinaru – director al Camerei Agricole Putna și reprezentanți ai plugarilor – Vasile Tacu (P.C.), Vasile Z. Necula (P.S.D.) și Constantin Gheorghită (F. P.)¹⁴⁰

Distribuirea titlurilor de proprietate de către primăria a fost însoțită de încălcări ale legii, de reclamații ale celor îndreptățiți să le primească. Cu toate că aceste titluri au fost predate de Comisia de Îndrumare a Reformei Agrare în toamna lui 1945, multe dintre ele au ajuns în mâna țăranilor abia în 1947.

Într-o Adresă a Prefecturii Putna către Comisia de Reformă Agrară din decembrie 1946 se semnală că „nici până în prezent nu s-au distribuit titlurile de proprietate locuitorilor. Am primit reclamații că s-au făcut rectificări în titluri, în sensul că s-au modificat suprafețe, numerele loturilor și chiar moșiile unde erau împroprietăriți țăranii. În cazul în care s-au făcut erori, acestea nu pot fi îndreptate decât numai pe bază de hotărâre legală semnată de toți membrii comisiei”.¹⁴¹

---

¹³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 80/1948, f. 15

¹³⁸ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 77

¹³⁹ *Ibidem*, f. 242

¹⁴⁰ A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 70/1945, f. 421

¹⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 73/1946, f. 169

În Mărășești, primarul comunei a confiscat tabelele cu îndreptățiții la împrăștiere, pe motiv că sunt falsificate, stopând procesul de distribuire a terenurilor, iar cetățenii au fost puși în imposibilitatea de a însămânța pământurile.¹⁴²

În Herăstrău, titlurile de proprietate ale țăranilor îndreptățiți s-au distribuit numai la 24 locuitori, iar restul de 30 locuitori nu s-au prezentat pentru că n-au avut bani să plătească 40.000 lei fiecare, încasați de președintele de Plasă pentru deplasări.¹⁴³

Comitetul Local de Împrăștiere din Andreiașu a distribuit 187 titluri de proprietate, iar titlurile îndreptățiților Stoica C. Rotaru și Constantin Frățilă au fost refuzate pe motiv că nu au fost semnate de regele Mihai I, aceștia susținând că nu sunt valabile.¹⁴⁴

În 22 februarie 1948, locuitorii din Parava au înaintat Prefecturii Putna o scrisoare prin care aduceau la cunoștință că deși împrăștiții nu au fost puși până-n prezent în stăpânirea pământului ce li s-a atribuit, sunt obligați să achite dări către Stat pentru aceste pământuri.¹⁴⁵

Despre modul de aplicare al reformei agrare în județul Putna, Comisia de Îndrumare a Reformei Agrare reclama Camerei Agricole la 22 octombrie 1946 că „s-au lucrat cu superficialitate, mai mult în birou decât pe teren și de multe ori fără asistența vreunui membru din Comitetul Local de Împrăștiere. Astfel cei îndreptățiți nu-și cunosc loturile la fel cum nici unele comune nu-și cunosc cota repartizată.”¹⁴⁶

În plasa Panciu, schița de plan pentru comuna Ciușlea a rămas doar pe hârtie.

Moșia Bibescu, din plasa Odobești este încă neperimetrată.

Comunele Ciorani, Pufești, Domnești, Păunești din plasa Adjud

---

¹⁴² *Ibidem*, f. 171

¹⁴³ *Ibidem*, f. 190

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 194

¹⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 80/1948, f. 2

¹⁴⁶ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 52/1946, f. 301

nu-și cunosc loturile atribuite.

În Bătinești, plasa Panciu, nu s-au făcut defalcările.”¹⁴⁷

Pretura Plasei Panciu informa Prefectura județului Putna la 25 mai 1948 că „din cauză că în aplicarea pe teren a reformei agrare s-au făcut multe greșeli, azi se întâmplă multe și repetate incidente între locuitori, care culminează cu bătăi sau chiar crime.

Organele de aplicare a reformei agrare au lăsat în unele comune plusuri de teren, iar în altele au anulat titluri de proprietate din lipsă de pământ. Este un haos care atrage zilnic încăierări și bătăi.

Cazuri concrete s-au semnalat în Copăcești, Berești, Păunești, Valea Seacă, Parava, Drăgușani, Sascut, Bâlca și Păunești”¹⁴⁸.

Aplicarea reformei agrare în județul Putna a fost însoțită de nedreptăți făcute de organele competente țăranilor, de nemulțumiri ale acestora, de abuzuri care au determinat numeroase acte de violență atât între plugari, cât și între cei însărcinați cu realizarea reformei agrare și cei îndreptățiți la împrumut.

Aprecieri în acest sens am cules și din corespondența vremii.

La 26 august 1945, Vasile Vală din Crucea de Jos îi scria prietenului său din București, Popa Nicolae, despre modul în care s-a făcut împrumutarea pentru unii care au luptat pe front: „*Dragă Nicolae sunt într-o situație jalnică și nu numai eu, ci pentru toți care acum ne întoarcem acasă, la noi în comună.*

Nu s-a făcut nimic pentru noi. S-a făcut tot pentru acei care au stat acasă și au dat bani, iar noi nici un sprijin de la nimeni, pământul care s-a împărțit, l-au împărțit tot domnii care au stat acasă, iar noi care am fost la datorie, am luat restul ce a rămas de la ei”¹⁴⁹.

Dezordinea și haosul din lumea satelor sunt ilustrate într-o altă scrisoare a lui Rădulescu Stratone din Focșani către ing. Dumitru Popescu, Câmpulung:

---

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 302

¹⁴⁸ *Idem*, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 80/1948, f. 16

¹⁴⁹ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 281

„Cu pârlouga de pe câmp am pățit greu cu țărani. Au tăbărât ca sălbaticii cu tot satul, cu vitele, cu coasele și căruțele, dar i-am îndepărtat, după ce bineînțeles și-au luat ce le-au trebuit. Voi vedea ce voi putea face ca să putem aduna și noi ceva. Toți se fac stăpâni. Dacă și postul de jandarmi a pus stăpânire pe o bucată de pământ.”¹⁵⁰

Dacă art. 12 din Legea pentru reforma agrară dădea întâietate la împroprietărire ostașilor, nu puține au fost cazurile în care aceștia au rămas fără pământ.

Oancea Constantin, com. V/3 Dorobanți O.P.M.25 îi scria lui Oancea Vasile din Plasa Vidra, la 28 mai 1945 *„mi-ați scris că mi-au dat o jumătate de ha de pământ. Asta s-o creadă numai Dl Primar și toți ceilalți din Consiliul lui, pentru că nouă ni s-a spus că ne completează 5 ha.”¹⁵¹*

O altă scrisoare din 7 mai 1945 a soldatului Clană Costică din Reg. 3 AMB, 2 OPM 36 adresată lui Chiorchi Poiana din Suraia, denotă nedreptățile la care au fost supuși luptătorii de pe front: *„Gândiți-vă și la mine care sunt departe de familia mea! Știți prea bine că nu sunt așa bogat, ajutor puțin, pământ nu mi s-a dat”¹⁵²*

Șerban Dragomir din Reg. 10 Dorobanți îi scria tatălui său, Grigore Dragomir, *„Tăticule văd că îmi spui că ni s-a dat câte 1 ha de pământ și îmi spun că mi l-au luat înapoi”¹⁵³*

La 27 mai 1945, cap. Tudorașcu Vasile din Reg. 9 Roșiori, Gardă Regina Elena transmitea părinților săi următoarele rânduri: *„Dragii mei părinți și mie nu mi s-a dat. Să-mi dai numele acelui om care a făcut împroprietărirea, fie primar, fie notar, căci eu am leac de jocul lor, căci este dreptatea în mâinile noastre.”¹⁵⁴*

Sergentul Sandu Stoian, I Pompieri, com. a II-a Craiova se

---

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 313

¹⁵¹ *Ibidem*

¹⁵² *Ibidem*

¹⁵³ *Ibidem*

¹⁵⁴ *Ibidem*

plângea lui Gheorghe I. Pătrașcu din Vultur, „*gândiți-vă că mie nu mi-ați dat pământ. Eu care am fost în război de două ori și nu am primit nimic și alții care nu au fost, au primit*”.¹⁵⁵

Aprecieri nefavorabile despre aplicarea reformei agrare în județul Putna se desprind dintr-o altă scrisoare adresată de Ion Oncioiu, din comuna Găuri, către președintele Frontului Plugarilor din Focșani:

„*Cu ocazia exproprierii terenului arabil, imaș și fâneată a domnilor D. Grosu și Emil Rădulescu, situat pe teritoriul comunei Găuri, dl Dumitru Pleșcan, delegatul ales de popor pentru a ne împrumietări a procedat în felul următor:*

„*Terenul a fost măsurat de Nicolaie Năstase, care ne-a servit în mod conștiincios apoi ne-a fost predat de dl D. Pleșcan, dându-ni-se câte 1 ha la 5-6 locuitori, adică maxim 10 prăjini de fiecare locuitor.*

Pentru terenurile de frunte s-a luat câte 1500 - 3500 lei de fiecare împrumietărit, iar pentru cei săraci – alții cu 4 - 9 copii și din cei care au fost pe front – neavând de unde da bani, au rămas fără pământ.”¹⁵⁶

Ritmul aplicării reformei agrare în fostul județ Putna a făcut ca în ianuarie 1946 Frontul Plugarilor să anunțe efectuarea ultimelor lucrări ale reformei, iar la 18 aprilie 1946, Ministerul Agriculturii și Domeniilor să comunice Prefecturii faptul că „*exproprierea este aproape terminată în județul dumneavoastră, urmând a fi perfectate lucrările de împrumietărire, prin eliberarea titlurilor de proprietate celor îndreptățiți*”.¹⁵⁷

La 1 iulie 1946, Raportul nr. 2657 al inspectorului delegat pentru reforma agrară în județul Putna arăta că averea titlurilor de împrumietărire se apropie de final.¹⁵⁸

O săptămână mai târziu, la 7 iulie 1946, are loc la Focșani, o

---

¹⁵⁵ *Ibidem*, dosar nr. 73/1946, f. 77

¹⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 70/1945, f. 322

¹⁵⁷ Keith Hitchins, *România între 1866 - 1947*, Editura Humanitas, București, 1996, p.573

¹⁵⁸ A.N.Vn., fond Camera de Agricultură Putna, dosar nr. 51/1945, f. 15

mare întrunire publică, la care participă prim-ministrul dr. Petru Groza, prilej cu care cele 14.272 familii împrăștiate primesc titlurile pentru cele 12.669 ha expropriate.¹⁵⁹

Realizarea reformei agrare din 1945 a avut ca rezultat crearea de noi gospodării țărănești și lichidarea marii proprietăți funciare precum și formarea de noi raporturi sociale în lumea rurală.

Totuși suprafața de pământ primită de fiecare țăran a fost atât de mică încât statutul său economic și social nu s-a schimbat prea mult. Multe gospodării au rămas tot atât de fragmentate ca și înainte, dat fiind că guvernul nu a manifestat nici un fel de interes pentru contopirea fâșiilor de teren risipite. Producția de cereale a crescut în general în dauna altor culturi, întrucât guvernul dădea o atenție relativ scăzută intensificării și diversificării agriculturii. Creșterea animalelor a înregistrat un declin, în special ca rezultat al fragmentării marilor domenii.¹⁶⁰

Pe parcursul aplicării reformei agrare reprezentanții guvernului au ezitat să facă referiri la colectivizare deoarece riscau să-și îndepărteze țăranii.

Însă realizarea colectivizării agriculturii din martie 1949 a anulat efectele reformei din 1945 pentru că mica proprietate privată a fost lichidată, fiind astfel asimilată de proprietatea obștească.

* * *

Sintetizând, credem că lucrarea, axată numai și numai pe prezentarea documentelor de arhivă, reflectând nu numai realitatea ca atare, cât și diversitatea de înțelesuri și sensuri politico-economice emanate, probează, chiar limitat la aria fostului județ Putna, că reforma agrară din 1945, nu a putut constitui nici suportul și nici argumentul viitorului proces de colectivizare și socializare a agriculturii.

Fărămițând marea proprietate, a fost spulberată posibilitatea evoluției firești a agriculturii spre constituirea și dezvoltarea fermelor

¹⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 52/1946, f. 176

¹⁶⁰ A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 16/1946, f. 26

moderne și modernitate, pe de o parte, pe de alta, fărâmițată, prin lipsa mijloacelor tehnice și financiare, mica proprietate țărănească nu a putut rezista privațiunilor și s-a dovedit a fi incapabilă de a contribui la ridicarea nivelului de trai al țăranului, la dezvoltarea agriculturii ca ramură de bază a economiei românești.

Concomitent, mărturiile probează faptul că nicicând țăranul român nu a acceptat, nici ca idee, nici ca fapt în sine, socializarea agriculturii.

POMPIERII MILITARI FOCȘĂNENI ÎN PERIOADA 1931 - 1946

Ionuț Iliescu

Anul 1931 debutează cu trei intervenții rapide ale pompierilor focșăneni, în ianuarie arzând mai multe coșuri pe Strada Mare a Unirii. În Gară, la trenul personal 503 a izbucnit un incendiu la vagonul de corespondență.¹ În luna următoare, pompierii aveau să achiziționeze pe străzile Tăbăcari, Maior Șonțu și Cotești,² tot din cauza unor coșuri incendiate.

În martie a ars plafonul unei camere la Liceul „Unirea”, iar pe strada Gârlii, o moară și o magazie au fost mistuite de flăcări.³ În următoarele două luni, aveau să fie afectate de focuri mai multe locuințe⁴, beciuri, ghețării⁵ și magazine.⁶

Institutul de Statistică Generală avea să realizeze în 1931 o documentare, referitoare la pompierii români, având la bază chestionarul intitulat „*Statistica Organizării Serviciilor de Pompieri*” Din datele furnizate de Primăria orașului Focșani și de comandantul pompierilor din oraș, căpitanul Mighiu, rezultă că Secția din subordinea acestuia beneficia de cazarmă, patru pompe Knaust și o autopompă cisternă cu o capacitate de 3000 l.

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 84/1931, f. 59

² *Ibidem*, f. 28

³ *Ibidem*, f. 56

⁴ *Ibidem*, f. 82

⁵ *Ibidem*, f. 101

⁶ *Ibidem*, f. 118

Unitatea de pompieri sublinia necesitatea unei scări automate. O altă dificultate cu care se confrunta Secția era acuta lipsă de apă, mai ales în condițiile în care orașul nu beneficia de o uzină de captare și filtrare a apei. În caz de incendiu, pompierii cărau apa cu sacalele de la patru guri de apă – fiecare cu o capacitate de 700 l – conectate la hidranți. Pe lista necesităților acestei Secții figurau completarea efectivului până la cifra de 50, mai multe guri de apă, un extingtor, o scară mecanică,⁷ atelierul de fierărie (unde se reparau trăsurile și se potcoveau caii) existând deja.⁸

Bugetul pompierilor pe anul 1931 a fost de 777.189 lei, Comuna urbană Focșani încasând anual pentru această Armă 250.000 lei de la contribuabili. Totalul cheltuielilor anuale făcute de oraș pentru unitatea de pompieri militari era de peste 1.350.000 lei. O reducere a bugetului pompierilor – prognozată pentru anii următori și preconizată de către Ministerul de Interne – ar fi fost fatală pentru aceștia.⁹

La finele lunii martie, Primăria solicita firmei „*Waldemar Fehlmayer*” din București procurarea unei scări mecanice, în baza contractului de vânzare-cumpărare încheiat între cele două părți la 20 decembrie 1929. Conform acestui act, scara ar fi trebuit să sosească la Focșani în martie 1930. În timp ce amintita firmă nu a dat dovadă de seriozitate, Primăria achitase prima rată de 150.000 lei.¹⁰ Până la urmă firma bucureșteană – reprezentanta firmei „*Magirus*” – avea să furnizeze scara mecanică turnată, de 20 m lungime,¹¹ în octombrie 1931¹², trebuind să mai primească de la Primărie 13.069 lei¹³.

Comuna urbană Focșani puna la dispoziția pompierilor

---

⁷ *Ibidem*, f. 18

⁸ *Ibidem*, f. 32

⁹ *Ibidem*, f. 276

¹⁰ *Ibidem*, f. 49

¹¹ *Ibidem*, f. 196

¹² *Ibidem*, f. 209

¹³ *Ibidem*, f. 197

autopompa-cisternă „*Fiat-Tamini*”, achiziționată în 1928¹⁴ și pe cea produsă de firma „*Julius Muller Dobeln S.A.*”¹⁵ cumpărată în 1930¹⁶ și neachitată încă în aprilie 1931¹⁷. Aceasta era compartimentată în așa fel încât se atenuau perfect mișcările dinamice ale cupei: țeava de eșapament trecea prin rezervor, furniturile fiind plasate lateral. Beneficiind de „*circuit contra înghetului*” Mașina avea turbinele așezate în axul pompei, prin care se făceau amorsajul și refularea. Autopompa a fost testată la vadul Milcovului dinspre Galați, urcându-se panta drumului care dă în șoseaua națională.¹⁸

La 23 februarie 1932, Primăria a cerut Secției de pompieri să trimită la Râmnicu-Sărat autocisterna „*Müler*”, pentru stingerea incendiului care a izbucnit în acest oraș la Uzina electrică.¹⁹ Ofițerul și cei nouă subordonați s-au remarcat cu prilejul acestei intervenții.²⁰

În această lună, în Focșani au avut loc nu mai puțin de 19 incendii, pe nouă străzi și la cantonul 127 C.F. R.²¹ Au urmat, în același an, alte 29 de incendii la mai multe mori, imobile, beciuri și magazine, pagubele ridicându-se la 200.000 lei. La toate acestea s-a adăugat incendiul de la moara Köfler, pierderile fiind estimate la 1.500.000 lei.²²

Cu multe lipsuri s-au confruntat în acest an pompierii focșăneni, unele dintre ele chiar de strictă necesitate. În februarie de pildă, aceștia au intervenit la un incendiu, fără mănuși și ciorapi: „*la focurile de astă-noapte, trupa a suferit foarte mult, lucrând cu mâinile goale, pe*

¹⁴ *Ibidem*, f. 46

¹⁵ *Ibidem*, f. 2

¹⁶ *Ibidem*, f. 52

¹⁷ *Ibidem*, f. 50

¹⁸ *Ibidem*, f. 187

¹⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 74/1932, f. 44

²⁰ *Ibidem*, f. 45

²¹ *Ibidem*, f. 52

²² *Ibidem*, f. 205

*un timp foarte geros, iar în picioare numai cu câte o cârpă”.*²³

În luna martie, Secția de pompieri atrăgea atenția Primăriei asupra reparațiilor ce trebuiau făcute la bazinul din incinta unității, în care se păstra rezerva de apă pe timp de vară, când aceasta lipsea atât de mult. Primerirea apei din bazin se făcea rudimentar, printr-un șant de scurgere săpat în pământ, cu malurile întărite printr-un gard de nuiele. Deoarece acesta era putred, iar altul nou ar fi fost scump și perisabil, necesitând înlocuirea lui după doi trei ani, se cereau Primăriei 120 m de conducte vechi de fier, de la Casa apelor din Mera. Conductele rămăseseră de la trupele germane de ocupație, nefiind folosite ulterior. Primăria avea să aprobe această cerere.²⁴

La jumătatea lunii mai s-a început construirea magaziei de scânduri²⁵ și a remizei pentru trăsură și sănii.²⁶

Pompierii militari focșăneni beneficiau, la finele anului, de zece cai și șase trăsură.²⁷

Anul 1932 a fost și unul al eforturilor depuse de Primărie pentru a se asigura în condiții de austeritate financiară – un buget care să garanteze măcar supraviețuirea unității de pompieri din oraș. La 8 martie avea loc ședința Comisiunii Interimar, în cadrul căreia s-a luat decizia referitoare la modificarea sistemului de impunere pentru Serviciul de incendiu, în conformitate cu Legea asupra maximului taxelor și contribuțiilor comunale din 1923, în vederea majorării cotelor actuale. În baza legislației referitoare la organizarea administrației locale, decizia a fost înaintată spre aprobare Ministerului de Interne și Prefecturii județului Putna.²⁸ Ministerul Finanțelor avea să aducă la cunoștința Primăriei că bugetul nu mai putea fi modificat,

---

²³ *Ibidem*, f. 41

²⁴ *Ibidem*, f. 107

²⁵ *Ibidem*, f. 135

²⁶ *Ibidem*, f. 136

²⁷ *Ibidem*, f. 333

²⁸ *Ibidem*, f. 172

fiind deja votat. Această instituție se mai putea adresa doar Ministerului Armatei, pentru o eventuală reducere a obligațiilor financiare pentru pompieri, cu ocazia alcătuirii bugetului pe anul financiar 1933 - 1934.²⁹ Aflată într-un real impas, Primăria orașului Focșani avea să comunice Inspectoratului Pompierilor Militari că nu poate asigura Secției mai mult de 545.000 lei, pentru anul în curs.³⁰

La rândul-i Comandamentul Pompierilor Militari se situează pe aceeași poziție, informând în luna aprilie Primăria că nu poate face vreo reducere la cei 777.000 lei prevăzuți pentru pompieri în baza modificărilor aduse în 1927 legislației militare din 1874. Ministerul Armatei, subliniind faptul că cheltuiește 800.000 lei anual cu pompierii focșăneni, nu putea admite reducerea subvenției³¹, pentru a nu reduce drastic banii pentru solde, hrană și furaje.

Pentru a-și motiva atitudinea, Primăria orașului Focșani amintea forurilor în drept faptul că bugetul era diminuat cu 30% față de anii precedenți.³² Această instituție dorea să mărească taxele cu sume cuprinse între 10 și 50 lei, în funcție de averea contribuabililor, încadrați în patru categorii de venituri.³³ Se spera că această măsură să aibă o aplicabilitate temporară, prin care să se asigure pompierilor minimum necesar, pe fondul unui buget auster și al unei perioade în care pagubele pricinuite de incendii au atins cote extrem de ridicate.³⁴

În ianuarie 1932, Primăria orașului Focșani recepționează scara mecanică turnantă „*Magirus*”, cu o lungime de 20 m,³⁵ pentru care s-au plătit 358.000”³⁶.

---

²⁹ *Ibidem*, f. 53, 169

³⁰ *Ibidem*, f. 53

³¹ *Ibidem*, f. 88

³² *Ibidem*, f. 89

³³ *Ibidem*, f. 185

³⁴ *Ibidem*, f. 183, 185

³⁵ *Ibidem*, f. 12

³⁶ *Ibidem*, f. 14

În luna iunie a aceluiași an, Secția pompierilor focșăneni a împrumutat Comunei urbane Mărășești două pompe, trei sacale o stropitoare și o parte din dotările de mici dimensiuni, dar absolut necesare în vederea organizării unui Serviciu de Pompieri.³⁷

La fiecare început de an, Secția pompierilor focșăneni efectua inspecții la firmele din oraș. Bunăoară, la finele lunii ianuarie 1933, au fost inspectate hotelurile „*Bristol*” și „*Princiar*”, cinematografele „*Regal*”, „*Lido*” și „*Trianon*”, atelierele de mobilă și tâmplărie, țesătoriile, tăbăcăriile, depozitele de cherestea și fabrica de teracotă, pentru a se verifica dacă au fost luate măsurile de prevenire și stingere a incendiilor.³⁸

Secția avea să solicite sprijinul Primăriei în vederea obținerii a cinci sănii de lemn pentru transportul materialului de incendiu.³⁹ Cererea s-a făcut deoarece toate cele patru sănii deținute de pompieri erau extrem de deteriorate.⁴⁰ Pompierii mai aveau nevoie și de 20 de brâie de salvare⁴¹, care urmau a fi procurate de la firma „*Karekine Parseghion*” Acestea erau căptușite cu pânză impermeabilă, cu garnituri metalice și din piele.⁴²

În cursul acestui an, la cazarma pompierilor au fost reparate instalațiile de radio și cea electrică, inclusiv la magazia pentru furaje și la remiza de trăsură.⁴³

Au fost cazuri când pompierii au fost solicitați să intervină în diverse împrejurări care nu aveau deloc legătură cu profesiunea. De exemplu, în 1933, Primăria cerea comandantului Secției de pompieri să-i trimită oamenii săi dotați corespunzător pentru curățarea de praf a

---

³⁷ *Ibidem*, f. 235

³⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 66/1933, f. 45

³⁹ *Ibidem*, f. 9

⁴⁰ *Ibidem*

⁴¹ *Ibidem*, f. 19

⁴² *Ibidem*, f. 56

⁴³ *Ibidem*, f. 61

plafonului sălii Tribunalului Putna.⁴⁴ Un an mai târziu, subvenția acordată Secției s-a cifrat la 668.725 lei.⁴⁵

Efectivul acesteia era structurat astfel: un plutonier major, un sergent-instructor, patru caporali, șapte fruntași, 26 soldați. Din cele 39 de nume, doar 23 erau pur românești restul de 16 făcând trimitere la minoritățile naționale: Isaiev, Anmacef, Zasavițchi, Geabec, Hervath, Spinner Nusem, Kedveș, Ivlev, Merezenicu, Curdabanschi, Slabâi, Dentev, Nagy, Marton Aron, Kurce, Ferenc.⁴⁶

Comandantul acestora avea să propună autorităților județene să se înființeze Secții de pompieri militari în toate orașele din județ care nu dispuneau nici măcar de pompieri comunali. Orașele Panciu și Odobești aveau doar un Serviciu de incendiu cu efective și dotări extrem de reduse.⁴⁷

Trimestrial, Secția primea gratificații din fondul sălilor de spectacole (Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” și cinematografele), care nu-și puteau desfășura activitatea fără asistența pompierilor, conform reglementărilor în vigoare. În schimbul acestui serviciu, instituțiile în cauză achitau o taxă care intra în veniturile Secției. Din această taxă, soldații, fruntașii și caporalii primeau trimestrial câte 90 lei fiecare, sergentul-instructor 500 lei, iar plutonierul major 1.000 lei.⁴⁸

La 27 martie 1934, a izbucnit un incendiu la Sinagoga Birjarilor situată în strada Grigore Bălănescu. Pompierii au fost anunțați la ora 4,45 a.m. de un comisar de la Chestura Poliției⁴⁹, prin telefon și au ajuns în cinci minute, făcând timp de trei ore eforturi mari în vederea localizării focului, care a izbucnit de la candelile rămase aprinse în

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 87

⁴⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. inv.100/1934, f. 109

⁴⁶ *Ibidem*, f. 10

⁴⁷ *Ibidem*, f. 55

⁴⁸ *Ibidem*, f. 10

⁴⁹ *Ibidem*, f. 24

Sinagogă. La sosirea lor, pompierii au găsit lăcașul de cult aproape mistuit de foc, în aceeași stare fiind și acoperișurile clădirilor învecinate.

Lupta cu focul a început prin acționarea a patru furtunuri, pompierii fiind amplasați în interiorul și în podurile imobilelor vecine. Autopompa-cisternă a fost echipată cu două linii de furtunuri (cu lungimea totală de 80 m), la fel procedându-se și cu pompa Knaust. În acest timp, echipa de toporași a lucrat pe acoperișuri. S-au salvat multe lucruri de valoare din Sinagogă, care a ars în întregime, împreună cu acoperișul clădirilor vecine pe o suprafață de 120 mp, pagubele cifrându-se la 300.000 lei.

La această acțiune, comandantul pompierilor, căpitanul Ciută secondat de plutonierul major Gheorghe au coordonat cei 23 de oameni din subordine, dotați cu autopompa-cisternă, patru trăsuri cu opt cai. Pompierii au fost ajutați de către pichetele de incendiu de la Regimentele 5 Pionieri și 10 Dorobanți-Putna.⁵⁰

La începutul lunii mai, Secția focșăneană a fost chemată în ajutor de autoritățile buzoiene, acest oraș confruntându-se cu un incendiu de proporții. Garnizoana din Focșani a trimis o echipă de opt pompieri, condusă de plutonierul major Gheorghe, cu autopompa-cisternă. Aceștia au intervenit imediat după sosire, la ora 23,50, sub comanda căpitanului Nicolăescu, comandantul pompierilor buzoieni. Până a doua zi, la orele 17,00, pompierii focșăneni au transportat 22 de cisterne cu apă, utilizând 80 m de furtun.⁵¹

În dimineața zilei de 10 mai a izbucnit un incendiu la Regimentul 5 Pionieri. La sosirea pompierilor, în atelierul de armurărie ardea un butoi de catran, ca urmare a neglijenței unui soldat care a adormit în atelier. În 15 minute, focul a fost stins prin înăbușirea lui cu învelitori, scoțându-se butoiul din atelier și izolându-se materialele care se aflau acolo. La acțiunea aceasta, comandantul s-a deplasat cu autopompa-

---

⁵⁰ *Ibidem*

⁵¹ *Ibidem*, f. 36

cisternă și 11 oameni.⁵²

Tributul flăcărilor avea să-l plătească și orașul Panciu, în luna iunie a aceluiași an. Focul a izbucnit ca urmare a neglijenței unui servitor al familiei Pascal. La sosirea pompierilor erau incendiate șapte prăvălii cu anexe cu tot. Întregul oraș era în pericol, în zona focarului existând mai multe depozite de spirit. Imediat după ce au primit anunțul, la ora 20.15, pompierii s-au deplasat de urgență, lucrând la stingerea focului până la ora 4 a.m. La această intervenție, pompierii au echipat autopompa-cisternă cu patru linii de furtunuri, cu o lungime totală de 160 m. Fiecare șef de țevă a lucrat cu câte un toporaș, care îndepărta orice material care împiedica apa să ajungă la flacără; și în acest caz, rezerva de apă s-a epuizat repede, cantitatea de apă necesară fiind cu greu asigurată. Au ars în aceste împrejurări cinci prăvălii mari, un chioșc și o frizerie. Deși, au fost salvate o parte din mărfuri și mai multe piese de mobilier, pagubele au fost evaluate la 3.000.000 lei. Cei zece pompieri focșăneni au primit sprijinul colegilor lor civili din Odobești, care s-au deplasat la Panciu cu o autocisternă și o pompă de mână⁵³.

În noaptea de 23 spre 24 iulie, prefectul de Tecuci i-a anunțat telefonic pe pompierii militari din Focșani că în orașul Nicorești a izbucnit un incendiu care avea să fie stins în seara zilei următoare, la orele 20.00. Datorită neglijenței unui tâmplar, focul a cuprins șapte prăvălii, oficiul poștal, precum și zece case cu tot cu atenanse, amenințând întreg târgul. Autopompa-cisternă a fost echipată cu patru linii de furtun (160 m lungime) cu care focul a fost atacat direct. În ciuda efortului disperat al pompierilor focșăneni, cărora le-au sărit în ajutor cei patru colegi din Tecuci, pagubele nu au putut fi limitate, ele atingând cifra de 2.000.000 lei.⁵⁴

La finele aceleiași luni, pompierii din Focșani cu fost solicitați

---

⁵² *Ibidem*, f. 40

⁵³ *Ibidem*, f. 55

⁵⁴ *Ibidem*, f. 73

să intervină pentru stingerea unui incendiu în comuna Faraoanele de Jos din județul Râmnicu-Sărat. Aici au fost cuprinse de flăcări o bucătărie de scânduri și o magazie, focul fiind atacat direct cu două țevi, folosindu-se 100 m de furtun. Toporașii au îndeplinit ultima operațiune, cea de răscolire (scormonire) și stingere definitivă. La acțiune au participat din nou pompierii odobeșteni, cu pompa de mână și autocisterna.⁵⁵

La 7 august, în miez de noapte, o persoană necunoscută a provocat cu bună știință, din motive rămase necunoscute, un incendiu la o casă particulară situată în strada Elefteru din Focșani. După trei sferturi de oră, focul a fost stins, utilizându-se 60 m de furtun la autopompa-cisternă. Concomitent, s-a folosit și pompa Knaust, în timp ce toporașii acționau pe acoperiș. Făcându-se simțită lipsa de apă, aceasta a fost adusă din zona centrală la periferia orașului, unde se afla imobilul respectiv. În ciuda eforturilor depuse de cei 20 de pompieri, pagubele înregistrate se situau în jurul sumei de 100.000 lei.⁵⁶

Aceleași forțe au acționat în după amiaza zilei de 24 august la incendiul izbucnit la Școala de Fete nr. 1 din Focșani.⁵⁷ Vinovat a fost un elev al Școlii de Meserii care lucra la reparatul și vopsitul acoperișului acestei școli.⁵⁸ Focul a fost atacat direct cu cele două țevi de la autopompa-cisternă, cu 100 m de furtun, prin luminatoarele podului. În tot acest timp, toporașii au lucrat pe acoperiș. În timpul acestei acțiuni, un singur pompier a fost rănit ușor. S-a reușit limitarea ariei afectate de foc la 21 mp de acoperiș. Incendiul a prilejuit și intervenția Primăriei, prin intermediul Serviciului de Salubritate din subordine, cu autopompa-cisternă „Fiat” și sacalele din dotare.⁵⁹ Autoritățile l-au remarcat pe cel care i-a condus pe pompieri,

---

⁵⁵ *Ibidem*, f. 75

⁵⁶ *Ibidem*, f. 80

⁵⁷ *Ibidem*, f. 87

⁵⁸ *Ibidem*, f. 84

⁵⁹ *Ibidem*, f. 87

plutonierul Gh. Nicolai, menționând că numai datorită repeziciunii, priceperii și străduinței de care a dat dovadă acesta, focul a putut fi localizat în timp record.⁶⁰

Penultima lună a anului debutează pentru pompierii focșăneni cu focul provocat de un coș imediat din strada Cărăuși, acționându-se doar cu căldări de apă la plafon și în jurul coșului.⁶¹

Un coș defect și construit necorespunzător a fost cauza incendiului izbucnit în aceeași lună în strada Vâlcele. Cei 28 de pompieri s-au folosit de autopompa-cisternă, pompa de mână Knaust și de cele patru trăsuri din dotare, pentru a-l stinge.⁶²

Un caz asemănător a fost semnalat de gardianul de la Uzina electrică a orașului, în Strada Mare a Unirii. Acoperișul incendiat a fost stins acționându-se cu o singură țeavă deasupra acoperișului.⁶³

Coșul necurățat la timp a stat la originea unui incendiu din strada I.C.Brătianu, stins cu căldări cu apă și cârpe ude.⁶⁴

Multe incendii au fost provocate de utilizarea necorespunzătoare a beciurilor. Așa s-a întâmplat la 2 decembrie în Strada Mare a Unirii. Pompierii au găsit arzând în beciul unei clădiri o mare cantitate de talaj de lemnărie, focul declanșându-se din atelier. Focul a fost atacat direct prin răsuflătoarea (aerisiera) și capacele beciului, cu trei țevi.

Toporașii au scos dușumelele în două camere; în beciul clădirii s-au turnat, pentru stingerea focului care ardea înăbușit, 15 cisterne cu apă, fiecare cu o capacitate de 3.000 l, pagubele limitându-se la 20.000 lei. Cei 25 de pompieri au utilizat atât autopompa-cisternă, cât și pompa de mână Knaust, precum și cele două sacale trase de cai.⁶⁵

În ianuarie 1935, comandantul pompierilor focșăneni a efectuat

---

⁶⁰ *Ibidem*, f. 84

⁶¹ *Ibidem*, f. 101

⁶² *Ibidem*, f. 105

⁶³ *Ibidem*, f. 107

⁶⁴ *Ibidem*, f. 113

⁶⁵ *Ibidem*, f. 116

obișnuitele inspecții la hotelurile „*Bristol*” și „*Princiar*”, la fabricile de tăbăcărie, pielărie și produse ceramice⁶⁶, precum și la cinematograful „*Regal*”. Aici se recomandă instalarea altor guri de apă, aidoma celor din oraș, spre a fi de folos pompierilor, pentru alimentare, în caz de incendiu. De asemenea, trebuia să se revizuiască coșurile și instalația de lumină electrică, care necesita izolarea firelor în tuburi speciale.⁶⁷

La 13 ianuarie a luat foc coșul unui imobil situat în strada Cuza Vodă. Coșul necurățat la timp a fost stins într-un sfert de oră, cu cârpe ude și apă aruncată din căldări, fiind imediat dărâmat.⁶⁸

Un incendiu asemănător a avut loc, aproximativ o lună mai târziu la Internatul de băieți al Liceului „*Unirea*” Pompierii au găsit arzând înăbușit plafonul subsolului unei camere din Internat. Focul a fost atacat direct din interiorul clădirii. Toporașii au scos pardoseala din camera incendiată, plafonul arzând pe o suprafață de 16 mp. Comandantul pompierilor a avut la dispoziție 29 de oameni, autopompa-cisternă și trei mijloace de transport.⁶⁹

Tot în luna februarie a luat foc și casa unui evreu din Strada Mare a Unirii. Din cauza coșului defect, în podul uneia din camerele de locuit au ars multe cufere de mână. Tobias Mendelsohn avea un atelier de cufere și prăvălie de geamantane. Focul a fost atacat direct prin gura podului și prin spărturile făcute în acoperiș. Autopompa-cisternă a fost dotată cu 50 m de furtun, consumându-se 3.000 l apă. S-a reușit recuperarea parțială a mărfii depozitate în podul clădirii, de unde a izbucnit focul. Pierderile au fost limitate de cei 28 de pompieri de 30 de cufere și 16 mp plafon.⁷⁰

O lună mai târziu, pe aceeași stradă, o cofetărie a fost cuprinsă de flăcări, datorită coșului defect de la covrigăria învecinată. Pompierii

---

⁶⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 99/1935, f. 39

⁶⁷ *Ibidem*, f. 40

⁶⁸ *Ibidem*, f. 6

⁶⁹ *Ibidem*, f. 30

⁷⁰ *Ibidem*, f. 21

au găsit plafonul arzând, împreună cu scara de lemn care ducea la pod. Au acționat asupra focului din interior, echipând autopompă-cisternă cu 35 m de furtun.⁷¹

Trei sferturi de oră a ars o casă particulară, aflată lângă un depozit de benzină, în luna mai, focul fiind atacat din interior și exterior.⁷²

Pentru acest an, Inspectoratul Pompierilor Militari a estimat cheltuielile pompierilor focșăneni (un căpitan, un plutonier, un subofițer-instructor, doi sergenți, trei caporali, 23 soldați) la 696.755 lei, înștiințând Primăria.⁷³

În luna martie, această instituție cerea Secției de pompieri să-i predea materialul de incendiu uzat, care trebuia înlocuit.⁷⁴ Astfel, firma „Donati Haspel” din București a vândut Primăriei, pentru Secția de pompieri, un hidrant subteran, două perechi de racorduri „Storz” din duraluminu, cu gât de racordare lung, cu trei praguri și 100 m furtun de in cu semigarnituri, rezistența la presiune fiind de maximum 52 de atmosfere.⁷⁵

La finele anului, Secția de pompieri solicita Primăriei asigurarea necesarului de cinci perechi de cai, efectivul existent (doar două perechi de cai) fiind insuficient⁷⁶ și acesta fiind asigurat de Serviciul de salubritate.⁷⁷

Cu prilejul intervenției la incendiul din strada Nicolae Duca, din luna februarie a anului 1936, comandantul pompierilor consemna în documentele unității că din cauza fumului și a dotărilor insuficiente, subordonații săi au acționat cu mare greutate.⁷⁸

---

⁷¹ *Ibidem*, f. 49

⁷² *Ibidem*, f. 77

⁷³ *Ibidem*, f. 27

⁷⁴ *Ibidem*, f. 54

⁷⁵ *Ibidem*, f. 79

⁷⁶ *Ibidem*, f. 141

⁷⁷ *Ibidem*, f. 146

⁷⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 93/1936, f. 12

Un incendiu cu urmări grave, în ciuda eforturilor susținute depuse de pompieri, a avut loc în aceeași lună, în strada Brăilei, la o casă particulară. Tragedia a fost provocată de o lumânare lăsată aprinsă, de la care a luat foc mobila, totul culminând cu carbonizarea bătrânei Luța Dancu.⁷⁹

În miez de vară, a ars, timp de o oră și jumătate, un depozit de furaje din Focșani, din cauza unei țigări aprinse aruncate neglijent. În final, toporașii au scormonit (răscolit) furajele, pentru o perfectă stingere a focului, anihilându-se orice posibilitate de reaprindere a acestuia. Flăcările au mistuit șapte tone de fân, în valoare de 7.000 lei.⁸⁰

La rândul lor, sobele defecte au provocat incendii. Așa s-a întâmplat la focul izbucnit în casa avocatului Gogu Georgescu, soba din imobilul acestuia fiind amplasată lângă peretele de paianță⁸¹.

În preajma Sfintelor Sărbători de iarnă a izbucnit un incendiu în strada Bateriei, declanșat de la o lampă care din neglijență a fost lăsată aprinsă.⁸² Acoperișul grajdului a ars în totalitate, iar pereții doar parțial. După 80 de minute, cei zece pompieri au izbutit să localizeze zona incendiată și, cu mari eforturi, să înlăture orice pericol. Cu această ocazie, comandantul pompierilor recomanda Primăriei să interzică pe viitor a se mai ridica în oraș grajduri din scânduri, în care furajele să fie depozitate pe podurile acestora.⁸³

Cu același efectiv ca în anul precedent, pompierii aveau la dispoziție în 1936 un buget de 665.526 lei, pentru dotări și transport.⁸⁴

La insistențele Secției de pompieri, Primăria intenționa să cumpere, în luna iunie, un aparat de combatere a fumului (izolat), de

---

⁷⁹ *Ibidem*, f. 11

⁸⁰ *Ibidem*, f. 64

⁸¹ *Ibidem*, f. 75

⁸² *Ibidem*, f. 89

⁸³ *Ibidem*

⁸⁴ *Ibidem*, f. 1

tip „*Draeger*” sau „*Auer*”.⁸⁵

Pentru a pune capăt crizei efectivului cabalin cu care se confrunta Secția pompierilor militari, Primăria orașului Focșani cere Ministerului Apărării Naționale furnizarea a 14 cai, de la unitățile din Focșani, dintre exemplarele folosite la tracțiuni ușoare sau dintre cele trecute pe lista de reformare. Această cerere a fost înaintată amintitului Minister în condițiile în care pompierii focșăneni aveau cai puțini și bătrâni, iar Primăria nu dispunea de fonduri pentru achiziționarea cailor atât de necesari.⁸⁶

În anul 1937, marea majoritate a incendiilor au fost cauzate de coșuri necurățate. Tocmai de aceea, în repetate rânduri, comandantul pompierilor a cerut Primăriei să-i oblige pe orașeni să curețe coșurile la timp.⁸⁷ Doar în luna ianuarie a acestui an au avut loc patru asemenea evenimente nedorite, arzând funinginea sau zgura de pe coșuri.⁸⁸

Data de 13 a acestei luni s-a dovedit a fi fatidică pentru Iordana Costescu, proprietara unei case din strada Locotenent Dumitriu. Focul a fost declanșat de cărbunii care au căzut pe dușumea. Când au sosit pompierii, imobilul era în flăcări, proprietara neputând fi salvată. În timp ce toporașii acționau pe acoperiș, izolând focul, colegii lor au încercat zadarnic să folosească eficient autopompa-cisternă.⁸⁹ Și aceasta deoarece au înghețat furtunurile din cauza frigului. Comandantul pompierilor avea să consemneze în raport faptul că dacă ar fi avut apă suficientă și ar fi fost anunțat la timp, ar fi fost șanse mai mari ca victima să poată fi salvată. Lucrul acesta nu putea fi însă posibil, în condițiile în care în cartierele mărginașe lipseau atât telefoanele, cât și avertizoarele.⁹⁰

---

⁸⁵ *Ibidem*, f. 55

⁸⁶ *Ibidem*, f. 77

⁸⁷ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 61/1937, f. 41-42

⁸⁸ *Ibidem*, f. 8-9

⁸⁹ *Ibidem*, f. 13

⁹⁰ *Ibidem*

În luna februarie a fost semnalată izbucnirea unui incendiu în strada Maior Șonțu, la o casă particulară. Se pare că o „*mână criminală*” a dat foc unei magazii în care erau depozitate 30-tone de lemne, în valoare de 30.000 lei. În ciuda eforturilor depuse de pompieri, magazia a ars în totalitate, laolaltă cu întreaga masă lemnoasă. Pompierii s-au confruntat de această dată cu presiunea mică de la gurile de apă din zona respectivă.⁹¹

În aceeași lună, a izbucnit un incendiu în strada Sf. Dumitru, la casa lui Sima Ferhat, de la o sobă de cărămidă, de la care s-au aprins grinzile tavanului. Pompierii au găsit arzând înfundat tavanele la cele două camere despărțite de sobă. Acțiunea lor a fost îngreunată la imobilele din zonă, aflate la mici distanțe una de alta.⁹²

În luna martie, au ars, timp de o oră și jumătate, gardul și grajdul de vite de la o casă particulară aflată în strada Crângului. Focul a fost declanșat de la gunoiul care ardea lângă gard și grajd.⁹³

În aceeași lună, prefectul județului Râmnicu-Sărat a solicitat telefonic intervenția pompierilor focșăneni, cu ocazia incendiului izbucnit în comuna Boldu. Aceștia au sosit la fața locului la orele 22.00, când aproape un sfert din localitate era cuprinsă de flăcări. Trecuseră însă patru ore de la izbucnirea focului și două de la anunțul prefectului. Nu au fost victime; au ars însă foarte multe animale. Cei 12 pompieri focșăneni au izolat multe case, evitându-se extinderea focului, în condițiile în care acesta era greu de stăvilit, din cauza vântului și a lipsei de apă.⁹⁴ În urma acestei acțiuni, s-a deteriorat material de incendiu în valoare de 18.000 lei, numai de la autopompa-cisternă distrugându-se 36 m de furtun.⁹⁵

În luna iunie, comandantul pompierilor s-a deplasat cu 30 de

---

⁹¹ *Ibidem*, f. 14

⁹² *Ibidem*, f. 23

⁹³ *Ibidem*, f. 40

⁹⁴ *Ibidem*, f. 45

⁹⁵ *Ibidem*, f. 47

oameni la focul semnalat în zona străzilor focșănene Kogălniceanu și Napoleon. Se pare că și de această dată incendiul a fost provocat de un răuvoitor. În relativ scurt timp, un imobil a fost cuprins de flăcări, focul extinzându-se la o magazie de scânduri și la casa vecină, vântul fiind destul de puternic. Toporașii au făcut izolarile de rigoare, pentru a se proteja imobilele lipite de casa incendiată, reușindu-se evacuarea la timp a vecinilor. În timpul intervenției un caporal a leșinat, revenindu-și abia după patru ore. În condițiile grele de acțiune și confruntându-se – pentru a câta oară – cu lipsa apei și a cailor, pompierii nu au putut decât să limiteze pagubele la 100.000 lei, nereușind evitarea distrugerii a trei camere, patru magazine și a câtorva garduri.⁹⁶

Timp de 100 de minute au ars, în strada Asanache, acoperișul unei case, o bucătărie de vară și grajdul lipit de acesta. Lucrările de izolare făcute de toporași au protejat corpul principal al casei și o clăie de fân. Cu toate acestea, un vițel a ars de viu, concomitent cu 200 kg cereale, pagubele cifrându-se la 90.000 lei. Lipsa cailor a provocat penuria de apă, pompierii neputând transporta toate sacalele disponibile.⁹⁷

Un incendiu asemănător s-a produs, o lună mai târziu, în strada Caramzulea, pradă flăcărilor căzând două grajduri de scânduri, o magazie și o bucătărie de vară. S-au făcut iarăși izolări, magazia fiind lipită de locuință, iar grajdul având depozitate furaje lângă el. Pompierii s-au confruntat și de această dată cu lipsa apei. Din fericire, s-a împiedicat extinderea focului. Comandantul pompierilor avea să atragă atenția Primăriei că toate cartierele orașului ar trebui să beneficieze de bazine de apă, în zonele în care aceasta nu avea presiunea necesară.⁹⁸

Incendiile nu au ocolit zona centrală a orașului, inclusiv Hotelul „Regal” și moara lui C.T. Tatovici, pompierii focșăneni chemându-i

---

⁹⁶ *Ibidem*, f. 68

⁹⁷ *Ibidem*, f. 69

⁹⁸ *Ibidem*, f. 87

în ajutor pe colegii lor buzoieni.⁹⁹

În luna septembrie, o persoană necunoscută a provocat incendiul izbucnit la depozitul de furaje al Divizionului de Aftilerie Călăreată¹⁰⁰. Pompierii au găsit arzând o claie de paie vechi, pe care au împrăștiat-o, izolându-le pe celelalte. Comandantul pompierilor considera că la fiecare depozit de furaje din regiment ar fi trebuit să existe și câte un bazin de apă, cu capacitatea de zece tone.¹⁰¹

În cazul unui incendiu izbucnit în luna decembrie la o casă particulară, pompierii nu au putut interveni eficient, nu doar din cauza spațiului extrem de redus dintre imobile (carența fundamentală a arhitecturii focșănene) ci și a refuzului șefului Uzinei electrice de a trimite cisterna cu apă în zona de interes.

Ca urmare, comandantul pompierilor cerea Primăriei să ia măsuri pentru ca un asemenea lucru să nu se mai întâmple.¹⁰²

În noaptea de 10 spre 11 decembrie, comandantul pompierilor focșăneni, locotenentul Atanase Răducu a fost înștiințat prin telefon de către prefectul județului Râmnicu-Sărat despre izbucnirea unui incendiu la moșia ministrului de Interne Richard Franasovici¹⁰³, aflată pe raza comunei Obrejița, la circa 25 km depărtare de Focșani.¹⁰⁴

În condițiile în care autopompa-cisternă era utilizată la această intervenție, pentru orașul Focșani rămăneau utilizabile, în caz de incendiu, doar instrumentele de foc cu tracțiune animală. Tocmai de aceea, se cereau Primăriei patru perechi de cai tineri și sănătoși, căci Secția avea doar cinci cai bătrâni, dintre care unul orb, iar celălalt nemaiputând trage trăsurile și sacalele cu apă.¹⁰⁵ Pompierii focșăneni

---

⁹⁹ *Ibidem*, f. 88

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 102

¹⁰¹ *Ibidem*

¹⁰² *Ibidem*, f. 124

¹⁰³ *Ibidem*, f. 121

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 125

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 121

au ajuns în Obrejița la două ore și jumătate de la izbucnirea incendiului și la o oră și 45 de minute de la primirea anunțului, moment în care ardeau cinci șuri de paie. Pompierii au acționat în vederea împiedicării extinderii focului la staulul vitelor și la pădurea din vecinătate. Drumul până la Obrejița a fost dificil, existând, din cauza derapajelor, pericolul iminent al răsturnării autopompei-cisternă. Din această cauză, viteza a fost redusă, pe anumite porțiuni, la 7 km/h.¹⁰⁶

Pompierii nu au acționat doar în caz de incendiu. De exemplu, în decembrie 1937, ei aveau misiunea de a scoate apa din subsolurile inundate ale pavilioanelor locuite de ceferiștii din cartierul Stației Focșani.¹⁰⁷

Cereri înaintate de Secția pompierilor focșăneni Ministerului Apărării Naționale în lunile ianuarie¹⁰⁸ și august 1937¹⁰⁹, cu privire la asigurarea efectivului cabalin, rămân fără răspuns. Se reamintea faptul că se cheltuiau zadarnic bani pentru întreținerea cailor bătrâni și bolnavi, fără rezistență, vigoare și forță.¹¹⁰

În luna iunie, Secția de pompieri a înaintat Primăriei un Raport referitor la toate lipsurile cu care se confruntă. Mai întâi, se preciza faptul că mai era nevoie de o autocisternă și de cai cu care să se transporte nu doar apa atât de necesară, cât și dotările existente. Lipsa cailor făcea să nu se poată transporta carul de unelte (lopeți, scări, cângi, topoare și nici pompele Knaust și sacalele cu apă, cu care se alimenta autocisterna, atunci când focul lua proporții. De multe ori, în asemenea grele momente, s-au făcut curse suplimentare cu autocisterna pentru aprovizionarea cu apă, în loc să se acționeze fără întrerupere cu ea în zona calamitată. Și tot datorită lipsei cailor, nu se putea folosi nici scara „*Magirus*”, care trebuia lăsată în garaj. În cazul în care nu

---

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 125

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 128

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 130

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 93

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 130

se putea achiziționa o autocisternă „Magirus” – se menționa în Raport – era vitală cumpărarea a cel puțin patru perechi de cai.¹¹¹

În luna aprilie, conform unor uzanțe deja consacrate, devenite practic reguli, comandantul pompierilor cerea Primăriei rația suplimentară de hrană, cu ocazia Sfințelor Sărbători de Paști, pentru trupa reținută la unitate, cu ouă roșii, cozonac și miel. Cererea a fost făcută deoarece din alocația zilnică de 10 lei nu se putea asigura meniul, suma necesară fiind de 2.000 lei.¹¹² Primăria dă răspunsul prompt, dar rece și insensibil, refuzul fiind motivat de precaritatea bugetului.¹¹³

Această instituție a găsit totuși o soluție pentru rezolvarea problemei deși nu a fost, poate, cea mai oportună: a aprovizionat Secția de pompieri cu 300 de ouă, 20 kg de carne de miel și făină de grâu de primă calitate și 20 l de vin, însă contra cost. Pentru aceste alimente, Secția trebuia să plătească suma de 1.000 lei.¹¹⁴

Cu ocazia sărbătoririi Zilei pompierilor – 13 Septembrie – Secția de pompieri cerea Primăriei suma de 5.000 lei pentru organizarea unei festivități, printre invitați numărându-se și copiii autorităților civile și militare.¹¹⁵ Din lipsă de fonduri, Primăria avea să aprobe doar 1.000 lei.¹¹⁶

În fine, cu ocazia Sărbătorilor de iarnă, comandantul pompierilor solicită Primăriei suma de 3.000 lei, pentru procurarea alimentelor tradiționale, subordonații săi fiind „...singurii care nu se duc în concediu de Crăciun și Anul Nou, fiind perioada cea mai critică de incendii, toți trebuind să fie prezenți” Masa deosebită din aceste zile se dorea a fi o consolare cât de mică a faptului că pompierii nu puteau fi în mijlocul familiilor lor. Primăria promite că va soluționa favorabil această

---

¹¹¹ *Ibidem*, f. 67

¹¹² *Ibidem*, f. 56

¹¹³ *Ibidem*, f. 57

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 63

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 94

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 95

problemă, cu toate că în bugetul Secției nu figurau sumele necesare suplimentelor de hrană.¹¹⁷

O altă problemă cu care s-a confruntat Secția de pompieri a fost cea a chiriilor plătite de militarii care aveau domiciliul stabil în cazarmă. Astfel, comandantul achita Primăriei o chirie de 390 lei, plutonierul – 40 lei, iar subofițerul – 30 lei. Ministerul de Interne sfătuia primăriile din țară nu doar să renunțe la perceperea acestor sume, ci chiar să le restituie chiriașilor pe cele deja încasate. Primăria orașului Focșani avea să comunice Comandamentului Pompierilor Militari că nu putea să facă acest lucru, din lipsă de fonduri.¹¹⁸

Comparativ cu bugetul pompierilor pentru anul 1938 – 585.638 lei – cel pentru anul 1939 nu cunoaște o modificare spectaculoasă – 599.661 lei.¹¹⁹ Cu toate acestea, suma ridică mari probleme Primăriei orașului de pe Milcov. În luna martie, această instituție îl înștiința pe Rezidentul Regal al Ținutului Dunărea de Jos că, deși Direcțiunea Administrației Locale din cadrul Ministerului de Interne i-a impus suma mai sus-menționată, se puteau asigura doar 299.830 lei, adică 50% - și aceasta în condițiile în care încasările anuale ale orașului, pentru unitatea de pompieri, nu depășeau 130.000 lei.¹²⁰

În luna aprilie a acestui an, Ministerul de Interne readuce în discuție problema chiriilor percepute de primării de la pompierii care domiciliau în permanență în cazărmi. Comandamentul Pompierilor Militari atrăgea atenția Primăriei orașului Focșani că la articolul 28 al Legii de organizare a pompierilor militari se prevedea că primăriile sunt obligate să pună la dispoziția personalului din unitățile de pompieri locuințele necesare. În opinia Ministerului de Interne, articolul 12 din Legea referitoare la măsurile financiare urgente, invocat de Primărie,

---

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 127

¹¹⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 68/1938, f. 12

¹¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 67/1939, f. 25

¹²⁰ *Ibidem*, f. 37

nu reprezenta o bază decizională temeinică.¹²¹

Focșanii erau singurul oraș din județul Putna care avea Secție de pompieri militari. Astfel, orașul Adjud beneficia doar de un Serviciu de pompieri-civili, extrem de sumar organizat¹²², alcătuit din zilieri¹²³. De Serviciu de pompieri militari nici nu putea fi vorba, din lipsă de fonduri.¹²⁴ La rândul-i, Primăria orașului Mărășești intenționa să organizeze un Serviciu de incendiu local cu oamenii de serviciu din instituție și cu alți civili.¹²⁵

Conform Legii pentru organizarea pompierilor rurali, publicată în Monitorul Oficial nr. 80 din 4 aprilie 1936, toate comunele aveau obligația de a organiza Serviciul pompierilor rurali. Conform instrucțiunilor trimise Prefecturii județului Putna de către Corpul Pompierilor Militari, Grupul 4, aceste comune aveau obligația de a trece în bugetul anului 1939 următoarele sume: 25.000 lei pentru pompă, 15000 lei pentru furtunuri și 5.000 lei pentru o saca.¹²⁶

Nu știm cum s-au aplicat în județ aceste instrucțiuni. Știm doar că Pretura Plasei Gârlele comunica Prefecturii sumele alocate de comunele din această Plasă pentru pompierii rurali – în marea lor majoritate derizorii: Broșteni – 5.000 lei, Câmpineanca – 15.000 lei, Făurei – 10.000 lei, Florești – 7.000 lei, Găgești – 10.000 lei, Bolotești – 4000 lei, Mera – 2.000 lei, Vărsătura – 3.500 lei.¹²⁷

În urma cutremurului din 1940, cazarma pompierilor a fost grav avariata, în aceeași stare aflându-se și Foișorul de Foc (acesta având o înălțime de 15 metri). Primăria a fost înștiințată oficial de către comandantul pompierilor asupra acestei situații: la cazarmă, zidul

---

¹²¹ *Ibidem*, f. 50

¹²² A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 101/1939, f. 9

¹²³ *Ibidem*, f. 8

¹²⁴ *Ibidem*, f. 9

¹²⁵ *Ibidem*, f. 4

¹²⁶ *Ibidem*, f. 33

¹²⁷ *Ibidem*, f. 121

transversal din aripa stângă s-a prăbușit, plafoanele unor camere au căzut și ele, pereții parterului crăpându-se. La rândul-i, Foișorul de Foc s-a surpat.¹²⁸ Această stare de fapt reprezenta un pericol permanent pentru trupă, cai și materiale de incendiu. În condițiile în care dormitorul a fost mutat în sala de educație fizică, pompierii nu mai aveau nici măcar unde să se spele. Secția de pompieri solicita Primăriei urgentarea lucrărilor de reparații la acoperișul cazarmii și de refacere a zidăriei.¹²⁹

În luna martie, o comisie a Primăriei avea să constate că sediul pompierilor militari focșaneni este complet avariat și nu mai poate fi reparat și utilizat pentru cazarmă, trebuind demolat de urgență.¹³⁰ La aceeași concluzie a ajuns și Comandamentul Corpului Pompierilor Militari, care cerea Primăriei mutarea Secției într-un local corespunzător.¹³¹

Această instituție tergiversează rezolvarea problemei, situație în care Secția de pompieri avea să tragă un nou semnal de alarmă, în luna august, mulțumindu-se chiar numai cu repararea acoperișului și consolidarea parțială a clădirii. Aceasta a început să se surpe, devenind o ruină lăsată pradă ploilor, apa infiltrându-se prin acoperiș și plafoane.¹³² Deși pe deplin conștientă că iarna se apropie, Primăria cerea comandantului pompierilor să aibă răbdare, căci această instituție era în așteptarea unui fond ministerial pentru reparații, în valoare de 200.000 lei.¹³³ Acestea au început la finele lunii octombrie și s-au finalizat în luna decembrie, lucrându-se la ziduri și acoperiș, fiind recepționate de către delegații Primăriei.¹³⁴

Primăria avea să solicite forurilor superioare repartizarea unei

¹²⁸ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 122/1941, f. 5

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 88/1941, f. 18

¹³⁰ *Ibidem*, f. 19

¹³¹ *Ibidem*, f. 74

¹³² *Ibidem*, f. 114

¹³³ *Ibidem*, f. 130

¹³⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 122/1941, f. 6

autopompe-cisternă „*Magirus*”, în condițiile în care mașina de incendiu de care dispunea orașul era uzată fizic și moral. Înlocuirea grabnică a acesteia se impunea cu atât mai mult cu cât urbea de pe Milcov, atât de puternic încercată de cutremur, era expusă la incendii.¹³⁵

Concomitent, Secția de pompieri solicita Primăriei achiziționarea unei motociclete cu ataș, de tip cazan, pentru incendiile cauzate de coșuri, cu care s-ar putea deplasa trei servanți cu materialele necesare, rapid și eficace. În plus, s-ar putea proteja astfel autopompa-cisternă și s-ar economisi combustibil.¹³⁶

Conform ordinului Comandamentului Corpului Pompierilor Militari, Compania pompierilor din Ploiești trebuia să predea Secției de pompieri din Focșani o autopompă-cisternă evacuată de la Miercurea-Ciuc, din teritoriul cedat în urma Dictatului de la Viena.

Prefectura județului Putna dezaproba acest spirit economic manifestat de autoritatea militară mai sus-menționată, solicitând politicos o mașină de incendiu nouă.¹³⁷ Aceasta avea să fie recepționată la finele lunii iunie¹³⁸, complet echipată cu furtunuri, accesorii și scule.¹³⁹

În aceeași lună, pompierii focșăneni au instalat un post de veghe în vechiul local al Prefecturii, dotat cu telefon.¹⁴⁰

Tot în grija Primăriei cădeau, pe de o parte, confecționarea a 47 de placarde pentru marcarea direcției spre posturile de pompieri,¹⁴¹ iar pe de altă parte înființarea unei infirmerii în cazarmă. Primăria urma să achiziționeze de urgență toate materialele sanitare și farmaceutice, cu ajutorul Corpului Pompierilor Militari.¹⁴²

---

¹³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 88/1941, f. 34

¹³⁶ *Ibidem*, f. 37

¹³⁷ *Ibidem*, f. 58

¹³⁸ *Ibidem*, f. 85-86

¹³⁹ *Ibidem*, f. 87

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 84

¹⁴¹ *Ibidem*, f. 95

¹⁴² *Ibidem*, f. 98

Manifestând interes față de dotările pompierilor focșăneni, Primăria a solicitat Ministerului Afacerilor Interne ca atât autopompă-cisternă, cât și furtunurile Secției de pompieri Odobești – desființate la acea dată să fie repartizate unității din orașul de pe Milcov. Această măsură ar fi binevenită nu doar pentru că Focșanii erau capitală de județ, ci și datorită faptului că autopompa de la Odobești era mult mai folositoare pompierilor. Și aceasta deoarece cele două autopompe ale pompierilor din Focșani erau vechi și greoaie, cu cauciucurile deteriorate, deplasându-se greu, existând riscul iminent al unor multiple defecțiuni. Cea de la Odobești era bună, ușoară, pe roți pneumatice.¹⁴³

În conformitate cu ordinul Ministerului Afacerilor Interne,¹⁴⁴ cei 30 de pompieri focșăneni (trei sergenți, cinci caporali și 22 de soldați)¹⁴⁵ figurau în evidențele Casei de Asigurări a Pompierilor Militari pentru suma de 14.900 lei, suma figurând în bugetul Primăriei orașului Focșani pe anul financiar 1941 - 1942.¹⁴⁶

Cu ocazia Sfintelor Sărbători ale Paștelui, comandantul pompierilor focșăneni, locotenentul George Tomescu, solicita primarului să onoreze cu prezența sa masa trupei. Se considera că „*Ostașii pompieri, prin misiunea lor se simt atașați de orașul și conducătorul lui.*”¹⁴⁷

În vara acestui an, Focșanii au avut mult de suferit din cauza inundațiilor, care au afectat mai ales cartierele necanalizate. Cu acest prilej, „...*pompierii au intervenit cei dintâi, din primul moment în sprijinul locatarilor, lucrând cu pompele și motopompa la stăvilirea și scoaterea apei din locuințe și beciuri.*”¹⁴⁸ Locotenentul George Tomescu a fost un exemplu de abnegație, prevedere, perseverență¹⁴⁹

---

¹⁴³ *Ibidem*, f. 144

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 12

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 8

¹⁴⁶ *Ibidem*, f. 12

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 48

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 91

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 93

și spirit întreprinzător.

Ambițios și sufletist, acesta a fost omniprezent, zi și noapte. Grație eforturilor sale, s-a reușit atât improvizarea unor diguri care au salvat de la sinistru numeroase locuințe, cât și vidarea de apă, în timp scurt, a subsolurilor, evitându-se surparea multor imobile. În concluzie, Secția de pompieri a fost de un sprijin neprețuit în privința ajutorării populației sinistrate.

Într-adevăr, prin grea cumpănă a trecut atunci orașul, în urma ploilor torențiale din zilele de 19 și 20 iunie 1941. Râurile Putna, Milcov și canalul „*Mihail Sturza Vodă*”, între care se afla orașul s-au revărsat, inundând partea de nord și cea de sud a orașului. Apa a atins un nivel atât de ridicat, încât s-a putut circula doar cu bărcile. Apa pătrunsese în toate pivnițele, beciurile și subsolurile, zidurile fiind amenințate cu surparea.¹⁵⁰

În vederea unei intervenții cât mai eficiente și a protejării subordonaților săi, în 1942, comandantul pompierilor solicita Primăriei mai multe costume de azbest.¹⁵¹

Secția de pompieri din Focșani a fost preocupată și de prevenirea incendiilor. Bunăoară, s-a cerut Primăriei să oblige proprietarii caselor în dreptul cărora erau instalate gurile de apă să le curețe de zăpadă și să le protejeze de îngheț. Acestea erau marcate cu plăci de tablă pentru a fi ușor de recunoscut în teren, la caz de nevoie.¹⁵² De asemenea se cerea Primăriei să dea o ordonanță prin care să impună proprietarilor de imobile să curețe periodic hornurile acestora.¹⁵³

În vara acestui an se reiau lucrările de reparații la cazarma pompierilor, finanțate de Primărie¹⁵⁴, sperându-se ca terminarea lor să

---

¹⁵⁰ *Ibidem*

¹⁵¹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 66/1942, f. 39

¹⁵² *Ibidem*, f. 8

¹⁵³ *Ibidem*, f. 65

¹⁵⁴ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 66/1942, f. 39

aibă loc în 1944.¹⁵⁵

În zilele de 14 și 21 aprilie 1943, satele Galbenu și Balta Albă din județul Râmnicu-Sărat s-au confruntat cu incendii de proporții. Chemați în ajutor, pompierii militari focșăneni au depus eforturi supraomenești pentru stăvilirea pârjolului care mistuia locuință după locuință, după cum rezultă din mărturia prefectului județului mai sus-menționat. Acesta le aduce binemeritate mulțumiri, în numele a 1.447 persoane afectate de sinistrul eveniment.¹⁵⁶

Referitor la dotări, solicitările pompierilor către Primărie vizau gheare de urcat pe stâlpi, topoare tip „pompiere” (format mare, din oțel forjat)¹⁵⁷ și furtunuri pentru autopompa-cisternă, care nu suportau recondiționări repetate.¹⁵⁸

Autopompa cisternă „Fiat” era, din cauza uzurii, aproape imposibil de utilizat la incendii. Autopompa-cisternă „Müller” era singura mașină în stare bună, dar cu care nu se putea face față la incendii.¹⁵⁹

În luna iunie s-a refăcut bazinul din incinta cazărmii, prilej cu care s-au cheltuit 85.000 lei. Reparațiile erau absolut necesare, deoarece nu se mai putea păstra apa, din cauza surpării malurilor și a pereților inferiori. Bazinul reprezenta o sursă sigură de apă pentru alimentarea mașinilor la incendiu, mai ales atunci când apa era oprită în conducte. În condițiile de presiune scăzută a apei la gurile de incendiu se provoca mare întârziere în încărcarea autopompelor-cisterne, utilizate la focurile din sectoarele III și IV. În asemenea situație, autopompa-cisternă se încărca rapid cu motopompa din bazin.¹⁶⁰

Conform ordinului trimis Secției pompierilor militari focșăneni

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 95, l 12

¹⁵⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 77/1943, f-63

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 7

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 53

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 12

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 79

de către Comandamentul Pompierilor Militari autopompele nu mai aveau drept de intervenție¹⁶¹ dacă nu vor fi vopsite kaki, cu numerele sigilate și ștampilate, iar caroseria prevăzută cu o dungă albă, pe aripi trecându-se presiunea cauciucurilor.¹⁶²

Cu prilejul defilării unității de pompieri, de 10 Mai (Ziua Regelui), populația focșăneană a manifestat, ovaționând, afecțiunea sa pentru ținuta impecabilă și modul lăudabil cum s-a prezentat aceasta.¹⁶³

La 13 septembrie 1943, de Ziua pompierilor români, comandantul Secției focșănene a dezvelit în curtea cazărmei troița ridicată în memoria celor căzuți în luptele din Dealul Spirii, în prezența primarului.¹⁶⁴

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, trupele de pompieri nu au fost trimise pe front, veghind la siguranța populației nemobilizate. În această perioadă, grija autorităților față de pompierii focșăneni¹⁶⁵ a crescut direct proporțional cu pericolele la care era expusă populația. Astfel, în acest an pompierii beneficiau de trei autocisterne „Müller”¹⁶⁶, infirmerie corespunzătoare¹⁶⁷, material de incendii în valoare de aproape 300.000 lei¹⁶⁸ și un adăpost betonat pentru carburanți.¹⁶⁹ Pompierii au fost solicitați să intervină nu doar în județul Putna, ci și în cele vecine. Astfel, în urma bombardamentului din 11 iunie, ei s-au deplasat la Tecuci, cu două din cele trei mașini de incendiu.¹⁷⁰

În 1945, pompierii militari focșăneni au primit o subvenție de

---

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 117

¹⁶² *Ibidem*, f. 116

¹⁶³ *Ibidem*, f. 76

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 108

¹⁶⁵ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 54/1944, f. 23

¹⁶⁶ *Ibidem*

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 25

¹⁶⁸ *Ibidem*, f. 52

¹⁶⁹ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 111/1944, f. 1

¹⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 54/1944, f. 99

707.300 lei¹⁷¹, cota de asigurare a acestora urcând la 83.000 lei.¹⁷² Investițiile au fost destul de însemnate, în condițiile în care doar reparațiile strict necesare s-au ridicat la 7.500.000 lei.¹⁷³

Dintre numeroasele intervenții ale pompierilor din anul 1946, merită amintite cele din aprilie, efectuate în județul Râmnicu-Sărat și în vechea Vrancea.

La 1 aprilie 1946, pompierii focșaneni au acționat în pădurile din raza comunei Petreanu (județul Râmnicu-Sărat) cuprinse de flăcări.¹⁷⁴

Nouă zile mai târziu, Prefectura cerea Garnizoanei Focșani să pună la dispoziția pretorului Plasei Vidra pompierii din subordine, pentru a stinge focul din pădurile aflate de jur-împrejurul Vidrei. Intervenția se dorea a fi extrem de rapidă, deoarece localnicii nu puteau da nici cel mai mic ajutor, fiind plecați în zona de șes, la arat și semănat.¹⁷⁵

În luna mai a anului 1948, Ministerul Afacerilor Interne comunică Primăriei orașului Focșani următoarele: conform Ordinului telegrafic nr. 5480 din 2 aprilie, în urma suprimării taxelor pentru pompieri, cheltuielile privind acest Serviciu au trecut asupra Statului. Ca urmare, întreg mobilierul și materialul de incendiu rămân Serviciului de pompieri pentru care au fost procurate.¹⁷⁶ Pompierii nu aveau de restituit primăriilor decât camioanele date pentru diferite alte servicii. Aceeași destinație o aveau și autocisternele, care trebuiau folosite doar pentru stropitul străzilor, în cazul în care pompierii nu mai aveau nevoie de ele.¹⁷⁷

Primăria avea obligația de a delega personalul însărcinat cu

---

¹⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 80/1946, f. 3

¹⁷² *Ibidem*, f. 14

¹⁷³ *Ibidem*, f. 46

¹⁷⁴ A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 82/1946, f. 1

¹⁷⁵ *Ibidem*, f. 2

¹⁷⁶ A.N.Vn., fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 77/1948, f. 21

¹⁷⁷ *Ibidem*

întocmirea proceselor-verbale de predare a materialelor de incendiu către Inspectoratul General al Pompierilor.¹⁷⁸

În conformitate cu ordinul transmis prin Circulara nr. 7686 de către Ministerul Afacerilor Interne, printre dotările Primăriei care treceau în patrimoniul pompierilor figurau autopompa „Müller” și scara mecanică „Magirus”.¹⁷⁹

Cazarma pompierilor, ridicată la începutul secolului de către arhitectul Jack Korner, a fost predată de către Primărie unității acestora în ziua de 17 septembrie, pe bază de proces-verbal. Clădirea din strada Sublocotenent Botescu avea 22 de încăperi, 12 la etaj și 10 la parter, cu o suprafață de 869 mp. Curtea cazarmii, în care se aflau și anexe, ocupa o suprafață de 7.979 mp.¹⁸⁰

La sfârșitul acestui an au avut loc schimbări în conducerea Secției de pompieri motivate de intervențiile necorespunzătoare la incendii. În acest scop s-au făcut demersuri pe lângă Inspectoratul General al Pompierilor și Ministerul Apărării Naționale, în vederea rechemării în cadrele active a fostului comandant al pompierilor focșăneni, locotenentul V. Tomescu, aflat la acea vreme la Brașov.¹⁸¹

Având de apărut prestigiul câștigat în timpul secularei sale existențe, unitatea de pompieri din acest colț de țară și-a îndeplinit în perioada analizată menirea supremă: aceea de garantă a vieții și bunurilor cetățenilor din orașul de pe Milcov.

---

¹⁷⁸ *Ibidem*, f. 22

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 24

¹⁸⁰ *Ibidem*, f. 30

¹⁸¹ *Ibidem*, f. 33

ABUZURILE ARMATEI ROȘII ÎN VRANCEA

Ramona Miron
Horia Dumitrescu

Deși la 23 august 1944 România a întors armele împotriva Germaniei naziste și s-a alăturat Națiunilor Unite, iar delegația română condusă de Lucrețiu Pătrășcanu se afla la Moscova pentru a semna Convenția de Armistițiu, ostașii sovietici au ajuns foarte repede în zona Vrancei, unde s-au comportat ca pe un teritoriu inamic cucerit.

Prezența ostașilor Armatei Roșii în Vrancea s-a făcut din plin simțită datorită numeroaselor abuzuri săvârșite asupra instituțiilor și locuitorilor vrânceni.

Astfel, Primăria Adjud într-un Memoriu înaintate Prefecturii arăta că: *„La data de 25 august 1944, ora 9,30 orașul a fost ocupat de Armata Roșie. Autoritățile locale și populația în proporție de 80% erau evacuate din oraș. Lipsa autorităților și a populației a atras după sine, devastarea locuințelor, magazinelor, depozitelor ale armatei române și germane”*¹.

În Focșani, Școala Normală, Orfelinatul „*Principesa Elisabeta*” și Institutul de Surdo-Muți, informau Prefectura prin Raportul nr. 6/22 septembrie 1944 că *„localul nostru fiind la marginea orașului trupele sovietice poposesc aici și adesea intră în local sau curte, jefuiesc, strică, sparg ce întâlnesc și pleacă luând cu ei bunuri de care au nevoie: 3 camioane cu lemne, se urcă la etaj, scot ferestrele cu geamuri și de acolo le aruncă jos în mașină, încarcă cu brațele arhiva, cărțile,*

---

¹ Arhivele Naționale Vrancea, fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 88/1944, f. 13

*rup robinetele ciușmelelor inundând localul*². Solicitau Prefecturii să le pună la dispoziție o santinelă permanentă.

La rândul ei, Prefectura Putna solicita comandantului Comandamentului Sovietic din Focșani, prin Adresa nr. 154/27 septembrie 1944, cercetarea cazurilor din comuna Florești:

„Primăria com. Florești cu nr. 1284/1944 ne raportează că în acea comună mai multe grupuri răzlețe de soldați ruși, au împușcat mortal pe femeia locuitorului Niță Comănescu, anume Balașa Comănescu, luând căruțele cu cai ale locuitorilor N. Hujună din acea comună și Dobrica Drăgan din comuna Dălhăuți, care se afla în acea comună.

Au jefuit și pe Dumitrache Rădulescu, Ruxandra Ghidorcea, Iordache Stavarache, D. Petrișor, V. Dârdală și N. Apostol, rănind mortal pe Mihai Boboc.

În noaptea de 21/22 Sept. a.c. cu chefuit trăgând focuri de armă și grenade alungând locuitorii din case, pentru a-i putea jefui.”³

Parohia „Donie” din Focșani informa Prefectura, la 23 septembrie 1944, că *„astă noapte 7 militari sovietici cu un sublocotenent cu 7 mașini, una din ele cu nr. 67685 mergând spre Basarabia, au fost călăuzite de gardian pentru un popas în curtea bisericii „Donie”⁴. Aici „au dărâmat poarta bisericii, au profanat icoane, au furat fețe de mese și șervete, au spart geamuri la pridvor”⁵.*

În aceeași zi, comisarul Ioan Cojocaru din Poliția Orașului Focșani, Biroul Judiciar, însoțit de gardianul Strună Alexandru și preotul paroh Cosma, a făcut o constatare la fața locului, pentru evaluarea pagubelor. În Procesul-verbal întocmit, comisarul nota următoarele: *„Poarta de la intrarea principală distrusă, la Pridvor, 2 geamuri mari sparte, un Iconostas de stejar stricat, 1 masă stricată, icoane de pe*

---

² *Ibidem*, f. 17

³ *Ibidem*, f. 19

⁴ *Ibidem*, f. 20

⁵ *Ibidem*

pereți date jos și profanate, 4 ochiuri de geam dimensiunea 35/35 sparte, dintre care unul spart cu pistolul.

La Altar, un ochi de geam mare spart complet, iar pe jos a găsit bețe cu vată la capăt asemănătoare tampoanelor de pus ventuze și care denotă că soldații ruși au avut intenția să intre și în altar, dar nu le-au reușit acest plan, întrucât fereastra are gratii groase. În locuința paraclisierului, s-au găsit stricate 1 masă rotundă și 3 scaune, pe care le-au stricat soldații ruși după ce au mâncat”⁶.

Primarul comunei Păunești, N. Gurău, în Reclamația către Prefectura Putna, înregistrată cu nr. 276/28 septembrie 1944, preciza formele în care se manifesta jaful ostașilor ruși: „*La trei zile după încetarea ostilităților, trupele Rusești au început să se scurgă prin comuna noastră. Primele unități care s-au stabilit în comună nu au mai plecat până în ziua de 28 sept. a.c. În tot timpul cât au cantonat li s-au furnizat următoarele: 1 vagon grâu, 100 vite mari, 300 oi, 500 păsări și 2000 ouă. Pentru toate acestea am primit suma de 120.000 lei.*

(...) Ni s-a spus că plătesc 2000 lei oaia, în total 600.000 lei, scăzând din această sumă un procent de 20%, însemnând 120.000 lei. După furnizare ni s-a plătit suma, numai procentul nu și suma întreagă.

Pentru celelalte vite, cereale și alimente nu am primit nici un ban și nici acte justificative; o simplă adeverință neștampilată ține loc de orice act justificativ.

În afară de cele enumerate au fost ridicate cu forța cca 3000 oi, 30 vite mari, păsări, peste 20 vagoane vin ca și căruțe etc. a căror număr n-a fost încă stabilit, precum și grâul treierat și cartofii care au fost scoși; și 400 saci goi. Armatele sovietice au luat mai mult de 200 căruțe cu vite. În prezent zilnic suntem presați să dăm Armatei Sovietice căruțe pentru transporturi, dar în comună nu se mai găsesc nici pentru căratul recoltelor, care s-ar putea să rămână pe câmp, din cauza lipsei mijloacelor de transport. Atitudinea și purtarea Armatei Sovietice n-a

---

⁶ Ibidem, f. 21

fost amicală, așa cum ni s-a comunicat de guvernul nostru.

(...) Pe câmpuri umblă ostași sovietici fără ordine și adună vitele, izgonește și sperie populația. Telefoanele au fost distruse, aparatele radio confiscate, poșta nu funcționează, ziare nu primim, pe drumuri nu mai putem circula, fără riscul de a fi dezbrăcați, întrucât nu mai avem nici o legătură cu centrul.

*Suntem complet izolați.”*⁷

Despre ceea ce se întâmpla la Păunești, prefectul era informat de Pretura Plasei Adjud prin Raportul nr. 205/4 octombrie 1944: „în ziua de 30 septembrie 1944, au ieșit la arat mai mulți locuitori din comuna Păunești.

*În timp ce munceau s-au năpustit asupra lor un grup de soldați ruși răzleți, luând caii locuitorilor Ion Neagu și Constantin Canteș și lăsându-i cu plugul în brazdă. Ceilalți locuitori au fugit de teamă că vor rămâne fără vite: Locuitorii refuză să mai iasă la câmp la arat și adunat recolta”*⁸.

Nici locuitorii din Pădureni și Haret, Plasa Panciu, nu puteau ieși la muncile agricole, fiind dezbrăcați și jefuiți de vite de către soldații sovietici răzleți⁹

Comandamentul Sovietic din Adjud a ordonat în octombrie 1944 ca zilnic să se trimită din comune bărbați, femei și fete la lucru în Gara Adjud și la Spitalul de răniți, Adjud.

Profitând de acest ordin, „soldații ruși iau fete sub pretextul că le duc la altă lucrare, depărtându-se cu ele la distanță, mai pe câmp, unde le necinstesc”¹⁰ – se arată în Raportul nr. 259/7 octombrie 1944 al Preturii Plasei Adjud înaintat Prefecturii județului Putna.

Împușcarea unui localnic pe indiferent ce motiv era la îndemâna oricărui ostaș sovietic, acesta rămânând nepedepsit. În noaptea de 8-

---

⁷ *Ibidem*, f. 29

⁸ *Ibidem*, f. 67

⁹ *Ibidem*, f. 72

¹⁰ *Ibidem*, f. 73

9 octombrie 1944 un grup de ostași sovietici a cantonat în comuna Ivănești. Unul a împușcat mortal pe locuitorul Dumitrache Miron, pe motiv că victima a refuzat să-i aducă o femeie.¹¹

Foarte mult a avut loc de suferit comunele situate în apropierea căii ferate sau șoselei naționale Bacău - Focșani. În comuna Berești, fiind apropiată de stația Sascut, zilnic coborau din tren sute de soldați sovietici care umblau prin comună după alimente: „*acest lucru repetându-se timp de aproape o lună* – se specifica în Raportul nr. 235/6 octombrie 1944 al Preturii Plasei Adjud către prefectul de Putna – *locuitorii au terminat și alimente și păsări și nu mai au cu ce se hrăni. Morile nu mai funcționează din lipsă de benzină, așa că locuitorii sunt amenințați a rămâne muritori de foame. Li s-au dat soldaților sovietici ultimele alimente ale locuitorilor, căci în caz de refuz se dedau la cele mai mari jafuri.*”¹²

În satele componente ale comunei Pădureni, trupele care staționau în stația Pădureni sau treceau pe șoseaua națională „*obligă atât autoritățile, cât și jandarmii postului a li se da cartiruire, hrană și băuturi alcoolice gratis, iar majoritatea nu țin cont nici măcar de autoritate, dedându-se la tot felul de abuzuri, luând cu forța fără plată oi, vite, păsări, cai cu căruțe de transport după vin.*”¹³

Raportul nr. 1670/6 octombrie 1944 al Primăriei Comunei Pădureni continua: „*Sunt turmentați de băutură și se dedau la jafuri prin percheziții domiciliare și caută armături și aparate radio*”¹⁴.

În Parava „*stau prin comună zile întregi grupuri izolate de soldați, fără comandanți și fac jafuri, trăgând cu armele în populație pentru a produce panică*”¹⁵.

La Adjud „*paza podurilor CFR și a liniei ferate se face de soldați*

¹¹ Ibidem, f. 75

¹² Ibidem, f. 91

¹³ Ibidem, f. 130

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem, f. 157

sovietici, care jefuiesc zilnic pe toți călătorii ce vin spre gări de bani, haine și alimente”¹⁶.

În ziua de 19 decembrie 1944 au sosit în comuna Bătinești 150 de ostași sovietici cu 500 de cai. În trei zile au consumat furajele de la conacul moșiei generalului (r) Dumitrescu și al lui Cristea Daniel, după care au spart magazinele cu cereale de unde au luat 2,5 vagoane porumb și 50 saci orez.¹⁷ Pentru a-și desăvârși „opera”, au luat și toată mobila din locuința generalului Dumitrescu.

Fapte asemănătoare s-au întâmplat și în comunele Pățești¹⁸, Făurei¹⁹, Adjudu-Vechi²⁰, Ciușlea²¹, Pancești²², Valea Seacă²³, Ciorani²⁴, Mircești²⁵, Cornățel²⁶, Călienii²⁷ etc., dar și în orașele Mărășești²⁸, Panciu²⁹, Odobești³⁰ și Focșani.

Nici comunele din zona de munte a județului nu au avut parte de un tratament mai bun. Cu prilejul trecerii coloanelor sovietice, în zilele de 27, 28 și 29 august 1944, ostașii ruși au furat de la primăriile comunelor tot ce au considerat ei că le este util:

- Bârsești: 1 mașină scris „Erica” (30.000 lei), 1 trocar (3000

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 1541

¹⁷ *Ibidem*, f. 216

¹⁸ *Ibidem*, f. 201

¹⁹ *Ibidem*, f. 195

²⁰ *Ibidem*, f. 191

²¹ *Ibidem*, f. 95, 164

²² *Ibidem*, f. 133

²³ *Ibidem*, f. 166

²⁴ *Ibidem*, f. 106

²⁵ *Ibidem*, f. 105

²⁶ *Ibidem*, f. 80

²⁷ *Ibidem*, f. 3

²⁸ *Ibidem*, f. 173

²⁹ *Ibidem*, f. 153

³⁰ *Ibidem*, f. 117.

lei), 2 termometre (3000 lei), 1 flămă venisecție (500 lei), 1 căldare zinc (2000 lei), 1 sigiliu al primăriei (1000 lei), 1 ladă evacuare (15.000 lei)³¹

- Colacu: 1 aparat radio cu acumulator și 2 baterii, 1 mașină scris, portativă nouă³²

- Irești: 1 mașină de scris „Adler” (200.000 lei), material A9 și 1 geantă sanitară (18.625 lei), 10 truse sanitare (4240 lei), 2 felinare de vânt (628 lei), 1 carnet raport (98 lei), 1 serie încărcătoare O.B. (410 lei), 1 topor tip pompier (1641 lei), un torcător pentru animale (650 lei).

Total: 226.292 lei³³

- Găuri: 1 mașină de scris „Olivetti” (100.000 lei), 1 topor tip pompieri (1641 lei), 2 felinare de vânt (628 lei), 1 trusă A.P. (20.000 lei)³⁴

- Vidra: 2 aparate telefonice (35.000 lei), 1 căldare zinc (3.000 lei), 1 topor pompieri (1.200 lei), 1 geantă sanitară A. Pas (12.500 lei), 1 hârleț (250 lei), 1 lopată Fe (250 lei), 6 perdele de pânză a 21/2 m (12.500 lei)³⁵

- Năruja: 1 mașină scris nouă „Olivetti” (200.000 lei), materiale sanitare A.P., diferite medicamente (23.373 lei), 2 felinare de vânt II cu glob albastru (628 lei), 1 topor tip pompieri mic (1641 lei).

Total: 225.642 lei³⁶

- Tulnici: 1 trusă sanitară A.P. (35.000 lei), registrele de stare civilă pe anul 1944; la 12 septembrie 1944 au mai fost luate fără forme legale: 1 mașină scris (100.000 lei), 2 aparate radio (200.000 lei)³⁷

- Tichiriș: 1 aparat telefonic (20.000 lei), 1 geantă sanitară plină

---

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 48/1944, f. 5

³² *Ibidem*, f. 10

³³ *Ibidem*, f. 19

³⁴ *Ibidem*, f. 21

³⁵ *Ibidem*, f. 50

³⁶ *Ibidem*, f. 24

³⁷ *Ibidem*, f. 44

cu medicamente A.P. în valoare de 50.000 lei, 1 mașină de scris „Erica” (50.000 lei)³⁸

- Soveja: 1 mașină scris (50.000 lei), 1 trusă A.P. (33.000 lei), 2 lăzi campanie (5.000 lei); la 3 septembrie 1944, rușii au mai luat: 1 cotigă de fier (100.000 lei) și 2 perechi hamuri facile (150.000 lei)³⁹

- Răcoasa: 1 mașină scris „Erica” (100.000 lei)⁴⁰

- Vizantea: 1 aparat telefonic (20.000 lei)⁴¹

Pentru perioada 23 august - 12 octombrie 1944, Pretura Plasei Focșani a întocmit un „*Tabel Centralizator*” cu valoarea bunurilor ridicate de ruși de la particulari:

Nr. crt.	Comuna	Valoarea în lei
1.	Biliești	2.095.000
2.	Boțârlău	7.037.000
3.	Călienii	2.669.000
4.	Ciușlea	22.933.850
5.	Jorăști	4.730.500
6.	Mândrești	3.154.000
7.	Mircești	17.601.500
8.	Nămoloasa-Sat	6.766.000
9.	Nămoloasa-Târg	7.549.400
10.	Nănești	900.000
11.	Petrești	640.000
12.	Răstoaca	9.537.000
13.	Suraia	12.745.000
14.	Vânători	596.000
15.	Vulturul	920.000
Total		99.874.950 lei ⁴²

³⁸ *Ibidem*, f. 42

³⁹ *Ibidem*, f. 33

⁴⁰ *Ibidem*, f. 24

⁴¹ *Ibidem*, f. 55

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 203/1944, f. 2

De asemenea, pentru același interval de timp, Pretura Plasei Focșani a întocmit un alt „*Tabel Centralizator*“ cu valoarea bunurilor ridicate de armata sovietică de la instituțiile publice:

Nr. crt.	Comuna	Instituția publică	Valoare lei
1.	Biliești	Primărie	46.000
2.	Boțârlău	Școala Primară	37.000
3.	Boțârlău	Cantina Școlară	4.400
4.	Călienii	Primărie	50.000
5.	Jorăști	Primărie	70.000
6.	Mândrești	Primărie	2.000
7.	Mândrești	Școala Primară	7.000
8.	Mândrești	Post Jandarmi	18.000
9.	Nămoloasa-Tg.	Primărie	45.000
10.	Nămoloasa-Tg.	Cămin Cultural	60.000
11.	Nămoloasa-Tg.	Oficiul P.T.T.	240.000
12.	Petrești	Primărie	25.000
13.	Râstoaca	Primărie	2.000
14.	Râstoaca	Școala Primară	3.000
15.	Râstoaca	Cantina Școlară	31.300
16.	Suraia	Primărie	90.000
17.	Suraia	Ocol Agricol	440.000
18.	Vânători	Primărie	25.000
19.	Mircești	Primărie	74.000
20.	Făurei	Primărie	185.000
Total general			1.454.794 lei ⁴³

Însăși Pretura Plasei Focșani a fost depozitată de bunurile sale fără nici o formalitate: 2 cai = 100.000 lei, 1 docar = 70.000 lei, material feros pentru roțile de la docar = 3.800 lei, 600 kg ovăz socotit la 28 lei/kg = 16.800 lei, 7 scaune standard a 800 lei/buc = 5.600 lei, 10

⁴³ *Ibidem*, f. 57

scaune Marsilia a 2.000 lei/buc = 20.000 lei, 1 masă birou standard = 5.000 lei, 1 fotoliu standard = 900 lei, 2 birouri a 6.000 lei/buc = 12.000, 1 aparat telefonic = 10.000 lei, 1 cuier de la biroul statistic = 4.000 lei, 1 scaun = 2.000 lei, 1 coș stejar garnitură = 1.000 lei, 1 placă de sticlă de la biroul pretorului = 4.500 lei, idem pentru grafice = 2.000 lei. Total lei: 257.600 lei⁴⁴.

Numeroși cetățeni au înaintat autorităților publice plângeri și reclamații prin care făceau cunoscute furturile din avutul personal făptuite de ostașii ruși.

Lui Nicolae Anton, proprietar de vie din Panciu, rușii i-au luat: 1 mașină turism Ford, tip 1938 = 2.200.000 lei, 3 cai = 150.000 lei, 3 hamuri nichelate din piele = 300.000 lei, 1 căruță = 70.000 lei, 1 trăsură cu osii patente = 200.000 lei, 1 aparat radio „Braun” și o valiză din piele = 80.000 lei. Total = 3.000.000 lei⁴⁵

Odată cu venirea trupelor rusești, lui Constantin Bandabur din Panciu i s-au devastat casa, prăvălia și crama de vinuri, luându-i-se bunuri în valoare de 5.576.400 lei⁴⁶. Și alți cetățeni din Panciu au fost jefuiți de bunuri personale odată cu venirea rușilor în oraș, între 24 - 27 august 1944: Ion Bacalu – 934.000 lei,⁴⁷ Constantin Filimon – 1.007.800 lei⁴⁸, Gheorghe Haicău și Costică Chirilă – 1.290.180 lei⁴⁹, Scarlat Olaru – 1.107.000 lei (1 balercă cu 22 deca rachiu, 2 damigene cu rachiu, 1 cal, 4 oi)⁵⁰, Gr. Burdea Potgoreanu – 3.561.310 lei (scule, îmbrăcăminte, lenjerie, veselă, alimente, dulciuri)⁵¹, Gh. Vasiliu, proprietarul magazinului Electro-Radio – 1.228.000 lei (grup

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 59

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 204/1944, f. 2

⁴⁶ *Ibidem*, f. 3

⁴⁷ *Ibidem*, f. 8

⁴⁸ *Ibidem*, f. 9

⁴⁹ *Ibidem*, f. 10

⁵⁰ *Ibidem*, f. 29

⁵¹ *Ibidem*, f. 42

electrogen, acumulatori, lanterne, prize, lămpi, becuri, distrugerii de imobil, uși, geamuri, mobilier etc.)⁵², Manole Buhai, diriginte al Cooperativei „*Albina*” – 1.200.000 lei⁵³ ș.a.

Cooperativa Viticolă „*Potgoria Panciu*” a fost jefuită în perioada 26 august – 25 septembrie 1944 de bunuri în valoare de 1.129.894 lei (600 l vin vechi a 150 lei/l + 6 balerci a 500 l a 15.000 lei/buc, coafe, câni, mese, lacăte, căldări, lopeți, 350 l vin nou a 60 lei/l, 120 litri vin vechi a 120 lei/l, 85 l rachiu, 42 sticle rachiu „*Monopol*”, 2 balerci rachiu, 1 balercă vin de 303 l etc.)⁵⁴.

Din declarația lui Anton Alaci, rezultă că de la via tatălui său din Panciu și din locuința sa din Focșani, str. Cuza Vodă nr. 29 au fost ridicate fără nici o despăgubire bănească: 1 mașină marca Chevrolet = 700.000 lei, 1 mașină marca Chreysler, model 66 = 800.000 lei, 200 l petrol, 500 l benzină + 200 l benzină ușoară = 50.000 lei, 1 combinezon de piele blănit = 150.000 lei, 1 armă vânatoare marca Johan Zigot = 120.000 lei, 1 carabină marca Malnicher Seonauer = 60.000 lei, un binoclu = 30.000 lei, 1 aparat foto = 40.000 lei, 1 armă vânatoare „*Liège*” = 50.000 lei, 1 aparat radio „*Braun*” – 80.000 lei, 1 bicicletă „*Bastide*” – 70.000 lei și 1 scurtă blană = 30.000 lei. Total = 2.180.000 lei⁵⁵

De la proprietățile din Panciu și Focșani, lui Mihai M. Alaci i-au fost luate bunuri în valoare de 2.820.000 lei: 1 armăsar negru „*Orlov*”, 1 iapă, 1 cal Trăpaș rasă Arabă, hamuri, 2 șube blănite, 1 scurtă de covercot, radio, veselă, 1 mașină gătit, haine, perdele, pendulă, 2 porci etc.⁵⁶

Chiar în ziua de 23 august 1944, avocatului Cristea Burdea din Focșani i s-au luat bunuri în valoare de 3.400.000 lei: ceas aur, radio,

⁵² *Ibidem*, f. 68

⁵³ *Ibidem*, f. 63

⁵⁴ *Ibidem*, f. 69

⁵⁵ *Ibidem*, f. 5

⁵⁶ *Ibidem*, f. 92

Chevrolet, mașină Hupmobile, haine, veselă, 1 vagon lemne etc.⁵⁷

În seara zilei de 25 august 1944, ostași ruși au golit depozitul comerciantului de produse petrolifere, Matei Bărăgan, situat pe str. C. Brâncovean nr. 23 din Focșani: 77.11414 produse petrolifere, 101 butoaie goale de fier cu o capacitate de 35.800 litri⁵⁸.

Pensionarul Budală Dimitrie, domiciliat în Focșani, str. Roșiori nr. 12, înainta Prefecturii Putna următoarea plângere:

*„În noaptea de 25 - 26 sept. 1944 am fost jefuit de armatele rusești prin spargerea ușilor, geamurilor și lacătelor de la uși și au furat tot ce am agonisit în viață: îmbrăcăminte, încălțăminte, bijuterii, obiecte de toaletă, așternuturi, albituri etc., atât ale subsemnatului cât și ale soției lăsându-ne complet săraci, mai ales că ni s-a furat din cufăr și suma de 150.000 lei care era pentru înmormântare al meu și al soției, proveniți din vinderea unui imobil”*⁵⁹

Comandanții sovietici din Odobești au luat de la Constantin Florescu, proprietar de trăsură, o trăsură cu roți pe cauciuc, 3 trăsură cu 9 cai și 5 perechi de hamuri piele⁶⁰.

Nod important de comunicații, cu legătură C.F.R. în toate direcțiile, linie largă URSS cu transbordări permanente cu drum național dinspre Iași-Tecuci și dinspre Bacău - Adjud, orașul Mărășești avea o situație excepțională față de alte localități chiar mai mari.

Despre comportamentul ostașilor ruși în acest oraș, Primăria Mărășești prin secretarul Ioan P. Popescu îl informa la 24 octombrie 1944 pe maiorul P.V. Zadorojnai, împuternicitul Comisiei de Control pentru județul Putna: *„Între data de 26 August și 1 Oct. 1944 s-au luat oile, vite de muncă, cai și boi, căruțe, porci, păsări etc.*

S-au devastat toate magazinele și prăvăliile, depozitul de produse petrolifere, de zahăr și casele particulare, din care cauză nu am putut

---

⁵⁷ *Ibidem*, f. 78

⁵⁸ *Ibidem*, dosar 88/1944, f. 10

⁵⁹ *Ibidem*, f. 8

⁶⁰ *Ibidem*, f. 117

reuși până azi să deschidem un magazin.

Spitalul devastat, farmacia la fel, este și în prezent ocupată de un grup de ostași ce spun că fac serviciul în gară, însă sunt în continuă petrecere aducând vin din regiunea Panciu. S-a distrus grădina de zarzavat în suprafață de 217 ha....

În fiecare seară între 80 - 200 militari trebuiesc incartiruiți în casele lucrătorilor cu obligația de a le da și masa. Zilnic suntem forțați să dăm pâine fără plată la ostașii în trecere cu trenul, sub pretext că nu au mâncat de 3 - 4 zile...

Brutăriile nu mai pot funcționa normal pentru populație, deoarece militarii izolați și unitățile aliate aduc saci cu făină impunându-le să le fabrice pâine.

La școala primară era depozitat ca stoc de rezervă pentru hrana populației cantitatea de 53.122 kg grâu. S-a instalat în școală unitatea nr. 133 comandată de maior Fetisov care a postat santinele spunând că păzește grâul și bunurile școlii. În schimb a cărat zilnic grâu, mobilă, lemne și alte obiecte luate de la locuitori în 3 vagoane și au plecat în direcția Arad.”⁶¹

Situația era cu atât mai gravă, cu cât aici se afla Lagărul de prizonieri nr. 5. Comandamentul sovietic al acestuia „sub presiune și forță a impus Primăriei să livreze zarzavat, pâine, vite, fasole și porumb pentru care au eliberat bonuri militare spunând că sunt CEC-uri ce se achită la B.N.R. Valoarea lor este de 1.575.300 lei”⁶².

Primăria Mărășești, prin Adresa Poștală nr. 3293/18 decembrie 1944, informa M.A.I. de comportamentul ostașilor sovietici în acest oraș:

„... (Fabrica de produse chimice) este încontinuu atacată. I s-a luat motorina, benzina, sacii, butoaie etc. și este zilnic presată a i se lua și ce s-a mai putut salva.

Se cer zilnic furaje, cereale și tot felul de materiale fără nici o

⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 202/1944, f. 63 - 63 verso

⁶² *Ibidem*, dosar nr. 342/1947, f. 43

formă sau să se țină socoteală de regulile stabilite de Comisia de Armistițiu.

Cetățenii continuă a fi dezbrăcați și cu banii luați. Se continuă a se lua vitele de muncă de la căruțele întâlnite pe drumuri, de multe ori lăsându-se altele slabe sau bolnave în loc, iar unitățile care pleacă iau vacile găsite pe câmp și pleacă cu ele.

A început să se dea foc la casele izolate, până azi arzându-se 3 proprietăți la Viile Noi, de militarii izolați”⁶³.

În Vrancea, ostașii ruși nu au respectat nici o instituție a statului român, dovadă certă fiind furturile săvârșite din patrimoniul acestora.

Prefectura Putna sesiza Poliția Focșani la 11 ianuarie 1945 că trupele sovietice în trecere au ridicat, fără acte, autoturisme și autocamioane, aflate în proprietatea ei: 1 turism nr. 1 Fș, marca Chevrolet 1939, 1 turism nr. 15 Fș, marca Steyr, 1 turism nr. 59 C-ți, marca Tatra, 1 turism nr. 9 Fș, marca Ford, 1 camionetă nr. 482 Fș, marca Polschi - Fiat.⁶⁴

Informații disparate se adaugă la tabloul general al abuzurilor făptuite de ruși în comunele vrâncene, după 23 august 1944. În comuna Mănăstioara valoarea bunurilor ridicate, fără forme, de la populație se ridica la suma de 14.191.360 lei⁶⁵, în Mircești – 23.688.150 lei⁶⁶, în Movilița – 15.015.000 lei⁶⁷, în Străoane de Sus – 14.818.000 lei⁶⁸, în Vidra – 2.110.658 lei⁶⁹, în Vizantea – 3.252.100 lei⁷⁰, în Vultur – 6.690.000 lei⁷¹ și în Mândrești – 32.041.100 lei⁷².

---

⁶³ *Ibidem*, f. 43 - 43 verso

⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 11/1945, f. 2

⁶⁵ *Ibidem*, dosar nr. 414/1945, f. 92

⁶⁶ *Ibidem*, f. 131

⁶⁷ *Ibidem*, f. 334

⁶⁸ *Ibidem*, f. 357

⁶⁹ *Ibidem*, f. 435

⁷⁰ *Ibidem*, f. 445

Chiar după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, ostașii ruși rămași în Focșani au continuat să comită fapte reprobabile, fără a fi însă, pedepsiți.

Prefectura Putna sesiza, la 13 iulie 1946, Comandamentul Sovietic din Focșani că primea zilnic plângeri de la proprietarii de vii din comunele din jurul orașului Focșani, în special Florești și Câmpineanca, prin care arătau că soldați sovietici din unitățile cantonate în oraș se deplasează în aceste comune și distrug recoltele⁷³.

Furtul de struguri de către ostașii ruși reclamau (22 august 1946) și locuitorii din Suraia și Răstoaca.⁷⁴

Un an mai târziu – 26 august 1947 –, locuitorii din mahalaua Bahne – Munteni din Focșani reclamau la Prefectura județului Putna că ostașii ruși le strică recoltele⁷⁵.

Dimensiunea reală a abuzurilor și jafurilor făcute de ostașii ruși nu va putea fi stabilită niciodată cu exactitate. Chiar publicarea integrală a documentelor aflate la Arhivele Naționale Vrancea nu ar prezenta decât fragmentar fărădelegile comise de armata „dezrobitoare”: furturi, devastări, violuri, jafuri, omoruri, nesocotirea și sfidarea instituțiilor de drept ale statului român etc., fără ca cei vinovați să fie pedepsiți.

---

⁷¹ *Ibidem*, f. 484 verso

⁷² *Ibidem*, f. 487

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 20/1946, f. 110

⁷⁴ *Ibidem*, dosar nr. 206/1946, f. 166

⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 313/1947

MUZEUL ORĂȘENESC PANCIU

Ionuț Iliescu

În 1966, în „*orașul dintre vii*” s-a înființat o Secție a Muzeului de Științele Naturii din Focșani¹, într-un imobil situat pe strada Libertății, nr. 70². Acesta era în apropierea monumentului închinat eroilor pânțeni din timpul Primului Război Mondial, pe artera principală de comunicație între șoseaua națională E20 și stațiunea balneo-climaterică Soveja, ce se continuă cu traseul turistic Lepșa-Greșu-Cascada Putnei-Tulnici. Suprafața inițială de expunere era de 239 mp.³

Noua instituție și-a deschis porțile la 4 decembrie, publicul constant fiind elevii din oraș și din împrejurimi și turiștii care treceau prin urbea pânceană. Existența ei s-a datorat reorganizării Muzeului de Științele Naturii din Focșani, care a dorit ca zestrea sa muzeistică să nu fie păstrată în depozit, ci să facă obiectul unei expoziții pentru public. Aceasta avea să ocupe șase camere. După cum afirma supraveghetorul Viorica Căcescu, Muzeul pâncean a organizat, la scurt timp de la înființare, primele activități cu publicul – mai mult ca sigur cel școlar.⁴

În perioada imediat următoare, numărul sălilor de expoziție se reduce la patru (162 mp), cărora li se adăuga un birou (18 mp).

---

¹ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A.M.Vn.), dosar nr. 114 Ec, f. 16

² Idem, dosar „*Situația spațiilor ocupate de muzeele din județul Vrancea*”, f. 16

³ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 16

⁴ Idem, Colecția de dosare cu articole din presa locală, filă nenumărată

Une din problemele cu care s-a confruntat Muzeul de Științele Naturii din Focșani a fost cea a personalului filialei din Panciu, domnișoara Căcescu fiind și îndrumător și casier și supraveghetor totodată, condiții în care securitatea obiectelor era serios pusă sub semnul întrebării. Pe timpul nopții însă, situația era mult mai bună, Serviciul de Pază Contractuală supraveghind în permanență instituția. Pentru normalizarea situației din timpul programului de vizitare, Muzeul focșănean a solicitat autorităților locale două posturi de supraveghetor, putându-se astfel lucra în ture.⁵

În 1970, Comitetul Județean pentru Cultură și Artă a trasat ca sarcină Muzeului de Științele Naturii din Focșani, condus de profesorul Carol Nagler și celui de Istorie și Etnografie din același oraș, condus de profesorul Dumitru Huțanu, transformarea Muzeului de Științele Naturii din Panciu în Muzeu al viticulturii, hotărârea fiind luată la 26 noiembrie.

Colaborarea dintre cele două unități muzeale avea să fie încurajată și de Direcția Muzeelor și Monumentelor, prezentarea istoricului viticulturii locale presupunând o abordare multidisciplinară (istorie - etnografie - biologie).

Noul Muzeu – unic în Moldova, în acea perioadă – avea să beneficieze de o suprafață de expunere mai mare – 292 mp; sub clădire se afla o pivniță încăpătoare, ce avea să servească pentru reconstituirea unei crame.

În acest an au început lucrările de reparații interioare și de amenajare a pivniței, care au continuat în anul următor, sperându-se ca în 1972 Comitetul Județean pentru Cultură și Artă să asigure și fondurile pentru achiziționarea mobilierului auxiliar și obiectelor necesare pentru expoziție.⁶

Organizarea unui asemenea Muzeu a presupus o tratare științifică a domeniului respectiv. Prin temă și implicații multidisciplinare, această

⁵ Idem, dosar nr. 155 Ej, f. 17,27

⁶ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 16

instituție dobânda o importanță instructiv-educativă aparte, favorizată de situarea acesteia într-o importantă zonă viticolă și pe un traseu turistic.

În vederea cercetării documentației patrimoniului necesare realizării expoziției, cele două muzee focșanene au stabilit următorul plan de lucru

- alcătuirea unei tematici necesare specialiștilor implicați în acest proiect

- întrunirea în mai multe etape a specialiștilor, pentru elaborarea tematicii, pentru analizarea cercetării efectuate și a documentației strânse, a materialului muzeistic folosit și pentru stabilirea metodelor muzeografice de expunere

- cooptarea unui colectiv multidisciplinar de specialiști (pedologi, biologi, climatologi, agronomi, viticultori, istorici și etnografi)⁷

- amenajarea întregului local pentru noul Muzeu din Panciu
- transformarea beciului de la subsolul clădirii din depozit în spațiu expozițional.

Reparațiile și amenajările localului aveau să fie făcute în concordanță cu particularitățile tehnicii de expunere (nivelarea și parchetarea suprafețelor de expunere, refacerea instalației electrice, procurarea mobilierului și materialului auxiliar).

Publicația Muzeului de Științele Naturii din Focșani urma să rezerve un sfert din spațiul său, la fiecare număr pentru prezentarea problemelor legate de cercetările, funcționarea și organizarea Secției viticole pâncene lucrări semnate de specialiștii mai sus-amintiți.

Muzeului de Științele Naturii din Focșani îi revenea sarcina elaborării propunerii de înființare a Secției din Panciu, obținând, pe cale ierarhică, toate avizele și aprobările necesare, inclusiv decizia Comitetului Executiv al Consiliului Popular Județean.

Memoriul întocmit în acest scop avea să fie semnat de N. Ungureanu și V. Iacob, inspectori generali în cadrul Direcției Muzeelor,

---

⁷ *Ibidem*, dosar nr. 155 Ej, f. 81

Dumitru Huțanu, directoul Muzeului de Istorie și Etnografie, Carol Nagler, directorul Muzeului de Științele Naturii, Virginia Arbore muzeograf principal la Muzeul de Istorie și Etnografie, Afrodita Renea, muzeograf principal la Muzeul de Științele Naturii, Boancă Elena și Mihai Mihalciuc, muzeografi la aceeași instituție.⁸

Atelierul de Proiectări de pe lângă Consiliul Popular al județului Vrancea a întocmit, în 1971, dosarul cu planurile privind „*Amenajările muzeistice*” de la Panciu (autori arhitecții E. Nicolau, I. Moreanu și proiectantul N. Petrescu).⁹

În reorganizarea Muzeului din Panciu s-au implicat atât Primăria, cât și Consiliul Popular Orășenesc din localitate, trimițând adrese comunelor limitrofe, în vederea adunării unui număr cât mai mare de exponate.

În vara anului 1975, Muzeul Viticol din Panciu intrase deja în circuitul unităților de profil din țară. La inaugurare, profesorul Gheorghe Constantinescu, directorul Muzeului de Istorie și Etnografie din Focșani a prezentat publicului prezent obiecte ce reconstituie evoluția în timp a viticulturii pe aceste meleaguri, din secolul II î.e.n. (perioada daco-romană), de la amfore și pluguri de lemn până la ultimele realizări ale tehnicii în acest domeniu (inclusiv combaterea dăunătorilor și soiurilor de viță de vie plantate de-a lungul timpului în zonă). Foarte apreciate de către primii vizitatori au fost galeriile de la subsolul clădirii, unde a fost amenajată o cramă, spațiu destinat depozitării, învechirii, prezentării și degustării vinului. În firdiele existente încă din prima jumătate a secolului XIX au fost prezentate sticle cu vinurile premiate la concursurile internaționale.

Muzeul era dovada complexității muncii viticultorului din acest colț de țară, piesele fiind în marea lor majoritate, donate de întreprinderile agricole de stat și de podgorenii din zonă (firește, cu excepția descoperirilor arheologice). Expoziția dovedea, înainte de

---

⁸ *Ibidem*, f. 82

⁹ A.M.Vn., dosar nr. 114 Eb, f. 1-6

toate, că podgoritul – ocupație străveche – este, alături de păstorit, „creator de civilizație etnografică.”

Uneltele, documentele, fotografiile și graficele expuse au făcut ca Muzeul din Panciu să devină unul din cele mai interesante obiective din județ, capabil să satisfacă setea de cunoaștere a vizitatorului și să-l încante deopotrivă.¹⁰ De altfel, Muzeul avea să fie mediatizat nu numai prin intermediul presei locale („*Milcovul*”), centrale („*Scânteia*”), ci și prin cel al Televiziunii Române, la 31 august 1975.¹¹

La această dată, Muzeul pâncean era Secție a Muzeului Județean de Istorie și Etnografie din Focșani, prezentând evoluția viticulturii din punct de vedere strict etnografic și istoric. Mutația era perfect justificată din punct de vedere administrativ, juridic și patrimonial. Rolul Muzeului de Științele Naturii din orașul de pe Milcov se limita, de această dată, doar la tratarea problemelor biologice legate de vița-de-vie analizând, în principal, comportamentul plantei propriu-zise în raport cu etapa de lucru pe care o suportă.

Beneficiind de 320 mp de expunere și 24 mp de depozitare, Muzeul Viticol din Panciu deținea 1.260 piese, cu o valoare totală de 32.750 lei, aflate în custodia unui singur supraveghetor.¹²

În urma devastatorului cutremur din martie 1977, întregul oraș Panciu a intrat într-un amplu proces de sistematizare, demolările incluzând și zona în care se afla clădirea Muzeului.

Muzeul Vrancei păstrează în arhiva sa, pe lângă o parte a documentației fostei instituții de cultură pânceană și câteva poze care surprind clădirea acestuia și imagini din expoziția pe care o găzduit-o.¹³

Documentația întocmită pentru expoziția instituției muzeale mai sus-menționată – tematica (proiectul de idei al expoziției) și ghidajul

---

¹⁰ Idem, dosar Colecția de dosare cu articole din presa locală, file nenumotate

¹¹ A.M.Vn., dosar 60 C, „Articole din presă. Etnografie și artă populară”, filă nenumotată.

¹² Idem, dosar „Situția spațiilor ocupate de muzeele din județul Vrancea”, f. 9, 16

¹³ Idem, dosar 1998, file nenumotate

(activitatea de îndrumare pe care o efectuează muzeograful în beneficiul publicului)¹⁴ abordează mai multe subiecte legate de viticultură.

Primul dintre ele a presupus realizarea unui scurt istoric al viticulturii în România, cu referiri și la zona Vrancei.

„Cultura viței-de-vie este o îndeletnicire străveche a omului, iar în țara noastră vechimea acesteia rezultă dintr-o serie de informații cum sunt descoperirile arheologice și paleontologice, inscripțiile, scrierile lui Herodot și Strabo, dovezile monetare. Toate atestă o continuă trăire a populației locale, ce avea printre altele ca ocupație și cultivarea viței-de-vie, constatată acum două milenii, lexicul dovedind o apreciabilă moștenire dacică și una romană.”¹⁵

„Cultura viței-de-vie a fost practică în țara noastră cu 700 - 1.000 ani î.e.n. Pe vremea geto-dacilor, cultura viței-de-vie ia o mare extindere încât, depășind nevoile proprii de consum, constituia unul din principalele articole de schimb cu popoarele înconjurătoare.”

O dovadă care ilustrează dezvoltarea pe care o luase viticultura în acele timpuri este „...acțiunea lui Burebista, regele dacilor care, în veacul I î.e.n., a ordonat defrișarea viilor pentru motivul că acestea luaseră o mare extindere în Dacia și că locuitorii deprinseseră obiceiul de a se îndeletnici prea mult cu vinăritul, dar și pentru a-l scoate de pe teritoriul de graniță, ceea ce constituia o permanentă ispită pentru barbarii iubitori de vin”

„Deci, cu peste două veacuri înainte de ocupație romană pe meleagurile noastre exista o intensă activitate viticolă (S.C. Teodorescu, „Vița-de-vie și vinul de-a lungul veacurilor”, p. 311)”¹⁶.

„Fiind una din cele mai întinse și productive zone viticole ale țării, zona viticolă a județului Vrancea, cu bazinele Cotești, Odobești și Panciu, este atestată istoricește încă din cele mai vechi timpuri prin săpăturile arheologice de la Fitionești-Mănăstioara, Cândești și

¹⁴ Radu Florescu, **Bazele muzeologiei**, București, 1982 p.109,112

¹⁵ A.M.Vn., dosarnr. 149 E, f. 34

¹⁶ Idem, dosarnr. 147 E1, f. 14

*Terchești*¹⁷

„Odată cu venirea romanilor în Dacia, cultura viței de vie cunoaște o nouă perioadă de înflorire prin introducerea unor soiuri noi, a unor metode noi de tăiere și vinificație.”¹⁸

„Există o serie de documente istorice, începând cu secolul XII e.n., care atestă cultura viței-de-vie pe teritoriul țării noastre.”¹⁹

„Din secolul XV, viticultura a început să se extindă pe o suprafață tot mai mare, iar în secolele XVI-XIX, călătorii străini și documentele interne amintesc de dezvoltarea acesteia în Moldova, cu anumite centre renumite ca: Odobești, Panciu, Cotești.”²⁰

„Podgoriile din sudul Moldovei căpătaseră, în veacurile XVI - XVII o deosebită reputație prin vânzările masive de vin către Polonia și Rusia.”²¹

„Există documente care arată că vinurile podgoriei Odobești (cunoscută încă de la 1600 ca una din cele mai importante ale Moldovei) ajungeau în Polonia, Ucraina și chiar până la Moscova.”²²

Despre podgoriile din legendara țară de origine a zeului vinului, Dyonissos, Marcus Bandinus, misionar catolic în Țările Române, scria în „*Codex Bandinus*” ...: „toată partea meridională... produce atât de mult vin, încât în timpul culesului, se vinde vatra cu 4 bani și iarna cu 6 sau 7 bani.”

„Un alt misionar, rămas necunoscut și al cărui manuscris a fost descoperit de N. Iorga la Neapole, sublinia bogăția vinurilor din jurul orașelor Focșani și Galați, pe la începutul secolului al XVII-lea.”

„Semnificativă rămâne mențiunea lui Dimitrie Cantemir din „Descrierea Moldovei” (1716), potrivit căreia „Toate celelalte bogății

---

¹⁷ Idem, dosar nr. 114 E, f. 1

¹⁸ Idem, d.147 E1, f. 14

¹⁹ Ibidem, f. 15

²⁰ A.M.Vn., d.149 E, f. 34

²¹ Idem, d.114 E, f. 2

²² Idem, d.147 E1, f. 15

ale pământului le întrec viile alese, înșiruite pe o lungă fâșie, de la Cotnari la Dunăre... Vinul cel mai ales este cel de Cotnari...²³. Îndată după aceste, vinul de la Huși... în al treilea rând vine vinul de Odobești din ținutul Putnei, pe râul Milcov...²⁴” Prețioasă este informația lui Dimitrie Cantemir despre ieftinătatea vinului moldovenesc, care atrăgea negustorii străini ce transportau în fiecare an cantități mari de vin în afara hotarelor țării.”²⁵

În 1777, Jean Louis Carara, în *„Istoria Moldovei și a Valachiei”*, - lași, 1777, după ce descrie viile, elogiază vinurile remarcându-l pe acela de la Odobești, vorbește de exportul vinului în Polonia și Ucraina, se oprește asupra veniturilor și impozitelor pe vinuri. Ponderea o deține vinul de Odobești: *„Impozitul de vinuri de la Odobești, a 4 parale la 10 ocale aduce pe an... 140.000 piaștri turcești și de la toate celelalte vinuri 100.000 piaștri turcești”*

„În 1805, germanul I.Wolf întocmește o statistică istorico-economică a Moldovei după care „Viile de la Odobești, cu impozitul au produs în anul 1780... 150.000 lei și toate celelalte vii 40.000 lei.”

În secolul al XIX-lea, drumurile vinului din podgoria putneană se înmulțesc, cuprinzând aproape toate țările vecine și pătrunzând până în centrul Europei.

Pe plan intern, în întreg secolul al XIX-lea, podgoriile putnene ocupă locul prim, fapt consemnat atât la Dimitrie Fotino în *„Istoria vechii Dacii”* (1818), cât și în statisticile economice tot mai numeroase în a doua jumătate a secolului.

După statistica întocmită în 1856, podgoria putneană se întindea astfel: 13.147 pogoane în 1852, 12.273 pogoane în 1856, urmată de podgoria ieșeană cu 3.497 pogoane în 1847, 8.362 pogoane în 1852, 7.789 pogoane în 1856. Această întâietate nu era numai teritorială, ci și economică, dată de producția de struguri și de veniturile însemnate

---

²³ Idem, d.114 E, f. 1

²⁴ Ibidem, f. 2

²⁵ A.M.Vn., d.149 E, f. 34

vărsate în bugetul țării.²⁶

În acea perioadă, „...locul pădurilor întinse care acopereau piemonturile a fost luat de vița de vie. S-a simțit din plin o dezvoltare a suprafețelor viticole și o extindere a soiurilor indigene până în anii 1884 - 1887, când se consideră încheiată perioada prefiloxerică pentru această podgorie.

Perioada postfiloxerică... a condus la refacerea patrimoniului viticol, după aprecierea fiecărui podgorean prin extinderea soiurilor americane de hibrizi producători direcți și a numeroase soiuri străine de origine franceză, italiană, germană, maghiară, bulgară, care au substituit soiurile băștinașe locale; „plantarea cu vițe altoite pe port altoi american” s-a făcut odată cu folosirea în combaterea bolilor viței de vie a sulfului și a sulfatului de cupru”²⁷.

Anul 1944 surprinde podgoria Panciu cu un veritabil mozaic de soiuri²⁸:

„În raport de condițiile agroclimatice, de expoziția și orientarea terenului ca și de unele considerațiuni de ordin economic, teritoriul viticol al țării a fost împărțit în zone viticole”²⁹. Cea a Panciului cuprinde atât plaiurile Chicera, Satul Nou, Crucea de Sus, Răzoare³⁰ și arealul localităților Străoane de Sus și de Jos, Movilița, Diocheți, Sperieți, Mănăstioara și dealul Neicu.³¹

După cel de-Al Doilea Război Mondial, „bazinul viticol Panciu a cunoscut o deosebită dezvoltare, atât prin extinderea suprafețelor cultivate cât și prin îmbunătățirea structurii soiurilor. Din cele peste 31.300 hectare existente în județul Vrancea, bazinul viticol Panciu deține peste 25%, fiind cuprinse în 14 Cooperative Agricole de

---

²⁶ Idem, dosar nr. 114 E, f. 2

²⁷ Idem, dosar nr. 149 E, f. 34

²⁸ Idem, dosar nr. 147 E1, f. 16

²⁹ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 8

³⁰ Idem, dosar nr. 147 E1, f. 17

³¹ Idem, dosar nr. 149 E, f. 35

Producție, două Întreprinderi Agricole de Stat și loturile de folosință personală a podgorenilor cooperatori.”³²

Anual se produc 143.527 tone de struguri reprezentând 13,20% din producția totală a țării.

În viticultura județului, podgoria Panciu ocupă 6,87% din suprafață, „asigurând” 12,8% din producția de struguri.

Sectorul cooperatist deține 73,66% din suprafața totală pe județ, sectorul de stat 22,27% iar sectorul gospodării individuale 4,07%.

În prezent în podgoriile județului lucrează 321 cadre de ingineri și tehnicieni, 530 tractoare viticole echipate cu mașini pentru pregătirea terenului și efectuarea tratamentelor.”

Îngrășămintele și pesticidele consumate anual, totalizează 6.464 tone.³³

Faimoasele producții de Chasselas³⁴, de pildă, sunt favorizate de mai mulți factori: colinele însoțite, cu soluri propice³⁵ (cernoziomuri degradate, brune de pădure și podzoluri); temperatură acceptabilă (temperatura medie anuală este cuprinsă între 9,5 - 10,5 grade C, minima putând coborî până la -25 grade C, motiv pentru care majoritatea viilor se îngroapă iarna); umiditatea corespunzătoare (precipitațiile sunt îndeplătore, media anuală fiind de 500 mm, cu excepția perioadelor de secetă).³⁶

Importanța acordată acestui domeniu de către statul român este motivată, pe bună dreptate, prin evidențierea valorii alimentare, a acțiunii medicale și terapeutice a strugurilor și vinurilor și a veniturilor obținute din comercializarea acestora pe piața internă și mai ales externă.³⁷

---

³² Idem, dosar nr. 147 E1, f. 16

³³ Idem, dosar nr. 149 E, f. 37 - 37 verso

³⁴ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 10

³⁵ Idem, dosar nr. 147 E1, f. 15

³⁶ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 8 - 9

³⁷ Idem, dosar nr. 147 E1, f. 14 - 18

Vizitatorul care pășea pragul Muzeului Viticol din Panciu avea ocazia să afle și o serie de lucruri interesante referitoare la numeroasele și pretențioasele lucrări ce se efectuează în pódgorii, exponatele justificând de la sine importanța acestora... Iată care ar fi ele:³⁸

- Plantarea – operațiunea trebuie să elimine din start goliurile, dacă acestea sunt semnalate, în următorii ani se completează cu vițe altoite de calitate 1, de 1 și 2 ani. Materialul viticol săditor – butașii portaltui și coardele altoi – obținut prin altoire, în pepiniere presupune existența plantațiilor de portaltui și de coarde altoi, a școlii de vițe și a serelor de altoit și forțat. Tot aici intră și operația de pichetare.

- Copcitul – este una din lucrările efectuate în primii trei ani de plantare, prin care se suprimă lăstarii dați din portaltui și rădăcinile ieșite din altoi

- Susținerea – este operația efectuată la viile tinere

- Tăierea – asigură procesul de creștere, dezvoltare și fructificare.

Această operație – în uscat și în verde – se face începând cu primii ani de existență a plantației.

- Cercuirea – conducerea coardelor de rod rămase pe butuc după tăiere – asigură orientarea în spațiu și fixarea acestora pe sistemul de susținere.

- Legatul lăstarilor

- Ciupitul

- Copilitul

- Cârmitul

- Desfrunzitul

- Lucrările solului – plivitul

- sapa mare

- arătura de toamnă

- redesfundatul printre rânduri

- îngrășarea

- îngropatul și dezgropatul

---

³⁸ *Ibidem*, f. 17

- Agrotehnică specială – amenajări: terase și terenuri nisipoase
- regenerarea viilor bătrâne
- combaterea dăunătorilor
- recoltarea
- vinificarea – primară și secundară
- îmbutelierea
- păstrarea și îngrijirea vinurilor – menținerea vaselor complet

pline

- pritocirile egalizarea și cupajarea vinurilor
- limpezirea
- tragerea la sticle
- Fabricarea țuicii
- Realizarea produselor din strugurii de masă – sucuri, dulceturi

și compoturi

Atât zestrea etnografică a regiunii, cât și istoria locală a viticulturii au fost argumentele reorganizării Muzeului din Panciu pe baze pur științifice, înțeles ca „o retrospectivă istorică a unui aspect al culturii materiale populare, o istorie a lucrurilor de la cosorul de piatră din neolitic la combinatul de vinificație...” Aici vizitatorii – specialiști sau nu, din țară sau din afara ei – aveau prilejul „să cunoască la modul concret măiestria și ingeniozitatea cu care omul simplu din popor a știut să-și confecționeze uneltele, să le adapteze muncii de zi cu zi”

Obiectele și uneltele tradiționale aveau să fie expuse evolutiv, după criteriile etno-istorice și estetice: Expresivitatea acestor obiecte, dată de șlefuirea... realizată în procesul muncii au constituit nota dominantă a expoziției.”³⁹

Exponatele au ocupat nu mai puțin de cinci săli, acestora adăugându-se pivnița de la subsolul clădirii, amenajată ca o cramă, cu rastele pentru învechirea vinurilor și vinotecă.⁴⁰ Pentru prezentarea

³⁹ Idem, dosar nr. 114 E, f. 2-4

⁴⁰ Idem, dosar nr. 114 E1, f. 17-18

lor s-au folosit atât vitrine, cât și mese, panouri, pedestale, postamente și suporturi.⁴¹

După cum rezultă din consultarea uneia din Inventarele Muzeului pâncean, acesta avea aproape 400 de piese, donate de I.A.S. și C.A.P. Panciu, a căror valoare se situa în jurul sumei – apreciabilă pe atunci – de 27.000 lei. Iată care erau acestea: un jghiab din lemn, deja din lemn – trei bucăți, râșniță, fragmente ceramică, butuc de roată, bote – cinci bucăți, sape – cinci bucăți, cofă – zece bucăți, botă mai mare, furci – patru bucăți, ulcior – două bucăți, oală de lut – trei bucăți, piuliță cu piutor din lemn, piuliță, covată, șea din lemn, covățică, râșniță circulară, cobiliță, greblă trei bucăți, piau cu piular din lemn, brăzdar de plug, căușe – două bucăți, hârleț, pâlnie de strecurat soluție, cofițe – cinci bucăți, butoi pentru preparat soluție, sac pentru dizolvat sulfat, cadă, grăduitor – patru bucăți, fierăstrău pentru vie, săpăligă, foarfec de vie – șase bucăți, cosoare – șapte bucăți, chitonage – patru bucăți, plug de fier, rariță, tâmăcop, foarfecă mare de vie, jghiab cu dejă, canea – două bucăți, cănițe de lut – zece bucăți, sac de călcat struguri – două bucăți, cârlig de parângă, cofițe pirogravate – cinci bucăți, mustuitor – cinci bucăți, ferăstraie – trei bucăți, bardă, teslă, rândeale – opt bucăți, cuțitoaie – trei bucăți, burghie – trei bucăți, ciocane – patru bucăți, obiecte din fier folosite la dogărie – trei bucăți, pâlnie, ciubăr – trei bucăți, balercuță ovală, oală din lut cuțitaș, lin din trunchi de copac, sfredele, clește, butoiaș, putină, dălți – două bucăți, dorn, cosor, gărdinare – două bucăți, balercuțe, butoi, cană cu farfurie – două bucăți; termometru, alcoolmetru, butoiașe miniatură – trei bucăți, căsuțe din lemn – artizanat; ștergare – artizanat – 25 bucăți, față de masă, șervețele artizanat – nouă bucăți, ploscă artizanat – două bucăți, ploscă din lemn, teasc cu postament din fontă, teasc mare, cu dejă și pompă aspiro – respingătoare; lin cu zdrobitor, o dejă și o pompă, pompe stropit – două bucăți, pompă vermorel, pompă de tras vinul, butoiaș

---

⁴¹ Idem, dosar nr. 149 E, f. 33

mari – 13 bucăți, cazan de țiucă, masă cu patru scaune din doage.⁴²

În afară de acestea, alte exponate au încântat ochii vizitatorilor. Trebuie amintite aici amforele pentru păstrarea și transportul vinurilor, datând din perioada daco-romană⁴³; copcitoarea⁴⁴, foarfecile special de îndepărtat boabele stricate ale strugurilor de masă, imediat după cules, lădițele pentru aceștia, vase de metal smălțuite pentru strugurii de vin, saci, presa⁴⁵, toc din lemn pentru piatra de coase, cutie cu păcură pentru uns căruța, plug de lemn, funii, tortar, moșoaice, vase din lut pentru fiert sarmalele, miertic, hambar pentru cereale, mașină mare pentru bătut porumbul, ladă pentru strujit porumbul, călcător din scânduri late și groase, linguroaie pentru boască, zdrobitoare cu un val din lemn, compase din lemn, dreptare, raspe⁴⁶, coase, seceri, funiuri,⁴⁷ jaloane, picheți, panglică, sfoară, prăjitoare, grapă, baroană,⁴⁸ cărătoare, coșuri de nuiele, bricege, alambic, vase pentru pregătirea soluțiilor, prăfuitoare, traiste pentru salubritatea fungicidelor⁴⁹, dreptar, ciocan pană pentru butoaie, trasator pentru liniere,⁵⁰ cazmale, securi, cosoare și cosorașe (cu secure mică și mare, fără secure, lungi, zvelte, curbate, cu ramă lată), coșuri, banițe, hârdaie, linuri dintr-o bucată scobite sau din dulapi, teascuri (cu pene de lemn și șurub de lemn, cu bolovani, cu șurub la mijloc, cu două șuruburi, cu șurub într-o parte, cu bârnă orizontală, cu bârnă și lanț, leici, fierbătoare,⁵¹ trogă (tâlv), furtun,

⁴² Idem, dosar „Inventarele colecțiilor muzeale memoriale și mausoleelor”, f. 89 - 90 verso

⁴³ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 8

⁴⁴ *Ibidem*, f. 12

⁴⁵ *Ibidem*, f. 14

⁴⁶ *Ibidem*, f. 6

⁴⁷ *Ibidem*, f. 1

⁴⁸ *Ibidem*, f. 2

⁴⁹ *Ibidem*, f. 3

⁵⁰ *Ibidem*, f. 4

⁵¹ A.M.Vn., dosar nr. 114 E, f. 5

strecurător, gratii împletite, cazan și vase pentru țiucă⁵², în fine din expoziție nu puteau lipsi alte descoperiri arheologice făcute în arealul podgoriilor pâncene (unelte din piatră și figurine antropomorfe)⁵³.

Alături de câteva mănunchiuri de butoiași și un butuc de viță de vie⁵⁴, în expoziție au fost incluse și părți din plante atacate de dăunători – fie conservate în alcool, fie presate.⁵⁵ În continuare vizitatorul se familiariza cu lungă listă a bolilor viței de vie (mana, făinarea, putregaiul sau mucegaiul cenușiu, pătarea roșie a frunzelor), a insectelor dăunătoare (viermele sârmă, cărăbușul marmorat și cel vărgat, păianjenul viței de vie, păduchele lănos al viței, filoxera, viespea strugurilor, erinoza viței, cărăbușelul viței, forfecarul viței, gândacul pământiu, țigărarul viței, molia strugurilor) și a păsărilor nefaste pentru podgorii (mierla, sturzul viilor, sturzul cântător, graurul și coțofana).⁵⁶ În strânsă legătură cu acestea, au fost prezentate în expoziție substanțe (sulfat de cupru, sulf muiabil, zineb)⁵⁷ și unelte utilizate la combaterea dăunătorilor (pompa vermores, pompe auto și hipotractate)⁵⁸.

Valorificarea vinurilor obținute în podgoria Panciului sunt valorificate pe plan intern și internațional, în muzeu, acest lucru a fost dovedit prin prezentarea mostrelor premiate la concursurile desfășurate peste hotare, alături de diplomele și medaliile obținute⁵⁹ (șampanie, vermut, coniac, mistel)⁶⁰.

De asemenea, în pivnița cu două nișe de la subsol au fost

---

⁵² *Ibidem*, f. 6

⁵³ A.M.Vn., dosar nr. 147 E1, f. 15

⁵⁴ *Idem*, dosar nr. 14 Ec, f. 2

⁵⁵ *Ibidem*, f. 13

⁵⁶ A.M.Vn., dosar nr. 149 E, f. 32

⁵⁷ *Idem*, dosar nr. 114 Ec, f. 2

⁵⁸ *Ibidem*, f. 13-14

⁵⁹ A.M.Vn., dosar nr. 147 E1, f. 18

⁶⁰ *Idem*, dosar nr. 114 Ec, f. 14

prezentate alte mostre⁶¹, alături de o serie de vase de diferite dimensiuni pentru păstrarea vinurilor⁶².

Din expoziție nu au lipsit nici dioramele⁶³. Una dintre ele reprezenta o vie cu sistemele de susținere (pe șpalier și pe arac)⁶⁴.

O a doua dioramă avea să prezinte susținerea portaltoilor în piramidă. Pe un bulumac s-au fixat câteva tufe, tot aici fiind expus un pachet cu butași.

Tot în această dioramă, privind prin alt vizor, s-a putut surprinde un aspect din școala de vițe („*Aceasta este o parcelă de teren, aleasă și pregătită special pentru a asigura vițelor altoite și butașilor de viță condițiile necesare continuării și desfășurării procesului de formare a calusului precum și înrădăcinarea și creșterea lăstarilor.*”) Diorama a reprezentat astfel un lot din școala de vițe, cu mai multe rânduri de biloane în care s-au plantat vițe forțate. Între cele două vizoare exista o nișă în care s-au prezentat tipurile de altoire – schematic și prin coarde altoite – și procesul de forțare.⁶⁵

Dintre materialele auxiliare⁶⁶ folosite în expoziție, de o foarte mare importanță au fost fotografiile, amplasate pe registrul de sus al pereților din sălile muzeului⁶⁷. O primă categorie a fost cea a fotografiilor legate de istoria viticulturii (surprinzând aspecte din

---

⁶¹ Idem, dosar nr. 147 E1, f. 18

⁶² Idem, dosar nr. 114 E, f. 14

⁶³ **dioramă** – reprezentarea spațială a unei porțiuni de peisaj, în care se expun animale împăiate, manechine etc., în scopul înfățișării unui ecosistem.

⁶⁴ A.M.Vn., dosarnr. 114 Ec, f. 25

⁶⁵ *Ibidem*, f. 11

⁶⁶ **materiale auxiliare** – obiecte actuale, produse de muzeu sau de alte unități specializate, la cererea acestuia, care furnizează informații referitoare la exponatele autentice (apud Radu Florescu, **Bazele Muzeologiei**, Ediția a II-a, București, 1988, p.208

⁶⁷ A.M.Vn., dosar nr. 114 E, f. 3

șantierul arheologic de la Mânăstioare, cuțite curbe din piatră⁶⁸, un teasc de piatră dacic⁶⁹ un lin din piatră din epoca daco-romană⁷⁰, documente feudale)⁷¹.

O a doua categorie a fost alcătuită de fotografiile care prezintă toate lucrările efectuate într-o podgorie, cu uneltele și metodele specifice utilizate din cele mai vechi timpuri până în anii 80 ai secolului trecut.⁷²

A treia categorie au reprezentat-o fotografiile care redau aspecte generale din vii⁷³, cum ar fi: vii de un an, vii pe rod⁷⁴ loturi în folosință⁷⁵, sisteme de susținere⁷⁶, teritoriu viticol sistematizat.⁷⁷

În fine, o ultimă categorie de fotografii folosite în expoziție a fost aceea a unităților specializate în prelucrarea industrială a strugurilor⁷⁸ și în depozitarea, păstrarea și comercializarea vinurilor și a produselor secundare obținute în podgoria Panciu (I.A.S. Panciu, C.A.P. Panciu, Secția de Șampanizare Panciu și Vinalcool Panciu)⁷⁹ cu galerii de beciuri vechi și noi.⁸⁰

Ca și celelalte materiale auxiliare, machetele au fost folosite pentru a sprijini și completa registrul cu piese originale.⁸¹ Cu ajutorul acestora au fost prezentate: solurile (cernoziom mediu levigat, aluviat

---

⁶⁸ *Ibidem*, f. 7

⁶⁹ A.M.Vn., dosar nr. 114 Ec, f. 1

⁷⁰ *Ibidem*, f. 8

⁷¹ A.M.Vn., dosar nr. 114 E, f. 7

⁷² *Ibidem*, f. 3, 7, dosar nr. 114 Ec, f. 1-6, 8-14, 25-26; dosar nr. 149 E, f. 3-5

⁷³ A.M.Vn., dosar nr. 114 E, f. 7

⁷⁴ *Idem*, dosar nr. 149 E, f. 3

⁷⁵ *Ibidem*, f. 5

⁷⁶ *Ibidem*, f. 2-3

⁷⁷ A.M.Vn., dosar nr. 114 Ec, f. 26

⁷⁸ *Idem*, dosar nr. 114 E, f. 7

⁷⁹ *Idem*, dosar nr. 149 E, f. 5

⁸⁰ *Idem*, dosar nr. 114 E, f.

⁸¹ *Ibidem*, f. 3

lutos, cernoziom puternic levigat, brun de pădure slab podzolit, slab pseudogleic și cenușiu de pădure), sistemele în plantații (fără susținere, cu susținere – pe aragi și pe șpalier)⁸², modernizarea tehnologiei (desfundatul cu mijloace mecanice –, cu plug cu șufă tras de locomotivă), mașini pentru lucrări (tractoare, pluguri mecanice, cultivatoare, moto-stropitori și moto-prăfuitori)⁸³, lucrări sepciale (terasările), vinificație (un combinat cu acest profil)⁸⁴.

Orice expoziție muzeală se raportează nu numai la timp, ci și la spațiu. Tocmai de aceea, în expoziția și-au găsit locul următoarele hărți: cea care prezintă zonele viticole ale județului Vrancea⁸⁵, evidențiind zina colinelor și dealurilor subcarpatice de răsărit⁸⁶, cea a Podgoriei Panciu⁸⁷, cea care evidențiază soiurile de vinuri și struguri, harta relațiilor comerciale interne în secolele XVII - XIX, harta vieții comerciale externe a țării în secolele XVIII - XX⁸⁸, în fine, harta sub care au fost prezentate vinurile exportate de la care plecau șnururi colorate, indicând țările beneficiare.⁸⁹

Mulajele au fost folosite doar pentru evidențierea soiurilor de struguri existente în podgoria pânceană.⁹⁰

La rândul ei și grafica folosită în expoziție a venit în sprijinul exponatelor originale, completând informația oferită de acestea.⁹¹

Astfel, întâi de toate, pe câteva panouri pânzate au fost prezentate

---

⁸² A.M.Vn., dosar nr. 149 E, f. 2

⁸³ *Ibidem*, f. 4

⁸⁴ A.M.Vn., dosar nr. 114 Ec, f. 14

⁸⁵ *Idem*, dosar nr. 114 E, f. 7

⁸⁶ *Idem*, dosar nr. 147 E1, f. 15

⁸⁷ *Idem*, dosar nr. 114 Ec, f. 6

⁸⁸ *Idem*, dosar nr. 114 E, f. 7

⁸⁹ *Idem*, dosar nr. 114 Ec, f. 15

⁹⁰ *Ibidem*, f. 4

⁹¹ A.M.Vn., dosar nr. 114 E, f. 3

principalele tipuri de soluri existente în podgoria pânceană.⁹²

Tot prin grafică (pe sticlă) s-au prezentat sintetic și statistic probleme legate de precipitații, temperatură și durată instalației la vița de vie.⁹³

Pe mai multe panouri s-au prezentat o serie de unelte, insistându-se asupra evoluției tipologice a plugului (primitiv, cu brăzdar din lemn, cu brăzdar din fier etc.)⁹⁴.

De asemenea, pe o planșă au fost reprezentate formele de conducere a coardelor și materialele folosite la legat (răchita teiul topit, sfoara, rafia, foile de porumb, cânepa și inul).⁹⁵

Grafica a asigurat și ilustrarea dăunătorilor viței de vie în diferite etape ale anului și în perioadele de vegetație⁹⁶. Astfel, la comandă unitatea „*Decorativa*” (subordonată Ministerului Culturii, specializată în organizarea expozițiilor muzeale) a executat mai multe panouri cu planșe pictate pe această temă.⁹⁷

Un alt panou a fost rezervat pentru prezentarea substanțelor folosite la stabilizarea și limpezimea vinurilor (organice – gelatina, cleiul de pește, albumina, cazeina extrasă din lapte albușul de ou – și minerale – bentonita, caolinul și diatomitul).⁹⁸

Un ultim panou a fost folosit pentru prezentarea produselor secundare, realizate în urma vinificației: tescovina (rachiu de tescovină, produse tartrice, uleiul și taninul din semințe, materii colorante din piețițe, îngrășămintă, furaje pentru vite) și drojdia din vin (alcool, tartrați).⁹⁹

---

⁹² Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 9

⁹³ *Ibidem*, f. 25

⁹⁴ *Ibidem*, fl, dosar nr. 147 EI, f. 16

⁹⁵ A.M.Vn., dosar nr. 114 Ec, f. 13

⁹⁶ Idem, dosar nr. 147 EI, f. 17

⁹⁷ Idem, dosar nr. 149 E, f. 33

⁹⁸ Idem, dosar nr. 114 Ec, f. 14

⁹⁹ *Ibidem*, f. 14-15

Pentru a pune și mai mult în valoare exponatele în prezentarea acestora s-au folosit și textele, referitoare la evoluția viticulturii în timp, la lucrările și producțiile caracteristice, la comercializarea produselor obținute:

„Text 1. Cultura viței-de-vie este o îndeletnicire străveche a omului, datând între 8000 - 10.000 ani, așa cum o atestă ultimile cercetări arheologice și paleontologice.

Din secolul XV, viticultura începe să se extindă pe o suprafață tot mai mare, încât o cantitate însemnată de vin se și exportă. În secolele XVI, XVII, XVIII și XIX, călătorii străini și documentele interne amintesc de dezvoltarea cultivării viței de vie pe teritoriul țării noastre cu anumite centre mai importante.

Lucrul în vii se făcea cu unelte tradiționale și datorită grijii pentru întreținerea viilor, calitatea vinului era superioară.

Text 2. Descoperirile arheologice efectuate în așezarea neolitică de la Mânăstioara – Fitonești, punctul „Cetățuia”, cât și cercetările de suprafață de la Muncelu și Străoane, atestă o trăire intensă a populației băștinașe de pe aceste meleaguri, care practica o activitate economică mixtă, bazată pe cultivarea primitivă a plantelor și pe creșterea pe scară redusă a animalelor domestice, în principal a bovinelor.

Cultul fecundității și fertilității își găsește întruchiparea în reprezentarea zeiței mamă – figurină antropomorfă – ce reprezenta rodnicia pământului și binele.

Text 3. Cultivarea pământului a constituit una din ocupațiile de seamă a geto-dacilor și acest lucru reiese cu multă claritate din izvoarele literare și epigrafice păstrate și transmise din antichitate. La acestea se adaugă datele oferite de numeroasele descoperiri arheologice efectuate pe teritoriul țării noastre. În afară de plugul cu brăzdarul din fier, pe teritoriul Moldovei și în întreg teritoriul geto-dacic s-au folosit pentru agricultură și alte unelte, între care o deosebită importanță o au secerile.

Text 4. Instrument agrar perfecționat, de proveniență feudală,

plugul de lemn se atestă a fi folosit încă destul de intens în gospodăria țărănească de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX.

Text 5. Una din problemele principale care se pun la înființarea viei este realizarea unei plantații perfect încheiată din primul an¹⁰⁰, fără goluri.

Știința și tehnica viticolă au arătat că în prezent se pot realiza plantații noi de vii fără goluri încă din anul întâi de la înființare.

Text 6. Pichetatul reprezintă lucrarea prin ajutorul căreia se marchează poziția definitivă, cuvenită fiecărui butuc în viitoarea plantație. Prin pichetat se determină totodată distanțele dintre rânduri și între butuci pe rând.

Text 7. Podgoria Panciu este alcătuită din plaiurile Chicera, Satu Nou, Crucea de Sus, Răzoare etc., unde se obțin vinuri de calitate aleasă.

Relieful este mai puțin frământat ca la Odobești, dar cu soiuri asemănătoare... Chasselas-urile ocupă suprafețe mult mai mari, iar strugurii obținuți sunt mai frumoși.

Text 8. În viitor podgoria Panciu va produce 52% struguri de masă, 20% vinuri albe și roșii și 15% vinuri albe de masă.

Text 9. Valoarea alimentară a strugurilor de masă, acțiunea lor medicală și terapeutică arată însemnătatea acestora în alimentația oamenilor.

Valorificarea terenurilor impropriei altor culturi și sporirea, pe această bază, a suprafețelor cultivabile, îndeplinirea consumului intern cu struguri proaspeți și întărirea exportului de produse agricole cu valoare ridicată, indică importanța soiurilor de struguri pentru masă în cadrul economiei naționale.

Text 10. Grăbirea punerii pe rod a plantațiilor tinere și utilizarea cât mai deplină a potențialului de producție din plantațiile actuale fără suprasolicitarea lor, de neconceput altădată, sunt realizabile acum; mărirea producției de struguri paralel cu menținerea sau

---

¹⁰⁰ A.M.Vn., dosar nr. 149 E, f. 16

sporirea vigoarei plantațiilor, micșorare a prețului de cost pe calea extinderii mecanizării și îmbunătățirii sistemului de cultură, sunt rezultate ale utilizării pe scară tot mai mare a științei viticole în practica producției.”¹⁰¹

Concluzionând, putem afirma cu certitudine că Muzeul Viticol din Panciu a demonstrat cu prisosință continuitatea acestei ocupații în timp,¹⁰² educând și încântând deopotrivă...

Eventuala reînființare a acestei instituții la Panciu ar conferi orașului un plus de prestigiu, evidențiindu-i și mai mult specificul, marcând totodată o binevenită revenire la normal...

---

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 17

¹⁰² A.M.Vn., dosar nr. 147 E1, f. 18

CONSTANTIN CIOGOLEA – ARHITECTUL TEATRULUI PASTIA. CONTRIBUȚII DOCUMENTARE.

Mihai Sorin Rădulescu

Patrimoniul arhitectural al României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima jumătate a celui următor este de o bogăție și de o varietate care îngăduie permanente descoperiri. E departe de a fi o pasișă a arhitecturii franceze, din care însă artiștii români au învățat cu sârguință, mărturisindu-și în permanență admirația pentru model. Nu a fost vorba de o copiere mascată în admirație, ci de un dialog între formele importate și cele autohtone, de un uimitor fenomen de creativitate autentică. Numeroși au fost arhitecții români care au lucrat sub această zodie fastă împlinindu-și vocația și lăsând lumii românești drept moștenire un număr uriaș de clădiri care impresionează și astăzi prin calitatea materialelor, prin problemele estetice și tehnice pe care le pun și le rezolvă. Valorificarea acestui patrimoniu arhitectonic atât de vast – mult diminuat din pricina demolărilor succesive care nu au încetat, din păcate, nici astăzi – presupune redescoperirea multor arhitecți din trecut, unii nefiind nici măcar amintiți în lucrările de istoria arhitecturii care fac autoritate. De curând a fost publicată, în sfârșit, scrierea profesorului arhitect Toma T. Socolescu, **Fresca arhitecților care au lucrat în România în epoca modernă 1800 – 1925**, care reprezintă o importantă restituire în acest domeniu. În anul 2002, cu prilejul centenarului lui Ion Mincu, au avut loc două simpozioane dedicate acestei personalități, la Focșani și la București. O expoziție interesantă a fost organizată la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „*Ion Mincu*“, despre arhitectul Gheorghe Simotta, între ale cărui realizări mai însemnate se numără proiectul

Palatului Patriarhiei. Mai e oare nevoie să amintim de ce este necesar și interesant de a scrie despre arhitecții din trecut? Cum ar arăta orașele fără contribuția membrilor acestei bresle și cum ar arăta însăși viața noastră cotidiană fără decorul arhitectural pe care, ce-i drept, uneori nu îl conștientizăm suficient? Complexitatea profesiei de arhitect poate exercita o fascinație, pentru că în ea sunt sintetizate elemente venite din domenii îndepărtate între ele, pentru că ea îmbină problemele filozofice ale spațiului, timpului, locului pe care omul îl ocupă în funcție de aceste coordonate. Fie spuse toate acestea, pentru că a te ocupa de arhitecții din trecut nu reprezintă un gest gratuit, eventual de snobism, ci expresia unui interes științific și artistic deloc minor.

De ce Constantin Ciogolea? Vizite repetate la Focșani mi-au atras atenția asupra clădirii Teatrului Pastia, recent restaurat, un exemplar de arhitectură de foarte bună calitate construit între 1909 – 1913, după planurile acestui arhitect. Ar putea fi un adevărat simbol al înfloririi arhitecturale pe care Focșanii au cunoscut-o în vremea domniei regelui Carol I, ca și în perioada interbelică. Maiorul Gheorghe Pastia (1847 – 1929), care își doarme somnul de veci într-un mormânt din Cimitirul Sudic din Focșani, a fost, după cum se știe, marele donator al orașului său natal, numele său fiind purtat și de Ateneul urbei, proiectat de arhitectul Simion Vasilescu, un elev al lui Ion Mincu. Despre gesturile sale de generozitate există cartea **Ctitoriile Maiorului Pastia**, publicată în anul 2004 de domnii Ionuț Iliescu și Horia Dumitrescu, directorul Muzeului Vrancei.

De-a lungul plimbărilor mele prin București am remarcat semnătura arhitectului Constantin Ciogolea pe o serie de clădiri din oraș, iar în anul 1988 am făcut cunoștință cu regretatul inginer agronom Ion Ciogolea (n. 1916), unul dintre cei doi fii ai arhitectului, care locuia în București, într-un apartament de bloc de pe Șoseaua Pantelimon. Foarte prietenos și pasionat de genealogia familiei sale și a celor înrudite, mi-a pus la dispoziție o folositoare listă de lucrări a tatălui său, pe care o dau la iveală alăturat. Așa s-a născut interesul autorului acestor rânduri pentru un arhitect uitat, mai degrabă neglijat

de confrății săi de breaslă. I se poate reproșa stilul prea nestatornic sau poate prea greoi, dar și mai vârstnicul Petre Antonescu stă sub semnul acelorași posibile reproșuri. Firește, mult mai prolific și mai valoros, Petre Antonescu este însă unul dintre părinții arhitecturii românești, în vreme ce despre Constantin Ciogolea, nimeni nu mai știe nimic. Și totuși... există Teatrul Pastia și alte câteva clădiri reprezentative care justifică preocuparea pentru acest artist.

Constantin Ciogolea purta un nume boieresc cu o veche istorie, care trimite la frământările boierești din secolul al XVII-lea și la Miron Costin. Problema se pune dacă Ciogoleștii din care cobora arhitectul, purtători și ei de dregătorii în veacul al XIX-lea și chiar mai înainte, se leagă sau nu de spița boierească din vremea lui Vasile Lupu. Răspunsul ce pare cel mai veridic l-a dat Vasile Pârvan, care în tinerețe – cam în anii în care Constantin Ciogolea își începea activitatea profesională – a publicat câteva solide studii de genealogie medievală, între care unul chiar despre neamul Ciogolea¹: *„Cantemir, la începutul secolului al XVIII-lea, vorbind despre nobilii Moldovei încredințează că toate familiile nobile din vechime, afară de a lui Vasile Lupu, existau și în timpul său: «adevărat că unele familii boierești au scăpat foarte tare și la atâta sărăcie au ajuns încât din cinci mii de curți ce le aveau odată, astăzi abia le-au mai rămas câte cinci sau șase: dar familia însăși, a rămas tot aceea din vechime». El reproduce numele familiilor «și fiindcă toate sunt egale între sine în ceea ce privește demnitatea lor», le enumără în ordine alfabetică: la locul lor găsim și pe Ciogolești»².*

---

¹ V. Pârvan, **Un vechi monument de limbă literară românească**, în vol. **Studii de istorie medievală și modernă**, ediție îngrijită, note și indici de Lucian Nastasă, cuvânt înainte și studiu introductiv de Al. Zub, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990, p. 227 - 260

² *Ibidem*, p. 257 (nu am mai reprodus în aceste citate notele infrapaginale, foarte substanțiale și ele)

Nu lipsesc nici documentele care să indice filiația Ciogoleștilor moderni din cei medievali. „*Conștiința continuității o au de altfel înșiși membrii familiei. La 23 iunie 1768 aflăm într-un zapis o vânzare făcută de Ioniță și Ștefan frați Canela a unei părți de moșie din Vlădeni, lui Andrei strănepotul Ciogolii. La 11 august 1779 avem zapisul lui Ioniță sin Ruxandii, fata lui Ion Ciogolea, prin care vinde partea sa de moșie Vlădenii pe apa Jijiei nepoților săi Andrei și Gheorghe. Acest zapis din 1779, care pomeneste Ciogoleștii de două generații înainte, ne îngăduie să ne ridicăm până pe la 1720, epoca lui Dimitrie Cantemir. Astfel dară continuitatea familiei devine incontestabilă*”³. Pentru a-și argumenta teza, Vasile Pârvan se referă apoi chiar la strămoșul arhitectului Ciogolea: „*La sfârșitul secolului al XVIII-lea trăiește vornicul de poartă Ștefan Ciogolea. Acest Ciogolea se întâmpină făcând plângeri ca să i se restituie moșii de familie a căror vechime se urcă până la Moise Movilă, adică până în vremea ce am studiat-o mai cu de-amănuntul, vremea de glorie a Ciogoleștilor. Ștefan, care cere moșii avute de strămoșii săi de la Moise Movilă, nu-i deci decât urmașul direct al acelor strămoși. Și Ștefan vornicul avea cinci frați, dintre cari unul stolnic. Era oare tocmai acum timpul ca să piară familia Ciogolea?*”⁴

De remarcat este și tonul plin de convingere cu care viitorul mare arheolog apără această idee a continuității dintre vechii și noii Ciogolești. Să fi cunoscut el direct membri ai familiei ce îi erau contemporani? Dar chiar astfel să fi stat lucrurile, opera și personalitatea lui s-au caracterizat întotdeauna prin obiectivitate și rigoare. „*Astfel – scria el în continuare –, întâlnim mereu între 1781 și 1801 pe vornicul de poartă Ștefan Ciogolea în diferite treburi particulare ori publice, pomenit ori dând el însuși zapise și cărți. / Începând din mai 1803, întâlnim pe postelnicul Constantin Ciogolea mereu, prin 1804 și 1807, și desigur atât el cât și ceilalți Ciogolești urmași ai vornicului Ștefan și*

---

³ *Ibidem*, p. 258

⁴ *Ibidem*

ai fraților lui, se întâlnesc mereu prin documente până în timpurile din urmă, numai cât cercetările pentru secolul XIX în materie de inedite interne fiind cu totul grele, nu ne-au îngăduit a mai înșira în notele acestei cercetări cifre de trimitere, zadarnice de altfel, întrucât Ciogoleștii există până în momentul de față. Familia deci nu s-a stins, ci continuă a trăi o viață mai mult ori mai puțin strălucită, așteptând să vie din când în când generații mai puternice, care s-o ridice, măcar pentru câțiva ani, din nou în domeniul faptelor istorice”⁵.

Potrivit unui arbore genealogic al familiei Ciogolea, scris de inginerul Ion Ciogolea, tatăl său, arhitectul, era fiul lui Constantin Ciogolea (+ 1886), președinte al Tribunalului din Bacău și al soției sale Eleonora, născută Rosetti. Judecătorul Constantin Ciogolea avea un frate Gheorghe (Iorgu), mort tânăr, o soră Aglaia, căsătorită cu Ion Petrescu, președinte la Curtea de Casație, și o altă soră Ecaterina, căsătorită cu Alexandru Mazarini, frate cu tatăl generalului Mazarini. Fie menționat și faptul că Speranța, fiica lui Alexandru Mazarini și a Ecaterinei născută Ciogolea, a fost căsătorită cu Ion Nisipeanu, profesor de filozofie și de română, ei locuind într-o casă proiectată de vărul arhitect, pe strada Daniil Barcianu nr. 3⁶.

Magistratul Constantin Ciogolea și frații săi erau copiii serdarului Alexandru Ciogolea și ai soției sale Săftica Mihail din Târgu-Ocna. Asupra amândurora, paharnicul Constandin Sion aduce mărturii interesante, poate cam șarjate, în spiritul său caracteristic: „*CIOGOLE. Moldoveni, răzăși din Basarabia, au fost unul din acest neam și vornic de poartă. Unul Alecu au fost armăut la logofătul Aleco Balș; în urmă, pe la 1830, făcându-l vataf la târgul Agiudului, s-au însurat cu o fată a sardariului Mihăluță de la Târgu-Ocnei, care rudindu-se cu cuconul vornic Alecsandri, au mijlocit la domnul Grigorie Ghica și l-au făcut*

---

⁵ *Ibidem*, p. 258 - 259

⁶ *vezi mai jos lista de clădiri proiectate de arhitectul Constantin Ciogolea, alcătuită de el însuși*

boier”⁷. Despre familia bunicii paterne a arhitectului Ciogolea, iată pasajul lui Sion: „**MIHAIL ȘI MIHĂLUCĂ**. Moldoveni de la Târgul Ocnei, doi frați, Iordachi și Nastasachi, feciorii sardariului Mihălucă Spiridon; cel mai mare, Iordachi, de multă vreme este gramatic cămărei ocnelor și la domnul Mihai Sturza s-au făcut comis; celalalt ș-au cumparat și el un decret de căminar; acesta să iscălește Mihail, cel mai mare Mihălucă. Tatăl lor, la domnul Ioan Sturza, prin mijlocirea vornicului Costantin Aslan, cumnatul lui vodă, carele era de loc tot din Târgu Ocnei, s-au făcut sardar”⁸. Legătura de rudenie cu poetul Vasile Alecsandri era prin bunica maternă a acestuia, soția pitarului Dumitrache Cozoni, care provenea din această familie de la Târgu-Ocna⁹.

Revenind la spița Ciogoleștilor păstrată în familie, serdarul Alexandru Ciogolea era fiul postelnicului Constantin Ciogolea, pe care îl amintea Vasile Pârvan în eruditul său studiu. Arhitectul Ciogolea purta așadar prenumele tatălui și al străbunicului său pe linie paternă. După mamă, arhitectul Ciogolea descindea din numeroasa familie a Rosetteștilor moldoveni, mai exact din ramura de la Orășa (jud. Bacău). Generalul Radu Rosetti, monografistul familiei, nota despre ea: „**Eleonora** [Rosetti] 36/IX¹⁰. / Fiica lui Lascarache [Rosetti] 51/VIII și a Catrinei Lupașcu, născută în Orășa la 15 august 1853. A fost măritată, la 19 aprilie 1879, cu Constantin Ciogolea [la Bacău]. / În 1877 a făcut parte din comitetul doamnelor române din Bacău pentru ajutorul ostașilor răniți. / Încetată din viață la 21 decembrie 1934 și înmormântată în Cimitirul Șerban Vodă (Bellu) din București”¹¹.

⁷ Paharnicul Constandin Sion, **Arhondologia Moldovei**, Editura „Minerva”, București, 1973, p. 318 - 319

⁸ *Ibidem*, p. 182

⁹ *Ibidem*, p. 135

¹⁰ Este vorba de numerotarea persoanelor pe generații.

¹¹ Generalul R. Rosetti, **Familia Rosetti**, vol. I, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului – Imprimeria Națională, București, 1938, p. 238. Mormântul său este

Un frate al serdarului Alexandru Ciogolea, slugerul Constantin Ciogolea, a avut un fiu, Leon, a cărui teză de licență susținută la Facultatea de Drept din Iași și publicată în 1889, poate fi consultată la Biblioteca Academiei Române. Leon Ciogolea a avut un fiu, Gheorghe, care a devenit profesor – și apoi decan – la Facultatea de Farmacie din București¹². Dintr-o altă ramură provenea actorul Emil Ciogolea.

Arhitectul Constantin Ciogolea a mai avut un frate, Lascăr, căsătorit cu o americană, neavând urmași, o soră, Adela, rămasă necăsătorită, și o altă soră, Elena, căsătorită cu Dumitru Sallmen¹³, descendent pe linie feminină al familiei Kretzulescu.

Ce se știe despre bunicul matern al arhitectului Ciogolea? Potrivit fișei istorico-genealogice din lucrarea generalului Radu Rosetti despre familia sa, era vorba de „*Lascarache [Rosetti] 51/VIII (Prim. sfert secol XIX – 1851). / Fiu al lui Iordachi [Rosetti] 43/VII și al Zamfirei Donici. A fost căsătorit cu Catrina Lupașcu, cu care a avut două fiice: Maria 35/IX și Eleonora 36/IX. / A fost comis. / Moare în Noemvrie 1851, fiind înmormântat la 25 Noemvrie 1851. / Ca avere a avut: moșia Valea Rea (Bacău) care era a patra parte din Orăș. A mai cumpărat un loc în Bacău, pe care l-a vândut apoi lui Costache 62/VIII și trei pogoane vie la podgoria Crucii (Putna) de la cumnatul său Sc. Miclescu. / La încetarea sa din viață a rămas o datorie de 63. 039 lei din cari 21. 239 lei se cuveneau nevastei sale*”¹⁴. Este interesant de

---

amintit de G. Bezviconi în **Necropola Capitalei**, București, 1972 (multigrafiat), p. 94: figura 29, locul 20

¹² Trei dintre scrierile sale pot fi, de asemenea, consultate la Biblioteca Academiei Române: **Chimie analitică calitativă. Note de curs** (1956), **Lucrări practice de chimie analitică cantitativă (Gravimetria și volumetria)** (în colaborare cu Prof. E. Popper) (1958), **Contribuții la analiza tioridazinei** (în colaborare cu Gh. Morait și V. Turculeț) (1970).

¹³ Conform arborelui genealogic al familiei Ciogolea, comunicat de inginerul Ion Ciogolea

¹⁴ Generalul R. Rosetti, *op. cit.*, p. 209

observat faptul că între arhitecții Ciogolea și Petre Antonescu exista o legătură de înrudire prin alianță: unul dintre fiii Mariei Rosetti și ai soțului ei, colonelul Alexandru Brăescu, Constantin Brăescu, fost primar de sector în București, a fost căsătorit cu Maria, sora arhitectului Petre Antonescu.

Bunica maternă a arhitectului Ciogolea provenea din familia boierească din Bacău care avea să dea în secolul XX pe interesantul filozof parizian Stéphane Lupasco¹⁵. Catinca (sau Catrina) Lupașcu – căsătorită cu Lascarache Rosetti de la Orășu – era fiica comisului și spătarului Manolache Lupașcu (1797 – 1853)¹⁶, fiu, la rândul său, al serdarului Gheorghe Lupașcu (1769 – 1843)¹⁷, fiul mazilului Costandin Lupașcu¹⁸. Filozoful Stéphane Lupasco era strănepotul în linie directă al comisului Manolache Lupașcu¹⁹, ceea ce face să fi fost, așadar, văr de-al doilea cu arhitectul Ciogolea. În același grad de rudenie se afla acesta din urmă cu scriitoarea Ștefana Velisar Teodoreanu, soția lui Ionel Teodoreanu, și cu Cella Delavrancea și surorile ei, între care arhitecta Henriette Delavrancea Gibory²⁰. Este de precizat, de asemenea, faptul că inginerul Ion Ciogolea, unul dintre cei doi fii ai arhitectului care face obiectul acestui articol, a fost căsătorit cu o rudă a sa, Ruxandra născută Lupașcu.

Din toate aceste considerații genealogice reiese vechea și bogata ascendență boierească moldovenească a arhitectului Ciogolea, care însă a studiat și a trăit la București. S-a născut la 19 iunie 1881²¹. A

¹⁵ Mihai Sorin Rădulescu, **Genealogii**, Editura „Albatros”, București, 1999, p. 126 - 137

¹⁶ *Ibidem*, p. 133

¹⁷ *Ibidem*, p. 130

¹⁸ *Ibidem*, p. 129

¹⁹ *Ibidem*, p. 127

²⁰ *Ibidem*, p. 134 - 135

²¹ Data de naștere mi-a comunicat-o fiul său, regretatul inginer Ion Ciogolea.

făcut liceul la „Sf. Sava“ și a studiat apoi în Belgia, la Gand²². Și-a încheiat studiile superioare în anul 1905, după cum reiese din buletinele „Corpului Arhitecților“, în care a fost înscris de la înființarea sa, în 1932²³. În aceeași generație de studii cu el s-a aflat arhitectul Ion A. Paxino, care a absolvit tot în anul 1905²⁴ și împreună cu care arhitectul Ciogolea a proiectat aripa dinspre Cișmigiu a Liceului „Gheorghe Lazăr“, construită tot în 1932²⁵. O viață întreagă a locuit în apropiere, în casa încăpătoare construită de el în stil neoromânesc, pe strada Gheorghe Lazăr nr. 12 (înainte se numea strada 11 Februarie)²⁶. Este un cartier de case vechi, în vecinătatea Cișmigiului, care păstrează și astăzi foarte mult din liniștea vechilor București. Pe aceeași stradă, de altfel, la nr. 2, mai există o casă proiectată de arhitectul Ciogolea pentru

---

²² vezi nota anterioară.

²³ „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul I, 1933, p. 76. Aici numele său apare sub forma „*Ciogolea Constantin*“. Anul 1905 – de absolvire a studiilor superioare – este trecut, de asemenea, în „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul II, 1934, p. 76; „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul III, 1935, p. 106; „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul IV, 1936, p. 124; „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul V, 1937, p. 51.

²⁴ Arhitectul Ioan A. Paxino a fost și el membru al Corpului Arhitecților din România și în această calitate figurează în listele publicate în buletinele Corpului, cu anul de absolvire amintit. De la 1 ianuarie 1935, Ioan A. Paxino a lucrat la Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, având gradul de arhitect inspector general cl. a II-a („*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*“, anul IV, 1936, p. 175).

²⁵ Mariana Celac, Octavian Carabela, Marius Marcu-Lapadat, **București arhitectură și modernitate. Un ghid adnotat**, Editura „Simetria“, București, 2004, p. 53

²⁶ Această adresă figurează în toate buletinele Corpului Arhitecților din perioada interbelică.

inginerul V. Cristescu²⁷.

Arhitectul Ciogolea s-a căsătorit la 2 iunie 1911, în București, cu Maria Ștefănescu (născută în 1886, decedată la 3 februarie 1942), fiica lui Gheorghe Ștefănescu, proprietar agricol la Costeștii-de-Vale (jud. Dâmbovița), și a soției sale Olimpia născută Tănăsescu. Maria Ștefănescu mai avea o soră, Elena, căsătorită cu Ion Ionescu-Dolj, fost președinte al secției I a Consiliului Legislativ, și un frate, Ionel, proprietar agricol, căsătorit cu Jeni născută Iliescu-Măciucă, a cărei mamă era născută Staicovici. Consiliul Legislativ era o instituție foarte însemnată în vechea Românie: ea examina constituționalitatea legilor. Elena (Lia) (1911 – 1976), fiica lui Ion Ionescu-Dolj și a Elenei Ștefănescu, a fost căsătorită cu profesorul universitar geofizician Sabba Ștefănescu, fost președinte al Secției de științe geonomice a Academiei Române.

Precizarea înrudirilor soției arhitectului Ciogolea este revelatoare pentru a înțelege unele comenzi date acestuia: de ce a proiectat el casa lui Ion Ionescu-Dolj și pe cele ale doctorului Staicovici și profesorului I. S. Gheorghiu. Socrul arhitectului Ciogolea avea un frate, Niță Ștefănescu, proprietar agricol și el, căsătorit cu Elena născută Dalles, având doi fii – Nicolae, agricultor și Codin, magistrat, procuror general – și o fiică, Maria, căsătorită mai întâi cu colonelul Turasi și a doua oară cu generalul de artilerie Alexandru Ștefănescu²⁸.

Din lista sa de lucrări aflăm că arhitectul Ciogolea a ocupat funcția de arhitect-șef al Serviciului lucrări noi al Căilor Ferate, între 1907 – 1920. Aceasta se petrecea în timp ce director general al acestei atât de însemnate instituții a statului român era inginerul Emil S. Miculescu, înrudit de mai multe ori cu familia Rosetti. Nu știu dacă

---

²⁷ Potrivit listei de lucrări a arhitectului Constantin Ciogolea realizată de el însuși.

²⁸ Datele genealogice despre această familie Ștefănescu provin de la inginerul Ion Ciogolea.

aceste legături de familie vor fi avut vreo importanță pentru cariera lui Constantin Ciogolea, arhitect harnic și valoros. Probabil că l-au ajutat nefiind însă determinante. Fiul lui Emil S. Miclescu, eminentul arhitect Paul Emil Miclescu, avea să intre și el în 1934 în slujba Căilor Ferate. Cunoscându-l direct, domnia sa mi-a vorbit în repetate rânduri de importanța Serviciului arhitectural din cadrul acestei instituții, fără de care nu poate fi concepută modernizarea țării. Căile Ferate nu au fost numai operă tehnică, ci într-o anumită măsură și artistică, mai ales în ceea ce privește gările, edificii – simbol ale orașelor pe care le deserveau.

Constantin Ciogolea a lăsat urme în arhitectura feroviară din România. În București este foarte cunoscută Gara de Est (Gara Obor), dar probabil că foarte puțină lume știe cine a gândit această clădire în care este recognoscibil stilul neoromânesc. A proiectat gara din Piatra Neamț, precum și refacerea celei din Buzău²⁹. Aceste gări vechi au multă personalitate, spre deosebire de cele clădite după cel de-Al Doilea Război Mondial în care au fost aplicate niște rețete standard.

Tot în acea perioadă a activității sale, a făcut proiectul liceului și abatorului din Târgu-Ocna și, mai ales, pe cel al Teatrului Pastia din Focșani, construcție spectaculoasă ea însăși prin dimensiunile ei, care corespunde rolului pe care l-a jucat în epoca modernă orașul Unirii Principatelor. Influența franceză este puternică în această construcție în stil „*belle époque*”.

După Primul Război Mondial, mai exact între 1920 – 1942, a fost arhitect-șef al societății „*Clădirea Românească*”. Producția de proiecte și transpunerea lor în construcții a sporit considerabil, ceea ce i-a asigurat lui Constantin Ciogolea un loc eminent în cadrul breslei. La 1 decembrie 1932, a avut loc, la Academia de Arhitectură – numele recent adoptat al Școlii Superioare de Arhitectură - ședința de constituire a Corpului Arhitecților din România³⁰. Această instituție – reînviată de curând sub numele de Ordinul Arhitecților – avea drept scop să apere breasla, să judece diferendele apărute, să protejeze dreptul de

autor, să creeze o nouă solidaritate între practicanții români ai acestei profesii. Cu prilejul constituirii Corpului a fost votat și conducătorul său: din 321 înscriși pe liste, 234 membrii prezenți și votanți³¹. Au obținut majoritatea absolută – reprezentată de 117 voturi – trei candidați: Stăte Ciortan, cu 168 voturi, Ioan D. Enescu, cu 144 voturi și Petre Antonescu, cu 138 voturi³². Nu au întrunit majoritatea o serie de arhitecți foarte merituoși, precum Constantin Iotzu, Nicolae Ghika-Budești, Arghir Culina, Daniel Renard, Paul Smărăndescu, Duiliu Marcu, Gheorghe Simotta și alții mai puțin cunoscuți³³. Printre candidații fără succes s-a numărat și Constantin Ciogolea care a întrunit 25 voturi³⁴. Totuși candidatura și voturile obținute arată că arhitectul Ciogolea se număra printre membrii stimați și cunoscuți ai corpului nou constituit, în care avea să se înscrie și fiul său cel mare Constantin (1912 – 1983) care a îmbrățișat aceeași profesie. Acesta din urmă, absolvent în 1937 al Academiei de Arhitectură din București, a fost primit la 4 noiembrie același an, în Corpul Arhitecților³⁵.

Cel puțin două dintre clădirile proiectate de arhitectul Ciogolea – este vorba firește de senior – au fost rodul unor colaborări: cu Ioan A. Paxino la extinderea de la Liceul Lazăr și cea cu Ioan I. Berindei – fiul arhitectului Ioan D. Berindei – la Creditul Național Agricol din str. Bătiștei nr. 25 A. Pe fațada acestei a doua clădiri – în care înainte de 1989 s-a aflat sediul Serviciului de Informații Externe și astăzi se găsește Înalta Curte de Casație și Justiție – se poate citi foarte clar numele

---

²⁹ vezi nota anterioară.

³⁰ „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*”, anul I, 1933, p. 33

³¹ *Ibidem*, p. 35

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*

³⁴ *Ibidem*

³⁵ „*Corpul Arhitecților din România. Buletinul Corpului*”, anul V, 1937, p. 51. În lista din acel an a membrilor Corpului figurează amândoi arhitecții – tată și fiu –, având aceeași adresă: „str. 11 Februarie 12” (p. 148)

celor doi arhitecți. Este o construcție remarcabilă, solidă și modernă în formele ei care duc cu gândul la o sinteză între Art Déco și cubism. Pentru formula aceasta a optat adesea arhitectul Ciogolea, în permanentă căutare de stiluri și de soluții arhitecturale, ca și contemporanul său de care pare cel mai apropiat stilistic, Petre Antonescu.

Precum acesta din urmă, creația arhitectului Ciogolea a avut o componentă de stil eclectic francez care ar putea fi definită totodată ca un neoclasicism tardiv. Această arhitectură elegantă răspundea gusturilor și cerințelor unei mari părți a claselor posedante: e vorba, de pildă, de casa Alexandru Tătăranu de pe strada General Ernest Broșteanu nr. 5³⁶. Fațada simetrică distinsă și intrarea centrală cu o copertină trimit cu gândul la arhitectura pariziană a Luminilor. În același stil este clădită și casa Ionescu-Dolj de pe strada Vasile Lascăr nr. 62³⁷, aflată vizavi de cea unde a stat omul politic al cărui nume îl poartă strada. Este interesant de precizat acest fapt, pentru că reședința lui Vasile Lascăr – în care astăzi locuiește ambasadorul Slovaciei – este un complex de clădiri, de asemenea în stil neoclasic, cu care frumoasele case din vecinătate se află în dialog.

O dimensiune majoră a creației arhitectului Ciogolea este însă legată de stilul neoromânesc, sub semnul căruia arhitectura de la începutul secolului XX încerca să inoveze, în căutarea unei noi căi de evoluție. Făgașul deschis de Ion Mincu, în plină efervescență de creație și de profesorat în 1905, anul ieșirii lui Constantin Ciogolea de pe băncile școlii, s-a dovedit deosebit de fructuos pentru deceniile care aveau să urmeze. Cum și unde puteau arhitecții români să-și caute originalitatea, pentru a nu fi invadați total de modelul francez și privați de fibra lor creatoare? Stilul neoromânesc, corespunzând foarte mult unui *revival* istoric, nu este o simplă invenție a unor artiști naționaliști

---

³⁶ vezi mai jos lista de lucrări a arhitectului

³⁷ vezi mai jos lista de lucrări a arhitectului

de la sfârșitul secolului XIX și de la începutul celui următor. A-l prezenta în acest fel înseamnă a ceda unor mode interpretative și parțial a încerca deconstrucția sa.

O vizită pe care autorul acestor rânduri a făcut-o de curând la Moscova i-a revelat ce mare însemnătate a avut acest tip de arhitectură istoricizantă și identitară în Rusia de dinaintea Revoluției din Octombrie. Clădirea Dumei și cea a Muzeului Național de Istorie, ca și multe alte clădiri din centrul orașului, pot fi încadrate în acest curent. Stilul arhitectural rusesc al veacurilor XVI – XVIII a stat la baza unui întreg avânt arhitectural din ultimele decenii ale secolelor XIX – XX, pentru care un alt exemplu marcant ar putea fi Catedrala Sângelui din centrul Sankt-Petersburgului. Chiar dacă o influență directă a arhitecturii rusești de pe vremea ultimilor țari asupra celei românești nu pare a fi avut loc, este vorba de un sincronism și de căi de evoluție asemănătoare.

Gările proiectate de arhitectul Ciogolea, ca și multe dintre casele lui – ce mobilează mai ales Bucureștii –, sunt produse uneori prea retorice, ce-i drept, ale stilului neoromânesc.

Propria sa casă din strada Gheorghe Lazăr nr. 12, o altă casă din apropiere, de pe Bulevardul Schitu Măgureanu nr. 41, casa inginerului Erbiceanu³⁸ de pe strada Olga Bancic (fostă strada Pia Brătianu, astăzi strada Alexandru Philippide) nr. 3, casa alăturată a inginerului Săpunaru de la nr. 5 și cea a lui Alexandru Alimănișteanu și a soției sale Pia născută Brătianu – una dintre surorile lui Ionel Brătianu –, casa inginerului Gheorghe Caracostea din strada Caragea Vodă nr. 6³⁹, ilustrează toate stilul neoromânesc în varianta lui Constantin Ciogolea. Balcoane pe coloane și arcade trilobate provenind de la arhitectura

---

³⁸ Pentru toate aceste case, vezi mai jos lista de lucrări a arhitectului. Pe casa Erbiceanu a fost pusă de curând o placă comemorativă care amintește faptul că aici a locuit între anii 1927 – 1961, pianista și profesoara Constanța Erbiceanu.

³⁹ Pe fațada acestei case poate fi citit și astăzi numele arhitectului Ciogolea.

culelor oltenești, firide și arce decorative în acoladă celebrează cu exuberanță decorativul și detaliul identitar. Folosirea lemnului aduce și ea căldură în aceste forme inspirate din arhitectura medievală românească, atât ecleziastică cât și laică. Casa Alimănișteanu de pe fosta stradă Pia Brătianu este în consonanță atât cu celelalte case ale Brătienilor din București – cele ale lui Ionel Brătianu și Vintilă Brătianu, proiectate amândouă de către Petre Antonescu – cât și cu celelalte case concepute de Constantin Ciogolea pe aceeași stradă. O excepție o constituie aici casa profesorului Alexandru Gogu de pe fosta stradă Pia Brătianu nr. 4, în care a locuit doctorul Theodor Burghel⁴⁰, construită în stil neobizantin, vizibil diferit de stilul neoromânesc, dar în perfectă armonie cu casele clădite în acest stil.

Pentru a înțelege acest stil și a nu cădea într-o contestare relativ facilă, este nevoie să fie situat în contextul din care a izvorât. Arhitectul Petre Antonescu scria în 1939, la capătul așadar al acestei epoci artistice fecunde: *„Ceea ce întărise încrederea în destinul nostru fusese convingerea că puterile sufletești ale acestui popor aveau chemarea să-și trăiască o viață istorică proprie întemeiată pe un potențial cultural, verificat într-un trecut mai îndepărtat sau confirmat în aspectele civilizației noastre mai recente. / Toți avem, și trebuia să păstrăm neștirbită, convingerea că în concertul civilizațiunii universale, neamul nostru își va aduce nota sa proprie, ori aportul său specific, în numele cărora își reclama o existență de sine stătătoare, eliberată din orbita influențelor străine de firea sa. În artă, ca să nu vorbim decât de latura ce interesează mai mult conturarea pe care o încercăm, posibilitățile românești se dovediseră considerabile, începând de la puternicele creațiuni populare până la operele artei culte ale vremurilor mai noi”*⁴¹.

---

⁴⁰ Acest lucru este precizat în lista de lucrări a arhitectului.

⁴¹ apud **Gândirea estetică în arhitectura românească**, studiu introductiv și coordonare generală: dr. arh. Gheorghe Săsărman, antologie și note: arh. Nicolae Lascu și arh. Alexandrina Deac, note bibliografice: arh. Nicolae Lascu, Editura Meridiane, București, 1983, p. 108.

Stilul Art Déco⁴² pare să cunoască una dintre cele mai importante împliniri ale sale în lumea românească prin clădiri proiectate de arhitectul Ciogolea. Este vorba de Hotelul *Royal Palace*⁴³ din strada Constantin Mille (fostă strada Sărindar), colț cu strada Brezoianu. La acea intersecție s-a format în anii '30 un interesant complex de clădiri: hotelul conceput de arhitectul Ciogolea se află în dialog arhitectural cu palatul ziarului „Universul“, proiectat de arhitectul Paul Smărăndescu. Pe strada C. A. Rosetti, la întretăierea cu strada I. L. Caragiale, se găsesc două vile gemene, vizavi una de cealaltă, care au aparținut doctorului Staicovici⁴⁴ și, respectiv, inginerului Slăniceanu⁴⁵. În același stil, arhitectul Ciogolea a proiectat casa Zoi Filitis de pe strada General Ernest Broșteanu nr. 7, alături de casa Alexandru Tătăranu, aflată la nr. 5⁴⁶, construită tot după planurile sale, dar în stil neoclasic francez. Art Déco-ul în varianta arhitectului Ciogolea amintește chiar de un stil neogiptean, cu coloane și flori inspirate din repertoriul decorativ al acestei arhitecturi. În acest context se poate vorbi oare – fără nici o ironie – de un „stil Ciogolea“, analog – dar diferit – „stilului Socolescu“, care se întemeia pe preluarea unor elemente din arhitectura arabo-andaluză?

---

⁴² Despre acest stil, în mod paradoxal mai puțin cunoscut, vezi Mihaela Gavriș, *O lume Art Déco*, în „Secolul 20“, nr. 4-6/1997; Idem, *Fenomenul Art Déco în arhitectura Bucureștiului*, în „Revista Monumentelor Istorice“, anul LXVII, nr. 1-2/1998.

⁴³ vezi lista de lucrări de mai jos. Hotelul s-a numit în perioada comunistă „Palas“ și astăzi, clădirea are un aspect abandonat, cu niște crăpături amenințătoare, așteptându-și restaurarea.

⁴⁴ vezi lista de lucrări de mai jos. Casa doctorului Staicovici se găsește la nr. 46.

⁴⁵ vezi lista de lucrări de mai jos. Casa inginerului Slăniceanu are nr. 47.

⁴⁶ Conform listei sale de lucrări.

Un alt stil îmbrățișat de arhitectul Ciogolea a fost cel geometrizarant, „internațional“, pe care îl ilustrează imobilul profesorului I. S. Gheorghiu de pe Bulevardul Dacia nr. 46. I. S. Gheorghiu⁴⁷ era ginerele doctorului Staicovici, iar casa acestuia din urmă a fost proiectată, de asemenea, de arhitectul Ciogolea. De asemenea, blocurile proiectate de el sunt în același stil, foarte *en vogue* după Primul Război Mondial⁴⁸. Un exemplu ar fi blocul cubist din Intrarea Vasile Păun nr. 54⁴⁹ – lângă Piața Kogălniceanu -, având șase nivele, cu linii sobre și moderne.

Este uimitor, de fapt, disponibilitatea arhitectului Ciogolea de a se deschide unor estetici atât de diferite: academismul francez, stilul neoromânesc, stilul Art Déco și cel „internațional“. Probabil e vorba și de adaptarea față de cerințele programului de construcție și ale comanditarului, care fie era o instituție, fie persoane particulare, cu gusturi evident diferite.

Potrivit listei de lucrări, ultimul său post a fost cel de „*controlor tehnic*“ la Ministerul Industriei Alimentare, între 1949 – 1956, anul decesului. După cel de-Al Doilea Război Mondial, arhitectul Ciogolea era un om deja în vârstă și de fapt foarte străin de noul regim instaurat. Se va fi adaptat cu dificultate la noile condiții. A încetat din viață la 6 septembrie 1956, ca urmare a unui accident.

---

⁴⁷ Personalitate a vieții științifice din prima jumătate a secolului XX, profesor la Școala Politehnică din București, vicepreședinte al Academiei Române, I. S. Gheorghiu era unchiul istoricului Constantin C. Giurescu (C.C. Giurescu, **Aminții**, Editura Sport-Turism, București, 1976, p. 12, 14).

Pe fațada imobilului lui I. S. Gheorghiu din Bd. Dacia nr. 46, mai există și astăzi numele arhitectului Ciogolea.

⁴⁸ **București anii 1920 – 1940 între avangardă și modernism**, Editura Simetria, București, 1994, p. 69 - 74

⁴⁹ vezi mai jos lista de lucrări a arhitectului.

Îmbucurător este faptul că majoritatea clădirilor proiectate de Constantin Ciogolea sunt încă în picioare. Unele case au fost demolate, fiind situate în cartierele afectate de iureșul destructiv al „epocii de aur”: casa profesorului Niculescu de la Liceul Gheorghe Lazăr, din strada V. A. Urechia nr. 4, casa Dobrescu din strada Sfinții Apostoli nr. 11, casa inginerului Mihăiescu din strada Paris nr. 1, blocul Isidor Cristea din strada Mihai Vodă nr. 15 și probabil și altele⁵⁰. Imobilul de raport din strada Academiei nr. 1 are un aspect foarte marcat de trecerea timpului și ar necesita o recondiționare cel puțin a fațadei. În ciuda acestor dispariții, clădirile arhitectului Ciogolea sunt o prezență vizibilă în București, iar autorul lor ar putea fi considerat drept unul dintre coautorii „*micului Paris*”. Dar nu numai. Aceste rânduri – ale unui istoric și genealogist și *nu* ale unui arhitect sau istoric al arhitecturii – au plecat de la încântarea provocată de Teatrul Pastia din Focșani, operă a arhitectului din perioada sa de tinerețe care și-a confirmat ulterior talentul de nenumărate ori. Poate arhitectura să fie doar apanajul celor înscriși în breaslă sau *poate* și chiar *trebuie* să fie receptată ea de un public cât mai larg? Destinul operei de arhitectură nu mi se pare împlinit dacă interesează doar pe cei din domeniu, dacă – așa cum este ea menită – nu stimulează interesul, criticile sau admirația cât mai multor privitori.

---

⁵⁰ Toate sunt amintite în lista de lucrări a arhitectului.

Anexă documentară

Listă de lucrări ale arhitectului Constantin Ciogolea
(de la ing. Ion Ciogolea, fiul arhitectului, august 1988)

„Arhitect-șef al Serviciului lucrărilor noi C. F. R. (1907 – 1920)
A locuit pe str. Gheorghe Lazăr 12 (realizată de el)

Gara de Est din București
Gara Piatra Neamț
Refacerea gării Buzău
Teatrul Municipal din Focșani
Liceul și Abatorul din Târgu-Ocna

Între 1920 – 1942, arhitect-șef al societății «Clădirea Românească»:

Casa de raport din Calea Victoriei nr. 2 colț cu Piața Senatului
Hotel Royal Palace din strada Sărindar, colț Brezoianu
Blocul din Piața Kogălniceanu, Intrarea R. Păun nr. 5
Blocul din Calea Victoriei nr. 67-69
Clădirea de raport din Str. Academiei nr. 1
Complexul lucrărilor «Școala de Educatoare» din str. Alex. Petőfy nr. 16 – astăzi școală medie mixtă
Institutul Medical al Asigurărilor Sociale – în curtea Spitalului Dr. Cantacuzino din București, str. I. Movilă nr. 5
Creditul Național Agricol din București str. Batiștei 25 A – în colaborare cu arh. I. [I.] Berindei
Aripa Liceului Gh. Lazăr spre Cișmigiu
Monumentul Eroilor de pe Muntele Cireșoaia, Tg. Ocna - Bacău

Case:

Ing. Stratilescu Calea Dorobanți 184
Ing. C. Budeanu Washington 32

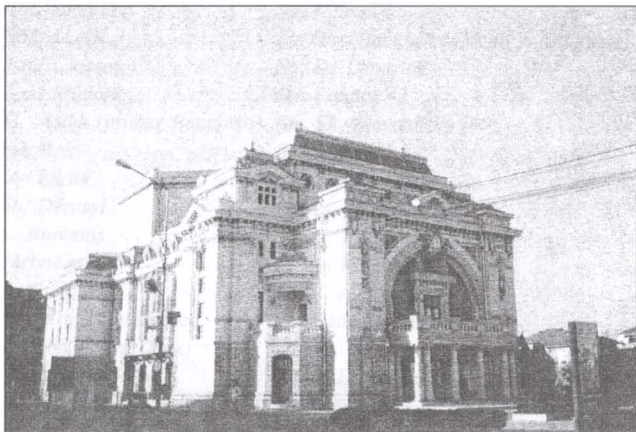
- Ing. Erbiceanu Str. O. Bancic 3
- Ing. Akerman Aleea Progresului
- Ing. V. Cristescu Str. Gh. Lazăr 2
- Ing. Constantin C. Malcoci (directorul Fabricii de chibrituri) Bd. Dacia 37B
- Ing. Tudorică Atanasescu Str. Arh. Blanc 8 A
- Ing. Vlădescu Str. Toma Stelian 4
- Ing. Dessila (jumătate frate cu gen. Petala) Str. I. C. Frimu nr. 15
- Ing. Săpunaru Str. Olga Bancic 5
- Ing. Mihăiescu Str. Paris 1 (demolată)
- Ing. Slăniceanu Str. C. A. Rosetti 47
- Ing. I. S. Gheorghiu (= fiica dr. Staicovici) Bd. Dacia 46
- Prof. Niculescu Str. V. A. Urechia 4
- (de istorie la Lic. Gh. Lazăr; fiica sa, profesoară de fizico-chimice la Liceul Carmen Sylva, a fost căsătorită cu Mott, fabrica de șampanie)
- Prof. I. Pelivan Str. Londra 41
- Prof. Ispir Str. Gh. Panu
- Prof. I. Nisipeanu Str. D. Barcianu 3
- Prof. Nichifor Str. Miliției 3
- Prof. Al. Gogu Str. Olga Bancic 4 (a locuit dr. Burghel)
- G-ral Cioranu Str. Dr. Istrati 66
- G-ral Miciora Str. Londra 43
- Al. Matak (primar București) Str. Sf. Voevozi 56-58
- Van Bek Str. Roma 59
- Zoe Filitis Str. Broșteanu 7
- Gh. Derussi Str. Lt. Lemnea 10
- A. Boreanis Str. N. Iorga 53
- Bărbuceanu Schitu Măgureanu 41
- Dr. Staicovici Str. C. A. Rosetti 46
- Bloc Frații Zamfirescu Str. Căderea Bastiliei 12
- (a locuit I. Gh. Duca)
- Casa Ionescu-Dolj Str. V. Lascăr 62
- Bloc Isidor Cristea Str. Mihai Vodă 15

<i>Al. Alimăneșteanu</i>	<i>Str. Olga Bancic 9</i>
<i>Al. Tătăranu</i>	<i>Str. Broșteanu 5</i>
<i>Bloc Bratu (proprietar hotel Bratu) Calea Griviței 46, Intr. Semicercului 1</i>	
<i>Bloc Frații Ceneri (vopsitori de lux)</i>	<i>Str. Berzei 50</i>
<i>Bloc Marie Brăescu</i>	<i>Str. Cosmonauților 30 - 32</i>
<i>Dr. Dinulescu</i>	<i>Parcul Delavrancea</i>
<i>Dobrescu</i>	<i>Str. Sf. Apostoli 11</i>
<i>Lucia Cosma</i>	<i>Str. Spiru Haret 6</i>
<i>Ing. Gh. Caracostea</i>	<i>Str. Caragea Vodă 6</i>

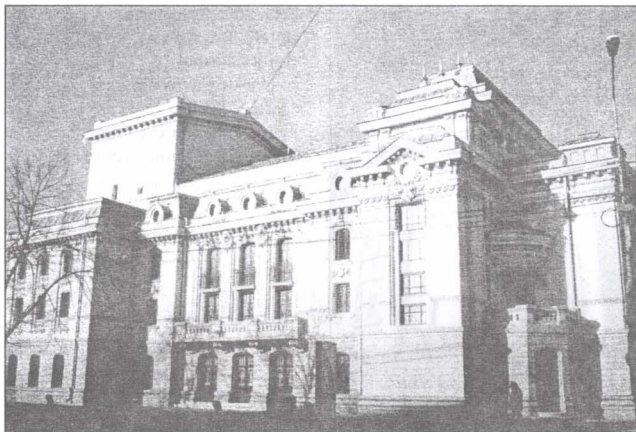
Controlor Tehnic Ministerul Industriei Alimentare 1949 – 1956*

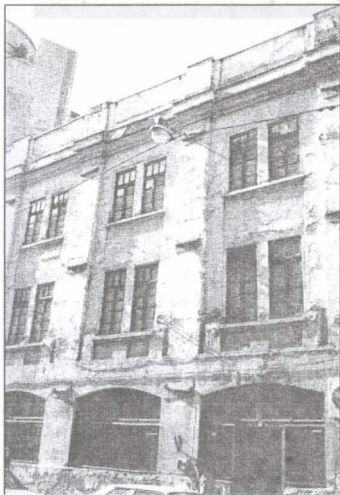
**Februarie 2006, Focșani.
Teatrul Pastia și Maiorul
Gheorghe Pastia (1847 - 1929)
Arh. Constantin Ciogolea
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

**Februarie 2006, Focșani. Teatrul
Pastia (Arh. Constantin Ciogolea)
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

**Februarie 2006, Focșani. Teatrul
Pastia (Arh. Constantin Ciogolea)
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

**Februarie 2006, București
Str. Academiei nr. 1.
Arh. Constantin Ciogolea
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

**Febr. 2006, București.
Hotelul Royal Palas.
Str. Brezoianu,
colț cu str. Săvinoae,
azi str. C. Mille.
Arh. Constantin Ciogolea
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

**Febr. 2006, București.
Hotelul Royal Palas.
Str. Brezoianu,
colț cu str. Săvinoae,
azi str. C. Mille.
Arh. Constantin Ciogolea
(Foto: Mihai Sorin Rădulescu)**

